

**‘Literaire’ tegenover ‘populaire’ Nederlandstalige jeugdromans (1996-2021):
een meetbaar verschil in moeilijkheidsgraad, inhoud en schrijfstijl?**

*Een onderzoek naar de literaire kwaliteit van jeugdromans bekroond met een Zilveren Griffel
in de categorie twaalf tot vijftien jaar en jeugdromans bekroond met de Prijs van de
Jonge Jury aan de hand van meetbare teksteigenschappen.*

Mariska van den Hove

Scriptie RMA Nederlandse literatuur en cultuur

Universiteit Utrecht

2021-2022

Studentnummer: 5655757

Datum: 29 juni 2022

Begeleiders: Els Stronks & Karina van Dalen-Oskam

Eerste lezer: Els Stronks

Tweede lezer: Peter Boot

Samenvatting

Zorgen over de ontleding en teruglopende leesvaardigheid onder jongeren in Nederland roepen voortdurend nieuwe discussies op over leesbevordering en literatuuronderwijs. Een terugkerende vraag in dergelijke discussies is in hoeverre het van belang is welke boeken jongeren precies lezen. Waar sommigen vinden dat het leesplezier leidend zou moeten zijn bij de keuze voor een boek, pleiten anderen expliciet voor het onder de aandacht brengen van boeken met een hoge literaire kwaliteit. Tot nog toe was er weinig aandacht voor de concrete tekstkenmerken die het verschil in waardering tussen diverse jeugdromans zouden kunnen verklaren. Daarom wordt in deze scriptie onderzocht in welke mate meetbare teksteigenschappen een verklaring zouden kunnen vormen voor de percepties van literaire kwaliteit die mogelijk samenhangen met twee jeugdliteraire prijzen, de Zilveren Griffel in de categorie twaalf tot vijftien jaar en de Prijs van de Jonge Jury. De zojuist genoemde prijzen vormen een maatstaf voor de literaire waardering die een jeugdroman ten deel valt: de eerste is een vakjuryprijs die in het algemeen meer literair aanzien geniet dan de tweede, een publieksprijs. Het totale corpus bestaat uit 24 ‘literaire’ jeugdromans bekroond met een Zilveren Griffel en 24 ‘populaire’ jeugdromans bekroond met de Prijs van de Jonge Jury. De vergelijking tussen beide groepen is gebaseerd op analyses van drie meetbare teksteigenschappen die onderzoekers eerder in verband gebracht hebben met literaire kwaliteit: (1) moeilijkheidsgraad, (2) inhoud en (3) schrijfstijl.

De resultaten tonen aan dat de ‘literaire’ jeugdromans wat betreft moeilijkheidsgraad, inhoud en schrijfstijl gemiddeld gezien verschillen van de ‘populaire’ jeugdromans. Deze verschillen impliceren dat zowel de Griffeljury als de Jonge Jury voorkeuren heeft voor boeken met bepaalde teksteigenschappen. Deze voorkeuren lijken de theoretische tegenstelling tussen symbolisch en economisch kapitaal uit de veldtheorie van Bourdieu te bevestigen, omdat hieruit volgt dat de boeken voor literaire fijnproevers (met een groot symbolisch kapitaal) zich op grond van tekstuele kenmerken onderscheiden van de boeken voor de massa (met een groot economisch kapitaal). In het algemeen lijkt dit onderscheid het best omschreven te kunnen worden als een verschil in moeilijkheidsgraad, omdat ook diverse bevindingen met betrekking tot de inhoud en de schrijfstijl verband lijken te houden met de tekstcomplexiteit. Kortom: ‘literaire’ jeugdromans lijken in verschillende opzichten moeilijker te zijn dan ‘populaire’ jeugdromans.

Beide corpora bevatten echter uitzonderingen. Aan de ene kant zijn er jeugdromans die op basis van één of meerdere teksteigenschappen lijken op het gemiddelde van het ‘populaire’ corpus, terwijl ze toch bekroond zijn met een Zilveren Griffel. Aan de andere kant zijn er jeugdromans die op basis van één of meerdere teksteigenschappen lijken op het gemiddelde van het ‘literaire’ corpus, terwijl ze toch bekroond zijn met de Prijs van de Jonge Jury. Bij de toekenning van literaire kwaliteit aan deze boeken moet dus meer meespelen dan enkel de geanalyseerde meetbare teksteigenschappen. De conclusie luidt dan ook dat meetbare teksteigenschappen geen allesomvattende verklaring vormen voor de literaire waardering van jeugdromans, maar wel bij kunnen dragen aan een genuanceerder begrip van literaire kwaliteit en discussies over het belang van deze kwaliteit in het kader van leesbevordering en literatuuronderwijs. De inzichten uit dit onderzoek zouden in de toekomst verder aangevuld kunnen worden door het aantal geanalyseerde titels uit te breiden en de kwantitatieve resultaten te vergelijken met bijvoorbeeld juryrapporten of lezersbeoordelingen.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Theoretisch kader	7
2.1 <i>The Riddle of Literary Quality</i>	7
2.2 Literaire kwaliteit	9
2.3 Jeugdliteraire prijzen	10
2.3.1 Achtergrond Zilveren Griffel in de categorie twaalf tot vijftien jaar	11
2.3.2 Achtergrond Prijs van de Jonge Jury	13
2.3.3 Literaire waardering Zilveren Griffel en Prijs van de Jonge Jury	15
2.4 Meetbare teksteigenschappen	19
2.4.1 Moeilijkheidsgraad	20
2.4.2 Inhoud	22
2.4.3 Schrijfstijl	23
2.5 Vraagstelling	25
3. Corpus	27
3.1 Samenstelling	27
3.2 Bewerking	31
4. Methode	34
4.1 Moeilijkheidsgraad	34
4.2 Inhoud	36
4.3 Schrijfstijl	37
5. Analyse	39
5.1 Moeilijkheidsgraad	39
5.1.1 Tekstlengte	39
5.1.2 Woordlengte	41
5.1.3 Zinslengte	42
5.1.4 Zinslengtevariatie	44
5.1.5 Woordenschat	46
5.1.6 Deelconclusie moeilijkheidsgraad	49
5.2 Inhoud	54
5.2.1 Werkwoordstijden	54
5.2.2 Vertelperspectieven	57
5.2.3 <i>Keywords</i>	60
5.2.4 Deelconclusie inhoud	67
5.3 Schrijfstijl	70
5.3.1 Clusteranalyses	70

5.2.2	Analyse op hoofdcomponenten	76
5.3.3	Deelconclusie schrijfstijl	80
6.	Conclusie	82
6.1	Relaties tussen teksteigenschappen	82
6.2	Uitzonderingen	83
6.3	Inzichten met betrekking tot literaire kwaliteit	86
7.	Discussie	88
8.	Bibliografie	91
8.1	Primaire literatuur	91
8.2	Secundaire literatuur	93
9.	Bijlagen	99
	Bijlage 1 – Volledige <i>keyword lists</i>	100
	Bijlage 2 – Resultaten aanvullende clusteranalyses	124
	Bijlage 3 – Juryrapporten	128
	Bijlage 3.1 – Juryrapport Gouden Zoen 2004	128
	Bijlage 3.2 – Juryrapport Gouden Lijst 2009	129
	Bijlage 3.2 – Juryrapport Vlag en Wimpel 2012	130

1. Inleiding

De dertienjarige Sallie Mo, het hoofdpersonage in de jeugdroman *Bizar* (2019) van Sjoerd Kuyper (1952), doet het liefst niets anders dan lezen. Alle goede boeken heeft ze al uit. Wat dat precies is, een ‘goed’ boek? Daarover schrijft Sallie Mo het volgende in haar dagboek:

Een goed boek kan alleen maar geschreven zijn door de schrijver die het heeft geschreven. Dat niemand anders in de wereld het kan schrijven, bedoel ik, op die manier en met die gedachten. In een goed boek blader je terug, omdat je de mooie zinnen van een schrijver nog een keer wilt lezen. Of om een belangrijke gedachte te herkauwen.

En dan heb je ook nog slechte boeken en dat zijn boeken die iedereen zou kunnen schrijven, en vaak nog een stuk beter ook, als iedereen daar zin in zou hebben. Zelfs ik zou het kunnen. En beter. Door een slecht boek ga je met een rotgang heen. Omdat je alleen maar wilt weten hoe het afloopt of hoopt dat het gauw afgelopen is. Over zo’n boek hoef je niet na te denken, niet voor je eraan begint, niet als je het leest en niet als je het uit hebt.

Het gekke is dat de meeste mensen juist dat soort boeken lezen. Die willen ontspannen, die willen hun hoofd leegmaken. Dat zou in mijn geval hartstikke zonde zijn. Ik wil dat mijn hoofd propvol is als ik doodga, zo zwaar als de wereld, dat ze gewichten aan mijn voeten moeten binden omdat de kist anders schreef hangt. (Kuyper 2019: 46)

Volgens Sallie Mo bevat een ‘goed’ boek mooie zinnen en gedachten die de lezer aan het denken zetten. Een ‘slecht’ boek daarentegen draait hoofdzakelijk om de plot en vereist weinig inspanning van de lezer. In tegenstelling tot Sallie Mo zouden de meeste mensen het liefst ‘slechte’ boeken lezen, omdat ze hun hoofd leeg willen maken. Sallie Mo leest juist om haar hoofd vol te maken. Ze wil zo veel gedachten in haar hoofd stoppen als ze maar kan en lezen helpt haar daarbij.

In haar omschrijving van ‘goede’ en ‘slechte’ boeken plaatst Sallie Mo kwaliteit tegenover kwantiteit. Een ‘goed’ boek kan alleen maar geschreven zijn door de schrijver die het heeft geschreven, terwijl een ‘slecht’ boek door iedereen geschreven zou kunnen zijn, mits iedereen dat zou willen. Daarnaast spreekt een ‘goed’ boek minder mensen aan dan een ‘slecht’ boek. Deze tegenstelling tussen kwaliteit en kwantiteit komt overeen met de tegenstelling tussen symbolisch en economisch kapitaal uit de veldtheorie van de Franse filosoof en socioloog Pierre Bourdieu (1930-2002). Volgens Bourdieu kan literaire prestige (kwaliteit, symbolisch kapitaal) namelijk niet samengaan met financieel succes (kwantiteit, economisch kapitaal) (1993: 39). Hieruit volgt dat in het kader van literaire kwaliteit twee uitersten van elkaar onderscheiden kunnen worden: boeken voor een kleine groep van literaire fijnproevers en boeken voor de massa (Van Dalen-Oskam 2021: 20). Prestige is voorbehouden aan boeken voor literaire fijnproevers.

In de context van de hedendaagse Nederlandstalige jeugdliteratuur is het verschil tussen symbolisch en economisch kapitaal echter niet zo eenduidig, mede omdat in de strijd tegen ontleding onder jongeren steeds meer nadruk is komen te liggen op de lezer en diens leesplezier. Deze complexiteit komt onder meer naar voren in discussies over het belang van

literaire kwaliteit in het kader van leesbevordering en literatuuronderwijs. Een recent voorbeeld is het artikel “De Jonge Jury: van leesbevordering tot pulppromotie” dat hoogleraar moderne letterkunde Yra van Dijk en docent Nederlands Marie-José Klaver vorig jaar publiceerden in *De Nederlandse Boekengids* (“De Jonge Jury” 2021). De auteurs uitten in dit artikel kritiek op de Prijs van de Jonge Jury, een populariteitsprijs voor het beste jeugdboek in de categorie twaalf tot vijftien jaar. Van Dijk en Klaver analyseerden de winnende boeken van de afgelopen tien jaar, waaronder zeven thrillers van Mel Wallis de Vries, alsook de titels op de shortlist van 2021. Op basis daarvan concludeerden zij dat deze boeken “stilistisch, inhoudelijk, cultureel en moreel armoedig en zelfs schadelijk” zijn. Daarom pleitten zij voor meer nadruk op de literaire kwaliteit van jeugdromans in het onderwijs. In een reactie op het artikel droeg Margje Woodrow, de auteur die de Prijs van de Jonge Jury in 2021 in ontvangst mocht nemen, haar prijs op “aan iedereen die vóór leesplezier is” (Terhell 2021: 9). Woodrows reactie suggereert dat niet literaire kwaliteit, maar leesplezier centraal zou moeten staan bij de beoordeling van jeugdboeken. Symbolisch kapitaal lijkt voor haar met andere woorden van ondergeschikt belang te zijn. Naar aanleiding van de reacties van Woodrow en anderen legden Van Dijk en Klaver in een tweede artikel uit dat literaire kwaliteit volgens hen juist een voorwaarde is voor leesplezier (“Slecht lezen” 2021). Van Dijk en Klaver lijken dus meer waarde te hechten aan literaire kwaliteit dan Woodrow, maar beide partijen onderschrijven het belang van leesplezier. Wanneer met het oog op leesplezier de voorkeuren van jonge lezers meewegen bij de toekenning van literaire kwaliteit aan jeugdboeken sluiten symbolisch en economisch kapitaal elkaar mogelijk niet geheel uit, omdat dan ook boeken die veel lezers aanspreken literair prestige zouden kunnen verwerven.

Ondanks de mogelijke verschuivingen in de verhouding tussen symbolisch en economisch kapitaal genieten sommige jeugdromans meer literair aanzien dan andere. Van Dijk en Klaver verwezen bijvoorbeeld naar boeken van Els Beerten, Martha Heesen en Bart Moeyaert als kwalitatief hoogstaandere alternatieven die in het onderwijs meer onder de aandacht gebracht zouden moeten worden (“De Jonge Jury” 2021). Wat maakt precies dat deze boeken wél een plek in het onderwijs zouden verdienen, en andere niet? Welke concrete tekstkenmerken zouden bij kunnen dragen aan het verschil in literaire waardering tussen verschillende jeugdboeken? Op deze vragen is tot nog toe geen duidelijk antwoord gegeven. Daarom tracht ik in deze scriptie meer inzicht te verwerven in de toekenning van literaire kwaliteit aan jeugdromans door de teksten zelf te analyseren. Ik kijk daarbij specifiek naar drie meetbare teksteigenschappen die onderzoekers eerder in verband gebracht hebben met literaire kwaliteit: (1) moeilijkheidsgraad, (2) inhoud en (3) schrijfstijl. Op basis van kwantitatieve analyses ga ik na in welke mate de theoretische tegenstelling tussen symbolisch en economisch kapitaal uit de veldtheorie van Bourdieu in verband gebracht kan worden met de meetbare teksteigenschappen van enerzijds ‘literaire’ en anderzijds ‘populaire’ jeugdromans. Het ‘literaire’ corpus bestaat uit 24 jeugdromans die bekroond zijn met een Zilveren Griffel in de categorie twaalf tot vijftien jaar en het ‘populaire’ corpus bestaat uit 24 jeugdromans die bekroond zijn met de Prijs van de Jonge Jury. De Zilveren Griffel is een vakjuryprijs die in het algemeen meer literair aanzien geniet dan de Prijs van de Jonge Jury, een publieksprijs (Van Lenteren 2004: 182; Van Lierop-Debrauwer 2006: 63-65).

De onderzoeksvraag die centraal staat in deze scriptie luidt: “In hoeverre verklaren meetbare overeenkomsten en verschillen in moeilijkheidsgraad, inhoud en schrijfstijl tussen

‘literaire’ jeugdromans bekroond met een Zilveren Griffel in de categorie twaalf tot vijftien jaar en ‘populaire’ jeugdromans bekroond met de Prijs van de Jonge Jury de literaire waardering die samenhangt met de genoemde prijzen?” Door op een kwantitatieve manier de overeenkomsten en verschillen tussen ‘literaire’ en ‘populaire’ jeugdromans in kaart te brengen tracht ik ten eerste een bijdrage te leveren aan bestaande discussies over het belang van literaire kwaliteit in het kader van leesbevordering en literatuuronderwijs. Ten tweede tracht ik eerder onderzoek naar literaire kwaliteit op basis van kwantitatieve analyses aan te vullen, omdat daarin de tekstuele eigenschappen van Nederlandstalige jeugdboeken voorsnog grotendeels buiten beschouwing bleven. Hierbij borduur ik voort op de resultaten van het onderzoeksproject *The Riddle of Literary Quality* (2012-2019), dat gericht was op de literaire waardering van volwassenenliteratuur (Van Dalen-Oskam 2021: 295-296). Op basis van deze resultaten is mijn verwachting dat analyses van meetbare teksteigenschappen de literaire waardering van jeugdromans niet volledig kunnen verklaren, maar wel bij kunnen dragen aan een genuanceerder begrip van literaire kwaliteit. Aan de hand van dergelijke analyses zouden omschrijvingen van ‘goede’ boeken zoals die van Sallie Mo namelijk gerelateerd kunnen worden aan telbare tekstenmerken, wat voor een deel zou kunnen verklaren waarom sommige boeken lezers aanzetten tot nadenken terwijl andere boeken voornamelijk ter ontspanning dienen. Inzicht in de talige aspecten die mogelijk van belang zijn bij de toekenning van literaire kwaliteit zou met andere woorden kunnen helpen om de literaire waardering van jeugdromans beter te doorgronden.

2. Theoretisch kader

In mijn theoretisch kader ga ik allereerst nader in op de onderzoeksresultaten van *The Riddle of Literary Quality*. Vervolgens bespreek ik relevante theorieën met betrekking tot het concept ‘literaire kwaliteit’. Daarna zet ik de achtergrond en literaire waardering van de Zilveren Griffel en de Prijs van de Jonge Jury uiteen, gevolgd door een operationalisering van de meetbare teksteigenschappen die centraal staan in mijn analyses. Het theoretisch kader eindigt met een vraagstelling waarin ik mijn deelvragen en hypothesen toelicht.

2.1 *The Riddle of Literary Quality*

Het onderzoek in deze scriptie borduurt voort op het onderzoeksproject *The Riddle of Literary Quality*, dat liep van 2012 tot en met 2019. Onder leiding van hoogleraar computationele literatuurwetenschap Karina van Dalen-Oskam voerde een team van onderzoekers, ontwikkelaars en studenten dit onderzoeksproject uit. In haar recent gepubliceerde boek *Het raadsel literatuur. Is literaire kwaliteit meetbaar?* presenteert Van Dalen-Oskam een synthese van de resultaten (2021: 15). Het boek vertrekt vanuit de vragen “Wat is literatuur? En wat is goede literatuur?” (Van Dalen-Oskam 2021: 12). Eerdere antwoorden op deze vragen hebben duidelijk gemaakt dat “percepties van literariteit” subjectief en veranderlijk zijn, maar welke aspecten dan precies een rol zouden kunnen spelen bij de toekenning van literaire kwaliteit bleef nog altijd “een raadsel” (Van Dalen-Oskam 2021: 12). Daarom werd binnen *The Riddle of Literary Quality* een nieuwe mix van methoden toegepast, aan de hand waarvan het team de relatie tussen lezersmeningen en tekstuele kenmerken in kaart bracht. Middels tekstanalysesoftware analyseerden de onderzoekers onder meer of romans die door veel lezers zeer literair werden gevonden dezelfde meetbare eigenschappen hadden als romans die juist weinig literaire waardering kregen (Van Dalen-Oskam 2021: 17).

In *Het raadsel literatuur* gaat Van Dalen-Oskam allereerst in op de lezersmeningen die in 2013 verzameld werden aan de hand van *Het Nationale Lezersonderzoek*, een online vragenlijst over literaire en algemene kwaliteit. De kern bestond uit een lijst van 401 oorspronkelijk Nederlandstalige en vertaalde romans die het meest verkocht of uitgeleend waren in de periode 2010-2012, met uitzondering van titels die eerder dan het jaar 2007 voor het eerst in het Nederlands verschenen waren. Respondenten gaven aan welke van deze 401 boeken ze gelezen hadden. Vervolgens beoordeelden ze de literaire en algemene kwaliteit van een aantal van de gelezen en niet gelezen boeken op een schaal van 1 (respectievelijk ‘absoluut niet literair’ en ‘zeer slecht’) tot 7 (respectievelijk ‘in hoge mate literair’ en ‘zeer goed’). Verder konden deelnemers hun beoordeling van een boek met een relatief hoge of lage score toelichten in een open veld (Van Dalen-Oskam 2021: 316). In totaal vulden 13.784 mensen de vragenlijst in. Het merendeel van de respondenten bestond uit hoogopgeleide vrouwen van middelbare leeftijd, wat representatief is voor de gemiddelde fictielezer in Nederland (Van Dalen-Oskam 2021: 47).

Uit de resultaten van *Het Nationale Lezersonderzoek* bleek onder andere dat lezers anders oordeelden over romans uit verschillende genres: literaire fictie scoorde het hoogst op literaire kwaliteit, daarna volgden spannende boeken en tot slot romantische boeken. Niet alleen de scores, ook de motivaties van lezers toonden aan dat het genre van belang was bij de toekenning van literair prestige aan een boek. Indien een lezer het genre herkende, riep dit bij

voorbaat bepaalde verwachtingen op die vervolgens meespeelden in de beoordeling van de literaire kwaliteit (Van Dalen-Oskam 2021: 69). Naast genre leek ook taal een rol te spelen, want oorspronkelijk Nederlandstalige romans kregen significant hogere literaire waarderingen dan vertalingen (Van Dalen-Oskam 2021: 71). De motivaties bij de scores maakten verder duidelijk dat respondenten hun mening baseerden op bijvoorbeeld stijl, taalgebruik, diepgang, moeilijkheid en de vraag of een boek enkel ter ontspanning dient of tevens uitdaagt en aanzet tot nadenken. De deelnemers vermeldden echter niet *welke* aspecten van het taalgebruik daarbij dan precies van belang zijn (Van Dalen-Oskam 2021: 96).

Om meer inzicht te krijgen in deze talige aspecten worden de romans zelf nader bestudeerd, waarmee Van Dalen-Oskam uitkomt bij de tweede pijler van *Het raadsel literatuur: computationele analyses van de teksten die de kern van Het Nationale Lezersonderzoek* vormden (2021: 99-100). Het uitgangspunt is dat tekstanalysesoftware patronen zichtbaar zou kunnen maken die voor ‘echte lezers’ lastig te definiëren zijn. Aan de hand van diverse experimenten werden metingen van talige aspecten als woordgebruik, woordenschat en zinsstructuur gerelateerd aan lezersmeningen. Hoewel de teksten van de romans uit *Het Nationale Lezersonderzoek* veel overeenkomsten vertoonden, kwamen uit deze experimenten tevens verschillen naar voren die samen leken te hangen met de complexiteit van het taalgebruik. Zo hadden romans met een hoge score op literaire kwaliteit gemiddeld een grotere woordenschat, een langere gemiddelde zinslengte, een grotere variatie aan zinslengtes en een hoger aandeel van samengestelde zinnen dan romans met een lage score op literaire kwaliteit. Gemiddeld gezien kregen romans kortom een hogere literaire waardering naarmate de complexiteit van de gehanteerde taal groter was. Hierin kwam wederom het hierboven genoemde onderscheid in genres naar voren: een enkele uitzondering daargelaten leken literaire romans (met de hoogste scores op literaire kwaliteit) volgens de computationele tekstanalyses het minst op romantische boeken (met de laagste scores op literaire kwaliteit), en spannende boeken lagen daartussenin (Van Dalen-Oskam 2021: 277).

Samenvattend tonen de resultaten gepresenteerd in *Het raadsel literatuur* aan dat literaire kwaliteit samenhangt met zowel tekstuele kenmerken als sociologische processen. Tekst en context geven gezamenlijk vorm aan literaire conventies die gedeeltelijk meetbaar zijn (Van Dalen-Oskam 2021: 295). Wat betreft het genre van een boek bestaan er bijvoorbeeld conventies die het bijbehorende literair prestige mede vormgeven. Deze conventies houden verband met sociologische processen die al dan niet bewust doorwerken in de literaire beoordeling van lezers (Van Dalen-Oskam 2021: 243). Daarnaast zijn deze conventies voor een deel terug te voeren op meetbare verschillen in de taalkenmerken van teksten uit verschillende genres (Van Dalen-Oskam 2021: 277). Meetbare teksteigenschappen kunnen literaire waardering dus niet volledig verklaren, maar ze kunnen wel een genuanceerder inzicht bieden in de talige aspecten die mogelijk een rol spelen bij de toekenning van literaire kwaliteit door lezers.

In mijn onderzoek breid ik de focus van *The Riddle of Literary Quality* uit van volwassenenliteratuur naar jeugdliteratuur. Vanwege de beperkte omvang van mijn scriptie maak ik geen gebruik van lezersbeoordelingen om de literaire kwaliteit van jeugdromans te bepalen. In plaats daarvan gebruik ik twee jeugdliteraire prijzen als maatstaf voor de literaire waardering die een boek ten deel valt: de ‘literaire’ Zilveren Griffel in de categorie twaalf tot vijftien jaar en de ‘populaire’ Prijs van de Jonge Jury. Het onderscheid tussen ‘literair’ en

‘populair’ op basis van deze twee prijzen leg ik later in dit hoofdstuk (paragraaf 2.3) uit aan de hand van Bourdieus veltheorie, die ik hieronder allereerst gebruik om het concept ‘literaire kwaliteit’ nader toe te lichten.

2.2 Literaire kwaliteit

De bovengenoemde vragen “Wat is literatuur? En wat is *goede* literatuur?” die ten grondslag lagen aan *Het raadsel literatuur* kennen een lange geschiedenis (Van Dalen-Oskam 2021: 12). Deze geschiedenis maakt duidelijk dat het evaluatieve karakter van de term ‘literatuur’ een centraal probleem vormt in pogingen om tot een sluitende definitie te komen. “Het predicaat ‘literair’ houdt met andere woorden een waardeoordeel in: literatuur wordt verondersteld ‘goed’ te zijn voor lezers, ze draagt belangrijke waarden uit in de ogen van haar verdedigers. Nochtans: waardeoordelen variëren naar gelang plaats en tijd” zo verklaart Jurgen Pieters in zijn boek *Leeskwesties*, waarin hij onder meer een overzicht geeft van de belangrijkste theorieën over wat literatuur is (2020: 25). Op basis van dit overzicht stelt Pieters vast dat er een zekere spanning bestaat tussen enerzijds een formalistische en anderzijds een sociologisch-functionele definitie van literatuur (2020: 51).

Volgens de formalistische definitie wordt literatuur gekenmerkt door een bijzondere vorm van taalgebruik die zich onderscheidt van alledaagse, praktische taal. De oorsprong van deze definitie ligt in de twintigste eeuw, binnen het Russisch Formalisme van literatuurtheoretici als Viktor Sjklovski (1893-1984) en Roman Jakobson (1896-1982). Voor de Russische Formalisten was het idee van ‘literariteit’ (*literaturnost*) belangrijk, dit heeft betrekking op het gebruik van specifieke technieken die schrijvers inzetten om dagelijkse taal tot een talig kunstwerk te bewerken (Pieters 2020: 36). Een voorbeeld van zo’n techniek is *foregrounding*: het op de voorgrond plaatsen van de taal als taal, los van de inhoud, bijvoorbeeld door rijmwoorden te gebruiken (Pieters 2020: 39). Dergelijke technieken hebben tot doel om ‘vervreemding’ bij de lezer tot stand te brengen, wat inhoudt dat de tekst aanzet tot nadenken en reflecteren. Dit doel vooropstellende houdt ‘literaire kwaliteit’ verband met de mate waarin tekstinterne eigenschappen bijdragen aan de ‘vervreemding’ of ‘deautomatisering’ van de waarneming (Pieters 2020: 37). De formalistische definitie van literatuur gaat dus uit van de talige kenmerken die in de tekst zelf besloten liggen.

De sociologisch-functionele definitie van literatuur gaat daarentegen uit van tekstexterne aspecten. Volgens deze definitie is literatuur namelijk datgene wat door specialisten als zodanig wordt beschouwd. Specialisten zijn mensen die op professioneel vlak bezig zijn met literatuur, zoals recensenten, juryleden, auteurs, uitgevers, boekhandelaren, docenten en onderzoekers. Zij geven gezamenlijk vorm aan de literaire conventies binnen een bepaald cultureel bestel, maar kunnen daarover tevens met elkaar van mening verschillen. Zo kan een docent de literaire kwaliteit van een roman negatief beoordelen, terwijl diezelfde roman juist veel literaire waardering kreeg van recensenten (Pieters 2020: 42-43). De sociologisch-functionele definitie is voor een belangrijk deel gestoeld op de veldtheorie van de Franse filosoof en socioloog Pierre Bourdieu (1930-2002). Centraal in deze theorie staat een complex samenspel van sociologische processen in een cultureel ‘veld’. Dit veld kent verschillende spelers die met elkaar strijden om de macht (Bourdieu 1993: 29-30). Belangrijke spelers in specifiek het ‘literaire veld’ zijn de bovengenoemde specialisten, als vertegenwoordigers van literaire instituties. Deze instituties kunnen gezien worden als

‘culturele autoriteiten’, omdat ze de macht en het aanzien hebben om invloed uit te oefenen op de beoordeling van teksten (Rigney 2012: 67). ‘Literaire kwaliteit’ is volgens de sociologisch-functionele definitie dus een waardeoordeel dat buiten de tekst zelf tot stand komt, want de literaire instituties bepalen uiteindelijk welke boeken van hoge literaire kwaliteit zijn en welke niet (Pieters 2020: 42).

De toekenning van literaire kwaliteit wordt volgens Bourdieu gekenmerkt door een tegenstelling tussen symbolisch en economisch kapitaal (1993: 48). Symbolisch kapitaal betreft prestige, economisch kapitaal betreft financieel succes. Bourdieu stelt dat beide vormen van kapitaal niet met elkaar samen gaan (1993: 39). Dit betekent bijvoorbeeld dat *bestsellers*, die in korte tijd in grote oplages verkocht worden en dus een groot economisch kapitaal verwerven, een laag literair prestige hebben. Het achterliggende idee is dat wanneer iets heel veel mensen aanspreekt, het niet van hoge kwaliteit kan zijn (Bourdieu 1993: 50-51). Tegemoetkomen aan de voorkeuren van het grote publiek zou volgens deze redenering dus ten koste gaan van de literaire waarde. Teksten met een groot symbolisch kapitaal zijn dan ook bedoeld voor een veel kleinere groep lezers. Deze teksten leiden niet direct tot hoge omzetcijfers, maar bouwen over een langere periode literaire status op en kunnen uitgroeien tot tijdloze klassiekers (Bourdieu 1993: 54). Op basis van de tegenstelling tussen symbolisch en economisch kapitaal kunnen kortom twee uitersten van elkaar onderscheiden worden: boeken voor de literaire fijnproevers en boeken voor de massa (Van Dalen-Oskam 2021: 20). Prestige is voorbehouden aan de boeken voor literaire fijnproevers; dit zijn de boeken van hoge literaire kwaliteit.

2.3 Jeugdliteraire prijzen

De tegenstelling tussen symbolisch en economisch kapitaal vormt een bruikbaar kader om de literaire waardering die samenhangt met jeugdliteraire prijzen te begrijpen. In het Nederlandse jeugdboekenlandschap bestaan verschillende prijzen die elk hun eigen voorwaarden hanteren voor de bekroning van titels. Deze voorwaarden kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op de taal waarin een werk geschreven is (oorspronkelijk Nederlandstalig of vertaald), de leeftijd van de het beoogde leespubliek of het genre. Verder zijn er zowel prijzen die worden toegekend aan een geheel oeuvre, zoals de Theo Thijssen-prijs, als prijzen die worden toegekend aan individuele titels (Ghesquière, Joosen, & van Lierop-Debrauwer 2014: 44-45). Een belangrijk onderscheid tussen de verschillende soorten prijzen betreft de samenstelling van de jury’s. Aan de ene kant staan prijzen die worden uitgereikt door vakjury’s. Leden van een vakjury zijn volwassen deskundigen op het gebied van jeugdliteratuur, bijvoorbeeld recensenten, leesbevorderaars of literatuurwetenschappers. Aan de andere kant staan prijzen die worden uitgereikt door publieksjury’s. Leden van een publieksjury zijn de jonge lezers voor wie de jeugdboeken uiteindelijk geschreven zijn (De Vries 1996: 107). In het algemeen genieten prijzen van vakjury’s meer literair aanzien dan prijzen van publieksjury’s (Van Lenteren 2004: 182; Van Lierop-Debrauwer 2006: 63-65). Dit verschil in aanzien kan verklaard worden door bovengenoemde tegenstelling tussen symbolisch en economisch kapitaal uit Bourdieus veldtheorie (1993: 48). Bekroningen van vakjury’s representeren de smaak van de literaire fijnproevers en vormen daarmee een indicatie van het literair prestige (symbolisch kapitaal). Bekroningen van publieksjury’s representeren daarentegen de smaak van de massa en vormen daarmee een indicatie van de populariteit van boeken (economisch

kapitaal).

Voortbordurend op deze tegenstelling kunnen de twee prijzen die in mijn onderzoek centraal staan – de Zilveren Griffel in de categorie twaalf tot vijftien jaar en de Prijs van de Jonge Jury – gezien worden als elkaars tegenhanger, omdat de eerste wordt toegekend door een vakjury en de tweede door een publieksjury. De Prijs van de Jonge Jury is de enige publieksprijs voor het beste jeugdboek in Nederland (Passionate Bulkboek 2020: 9). Wat betreft de vakjuryprijzen voor boeken in de categorie twaalf tot vijftien jaar bestaat naast de Zilveren Griffel ook nog de Woutertje Pieterse Prijs, die in 1987 is ingesteld met als doel om “de kwaliteit van de Nederlandstalige kinderliteratuur te bevorderen” (Van der Pennen 2007: 1). De Woutertje Pieterse Prijs geniet echter veel minder bekendheid onder de doelgroep dan de Zilveren Griffel. Zo bleek uit onderzoek van Frans Huysmans in opdracht van Stichting Lezen dat vijftig procent van de kinderen tussen de zeven en vijftien jaar in 2012 bekend was met de Gouden en Zilveren Griffels, tegenover vier procent met de Woutertje Pieterse Prijs (2013: 47). Bekendheid gold in dit onderzoek als een indicatie voor de effectiviteit van de prijzen, zo lichtte Huysmans toe in zijn rapport: “Hoe bekender, hoe eerder een leesbevorderingsactiviteit effect kan sorteren, al is bekendheid natuurlijk wel een noodzakelijke maar geen voldoende voorwaarde voor effectiviteit” (2013: 46). Volgens deze redenering hebben de Gouden en Zilveren Griffels naar verwachting meer effect op het leesgedrag dan de Woutertje Pieterse Prijs. Daarnaast maakt de jury van de Woutertje Pieterse Prijs geen duidelijk onderscheid in verschillende leeftijdscategorieën, waardoor de bekroonde boeken niet zonder meer vergeleken kunnen worden met de winnaars van de Prijs van de Jonge Jury. De mate van bekendheid en vergelijkbaarheid maken de Zilveren Griffel in de categorie twaalf tot vijftien jaar de meest relevante vakjuryprijs voor mijn onderzoek.

Vanwege het verschil in literair aanzien tussen beide prijzen noem ik boeken die bekroond zijn met een Zilveren Griffel ‘literaire’ jeugdromans en boeken die bekroond zijn met de Prijs van de Jonge Jury ‘populaire’ jeugdromans. Discrepanties tussen de keuzes van vakjury’s en publieksjury’s hebben in het verleden echter regelmatig discussies over de beoordeling van jeugdboeken aangewakkerd, op basis waarvan het onderscheid tussen ‘literaire’ en ‘populaire’ jeugdromans tevens in twijfel getrokken zou kunnen worden (Van Lenteren 2004: 182; Van Lierop-Debrauwer 2006: 71). Daarom neem ik dit onderscheid niet zonder meer aan, maar onderzoek ik in hoeverre de veronderstelde discrepanties verklaard kunnen worden door meetbare teksteigenschappen van de bekroonde boeken met elkaar te vergelijken. Ik ga met andere woorden na in welke mate de theoretische tegenstelling tussen symbolisch en economisch kapitaal in verband gebracht kan worden met tekstuele kenmerken van enerzijds ‘literaire’ en anderzijds ‘populaire’ jeugdromans. Alvorens verder in te gaan op bestaande discussies over de literaire waardering die samenhangt met de Zilveren Griffel en de Prijs van de Jonge Jury, breng ik hieronder allereerst de achtergrond van beide prijzen in kaart.

2.3.1 Achtergrond Zilveren Griffel in de categorie twaalf tot vijftien jaar

De Gouden en Zilveren Griffels zijn een initiatief van Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB) en worden jaarlijks uitgereikt tijdens de Kinderboekenweek. Het doel van de prijzen is om de aandacht te vestigen op goede kinderboeken en daardoor het lezen te stimuleren (De Vries 2012: 1). De Griffeljury kent twee Zilveren Griffels toe aan de

best geschreven boeken van het afgelopen jaar in zes verschillende categorieën: (1) Tot zes jaar, (2) Zes tot negen jaar, (3) Negen tot twaalf jaar, (4) Twaalf tot vijftien jaar, (5) Informatief en (6) Poëzie. De oorspronkelijk Nederlandstalige winnaars van een Zilveren Griffel zijn automatisch genomineerd voor de Gouden Griffel. Daarnaast bekroont de Griffeljury per categorie maximaal vijf boeken met een Vlag en Wimpel, dit zijn eervolle vermeldingen (CPNB 2021).

De Griffels bestaan sinds 1971 en werden voorafgegaan door de prijs voor het ‘Kinderboek van het Jaar’. Deze voorloper van de Griffels werd voor het eerst uitgereikt in 1954, een jaar voordat de CPNB de eerste editie van de Nederlandse Kinderboekenweek organiseerde, inclusief bijbehorend kinderboekenweekgeschenk (Ghesquière et al. 2014: 44). Aanvankelijk kende de prijs voor het Kinderboek van het Jaar geen onderscheid in verschillende leeftijdscategorieën. Een dergelijk onderscheid ontstond voor het eerst in 1966, toen de jury niet één maar twee boeken bekroonde: een kinderboek (Tot tien jaar) en een jeugdboek (Tien jaar en ouder). In 1971 breidde de jury het aantal bekroonde boeken verder uit en riep ze de Gouden en Zilveren Griffels in het leven. Vanaf dat moment komen ook vertalingen in aanmerking voor de prijs, hetzij enkel voor de Zilveren Griffels. Een nieuwe wijziging in 1987 resulteerde in een verdere onderverdeling in leeftijdscategorieën. De aanleiding voor deze wijziging was de roep om een betere spreiding van de aandacht over boeken voor lezers in verschillende leeftijden, omdat voor elke leeftijdscategorie andere boeken geschikt geacht werden (De Vries 2012: 1). In 1997 stelde de CPNB een leeftijdsgrens van elf jaar in, maar in 2019 voegde ze de categorie twaalf tot vijftien jaar weer aan de Griffels toe (CPNB 2018).

In de tussenliggende jaren (1997-2018) reikte de CPNB aparte prijzen uit in de leeftijdscategorie twaalf tot vijftien jaar. Tussen 1997 en 2008 waren dit de Gouden en Zilveren Zoenen. De Gouden Zoen was voorbehouden aan oorspronkelijk Nederlandstalige titels. Naast één Gouden Zoen kende de jury jaarlijks twee Zilveren Zoenen en twee Eervolle Vermeldingen toe, waarvoor zowel oorspronkelijk Nederlandstalige als vertaalde titels in aanmerking kwamen. De instelling van een aparte prijs voor de categorie twaalf tot vijftien jaar hangt samen met de emancipatie van deze leeftijdsgroep, die de CPNB vanaf dat moment niet langer tot de ‘kinderen’ rekent. Ook de literatuur voor deze doelgroep emancipeerde. Tot de jaren tachtig was het aanbod van literatuur geschreven voor jongeren nog niet zo groot en de boeken die verschenen, werden door critici overwegend negatief beoordeeld. Daarna begon de variatie toe te nemen en daarmee groeide ook de literaire waardering, die vervolgens werd onderschreven door de jury van de Gouden en Zilveren Zoenen (De Vries 2009: 1).

Desondanks maakte de CPNB in 2009 bekend te stoppen met de Gouden en Zilveren Zoenen, omdat de prijs te weinig beklifde bij het publiek. Auteurs Hans Hagen en Ted van Lieshout riepen toen de Gouden Lijst in het leven (Pronk 2009). Zij zagen deze prijs zelf als “een vriendelijke protestprijs”, zo verklaarden ze: “We bedachten de Gouden Lijst om schrijvers van boeken voor jongeren van 12-15 een hart onder de riem te steken en om aandacht te vestigen op goede boeken voor die leeftijdsgroep” (Hagen & Van Lieshout 2018). In het eerste jaar werd de Gouden Lijst uitgereikt aan *Allemaal willen we de hemel* van Els Beerten. Het jaar daarop veranderde de opzet: de winnaar werd verkozen middels een declamatiewedstrijd, waarin zeven dichters het aanwezige publiek probeerden te overtuigen met hun voordracht. Annet Bremen kreeg de meeste stemmen en won op die manier de

Gouden Lijst 2010 (Van Lieshout 2010).

Tussen 2011 en 2017 nam de CPNB de organisatie van de Gouden Lijst over en kende ze de prijs jaarlijks toe aan één oorspronkelijk Nederlandstalig en één vertaald werk. Daarnaast konden maximaal drie boeken bekroond worden met een Eervolle Vermelding. In 2018 stopte de CPNB met de organisatie van de Gouden Lijst en hielden Hagen en Van Lieshout opnieuw zelf de prijs in stand (Peppelenbos 2018). Een jaar later voegde de CPNB de categorie twaalf tot vijftien jaar weer aan de Griffels toe, zoals hierboven al vermeld werd. De aanleiding voor de toevoeging was de toenemende ontleding onder deze doelgroep en het daarmee samenhangend belang van leesbevordering (CPNB 2018). De Griffel in de categorie twaalf tot vijftien jaar zou volgens de CPNB een leidraad kunnen vormen bij het kiezen van een boek en zodoende kunnen stimuleren tot lezen. In deze scriptie gebruik ik ‘Zilveren Griffel’ als overkoepelende term voor verwijzingen naar de ‘literaire’ prijs voor jeugdromans in de leeftijdscategorie twaalf tot vijftien jaar, die voorheen dus eerst Gouden Zoen (1997-2008) en later Gouden Lijst (2009-2018) genoemd werd.

2.3.2 Achtergrond Prijs van de Jonge Jury

De Prijs van de Jonge Jury is een initiatief van Stichting Lezen en Passionate Bulkboek waarbij lezers in de onderbouw van het voortgezet onderwijs kunnen stemmen op het beste boek dat in het afgelopen jaar verschenen is.¹ De prijs heeft tot doel om jongeren in de leeftijd van twaalf tot en met vijftien jaar tot lezen te stimuleren en een eigen mening over boeken te laten ontwikkelen (Staal 2006: 1). De groslijst bestaat sinds 2017 uit alle oorspronkelijk Nederlandstalige titels geschikt voor lezers tussen de twaalf en zestien jaar oud.² Dit betreft specifiek kinderboeken met de NUR-codes 283 (fictie 10-12 jaar), 284 (fictie 13-15 jaar), 285 (fictie 15-18 jaar), 240 (non-fictie > 12 jaar), 292 (poëzie 10-12 jaar) en 293 (poëzie 13-15 jaar).³ Op basis van de groslijst stelt het Jonge Jury Boekgenootschap, bestaande uit tien lezers, een shortlist met tien ‘Leestips’ samen. De winnaar van de Jonge Jury Wildcard Wedstrijd vult de shortlist verder aan. Voor deze wedstrijd dragen schoolklassen hun favoriete titels middels een volg, filmpje, collage, betoog of fotorapportage voor aan het Jonge Jury Boekgenootschap. De meest overtuigende inzending wordt als wildcard aan de Leestips toegevoegd (Passionate Bulkboek 2022). Vervolgens kunnen lezers hun stem uitbrengen door hun eerste, tweede en derde keuze uit de Leestips of de groslijst te selecteren. Het boek met de meeste stemmen krijgt de Prijs van de Jonge Jury. Daarnaast wordt de Jonge Jury Debuutprijs uitgereikt aan het boek dat van de drie genomineerden de meeste stemmen heeft gekregen (Passionate Bulkboek 2020: 11).

De Prijs van de Jonge Jury wordt sinds 1998 jaarlijks uitgereikt tijdens de Dag van de Jonge Jury. Voorafgaand aan dat jaar viel de publieksprijs voor boeken in de categorie twaalf tot vijftien jaar onder de Prijs van de Nederlandse Kinderjury. De CPNB en de Nederlandse

---

¹ Tot en met 2017 zat er twee jaar verschil tussen het jaar van uitgave en het jaar van bekroning. De Prijs van de Jonge Jury ging in 2017 bijvoorbeeld naar een boek dat in 2015 verschenen was. Daarna ging de Prijs van de Jonge Jury jaarlijks naar boeken die één jaar eerder gepubliceerd waren, net zoals de Gouden en Zilveren Griffels.

² Vóór het jaar 2017 kwamen ook vertalingen in aanmerking voor de Prijs van de Jonge Jury, maar daarna enkel nog oorspronkelijk Nederlandstalige titels. Zie ook [Over de Jonge Jury - Jonge Jury](#).

³ ‘NUR’ staat voor ‘Nederlandstalige Uniforme Rubrieksindeling, een driecijferige code die het onderwerp van een boek weergeeft. Zie ook [Boek.nl: Uitgebreid zoeken / NUR-code](#).

Programma Stichting richtten de Nederlandse Kinderjury in 1988 op om zoveel mogelijk kinderen kennis te laten nemen van nieuwe kinderboeken en hen aan te zetten tot kritisch lezen (Staal 2011: 1). De drie leeftijdscategorieën binnen de Prijs van de Nederlandse Kinderjury sloten aanvankelijk aan bij de leeftijdscategorieën van de Griffels: (1) Zes tot Negen jaar, (2) Negen tot Twaalf jaar en (3) Twaalf tot Vijftien jaar. In 1998 werd de laatste categorie ondergebracht in de Jonge Jury. Dat deze leeftijdsgroep een eigen publieksjury kreeg, sloot aan bij de hierboven besproken emancipatie en bijbehorende instelling van een aparte vakjuryprijs in de vorm van de Gouden en Zilveren Zonen (De Vries 2009: 1). Sinds 2002 is de organisatie van de Jonge Jury in handen van Stichting Lezen en is Passionate Bulkboek verantwoordelijk voor de uitvoering ervan (Mariman 2006: 231).

De Leestips en het Jonge Jury Boekgenootschap bestaan sinds 2017 (Passionate Bulkboek 2017: 13). In eerdere jaren waren er ook al lijsten met tips, die tot en met 2013 bekend stonden als de ‘kerntitels’ (Passionate Bulkboek 2013: 17). De lijst met kerntitels werd samengesteld door een selectiecommissie, bestaande uit volwassenen deskundigen (Staal 2006: 1). Met de instelling van het Jonge Jury Boekgenootschap koos Passionate Bulkboek voor een volledige *peer-to-peer*-benadering (Passionate Bulkboek 2017: 13). De leden van het Jonge Jury Boekgenootschap leggen aan hun *peers* uit waarom ze een bepaald boek als Leestip aandragen. In 2022 doen zij dit middels korte audiofragmenten die fungeren als boektrailers. De leden vertellen over hun Leestip en delen de zin die hen het meest geraakt heeft, vandaar dat deze boektrailers de naam ‘#DeZin’ gekregen hebben. De boektrailers zijn te vinden via de website van de Jonge Jury, waarop de Leestips tevens voorzien zijn van een korte inhoudsbeschrijving en informatie over de auteur. Verder geven pepertjes de moeilijkheidsgraad van elke Leestip aan, waarbij de makkelijkste boeken één pepertje en de moeilijkste boeken vier pepertjes krijgen (Passionate Bulkboek 2022).

Om de doelgroep te bereiken maakt Passionate Bulkboek gebruik van sociale media en lesmateriaal voor de onderbouw van het vmbo, havo en vwo (Passionate Bulkboek 2020: 9). Het lesmateriaal bevat lesbrieven bij de Leestips en is ontwikkeld in samenwerking met vier educatieve uitgeverijen, namelijk *Op niveau*, *Talent*, *Nieuw Nederlands* en *Plot26*. Daarnaast is het lesmateriaal in 2022 aangevuld met kijklijsten die kunnen helpen om een beeld te vormen van de Leestips. De kijklijsten zijn evenals de boektrailers een resultaat van een samenwerking tussen Passionate Bulkboek en Beeld en Geluid op School (Passionate Bulkboek 2022). Tot slot brengen ook (school)bibliotheken de Prijs van de Jonge Jury onder de aandacht (Mariman 2006: 245). De mate waarin Passionate Bulkboek de doelgroep daadwerkelijk bereikt, kan voor een deel afgeleid worden uit het hierboven reeds genoemde onderzoek van Huysmans naar de bekendheid van literaire prijzen onder kinderen tussen de zeven en vijftien jaar (2013: 46). Hoewel uit dit onderzoek bleek dat slechts 9 procent van de twaalfjarigen de Prijs van de Jonge Jury kende, nam de bekendheid van deze prijs toe tot respectievelijk 23, 37 en 38 procent bij de dertien-, veertien- en vijftienjarigen (Huysmans 2013: 47). Daarnaast bleek uit een vervolgonderzoek in opdracht van Stichting Lezen, uitgevoerd door Cedric Stalpers op basis van metingen uit 2018, dat de bekendheid van de Prijs van de Jonge Jury onder jongeren en jongvolwassenen tussen de twaalf en vijftientig jaar positief samenhangt met kennis van jeugdromans, alsook met boekbezit en bezoek aan

boekhandel en bibliotheek (2020: 46-51).⁴ Deze resultaten suggereren dat de bekendheid van de Prijs van de Jonge Jury tevens invloed zou kunnen hebben op het leesgedrag van de doelgroep (Stalpers 2020: 55).

2.3.3 Literaire waardering Zilveren Griffel en Prijs van de Jonge Jury

Zoals eerder vermeld, maak ik in dit onderzoek onderscheid tussen ‘literaire’ jeugdromans bekroond met een Zilveren Griffel in de categorie twaalf tot vijftien jaar en ‘populaire’ jeugdromans bekroond met de Prijs van de Jonge Jury. Dit onderscheid komt voort uit het verschil in literaire waardering tussen beide prijzen, maar dit verschil is niet eenduidig. Beide prijzen zijn in de loop der jaren namelijk vanuit diverse perspectieven bekritiseerd. Deze kritiek heeft de organisatoren meermaals aangezet tot het wijzigen van hun uitgangspunten. Zo beoordeelden recensenten Griffelwinnaars in de beginjaren niet altijd even positief als de Griffeljury (De Vries 2012: 1-2). Toen de Griffeljury meer belang ging hechten aan de esthetische aspecten van boeken, trokken critici de aansluiting bij de belevingswereld van kinderen juist weer vaker in twijfel (Bekkering & Van Lierop 1997: 461; De Vries 1996: 107). Griffelwinnaars zouden veel te weinig in de smaak vallen bij de jonge lezers voor wie ze uiteindelijk bedoeld waren, met name vanwege een te hoge moeilijkheidsgraad (Van Lierop-Debrauwer 2006: 64).

Naar aanleiding van deze kritiek groeide de belangstelling voor de keuzes van publieksjury’s, die regelmatig anders waren dan de keuzes van vakjury’s (De Vries 1996: 107). Publieksjury’s werd echter precies het tegenovergestelde verweten: zij zouden zich in hun keuzes te sterk laten leiden door de mate van toegankelijkheid van boeken (Heijs 1991: 4; Van Veen 2012: 30). Onder meer door dit verwijt ontstond in de loop van de tijd binnen de jeugdliteraire kritiek een steeds scherper onderscheid tussen ‘literaire’ en ‘populaire’ boeken. Literatuurwetenschappers spraken in dit verband ook wel van twee afzonderlijke ‘canons’, één van de volwassenen en één van de kinderen (De Vries 1996: 107). Vervolgens werd dit onderscheid in twee canons ook weer onderwerp van discussie. Zo stelde recensent Pjotr van Lenteren dat auteurs steeds meer moeite zouden hebben om boeken te schrijven die niet zonder meer in één van beide canons ingedeeld kunnen worden, omdat dergelijke boeken simpelweg buiten beeld vallen in het aanbod van jeugdliteratuur. Het middenveld tussen beide uitersten zou op deze manier dreigen te verdwijnen (2014: 182). Daarnaast kregen publieksjury’s volgens Van Lenteren onvoldoende de kans om hun literaire smaak te bewijzen, omdat ze enkel op kwantitatieve wijze bij de beoordeling van jeugdboeken betrokken werden. De stem van jonge lezers zou serieuzer genomen moeten worden door hen een meer inhoudelijke beoordeling te laten geven (2014: 182).

Aangezien het beoordelingsproces op basis van ‘de meeste stemmen gelden’ een terugkerend struikelblok vormde, is de opzet van de Prijs van de Nederlandse Kinderjury in 2006 gewijzigd. Tot en met 2019 schreef de Senaat van de Nederlandse Kinderjury, bestaande uit zes kinderen per leeftijdscategorie, een juryrapport over de vijf boeken met de meeste stemmen. Op basis van een analyse van deze juryrapporten constateerde Helma van Lierop-Debrauwer dat de Nederlandse Kinderjury bijdraagt aan de literaire vorming van kinderen, omdat de Senaatsleden hun keuzes leren beargumenteren en de juryrapporten en weblog

---

⁴ Stalpers spreekt in dit verband specifiek over ‘youngadultrromans’, een genre dat hij op basis van eerder onderzoek omschrijft als de brug tussen kinderboeken en literatuur voor volwassenen (Stalpers 2020: 32).

andere kinderen uitnodigen mee te denken en mee te praten (2006: 71). Het principe van ‘de meeste stemmen gelden’ is echter altijd leidend gebleven voor de uiteindelijke toekenning van de Prijs van de Nederlandse Kinderjury, alsook voor de Prijs van de Jonge Jury. Wat betreft de Jonge Jury is het nog lastiger om te achterhalen welke argumenten mogelijk een rol spelen bij de bekroning van boeken, omdat juryrapporten geheel ontbreken. De leden van het Jonge Jury Boekgenootschap vertellen in de eerder genoemde audiofragmenten weliswaar waarom een bepaald boek hen geraakt heeft, maar deze argumentatie dient enkel als aansporing voor andere lezers om op het betreffende boek te stemmen (Passionate Bulkboek 2022). Het boek dat aan het eind van de campagne de meeste stemmen gekregen heeft, is de winnaar (Passionate Bulkboek 2020: 11).

Bij een dergelijke beoordelingsprocedure lijken de meest toegankelijke boeken de grootste kans te maken. In zijn artikel “Massa tegenover kwaliteit. Over de Prijs van de Jonge Jury 2012 en de kerstitels 2013” schreef recensent en docent Nederlands Rob van Veen bijvoorbeeld dat “veel stemmers vooralsnog blijven hangen in het lichte, populaire genre” (2012: 30). Daartegenover zijn boeken die op literair gebied meer te bieden hebben “qua moeilijkheidsgraad blijkbaar een brug te ver”, vervolgt Van Veen (2012: 30). Niet alleen de toegankelijkheid, ook de populariteit van de auteur lijkt volgens hem van invloed te zijn op de kans om in de prijzen te vallen. Zelf noemt hij Francine Oomen als voorbeeld van een auteur die jaar na jaar veel stemmen wist te trekken; ze won de Prijs van de Jonge Jury in totaal vijf keer. Kijkend naar alle 24 winnaars vanaf de oprichting van de Jonge Jury tot en met 2021 zijn er nog twee auteurs die opvallen: Carry Slee en Mel Wallis de Vries, die de Prijs van de Jonge Jury respectievelijk vijf en zeven keer in ontvangst mochten nemen (Passionate Bulkboek 2022). Boeken van auteurs die al bekend zijn bij de doelgroep lijken dus relatief meer kans te hebben om te winnen dan boeken van auteurs die nog niet bekend zijn. Bovendien winnen deze populaire auteurs de Prijs van de Jonge Jury voor boeken die lijken op hun eerdere boeken, zo maken de winnende boeken van Oomen allemaal deel uit van de *Hoe overleef ik*-serie en schrijft Wallis de Vries thrillers. Op die manier leidt het herhaaldelijk bekronen van dezelfde auteurs dus ook tot het bekronen van overwegend dezelfde soort boeken.

Recent ontstond niet alleen kritiek op het beoordelingsproces van de Prijs van de Jonge Jury, maar tevens op de stemprocedure. In een artikel op literair weblog *Tzum* constateerde hoofdredacteur Coen Peppelenbos dat het mogelijk is om anoniem te stemmen, zo vaak als iemand maar wil (2021). Peppelenbos verwees in zijn artikel naar oproepen van diverse genomineerde auteurs op sociale media waarin zij hun volgers vroegen om op hun boek te stemmen. Van de volgers die een reactie onder deze oproepen plaatsten, was de meerderheid ouder dan de doelgroep van twaalf tot vijftien jaar. Desondanks verwijzen Stichting Lezen en Passionate Bulkboek expliciet naar de doelgroep wanneer ze over het bereik van de Jonge Jury rapporteren. In 2021 zouden bijvoorbeeld 12.500 “jongeren” hun stem uitgebracht hebben (Stichting Lezen 2022). Dergelijke cijfers zouden volgens Peppelenbos dus in twijfel getrokken moeten worden, evenals de veronderstelling dat de Prijs van de Jonge Jury de smaak van de onderbouwjeugd weerspiegelt (2021).

Ook de kwaliteit van boeken bekroond met de Prijs van de Jonge Jury stond onlangs ter discussie. In een artikel in *De Nederlandse Boekengids* betoogden hoogleraar moderne letterkunde Yra van Dijk en docent Nederlands Marie-José Klaver dat de Prijs van de Jonge

Jury “hypercommerciële pulp” onder leerlingen zou promoten (“De Jonge Jury” 2021). Van Dijk en Klaver analyseerden de winnende boeken van de afgelopen tien jaar, alsmede de titels op de shortlist van 2021. Op basis daarvan concludeerden zij dat deze boeken “stilistisch, inhoudelijk, cultureel en moreel armoedig en zelfs schadelijk” zijn. Het artikel lokte uiteenlopende reacties uit. Zo betuigde (kinderboeken)auteur Joke van Leeuwen in een artikel in *de Volkskrant* haar steun aan Van Dijk en Klaver (Van Leeuwen 2021). De directeurs van Stichting Lezen en Passionate Bulkboek benadrukten daarentegen de waarde van de Prijs van de Jonge Jury voor de leesmotivatie onder jongeren, waarbij zij tevens refereerden aan de strijd tegen ontleding (Van Dalen & Van Strien 2021). Verder droeg Margje Woodrow, de auteur die de Prijs van de Jonge Jury in 2021 in ontvangst mocht nemen, haar prijs op “aan iedereen die vóór leesplezier is” (Terhell 2021: 9). Van Dijk en Klaver reageerden daar weer op door onder meer toe te lichten dat zij niet “tegen leesplezier” zijn (“Slecht lezen” 2021). Ook zij maken zich zorgen over de ontleding, maar volgens hen is het daarom juist van belang om jongeren diverse en rijke teksten aan te bieden. Literaire kwaliteit sluit leesplezier volgens hen dus niet uit, sterker nog: het is eerder een voorwaarde om écht leesplezier tot stand te brengen.

De verschillende standpunten in de discussie over de Prijs van de Jonge Jury houden verband met verschillende opvattingen over de functies die jeugdboeken in een bepaalde tijd en context vervullen. Bij het verschijnen van de eerste boeken die speciaal voor kinderen geschreven waren, stonden pedagogische en didactische doelstellingen voorop (Linders-Nouwens 1982: 1). Later kwam er ook aandacht voor leesplezier en literaire kwaliteit (Ghesquière et al. 2014: 53-55). Hoewel literatuurwetenschappers het erover eens zijn dat ideeën over wat precies pedagogisch en didactisch verantwoord, plezierig of esthetisch waardevol is in de loop van de tijd veranderen, bestaat er discussie over de mate waarin deze verschillende criteria doorwerken of door zouden moeten werken in de beoordeling van jeugdboeken. Op basis van een beschouwing van dertig jaar onderzoek in het tijdschrift *Literatuur zonder leeftijd* concludeerde Bea Ros dat de focus binnen de jeugdliteraire kritiek in de betreffende periode verschoven is van de literatuur naar de lezer (2016: 53). Waar voorheen de literaire kwaliteit vooropstond bij de beoordeling van jeugdliteratuur, kwam de nadruk volgens haar vervolgens meer te liggen op leesbare en ‘kindvriendelijke’ boeken (2016: 39). De aandacht voor de beoogde lezers en hun mogelijke leeservaringen is kortom toegenomen. Ros benadrukt echter dat het hierbij om dominante beelden gaat, want in feite zijn volgens haar altijd zowel esthetische als lezersgerichte criteria van belang geweest binnen de jeugdliteraire kritiek; ‘literatuur’ en ‘lezer’ sluiten elkaar met andere woorden niet uit (2016: 53).

De toegenomen aandacht voor de lezer werkt niet alleen door in de jeugdliteraire kritiek, maar ook in het onderwijs. In een bijdrage voor *Didactiek Nederlands* lichtte universitair docent Nederlandse Letterkunde Jeroen Dera de voorname rol van de lezersgerichte benadering toe aan de hand van aan *Lezen voor de lijst*, een website die veel docenten in het voortgezet onderwijs gebruiken om te bepalen of een boek ‘literatuur’ is of niet (2020). De redactie van *Lezen voor de lijst*, die grotendeels bestaat uit leraren Nederlands, heeft voor de leeftijdscategorieën 12-15 jaar en 15-18 jaar titellijsten samengesteld met boeken die zij geschikt acht voor het onderwijs (Lezen voor de lijst 2022). De lijst voor 12-15 jaar bevat ongeveer 200 titels en die voor 15-18 jaar ongeveer 300 titels, jaarlijks komen er

per lijst minimaal tien nieuwe titels bij. De redactie kent aan elk boek een leesniveau toe. Voor de categorie 12-15 jaar onderscheidt ze vijf leesniveaus (van beginnend lezen tot analyserend/verdiepend lezen) en voor de categorie 15-18 jaar zes (van belevend lezen tot academisch lezen). Deze niveaus zijn gebaseerd op de competentieprofielen uit het proefschrift van Theo Witte (2008: 132-140). Middels deze competentieprofielen worden literaire competenties van leerlingen gekoppeld aan boeken die daar qua niveau bij aansluiten. De literaire competenties van de leerling vormen dus het uitgangspunt bij het kiezen van een boek, waarbij tevens leesplezier (of ‘leesvoldoening’, de term die Witte zelf voorstaat) wordt nagestreefd (2008: 460). Tegelijkertijd geeft *Lezen voor de lijst* als keuzegids voor het literatuuronderwijs volgens Dera mede vorm aan de literaire waarde die teksten in het onderwijs krijgen toebedeeld (2020). Evenals binnen de jeugdliteraire kritiek spelen binnen het onderwijs dus zowel literatuurgerichte als lezersgerichte benaderingen een rol bij de toekenning van literaire kwaliteit.

Samenvattend sluit de literaire waardering die samenhangt met de Zilveren Griffel en de Prijs van de Jonge Jury aan de ene kant aan bij de tegenstelling tussen symbolisch en economisch kapitaal uit de veldtheorie van Bourdieu (1993: 48). Het winnen van een Zilveren Griffel draagt in de eerste plaats bij aan het literair prestige van het boek (symbolisch kapitaal), omdat de erkenning van literaire fijnproevers hierbij centraal staat. Het winnen van de Prijs van de Jonge Jury draagt in de eerste plaats bij aan het financieel succes van een boek (economisch kapitaal), omdat het hierbij hoofdzakelijk gaat om het bereiken van zo veel mogelijk lezers, inclusief lezers die in principe niet tot de doelgroep behoren. Aan de andere kant zou de nadruk op leesplezier kunnen zorgen voor een verschuiving in de verhouding tussen symbolisch en economisch kapitaal. Leesplezier hangt namelijk samen met de voorkeuren van lezers, zij representeren ‘de massa’ en dragen zoals hierboven al genoemd in de eerste plaats bij aan economisch kapitaal. Daaruit volgt dat wanneer leesplezier een rol gaat spelen bij de beoordeling van jeugdboeken, prestige mogelijk niet meer enkel voorbehouden is aan boeken met een groot symbolisch kapitaal. Ook de eerdere kritiek op de te hoge moeilijkheidsgraad van Griffelwinnaars impliceert dat het aanzien van een jeugdboek niet uitsluitend samenhangt met symbolisch kapitaal. Redenerend vanuit dit standpunt is het tevens denkbaar dat ‘literaire’ jeugdromans bekroond met een Zilveren Griffel en ‘populaire’ jeugdromans bekroond met de Prijs van de Jonge Jury in de praktijk niet zo sterk van elkaar verschillen, omdat beide prijzen tot doel hebben om jongeren te stimuleren tot lezen en zodoende rekening houden met de voorkeuren van lezers. Vanwege het streven om ontleding onder jongeren tegen te gaan lijkt dit doel de laatste jaren bovendien steeds belangrijker te zijn geworden. Desalniettemin geldt in het algemeen dat de Zilveren Griffel meer literair aanzien geniet dan de Prijs van de Jonge Jury. In eerdere discussies was er tot nog toe weinig aandacht voor de vraag hoe dit verschil in literaire waardering precies tot stand komt. Daarom ga ik in mijn onderzoek na in hoeverre meetbare, talige eigenschappen van invloed zouden kunnen zijn op de toekenning van literaire kwaliteit. In de volgende paragraaf licht ik toe welke teksteigenschappen centraal staan in mijn analyses.

2.4 Meetbare teksteigenschappen

Meetbare teksteigenschappen vormen het uitgangspunt voor kwantitatieve analyses van taal, een benadering die de laatste decennia onder invloed van ontwikkelingen op het gebied van de *digital humanities* – en meer specifiek de *digital literary studies* – een grote vlucht genomen heeft (Jockers 2013: 4). Deze benadering staat bekend als *distant reading*, wat inhoudt dat teksten ‘op afstand’ gelezen worden (Moretti 2000: 54-68). Het begrip *distant reading* heeft met name betekenis gekregen in de verhouding ten opzichte van *close reading*. Binnen dit kader is *distant reading* een verzamelnaam voor verschillende kwantitatieve, ‘macro’ vormen van tekstanalyse waarbij veelal de computer wordt ingezet. *Close reading* geldt daarentegen als een overkoepelende term voor kwalitatieve, ‘micro’ vormen van tekstinterpretatie waarbij teksten heel nauwkeurig worden gelezen (Van der Deijl & Smeets 2018: 126-127). Gezien de gedetailleerde werkwijze van *close reading* passen onderzoekers deze benadering doorgaans op een kleine selectie van teksten toe, terwijl *distant reading* mogelijkheden biedt om op basis van omvangrijke corpora patronen in taal te analyseren. Deze mogelijkheden zijn bovendien toegenomen door recente initiatieven op het gebied van bijvoorbeeld de digitalisering van tekstcollecties en het beschikbaar stellen van gebruiksvriendelijke tools voor computationele tekstanalyses. Een veelgehoord argument voor de inzet van digitale middelen is dan ook dat onderzoek hierdoor efficiënter en op grotere schaal uitgevoerd kan worden (Willaert, Speelman, & Truyen 2018: 33-37). Een ander belangrijk voordeel is dat computationele tekstanalyses meestal reproduceerbaar zijn, wat inhoudt dat andere onderzoekers ze kunnen herhalen en verifiëren. Tot slot kunnen deze analyses helpen om patronen te identificeren die menselijke lezers niet of nauwelijks opmerken en op die manier nieuwe inzichten opleveren (Adolphs 2006: 7-8).

Ondanks dat *close* en *distant reading* in theoretische en methodologische discussies over computationele tekstanalyses veelvuldig tegenover elkaar geplaatst zijn, hebben wetenschappers in het verleden beargumenteerd dat beide methoden elkaar niet hoeven uitsluiten, maar juist kunnen versterken (Jockers & Thalken 2020: x; Van der Deijl & Smeets 2018: 143; Underwood 2019: 156). Middels *distant reading* kunnen data namelijk betrouwbaar en op grote schaal geanalyseerd worden, met behoud van de mogelijkheid om interessante elementen op microniveau te interpreteren (Adolphs 2006: 7-8; Hunt 2015: 283). Mijn onderzoek vertrekt eveneens vanuit dit standpunt om na te gaan in hoeverre meetbare teksteigenschappen inzicht kunnen bieden in aspecten die mogelijk een rol spelen bij de toekenning van literaire kwaliteit aan jeugdboeken. Daarbij vormt de herhaalbaarheid van de metingen de voornaamste aanleiding voor de inzet van computationele methoden. Wanneer herhalingen van de metingen in dit onderzoek tot dezelfde resultaten leiden, of eventueel toegepast worden op een ander corpus van jeugdboeken, zouden discussies over de interpretatie van deze resultaten nieuwe inzichten in de literaire kwaliteit van jeugddromans kunnen opleveren. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat de resultaten van mijn metingen voor een deel afhankelijk zijn van mijn eigen keuzes met betrekking tot de corpusbewerking en de gebruikte digitale instrumenten met bijbehorende instelbare parameterwaarden. Daarom licht ik deze keuzes uitgebreid toe in de hoofdstukken ‘Corpus’ (3) en ‘Methode’ (4). Waar relevant verwijs ik ook in het hoofdstuk ‘Analyse’ (5) naar het effect van bepaalde parameterwaarden.

Tot op heden maakten jeugdliteratuurwetenschappers nog maar weinig gebruik van *distant reading* methoden (Joosen 2019: 18). Een voorbeeld van een relevante studie in het kader van mijn onderzoek is het proefschrift van Melanie Griffin over winnaars van de *Newbery Medal*, een van de meest prestigieuze prijzen voor Amerikaanse jeugdliteratuur die

wordt uitgereikt door de *Association for Library Service to Children* (2018: 15). Middels computationele analyses van meta-informatie over de prijswinnaars in diverse databases constateerde Griffin onder meer dat de *Newbery Medal* in de periode 1922 tot en met 2017 voornamelijk is uitgereikt aan boeken met een relatief hoge niveau-indicatie. In plaats van een gelijkmatige verdeling van de prijs over verschillende leesniveaus, aansluitend bij de brede doelgroep van kinderen tot en met veertien jaar oud, maken complexere teksten volgens haar dus meer kans om bekroond te worden dan eenvoudigere teksten (2018: 112-114). Hoewel Griffins proefschrift vernieuwende inzichten opleverde wat betreft de patronen in gedeelde bibliografische kenmerken van *Newbery Medal*-winnaars, bleven de tekstuele eigenschappen van de boeken hierin buiten beschouwing.

In tegenstelling tot Griffin richt ik me in deze scriptie niet op de bibliografische gegevens, maar op de teksten zelf. Daarnaast kijk ik niet naar de Amerikaanse, maar naar de Nederlandstalige context, waarin nog niet eerder op een kwantitatieve manier onderzoek is gedaan naar de literaire waardering die samenhangt met jeugdliteraire prijzen. In mijn scriptie staan drie teksteigenschappen die onderzoekers eerder in verband gebracht hebben met literaire kwaliteit centraal: (1) moeilijkheidsgraad, (2) inhoud en (3) schrijfstijl. Hieronder ga ik verder in op de operationalisering van deze drie teksteigenschappen in het kader van mijn onderzoek.

2.4.1 Moeilijkheidsgraad

Uit de resultaten gepresenteerd in *Het raadsel literatuur* bleek dat de verschillen tussen romans met een hoge en romans met een lage literaire waardering te maken zouden kunnen hebben met de moeilijkheidsgraad van de teksten (Van Dalen-Oskam 2021: 298). De onderzoekers keken onder meer naar zinslengte, zinslengtevariatie en woordenschat om de complexiteit van het taalgebruik te meten. Romans met een hoge score op literaire kwaliteit hadden gemiddeld gezien langere zinnen, meer variatie in zinslengtes en een grotere woordenschat dan romans met een lage score op literaire kwaliteit (Van Dalen-Oskam 2021: 277). Met name zinslengte en zinslengtevariatie bleken bruikbare voorspellers te zijn van de literaire waarde die lezers aan teksten toebedeelden (Van Dalen-Oskam 2021: 272-276). Langere zinnen hebben een grotere kans om complex bevonden te worden door lezers, omdat ze mogelijk een ingewikkeldere zinsstructuur hebben (Van Dalen-Oskam 2021: 261). De meeste boeken met relatief lange zinnen bleken ook een relatief grote variatie aan zinslengtes te bevatten (Van Dalen-Oskam 2021: 275). In lijn met de resultaten uit *Het raadsel literatuur* gebruik ik in deze scriptie eveneens zinslengte, zinslengte(variatie) en woordenschat als maten voor de moeilijkheidsgraad van teksten, met als doel om na te gaan in hoeverre de moeilijkheidsgraad samenhangt met de literaire waardering van jeugdromans. Verder maak ik op basis van bestaande kennis over de complexiteit van teksten voor jonge lezers gebruik van twee aanvullende maten: woordlengte en tekstlengte.

Woordlengte (in lettergrepen of karakters) wordt net als zinslengte gebruikt als een maat voor complexiteit in studies naar verschillen tussen teksten voor lezers in diverse leeftijden. De veronderstelling hierbij is dat langere woorden en zinnen relatief moeilijker zijn dan kortere, waardoor woord- en zinslengte toenemen naarmate de leeftijd van de beoogde lezer stijgt (Hurkmans 2008: 101; Van Lierop-Debrauwer 2000: 345). Een voorbeeld van een dergelijke studie is het onderzoek van promovendus Lindsey Geybels naar de relatie tussen de

tekst en de leeftijd van de beoogde lezer in het oeuvre van Joke van Leeuwen (2021: 114).⁵ Met behulp van computationele methoden stelde Geybels vast dat, op een paar uitzonderingen na, woord- en zinslengte samen stegen met de leeftijd van de beoogde lezer. Bovendien correleerde de gemiddelde woordlengte per tekst sterk met de gemiddelde zinslengte (gemeten in aantal woorden per zin): hoe langer de woorden in een boek, hoe langer ook de zinnen ($r = 0.77$) (2021: 120). Verder leken woord- en zinslengte de grenzen tussen verschillende leeftijdscategorieën duidelijker af te bakenen dan woordenschat. Teksten voor jongere lezers hadden gemiddeld gezien weliswaar een beperktere woordenschat dan teksten voor oudere lezers, maar deze maat voor complexiteit liet een gevarieerder beeld zien (Geybels 2021: 123).

Naast woord- en zinslengte komt ook tekstlengte (in woorden of pagina's) voor als maat van complexiteit in onderzoek naar de verschillen tussen literatuur voor kinderen en volwassenen (Haverals, Geybels, & Joosen 2022: 3). Uit een studie naar adaptaties van volwassenenromans van literatuurwetenschapper Sandra Beckett bleek bijvoorbeeld dat tekstlengte een van de meest opvallende aanpassingen was: de teksten voor kinderen waren vaak aanzienlijk korter dan de teksten voor volwassenen (2009: 76). Een belangrijke motivatie hiervoor was het idee dat jonge lezers niet goed in staat zouden zijn om lange teksten te lezen (2009: 39). Over de doelen en effecten van het inkorten van teksten voor jonge lezers schreef Beckett het volgende: "The deletions serve not only to reduce the length of the novel, but, more importantly, to increase the pace of the story. Often it is the reflections and descriptions that are eliminated, resulting in a more action-oriented story" (2009: 67). Het inkorten van verhalen verhoogt kortom het tempo en het aandeel van actie. In plaats van reflecties en beschrijvingen lijken teksten voor jongere lezers verhoudingsgewijs meer dialoog te bevatten, dit bleek bijvoorbeeld uit het hierboven reeds aangehaalde onderzoek van Geybels (2021: 123-124). In adaptatieonderzoek geldt het relatief grote aandeel van dialoog in kinderboeken dan ook als een indicatie van de voorkeur voor actie bij jonge lezers (Hurkmans 2008: 101; Van Lierop-Debrauwer 2000: 346). Daarnaast komen zowel tekstlengte als het aandeel van actie en dialoog naar voren in de niveau-omschrijvingen van *Lezen voor de lijst*. Zo is "dun, ruime bladspiegel, korte hoofdstukken" een boekkenmerk behorend bij het laagste niveau, wat impliceert dat dunne boeken gemiddeld gezien makkelijker zijn dan dikke boeken. Verder zijn "veel actie en drama", "veel dialoog" en "weinig beschrijvingen van gedachten" kenmerken van boeken met lagere leesniveaus, terwijl boeken met hogere leesniveaus gekenmerkt worden door "psychologische spanning" en "veel beschrijvingen van ruimte, gedachten, en gevoelens" (Lezen voor de lijst 2022). Hoewel ik in mijn onderzoek geen systematisch onderscheid maak tussen dialoog en beschrijvende tekst, betrek ik deze boekkenmerken wel bij mijn analyse van de inhoud (zie ook paragraaf 2.4.2).

Samenvattend hanteer ik naar aanleiding van eerder onderzoek naar literaire kwaliteit zinslengte(variatie) en woordenschat als maten voor de moeilijkheidsgraad van teksten. Daarnaast borduur ik voort op bestaande kennis over de complexiteit van teksten voor jonge

---

⁵ Het geanalyseerde corpus bestond in totaal uit 22 titels: vijf boeken voor zevenjarige lezers, tien boeken voor negenjarigen, één boek voor twaalfjarigen en zes boeken voor volwassenen (achtien jaar en ouder). De genoemde leeftijden corresponderen met de ondergrens zoals opgenomen in het Centraal Bestand Kinderboeken (CBK), een databank met bibliothecaire informatie over de meeste recente Nederlandstalige jeugdboeken: [Centraal bestand kinderboeken - CBK \(oclc.org\)](https://www.oclc.org/nl/lit/cbk/) (Geybels 2021: 116).

lezers door woord- en tekstlengte te gebruiken als aanvullende maten. Deze kennis komt voornamelijk voort uit onderzoek naar verschillen tussen teksten voor lezers in diverse leeftijden. Aangezien de teksten in mijn corpus geschreven zijn voor lezers in dezelfde leeftijdscategorie, vormen mijn analyses tevens een verkenning van de bruikbaarheid van tekst- en woordlengte voor onderzoek naar tekstcomplexiteit in een andere context. Naast de door mij gehanteerde maten voor de moeilijkheidsgraad van teksten zijn er nog velerlei andere maten mogelijk. Laurens Ham, Leo Lentz, Henk Pander Maat en Fabian Stolk onderzochten bijvoorbeeld of Nederlandstalige romans en kranten sinds 1950 eenvoudiger geworden zijn middels het computerprogramma T-scan, dat tekstcomplexiteit aan de hand van ruim 400 kenmerken weergeeft (2018: 307). Onder meer de hierboven genoemde maten zinslengte en woordenschat worden daarbij meegenomen. Verder maak ik geen gebruik van de tekstkenmerken uit de T-scan, omdat mijn onderzoek niet tot doel heeft de complexiteit van jeugdromans volledig in kaart te brengen. Ik gebruik de moeilijkheidsgraad van teksten namelijk om meer inzicht te krijgen in de literaire kwaliteit van jeugdromans, waarbij tevens de verhouding ten opzichte van de twee andere meetbare teksteigenschappen die ik hieronder bespreek (inhoud en schrijfstijl) van belang is.

2.4.2 Inhoud

Vanwege de pedagogische en didactische doelstellingen van jeugdliteratuur is de inhoudelijke boodschap van een kinderboekboek van oudsher het meest bepalend in de beoordeling ervan (Linders-Nouwens 1982: 3). In de loop der jaren is er meer aandacht gekomen voor aspecten als leesplezier en esthetische kwaliteit (Ghesquière et al. 2014: 53-55), maar ook de recente kritiek op de Prijs van de Jonge Jury was hoofdzakelijk gericht op de inhoud van de bekroonde boeken. Volgens Van Dijk en Klaver bestaat er bijvoorbeeld een onderscheid tussen “teksten die stereotiepe en patriarchale wereldbeelden bevestigen en reproduceren, en teksten die je leren hoe je die beelden kunt bevragen”, waarbij de winnende titels een voorbeeld zouden zijn van de eerste soort (“De Jonge Jury” 2021). Hoewel de manier waarop teksten vormgeven aan een bepaald wereldbeeld niet eenduidig te relateren is aan meetbare teksteigenschappen, zouden woordfrequenties wel bij kunnen dragen aan een antwoord op de vraag of er inderdaad sprake is van een inhoudelijk onderscheid tussen ‘literaire’ en ‘populaire’ jeugdromans.

In *Het raadsel literatuur* werden woordfrequenties onder meer gebruikt om na te gaan welke woorden relatief vaak voorkwamen in een bepaalde groep romans ten opzichte van een andere groep romans. Een voorbeeld is de analyse van de woordfrequenties in oorspronkelijk Nederlandstalige literaire romans geschreven door vrouwelijke auteurs, waarbij de zes meest literaire boeken vergeleken werden met de zes minst literaire boeken. Hieruit bleek dat in de meest literaire romans het persoonlijk voornaamwoord ‘hij’ relatief vaak voorkwam, wat zou kunnen wijzen op een groter aandeel van mannelijke personages of het hij-perspectief. In de minst literaire romans kwamen daarentegen de persoonlijk voornaamwoorden ‘ik’, ‘me’, ‘mijn’, ‘mezelf’, ‘jij’, ‘je’, ‘jou’, ‘jouw’ en ‘we’ vaker voor. Dit zou kunnen wijzen op een groter aandeel van het ik-perspectief, of op een groter aandeel van dialoog (vanwege de persoonlijk voornaamwoorden in de tweede persoon: ‘jij’, ‘je’, ‘jou’ en ‘jouw’). Verder bevatten de meest literaire boeken meer werkwoorden in de verleden tijd, terwijl de minst literaire boeken meer werkwoorden in de tegenwoordige tijd bevatten (Van Dalen-Oskam

2021: 174). De woordfrequentieanalyse suggereerde in dit geval dus dat de toekenning van literaire kwaliteit verband zou kunnen houden met het gebruik van onder andere persoonlijke voornaamwoorden en werkwoordstijden.

Uit vergelijkbare analyses van andere groepen romans in *Het raadsel literatuur* blijkt echter dat het niet altijd dezelfde persoonlijke voornaamwoorden en werkwoordstijden zijn die samen lijken te hangen met een hoge literaire waardering. Zo kwamen in vertaalde literaire romans geschreven door vrouwelijke auteurs persoonlijke voornaamwoorden die wezen op een ik-perspectief relatief vaker voor in de meest literaire romans, in plaats van in de minst literaire romans. Ook wat betreft de werkwoordstijden lag de verhouding anders dan in de oorspronkelijk Nederlandstalige romans: de tegenwoordige tijd kwam vaker voor in de meest literaire boeken en de verleden tijd in de minst literaire boeken (Van Dalen-Oskam 2021: 142). Analyses van vertaalde en oorspronkelijk Nederlandstalige literaire romans geschreven door mannelijke auteurs wezen weer op andere verschillen tussen boeken met de hoogste en de laagste literaire waardering. Alles bij elkaar genomen leken het aandeel van dialoog en het aandeel van werkwoorden in de verleden tijd in de meeste gevallen groter in de minst literaire romans, waarbij de zojuist besproken oorspronkelijk Nederlandstalige romans geschreven door vrouwelijke auteurs wat betreft de werkwoordstijd dus een uitzondering vormden (Van Dalen-Oskam 2021: 283-284).⁶ Concluderend konden de persoonlijke voornaamwoorden en werkwoordstijden niet op een eenduidige manier gerelateerd worden aan literaire waardering. Desalniettemin impliceerden de woordfrequentieanalyses in *Het raadsel literatuur* dat opvattingen over literaire kwaliteit mogelijk verband houden met de inhoud van romans. Daarom hanteer ik in deze scriptie woordfrequenties als maat voor de inhoud van boeken en ga ik onder meer na welke woorden relatief gezien vaker voorkomen in ‘literaire’ jeugdromans dan in ‘populaire’ jeugdromans en andersom.

2.4.3 Schrijfstijl

De resultaten van *Het Nationale Lezersonderzoek* toonden aan dat lezers bij de beoordeling van literaire kwaliteit onder andere rekening hielden met de stijl waarin een boek geschreven is (Van Dalen-Oskam 2021: 96). Lezersmeningen correspondeerden echter niet altijd met de kwantitatieve analyses van stijl in *Het raadsel literatuur*. Zo bleken de literaire romans van Arnon Grunberg, die door lezers hoogliterair gevonden werden, in schrijfstijl te lijken op romantische boeken van Sophie Kinsella en anderen, die door lezers juist laagliterair gevonden werden. Een mogelijke verklaring is dat Grunbergs en Kinsella’s romans weliswaar op elkaar lijken wat betreft het taalgebruik, maar niet wat betreft de verhaallijn. De romans van Grunberg lopen bijvoorbeeld zelden goed af, terwijl romantische boeken vrijwel altijd goed aflopen (Van Dalen-Oskam 2021: 232-233). Stijlanalyses konden het verschil in de literaire waardering van Grunbergs en Kinsella’s romans kortom niet volledig verklaren, maar ze boden wel een genuanceerder inzicht in aspecten die mogelijk een rol spelen bij de beoordeling van literaire kwaliteit. Daarom breng ik in mijn onderzoek eveneens de overeenkomsten en verschillen in de schrijfstijl van ‘literaire’ en ‘populaire’ jeugdromans in kaart.

---

⁶ Ook wat betreft het aandeel van dialoog was er een uitzondering: in vertaalde romans geschreven door mannelijke auteurs leek het aandeel van dialoog groter te zijn in de meest literaire romans, in plaats van in de minst literaire romans (Van Dalen Oskam 2021: 190).

Voor een definitie van ‘schrijfstijl’ maak ik gebruik van het artikel “Revisiting Style. A Key Concept in Literary Studies” (2015) van J. Berenike Herrmann, Karina van Dalen-Oskam en Christof Schöch. In dit artikel presenteren de auteurs een overzicht van verschillende opvattingen over stijl in de Nederlandse, Franse en Duitse literatuurwetenschap in de jaren 1945-2015 (2015: 28). Op basis van dit overzicht stellen ze vervolgens een nieuwe definitie voor om de mogelijkheden van digitale tekstanalyses in te sluiten: “Style is a property of texts constituted by an ensemble of formal features which can be observed quantitatively or qualitatively” (2015: 44). Met name het benoemen van het telbare aspect (“quantitatively”) van stijl is van belang voor de toepassing van computationele methoden, omdat deze hoofdzakelijk gebaseerd zijn op frequenties (2015: 45). Aangezien ik in deze scriptie schrijfstijl analyseer door bepaalde taalkenmerken te tellen, neem ik de voorgestelde definitie over. Deze telbare taalkenmerken zijn de “formal features”, die volgens Herrmann et al. “explicitly defined and clearly identifiable” zijn (2015: 44). Hierin verschilt de definitie van enkele eerdere benaderingen van schrijfstijl als afwijking van een veronderstelde neutrale norm (2015: 43). In computationele methoden staan namelijk niet zo zeer opvallende afwijkingen in taalgebruik centraal, maar juist de woorden die in alle soorten teksten heel veel voorkomen. Dit zijn voornamelijk functiewoorden, zoals lidwoorden, voegwoorden en voorzetsels. Auteurs blijken herkend te kunnen worden aan hoe vaak ze functiewoorden gebruiken, vermoedelijk omdat ze deze woorden min of meer onbewust toepassen in al hun teksten (Van Dalen-Oskam 2021: 26).

Computationele stijlanalyses op basis van functiewoorden, veelal aangeduid als ‘stylometrie’, zijn bewezen effectief in de context van auteursherkenning (Haverals et al. 2022: 4). Daarnaast blijkt uit onderzoek naar verschillen in schrijfstijl tussen kinderboeken en volwassenenboeken dat stilistische aanpassingen ook naar voren kunnen komen in inhoudswoorden. Zo toonde een vergelijking van boeken voor lezers in diverse leeftijden geschreven door Guus Kuijer aan dat deze auteur vaker de tegenwoordige tijd gebruikte in boeken voor kinderen, terwijl hij vaker de verleden tijd hanteerde in boeken voor (jong)volwassenen.⁷ Ook waren de acties in kinderboeken vaker fysiek van aard dan in volwassenenboeken: ‘loopt’ kwam bijvoorbeeld relatief gezien meer voor in kinderboeken en ‘stond’ in volwassenenboeken. Verder markeerde Kuijer in boeken voor kinderen expliciet de manier waarop iets werd gezegd middels woorden als ‘roept’, ‘fluistert’ en ‘schreeuwt’. Tot slot maakte hij in kinderboeken gebruik van tussenwerpsels, zoals ‘hè’ en ‘nou’ (Haverals et al. 2022: 11-12). Deze kenmerken zouden gezamenlijk bij kunnen dragen aan een toegankelijker stijl in boeken voor jongere lezers (Haverals et al. 2022: 19). Aangezien de auteur zelf aangaf complex taalgebruik in kinderboeken te willen vermijden, koos hij mogelijk bewust voor vereenvoudiging van zijn stijl (Haverals et al. 2022: 10). Dit voorbeeld maakt duidelijk dat schrijfstijl gerelateerd kan worden aan de twee andere meetbare teksteigenschappen die in mijn onderzoek centraal staan: moeilijkheidsgraad en inhoud. Een belangrijk voordeel van computationele stijlanalyses is dat ze werken op basis van een ‘unsupervised’ methode, wat inhoudt dat computerprogramma’s de woordfrequenties in

---

⁷ Het geanalyseerde corpus bestond in totaal uit 32 titels: acht boeken voor zes- tot achtjarigen, vijftien boeken voor negen- tot twaalfjarigen, vier boeken voor twaalf- tot achttienjarigen en vijf boeken voor volwassenen (achttien jaar en ouder). De leeftijd van de beoogde lezer werd bepaald aan de hand van informatie in het colofon, de website van de uitgever of bibliothecaire databanken als het CBK (Haverals et al. 2022: 6).

verschillende boeken met elkaar kunnen vergelijken zonder dat ze vooraf aanvullende informatie krijgen over de teksten (Haverals et al. 2022: 18). Op die manier stellen deze analyses mij in staat om vanuit een zo neutraal mogelijk perspectief de schrijfstijl van ‘literaire’ en ‘populaire’ jeugdromans met elkaar te vergelijken en vervolgens op zoek te gaan naar mogelijke verbanden met de moeilijkheidsgraad en de inhoud.

2.5 Vraagstelling

In deze scriptie borduur ik voort op de resultaten van het onderzoeksproject *The Riddle of Literary Quality* (2012-2019). Binnen dit project stond de analyse van literaire kwaliteit aan de hand van zowel lezersmeningen als tekstuele kenmerken centraal (Van Dalen-Oskam 2021: 17). Ik breid de focus van dit project uit van volwassenenliteratuur naar jeugdliteratuur en gebruik in plaats van lezersmeningen twee jeugdliteraire prijzen als maatstaf voor literaire kwaliteit: de Zilveren Griffel in de categorie twaalf tot vijftien jaar (een vakjuryprijs) en de Prijs van de Jonge Jury (een publieksprijs). In mijn onderzoek ga ik na in welke mate de theoretische tegenstelling tussen symbolisch en economisch kapitaal uit de veldtheorie van Bourdieu in verband gebracht kan worden met meetbare teksteigenschappen van enerzijds ‘literaire’ en anderzijds ‘populaire’ jeugdromans. In het algemeen geniet de Zilveren Griffel meer literair aanzien dan de Prijs van de Jonge Jury, maar onder andere de toenemende aandacht voor de lezer en diens leesplezier maakt het verschil tussen symbolisch en economisch kapitaal in de context van de hedendaagse Nederlandstalige jeugdliteratuur minder eenduidig. Mijn analyses zijn gebaseerd op de volgende drie meetbare teksteigenschappen: (1) moeilijkheidsgraad, (2) inhoud en (3) schrijfstijl. Deze teksteigenschappen speelden een belangrijke rol binnen *The Riddle of Literary Quality*, evenals in eerder onderzoek naar verschillen tussen teksten voor lezers in diverse leeftijden.

Mijn onderzoeksvraag luidt: “In hoeverre verklaren meetbare overeenkomsten en verschillen in moeilijkheidsgraad, inhoud en schrijfstijl tussen ‘literaire’ jeugdromans bekroond met een Zilveren Griffel in de categorie twaalf tot vijftien jaar en ‘populaire’ jeugdromans bekroond met de Prijs van de Jonge Jury de literaire waardering die samenhangt met de genoemde prijzen?” Middels de beantwoording van deze onderzoeksvraag tracht ik ten eerste een bijdrage te leveren aan recente discussies over het belang van literaire kwaliteit in het kader van leesbevordering en literatuuronderwijs. In eerdere discussies was er tot nog toe namelijk weinig aandacht voor de manieren waarop concrete taalkenmerken vorm zouden kunnen geven aan het verschil in literaire waardering tussen diverse jeugdboeken. Ten tweede tracht ik een bijdrage te leveren aan bestaande kennis over literaire kwaliteit op basis van kwantitatieve tekstanalyses. Aangezien bestaande studies ofwel focussen op volwassenenliteratuur ofwel de teksten zelf buiten beschouwing laten, zou een onderzoek naar de tekstuele eigenschappen van jeugdromans nieuwe inzichten kunnen opleveren wat betreft de talige aspecten die mogelijk een rol spelen bij de toekenning van literaire kwaliteit.

De onderzoeksvraag valt uiteen in de volgende vier deelvragen:

- a. Wat zijn de overeenkomsten en verschillen in moeilijkheidsgraad, gemeten door tekstlengte, woordlengte, zinslengte, zinslengtevariatie en woordenschat tussen ‘literaire’ en ‘populaire’ jeugdromans?

- b. Wat zijn de overeenkomsten en verschillen in inhoud, gemeten door woordfrequenties, tussen ‘literaire’ en ‘populaire’ jeugdromans?
- c. Wat zijn de overeenkomsten en verschillen in de schrijfstijl, gemeten door het gebruik van hoogfrequente woorden, tussen ‘literaire’ en ‘populaire’ jeugdromans?
- d. In hoeverre verklaren de meetbare overeenkomsten en verschillen in moeilijkheidsgraad, inhoud en schrijfstijl de literaire waardering die samenhangt met de prijzen waarmee de ‘literaire’ en ‘populaire’ jeugdromans bekroond zijn?

Aan de hand van de eerste drie deelvragen vergelijk ik de meetbare teksteigenschappen van de jeugdromans in het ‘literaire’ en ‘populaire’ corpus met elkaar. Uit eerder computationeel onderzoek naar literaire kwaliteit bleek dat een grotere zinslengte, zinslengtevariatie en woordenschat, als maten voor de moeilijkheidsgraad van teksten, samen zouden kunnen hangen met een hogere literaire waardering (Van Dalen-Oskam 2021: 261). Verder gebruik ik naar aanleiding van bestaande kennis over de complexiteit van teksten voor jonge lezers woord- en tekstlengte als twee aanvullende maten voor de moeilijkheidsgraad (Beckett 2009: 67; Geybels 2021: 120; Hurkmans 2008: 101; Lezen voor de lijst 2022; Van Lierop-Debrauwer 2000: 345). Jeugdromans bekroond met een Zilveren griffel in de categorie twaalf tot vijftien jaar hebben naar verwachting een grotere tekstlengte, woordlengte, zinslengte, zinslengtevariatie en woordenschat dan jeugdromans met bekroond met de Prijs van de Jonge Jury. De hypothese luidt kortom dat ‘literaire’ jeugdromans een hogere moeilijkheidsgraad hebben dan ‘populaire’ jeugdromans. Daarnaast is de verwachting dat beide groepen jeugdromans van elkaar verschillen wat betreft inhoud en schrijfstijl. Middels de vierde en laatste deelvraag worden de resultaten uit de eerste drie deelvragen in verband gebracht met de literaire waardering die samenhangt met de prijzen waarmee de ‘literaire’ en ‘populaire’ jeugdromans bekroond zijn. Hierbij ga ik tevens op zoek naar mogelijke relaties tussen de verschillende meetbare teksteigenschappen. Op basis van eerder onderzoek is de hypothese dat telbare taalkenmerken de literaire waardering van teksten niet volledig kunnen verklaren, maar wel bij kunnen dragen aan een genuanceerder begrip van literaire kwaliteit (Van Dalen-Oskam 2021: 232).

3. Corpus

Dit hoofdstuk beschrijft allereerst de samenstelling van het corpus. Vervolgens zet ik stap voor stap het tekstbewerkingsproces uiteen.

3.1 Samenstelling

Het totale corpus bestaat uit 48 jeugdromans waarvan er 24 bekroond zijn met een Gouden Zoen (1997-2008), Gouden Lijst (2009-2018) of Zilveren Griffel in de categorie twaalf tot vijftien jaar (2019-2021) en 24 met de Prijs van de Jonge Jury (1998-2021). De eerste groep jeugdromans krijgt binnen dit onderzoek het label ‘literair’, omdat de Zilveren Griffel wordt uitgereikt door een vakjury die in het algemeen literair aanzien geniet. De tweede groep jeugdromans krijgt binnen dit onderzoek het label ‘populair’, omdat de Prijs van de Jonge Jury wordt uitgereikt door een publieksjury die in het algemeen geen literair aanzien geniet (Van Lenteren 2004: 182; Van Lierop-Debrauwer 2006: 63-65). Tabel 3.1 toont een overzicht van alle titels in het corpus met informatie over bijbehorende auteurs, uitgeverijen, publicatiejaren en prijzen.

Het overzicht in Tabel 3.1 illustreert een aantal verschillen tussen het ‘literaire’ en het ‘populaire’ corpus. Ten eerste gaat het ‘literaire’ corpus terug tot het jaar 1997, terwijl het ‘populaire’ corpus teruggaat tot het jaar 1998. Dit verschil komt voort uit de geschiedenis van beide prijzen. In 1997 reikte de CPNB met de Gouden en Zilveren Zoenen voor het eerst aparte vakjuryprijzen uit voor de leeftijdscategorie twaalf tot vijftien jaar, los van de Griffels voor de jongere leeftijdscategorieën. Pas een jaar later, in 1998, kreeg de leeftijdscategorie twaalf tot vijftien jaar met de oprichting van de Jonge Jury ook een eigen publieksprijs (De Vries 2009: 1). Het ‘literaire’ corpus bevat voor het jaar 2010 geen bekroonde titel, omdat de winnaar van de vakjuryprijs (de Gouden Lijst) in dat jaar verkozen werd op basis van een poëzievoordracht (Van Lieshout 2010). Ondanks dat het ‘literaire’ corpus een jaar eerder start, omvat het dus toch precies evenveel titels als het ‘populaire’ corpus.

Een tweede verschil is de variatie in het aantal auteurs. Het ‘literaire’ corpus bevat zestien verschillende auteurs, waarbij er vier auteurs zijn die de vakjuryprijs meerdere keren in ontvangst hebben mogen nemen: Els Beerten (twee keer), Benny Lindelauf (drie keer), Anne Provoost (twee keer) en Edward van de Vendel (vier keer). Het ‘populaire’ corpus bevat daarentegen slechts negen verschillende auteurs, waarbij er vier auteurs zijn die de publieksjuryprijs meerdere keren in ontvangst hebben mogen nemen: Francine Oomen (vijf keer), Carry Slee (vijf keer), Maren Stoffels (twee keer) en Mel Wallis de Vries (zeven keer). Hoewel dit verschil in variatie invloed zou kunnen hebben op de resultaten is hiervoor niet gecorrigeerd door bijvoorbeeld titels van andere auteurs te selecteren. Een dergelijke selectie zou namelijk geen recht doen aan de werkelijkheid, waarin het gebrek aan variatie in winnaars van de Prijs van de Jonge Jury bovendien een punt van kritiek is (zie onder andere Van Dijk & Klaver “De Jonge Jury” 2021 en Van Veen 2012).

Een derde en laatste verschil is dat het ‘literaire’ corpus enkel oorspronkelijk Nederlandstalig werk bevat, terwijl in het ‘populaire’ corpus ook één uit het Engels vertaald boek voorkomt: *Harry Potter en de Geheime Kamer* van J.K. Rowling, in 2002 bekroond met de Prijs van de Jonge Jury. Sinds 2017 komen vertalingen niet meer in aanmerking voor deze prijs. De vakjuryprijs kent een aparte categorie voor vertalingen, maar die is in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten. Het ‘literaire’ corpus bevat echter wel één boek dat qua vorm

enigszins afwijkt van de overige boeken: *Gijsbrecht* van Edward van de Vendel. Dit boek is een navertelling van Vondels toneelstuk *Gysbrecht van Aemstel* (1673), in 1999 bekroond met een Gouden Zoen. *Harry Potter en de Geheime Kamer* en *Gijsbrecht* zijn dus in bepaalde opzichten anders dan de overige boeken in het corpus, maar beiden zijn met het oog op een zo volledig mogelijke bestudering van de prijswinnaars meegenomen in de analyses.

De meerderheid van de boeken in het corpus was als E-book beschikbaar. Van de boeken die niet als E-book zijn uitgegeven, is via de uitgeverij een pdf-bestand verkregen. De enige uitzondering hierop is Van de Vendels *Gijsbrecht*. Dit boek is handmatig gedigitaliseerd, omdat het niet als E-book is uitgegeven en de uitgeverij niet over een digitaal bestand beschikte. Alle digitale teksten zijn volgens een aantal stappen bewerkt ter voorbereiding op de analyses. Deze stappen licht ik toe in de volgende paragraaf.

Tabel 3.1. Overzicht van de auteurs, uitgeverijen, publicatiejaren en prijzen van alle titels, ingedeeld per corpus ('literair' en 'populair').

Corpus	Nr.	Auteur	Titel	Uitgeverij	Publicatie-jaar	Jaar bekroning	Prijs
Literair	1	Karlijn Stoffels	<i>Mosje en Reizele</i>	Querido	1996	1997	Gouden Zoen
	2	Anne Provoost	<i>De roos en het zwijn</i>	Querido	1997	1998	Gouden Zoen
	3	Edward van de Vendel	<i>Gijsbrecht</i>	Querido	1998	1999	Gouden Zoen
	4	Edward van de Vendel	<i>De dagen van bluegrassliefde</i>	Querido	1999	2000	Gouden Zoen
	5	Marita de Sterck	<i>Wild vlees</i>	Querido	2000	2001	Gouden Zoen
	6	Anne Provoost	<i>De arkvaarders</i>	Querido	2001	2002	Gouden Zoen
	7	Isabel Hoving	<i>De gevleugelde kat</i>	Querido	2002	2003	Gouden Zoen
	8	Els Beerten	<i>Lopen voor je leven</i>	Querido	2003	2004	Gouden Zoen
	9	Benny Lindelauf	<i>Negen Open Armen</i>	Querido	2004	2005	Gouden Zoen
	10	Floortje Zwigman	<i>Schijnbewegingen</i>	Luitingh-Sijthoff	2005	2006	Gouden Zoen
	11	Edward van de Vendel	<i>Ons derde lichaam</i>	Querido	2006	2007	Gouden Zoen
	12	Jan Simoen	<i>Slecht</i>	Querido	2007	2008	Gouden Zoen
	13	Els Beerten	<i>Allemaal willen we de hemel</i>	Querido	2008	2009	Gouden Lijst
	14	Rindert Kromhout	<i>Soldaten huilen niet</i>	Leopold	2010	2011	Gouden Lijst
	15	Martha Heesen	<i>Bajaar</i>	Querido	2011	2012	Gouden Lijst
	16	Marian De Smet	<i>Rotmoevie</i>	Moon	2012	2013	Gouden Lijst
	17	Daan Remmerts de Vries	<i>Tijgereiland</i>	Querido	2013	2014	Gouden Lijst
	18	Gideon Samson	<i>Overspoeld</i>	Querido	2014	2015	Gouden Lijst
	19	Edward van de Vendel	<i>Oliver</i>	Querido	2015	2016	Gouden Lijst
	20	Benny Lindelauf	<i>Hoe Tortot zijn vissenhart verloor</i>	Querido	2016	2017	Gouden Lijst
	21	Erna Sassen	<i>Er is geen vorm waarin ik pas</i>	Leopold	2017	2018	Gouden Lijst
	22	Bart Moeyaert	<i>Tegenwoordig heet iedereen Sorry</i>	Querido	2018	2019	Zilveren Griffel
	23	Sjoerd Kuiper	<i>Bizar</i>	Hoogland & van Klaveren	2019	2020	Zilveren Griffel
	24	Benny Lindelauf	<i>Hele verhalen voor een halve soldaat</i>	Querido	2020	2021	Zilveren Griffel

Populair	1	Carry Slee	<i>Spijt!</i>	Overamstel	1996	1998	Jonge Jury
	2	Carry Slee	<i>Pijnstillers</i>	Overamstel	1997	1999	Jonge Jury
	3	Carry Slee	<i>Afblijven</i>	Overamstel	1998	2000	Jonge Jury
	4	Carry Slee	<i>Kappen!</i>	Overamstel	1999	2001	Jonge Jury
	5	J.K. Rowling	<i>Harry Potter en de Geheime Kamer*</i>	De Harmonie	2000	2002	Jonge Jury
	6	Carry Slee	<i>Paniek</i>	Overamstel	2001	2003	Jonge Jury
	7	Francine Oomen	<i>Hoe overleef ik mezelf?</i>	Querido	2003	2004	Jonge Jury
	8	Francine Oomen	<i>Hoe overleef ik een gebroken hart?</i>	Querido	2003	2005	Jonge Jury
	9	Francine Oomen	<i>Hoe overleef ik met/zonder jou?</i>	Querido	2004	2006	Jonge Jury
	10	Maren Stoffels	<i>Dreadlocks & Lippenstift</i>	Leopold	2005	2007	Jonge Jury
	11	Caja Cazemier	<i>Vamp</i>	Ploegsma	2006	2008	Jonge Jury
	12	Maren Stoffels	<i>Sproetenliefde</i>	Leopold	2007	2009	Jonge Jury
	13	Francine Oomen	<i>Hoe overleef ik mijn vriendje? (en hij mij!)</i>	Querido	2008	2010	Jonge Jury
	14	Francine Oomen	<i>Hoe overleef ik (zonder) dromen?</i>	Querido	2009	2011	Jonge Jury
	15	Mel Wallis de Vries	<i>Vals</i>	De Fontein	2010	2012	Jonge Jury
	16	Rob Ruggenberg	<i>IJsbarbaar</i>	Querido	2011	2013	Jonge Jury
	17	Mel Wallis de Vries	<i>Klem</i>	De Fontein	2012	2014	Jonge Jury
	18	Mel Wallis de Vries	<i>Wreed</i>	De Fontein	2013	2015	Jonge Jury
	19	Mel Wallis de Vries	<i>Shock</i>	De Fontein	2014	2016	Jonge Jury
	20	Mel Wallis de Vries	<i>Schuld</i>	De Fontein	2015	2017	Jonge Jury
	21	Mel Wallis de Vries	<i>Pijn</i>	De Fontein	2017	2018	Jonge Jury
	22	Mel Wallis de Vries	<i>Wild</i>	De Fontein	2018	2019	Jonge Jury
	23	Buddy Tegenbosch	<i>Match</i>	Van Goor	2019	2020	Jonge Jury
	24	Margje Woodrow	<i>Fake trip</i>	De Fontein	2019	2021	Jonge Jury

Noot: Het boek met een asterisk, *Harry Potter en de Geheime kamer*, is vertaald uit het Engels door Wiebe Buddingh'.

3.2 Bewerking

De digitale tekstbestanden zijn bewerkt aan de hand van de stappen die hieronder worden opgesomd en toegelicht. De eerste twee stappen heb ik voor elke tekst afzonderlijk doorlopen en voornamelijk handmatig uitgevoerd. De laatste vier stappen hebben betrekking op geautomatiseerde processen die aan de hand van zelfgeschreven scripts in de programmeertaal Python zijn uitgevoerd.

1. Converteren van E-books en pdf's naar txt-bestanden

Txt-bestanden zijn 'platte' oftewel 'niet-opgemaakte' tekstbestanden die uitsluitend uit letters, spaties, cijfers en leestekens bestaan. Voor het converteren van E-books en pdf's naar txt-bestanden is gebruik gemaakt van Calibre, een programma voor het beheren van E-books.⁸ Bij het converteren in Calibre worden eventuele afbeeldingen (inclusief emoticons) uit de teksten verwijderd. Verder worden cursieve, vette, onderstreepte en doorgestreepte letters omgezet naar gewone letters. Ook typografische accentueringen middels lettertype en kleurgebruik vallen weg, maar hoofdletters blijven wel behouden.

2. Controleren van txt-bestanden

Alle txt-bestanden zijn gecontroleerd door ze globaal te lezen en te vergelijken met de oorspronkelijke E-books en pdf's. Tijdens deze controle zijn enkele handmatige tekstbewerkingen doorgevoerd. Ten eerste zijn aan een aantal txt-bestanden ontbrekende tekstdelen toegevoegd. Dit betroffen bijvoorbeeld handgeschreven brieven, chatgesprekken of krantenknipsels die als afbeeldingen in de E-books of pdf's waren opgenomen. Net als foto's en illustraties verschenen deze 'tekstuele' afbeeldingen niet in de txt-bestanden. Om de complete teksten te kunnen analyseren, zijn de ontbrekende teksten overgetypt in de txt-bestanden.⁹

Ten tweede zijn omringende teksten, paginanummers en woordafbrekingen verwijderd. Omringende teksten zijn teksten die geen inherent onderdeel vormen van het verhaal zelf, maar wel van het boek, bijvoorbeeld de titelpagina en het colofon. Sommige boeken in het corpus bevatten daarnaast één of meer van de volgende omringende teksten: opdracht, motto (voorafgaand aan ofwel het gehele verhaal ofwel de verschillende delen van het verhaal), inhoudsopgave, voorwoord, nawoord, dankwoord, verantwoording, woordenlijst, personagelijst, biografische en bibliografische informatie. Alle omringende teksten zijn verwijderd. De pdf-bestanden bevatten daarnaast paginanummers en woordafbrekingen (gemarkeerd door het afbreektteken: '-') die eveneens verwijderd zijn. Hoofdstuktitels en -nummers zijn behouden.

3. Normaliseren van Unicode tekens

Unicode is een internationale standaard voor de codering van tekens in binaire codes. De meest gangbare vorm van Unicode is UTF-8 (8-bit *Unicode Transformation Format*), die ook ten grondslag ligt aan de txt-bestanden in het corpus. Het

---

⁸ Calibre 5.33.2, de bijbehorende documentatie is te vinden via: <https://calibre-ebook.com/>

⁹ Handgeschreven teksten die onderdeel zijn van illustraties, zoals in *Hoe Tortot zijn vissenhart verloor* (2016) van Benny Lindelauf, zijn niet overgenomen. Van online nieuwsberichten, zoals in *Wild* (2018) van Mel Wallis de Vries, is enkel de tekst behorend bij het betreffende nieuwsbericht overgenomen, niet de omringende tekst op de webpagina.

normaliseren van Unicode tekens houdt in dat eventuele verschillen in onderliggende codes van tekens rechtgetrokken worden, waarna dezelfde tekens ook door dezelfde code gerepresenteerd worden. De letter ‘é’ kan bijvoorbeeld op twee verschillende manieren gerepresenteerd worden, ofwel middels een enkelvoudige code (U+00E9) ofwel middels een combinatie van de code voor de letter ‘e’ (U+0065) en de code voor het accent aigu (U+0301). De Unicode tekens zijn genormaliseerd volgens de standaard die het meest gebruikelijk is: NFC, *Normalization Form Canonical Composition* (Segala 2019).

4. Converteren van Unicode naar ASCII

Naast het normaliseren van Unicode tekens, zijn enkele bijzondere tekens geconverteerd naar eenvoudigere equivalenten in ASCII, een 7-bit tekencodering. Dit geldt bijvoorbeeld voor ligaturen, tekens die gevormd zijn door twee of meer letters aaneen te schrijven (‘ae’ als de enkele letter ‘æ’). Ook verschillende varianten van het liggend streepje (‘-’ (lang), ‘—’ (lang) of ‘-’ (kort)), het beletselteken (‘...’ of ‘. . .’) en spaties zijn teruggebracht tot één variant. Tot slot zijn verschillende varianten van zowel enkele als dubbele aanhalingstekens teruggebracht tot één variant, zodat ze in stap 6 correct verwijderd konden worden.¹⁰

5. Verwijderen van scèneovergangen en blanco regels

Scèneovergangen, gemarkeerd door een regel met daarin een teken als ‘~’, zijn verwijderd. Ook blanco regels zijn verwijderd, met behoud van witruimte na leestekens die het eind van een zin markeren.¹¹

6. Verwijderen van leestekens en symbolen

Met uitzondering van het liggend streepje, punten, uitroepetekens en vraagtekens zijn alle leestekens (bijvoorbeeld ‘:’ en ‘;’) en symbolen (bijvoorbeeld ‘@’ en ‘%’) uit de teksten verwijderd. Ook niet-afdrukbare karakters (bijvoorbeeld ‘¶’) zijn verwijderd. Het liggend streepje is behouden, omdat het als koppeltteken in samenstellingen twee of meerdere woorden aan elkaar verbindt tot één woord (bijvoorbeeld ‘zee-egel’). Na een liggend streepje aan het begin van een regel (bijvoorbeeld ter markering van een dialoog of opsomming) is een spatie toegevoegd, zodat het een afzonderlijk leesteken vormt. Dit heeft geen effect op het liggend streepje als afbreektteken (bijvoorbeeld in ‘voor- en achterzijde’), waardoor een woord met afbreektteken (‘voor-’) in de analyse onderscheiden wordt van een woord zonder afbreektteken (‘voor’). Punten, uitroepetekens en vraagtekens zijn behouden, omdat deze leestekens het einde van zinnen markeren en gebruikt worden voor het berekenen van zinslengtes.

Aanhalingstekens kunnen daarentegen fouten veroorzaken in het berekenen van zinslengtes en zijn daarom verwijderd. Een gevolg hiervan is dat ook de apostrof binnenin één woord verdwijnt, waarna ‘Rosa’s hobby’s’ bijvoorbeeld geschreven wordt als ‘Rosas hobbys’. Hoewel deze spelwijze incorrect is, garandeert dit dat bezitsvormen als ‘Rosa’s’ en meervoudsvormen als ‘hobby’s’ in de analyse als één

---

¹⁰ Deze stap is gebaseerd op delen uit het Python-script dat ten grondslag lag aan de bewerking van de romans in het corpus van het onderzoeksproject *The Riddle of Literary Quality*. Het volledige script is te vinden via [preprocess.py \(github.com\)](https://github.com/preprocess.py) en wordt toegelicht in Bijlage A.1.2 in het proefschrift van Andreas van Cranenburgh (2016: 178).

¹¹ Idem.

woord worden beschouwd. Hetzelfde geldt voor afkortingen als ‘d’r’, m’n’ en ‘z’n’.

De samentrekkingen ‘zo’n’ en ‘da’s’ bestaan in feite echter uit twee woorden, ‘zo een’ en ‘dat is’, vergelijkbaar met een woord als ‘’s avonds’ (‘des avonds’). Om deze eigenschap te kunnen behouden in de analyse zijn deze samentrekkingen van elkaar losgekoppeld middels een spatie, waardoor ze na verwijdering van de apostrof geschreven worden als ‘zo n’ en ‘da s’.

Eventuele fouten door het verwijderen van de apostrof in samentrekkingen in andere talen (‘*it’s*’ wordt ‘*its*’ en ‘*c’est*’ wordt ‘*cest*’, terwijl beide in feite uit twee woorden bestaan) zijn niet gecorrigeerd.

4. Methode

In dit hoofdstuk ga ik nader in op de berekeningen die ten grondslag liggen aan de meetbare teksteigenschappen die centraal staan in mijn onderzoek: (1) moeilijkheidsgraad, (2) inhoud en (3) schrijfstijl. In het hoofdstuk ‘Analyse’ (5) bespreek ik de resultaten per teksteigenschap, maar bij elke volgende teksteigenschap borduur ik tevens voort op de resultaten met betrekking tot de vorige teksteigenschap. Door de resultaten met elkaar te combineren probeer ik inzicht te krijgen in de manieren waarop de verschillende meetbare teksteigenschappen met elkaar zouden kunnen samenhangen.

4.1 Moeilijkheidsgraad

Om de moeilijkheidsgraad van teksten in kaart te brengen maak ik gebruik van vijf verschillende maten die allemaal betrekking hebben op de woorden in de teksten. Voor het opsplitsen van teksten in afzonderlijke woorden gebruik ik een Python-functie uit het Nederlandse model van de *Natural Language Toolkit (NLTK)*.¹² Vervolgens selecteer ik enkel de woorden die minimaal één alfabetisch karakter bevatten. Cijfers en leestekens tellen dus niet mee, tenzij ze onderdeel zijn van een woord, zoals het liggend streepje in ‘zee-egel’. De selectie van woorden met minimaal één alfabetisch karakter vormt de basis voor de volgende maten:

1. Tekstlengte

De tekstlengte bestaat uit het totale aantal woorden per tekst.

2. Woordlengte

De woordlengte wordt berekend door het aantal karakters per woord te tellen, waarna voor alle woorden in één tekst samen het gemiddelde wordt berekend. Bij het tellen van het aantal karakters per woord worden eventuele cijfers en leestekens ook meegerekend; ‘zee-egel’ bevat volgens deze telling dus 8 karakters.

3. Zinslengte

De teksten worden allereerst opgesplitst in zinnen, waarbij ik wederom gebruik maak van een Python-functie uit het Nederlandse model van de NLTK.¹³ Vervolgens wordt per zin het aantal woorden geteld, waarna voor alle zinnen in één tekst samen het gemiddelde wordt berekend.

4. Zinslengtevariatie

De zinslengtevariatie is bepaald door de standaarddeviatie van de gemiddelde zinslengte te berekenen. De standaarddeviatie betreft de gemiddelde afwijking van de gemiddelde zinslengte. Een grotere standaarddeviatie betekent een grotere afwijking van de gemiddelde zinslengte en dus een grotere variatie in zinslengtes.

5. Woordenschat

De woordenschat betreft het aantal verschillende woorden in een tekst. Een veelgebruikte score voor de woordenschat van een tekst is de *type-token ratio (TTR)*, die de verhouding (*ratio*) tussen het aantal unieke woorden (*types*) en het totaal aantal woorden (*tokens*) weergeeft (Holmes 1985: 334). De TTR resulteert in een score tussen de 0 en 1. Hoe hoger de score, hoe meer verschillende woorden een tekst bevat.

---

¹² De bijbehorende documentatie is te vinden via: [NLTK :: nltk.tokenize package](#)

¹³ Idem.

Deze score wordt echter beïnvloed door de lengte van een tekst: hoe langer een tekst, hoe kleiner de kans dat er nieuwe woorden in de tekst verschijnen, hoe lager de TTR mogelijk wordt. Daarom maak ik gebruik van de *Moving Average Type-Token Ratio* (MATTR), een score die voortkomt uit een methode van Michael Covington en Joe McFall voor de berekening van de TTR met een correctie voor tekstlengte (2010: 94). Deze methode gaat uit van een vaste venstergrootte die vooraf door de onderzoeker wordt bepaald. Bij een venstergrootte van bijvoorbeeld 500 woorden wordt allereerst de TTR voor de woorden 1-500 berekend, vervolgens voor de woorden 2-501, 3-502 en zo verder. Tot slot wordt het gemiddelde van alle TTR-scores berekend. Dit gemiddelde is de MATTR-score (2010: 96).

De venstergrootte is een instelbare parameter die invloed heeft op de resultaten. Voor het bepalen van de omvang van de woordenschat adviseren Covington en McFall een venstergrootte van 10.000 woorden, mits de lengte van de teksten dit toelaat (2010: 96). Het venster moet namelijk altijd kleiner zijn dan de kortste tekst in het corpus. De kortste tekst in mijn corpus, *Gijsbrecht* van Edward van de Vendel, telt 9.321 woorden. Om zo dicht mogelijk bij de geadviseerde parameterwaarde te blijven en tegelijkertijd rekening te houden met de lengte van de kortste tekst, heb ik de venstergrootte ingesteld op 9.000 woorden.

Voor het berekenen van de MATTR-scores heb ik gebruik gemaakt van *lexical-diversity*, een Python-pakket dat ontwikkeld is door Kristopher Kyle.¹⁴ Voor elke tekst heb ik twee verschillende MATTR-scores berekend. De eerste MATTR-score is gebaseerd op de afzonderlijke woorden in de teksten, die eveneens de basis vormden voor de overige maten van de moeilijkheidsgraad. De tweede MATTR-score is gebaseerd op de lemma's van deze woorden. Het lemma is de vorm van een woord zoals dat is opgenomen in een woordenboek of encyclopedie. Zo is 'boek' het lemma van de zelfstandig naamwoorden 'boek' en 'boeken' en 'lezen' het lemma van de werkwoorden 'lees' en 'lazen'. Voor het verkrijgen van de lemma's heb ik gebruik gemaakt van de open-source softwarebibliotheek spaCy, specifiek het Nederlandse model *nl_core_news_sm*, dat getraind is op journalistieke teksten.¹⁵ Met behulp van spaCy is het mogelijk om bij de toekenning van lemma's rekening te houden met de woordsoorten, die middels *part-of-speech tags* aan de woorden in de teksten worden toegevoegd. Daardoor kan een woord als 'lezen' in de functie van werkwoord onderscheiden worden van '(het) lezen' in de functie van zelfstandig naamwoord.¹⁶ Het aantal verschillende woorden van een tekst is doorgaans groter dan het aantal verschillende lemma's, omdat verschillende vervoegingen van een woord hetzelfde lemma hebben. Dit betekent dat de MATTR-score op basis van woorden gewoonlijk hoger is dan de MATTR-score op basis van lemma's.

De berekeningen van tekstlengte, woordlengte, zinslengte, zinslengtevariatie en woordenschat pas ik in eerste instantie op elke tekst afzonderlijk toe. Vervolgens bereken ik

---

¹⁴ De bijbehorende documentatie is te vinden via [GitHub - kristopherkyle/lexical_diversity: This is a simple Python package for calculating a variety of lexical diversity indices.](#)

¹⁵ De bijbehorende documentatie is te vinden via [Dutch · spaCy Models Documentation.](#)

¹⁶ De bijbehorende documentatie is te vinden via [Language Processing Pipelines · spaCy Usage Documentation.](#)

voor elke maat het gemiddelde van enerzijds het ‘literaire’ en anderzijds het ‘populaire’ corpus. Om na te kunnen gaan of de verschillen in gemiddelden tussen beide corpora significant zijn, maak ik gebruik van enkele statistische toetsen. Deze toetsen voer ik uit aan de hand van zelfgeschreven scripts in de programmeertaal R. Alle toetsen zijn uitgevoerd met een *p*-waarde van 0.05.

4.2 Inhoud

De analyse van de inhoud voer ik uit met behulp van AntConc, een concordantiesoftware die ontwikkeld is door Laurence Anthony (2022). Concordanties zijn alle treffers van een zoekterm in de context, bijvoorbeeld de 10 woorden aan de linker- en rechterkant van elke treffer in de geanalyseerde tekst. Ik maak specifiek gebruik van de *Keyword List Tool*, op basis waarvan ik de woorden in het ‘literaire’ corpus contrasteer met de woorden in het ‘populaire’ corpus. De *Keyword List Tool* vergelijkt aan de hand van statistische maatstaven de relatieve woordfrequenties in één of meerdere doelttekst(en) met woordfrequenties in één of meerdere referentietekst(en) (Anthony 2004: 10-11). Deze vergelijking resulteert in een *keyword list* waarin woorden zijn opgenomen met een significante *keyness*: een score die aangeeft in welke mate een woord meer kenmerkend is voor de doeltteksten dan voor de referentieteksten. Woorden met een significante *keyness* hebben relatief gezien dus een hogere frequentie in de doeltteksten dan in de referentieteksten. Op die manier biedt de *keyword list* van de ‘literaire’ boeken in mijn corpus, met de ‘populaire’ boeken als referentiecorpus, inzicht in de woorden die relatief veel voorkomen in jeugdromans bekroond met een Zilveren Griffel in de categorie twaalf tot vijftien jaar. Andersom biedt de *keyword list* van de ‘populaire’ boeken inzicht in welke woorden relatief veel voorkomen in jeugdromans bekroond met de Prijs van de Jonge Jury. Daarnaast dient de lengte van de *keyword lists* als een indicatie voor de omvang van de verschillen tussen beide corpora: hoe meer significante *keywords* er gevonden worden, hoe meer de woordfrequenties in het ‘literaire’ en het ‘populaire’ corpus mogelijk van elkaar verschillen. Bij de interpretatie van de gevonden *keywords* dient echter wel in acht genomen te worden dat eventuele overeenkomsten in woordfrequenties middels deze analyse buiten beeld blijven, omdat woorden met vergelijkbare frequenties in beide corpora niet meegenomen worden (Baker 2004: 350). AntConc ondersteunt verschillende statistische maatstaven voor de berekening van de *keyness*-scores, waaruit de onderzoeker zelf een keuze kan maken. In mijn analyses gebruik ik steeds de standaardinstellingen: “Log-Likelihood (4-term)” als *Likelihood Measure*, “ $p < 0.05$ (3.84 with Bonferroni)” als *Threshold* en “Dice coefficient” als *Effect Size Measure*.

In *Het raadsel literatuur* brachten woordfrequentieanalyses op basis van AntConc onder meer verschillen in het gebruik van persoonlijke voornaamwoorden en werkwoordstijden tussen teksten aan het licht (Van Dalen-Oskam 2021: 174). Om meer inzicht te krijgen in de mogelijke relatie tussen deze aspecten en de literaire waardering van de teksten in mijn corpus, vul ik de resultaten op basis van de *keyword lists* op twee manieren aan. Ten eerste heb ik tijdens het handmatig controleren van de txt-bestanden voor elke tekst genoteerd welk vertelperspectief daarin hoofdzakelijk gehanteerd werd.¹⁷ Het overzicht van

---

¹⁷ Dit betreft stap 2 van het tekstbewerkingsproces, zoals beschreven in het vorige hoofdstuk (paragraaf 3.2). Door de teksten globaal te lezen kon ik het gehanteerde vertelperspectief vaststellen.

de vertelperspectieven per tekst gebruik ik bij mijn interpretatie van de persoonlijke voornaamwoorden in de *keyword lists*, om na te kunnen gaan of eventuele verschillen in het gebruik van persoonlijke voornaamwoorden zouden kunnen wijzen op verschillen in vertelperspectief.

Ten tweede heb ik voor elke tekst het aandeel van werkwoorden in de tegenwoordige tijd en het aandeel van werkwoorden in de verleden tijd berekend. Om de gebruikte werkwoordstijden vast te stellen heb ik gebruik gemaakt van de zogenaamde *fine-grained part-of-speech tags* die door spaCy aan de woorden in de teksten zijn toegevoegd. De *fine-grained part-of-speech tags* op basis van het Nederlandstalige model bevatten voor persoonsvormen een label dat aangeeft of het werkwoord in de tegenwoordige of verleden tijd staat.¹⁸ Deze labels maken het mogelijk om voor elke tekst afzonderlijk het aandeel van werkwoorden in de tegenwoordige tijd te berekenen door alle persoonsvormen in de tegenwoordige tijd te selecteren en af te zetten tegen alle persoonsvormen in de tegenwoordige en verleden tijd samen. Op dezelfde manier kan ook het aandeel van werkwoorden in de verleden tijd berekend worden.¹⁹ De overzichten van de verhoudingen tussen beide werkwoordstijden per tekst gebruik ik bij mijn interpretatie van werkwoorden in de *keyword lists*, waarbij ik bijvoorbeeld naga of er teksten zijn waarin de meest voorkomende werkwoordstijd afwijkt van de meest voorkomende werkwoordstijd in de *keyword list* van het bijbehorende corpus. Kortom hebben de overzichten van zowel de vertelperspectieven als de werkwoordstijden tot doel om de *keyword lists* nauwkeuriger te interpreteren en eventuele uitzonderingen op het spoor te komen.

4.3 Schrijfstijl

Voor de analyse van schrijfstijl maak ik gebruik van Stylo, een R-pakket dat ontwikkeld is door Maciej Eder, Jan Rybicki, Mike Kestemont en Steffen Pielström.²⁰ In analyses van schrijfstijl in Stylo staan, aansluitend bij de stylometrie, frequenties van veelvoorkomende woorden centraal (Eder, Rybicki, & Kestemont 2016: 111). Stylo ondersteunt verschillende mogelijkheden om de frequenties van veelvoorkomende woorden in teksten met elkaar te vergelijken, waarvan ik er drie gebruik in mijn onderzoek: *Hierarchical Clustering* (clusteranalyse), *Bootstrap Consensus Trees* en *Principal Components Analysis* (analyse op hoofdcomponenten) (Eder et al. 2016: 111).

Al deze methoden drukken het verschil in woordfrequenties tussen de teksten in een corpus uit door middel van een zogenaamde ‘afstandsmaat’. In mijn analyses gebruik ik steeds de ‘Classic Delta’ als afstandsmaat. Deze maat wordt ook wel ‘Burrow’s Delta’ genoemd, naar de ontwikkelaar ervan: John Burrows (2002: 267). Om de ‘Delta’-score te berekenen, stelt Stylo allereerst een woordfrequentielijst van het gehele corpus op. Aan de hand van deze woordfrequentielijst wordt vervolgens nagegaan hoe vaak de *n* meest frequente

---

¹⁸ De bijbehorende documentatie is te vinden via [Dutch - spaCy Models Documentation](#).

¹⁹ De uitkomsten van deze berekening omvatten niet alle aspecten die van belang zijn in het kader van werkwoordstijden. Zo wordt er bij het tellen van persoonsvormen geen rekening gehouden met voltooid tijden, een aspect dat bijvoorbeeld de T-scan wel meeneemt (Pander Maat & Dekker 2016: 286-287). De uitkomsten representeren dus een vereenvoudigde weergave van de verhouding tussen de tegenwoordige en verleden tijd in de teksten en vormen in dit onderzoek dan ook enkel een aanvulling op de resultaten in de *keyword lists*.

²⁰ De bijbehorende documentatie is te vinden via [GitHub - computationalstylistics/stylo: R package for stylometric analyses](#).

woorden relatief gezien in elke tekst voorkomen. Hierbij is n een parameter die de onderzoeker zelf kan instellen (Eder et al. 2016: 111). Bij een n van 100 berekent Stylo dus voor elke tekst de relatieve frequentie van de 100 meest voorkomende woorden in het totale corpus. Op basis van deze relatieve frequenties worden de teksten met elkaar vergeleken, wat inhoudt dat het programma in iedere tekst voor elk van de 100 woorden nagaat of het vaker of minder vaak gebruikt wordt dan gemiddeld in het gehele corpus. De optelsom van de afwijkingen van de woordfrequenties in de betreffende tekst ten opzichte van het gemiddelde resulteert in de ‘Delta’-score (Burrows 2002: 269). Hoe dichter de ‘Delta’-scores van verschillende teksten bij elkaar liggen, hoe meer overeenkomsten ze vertonen in het gebruik van de 100 meest voorkomende woorden. In visualisaties van de vergelijkingen geldt dan ook dat hoe kleiner de afstand tussen teksten is, hoe meer ze wat betreft het gebruik van hoogfrequente woorden op elkaar lijken.

In mijn analyses gebruik ik voor de instelling van het n -aantal meest frequente woorden verschillende waarden om na te gaan in welke mate dit aantal invloed heeft op de resultaten. Voor de overige parameters gebruik ik steeds de standaardinstellingen. Dit houdt ten eerste in dat ik een ‘*culling*’-waarde van 0% hanteer. Middels *culling* kan een onderzoeker aangeven in welk percentage van de teksten een woord moet voorkomen om meegenomen te worden in de analyse (Eder et al. 2016: 111). Een *culling*-waarde van 80% betekent bijvoorbeeld dat alleen de woorden die in minimaal 80% van de teksten voorkomen meegenomen worden. Bij een *culling*-waarde van 100% worden alleen de woorden die in alle teksten voorkomen meegenomen en bij een *culling*-waarde van 0% worden alle woorden meegenomen. Ik kies voor de laatstgenoemde optie, omdat ik daarmee de teksten in hun oorspronkelijke vorm kan analyseren. Ten tweede kijk ik in al mijn analyses naar individuele woorden, niet naar groepen van woorden of karakters. Tot slot baseer ik mijn analyses steeds op de gehele teksten, niet op steekproeven uit deze teksten.

5. Analyse

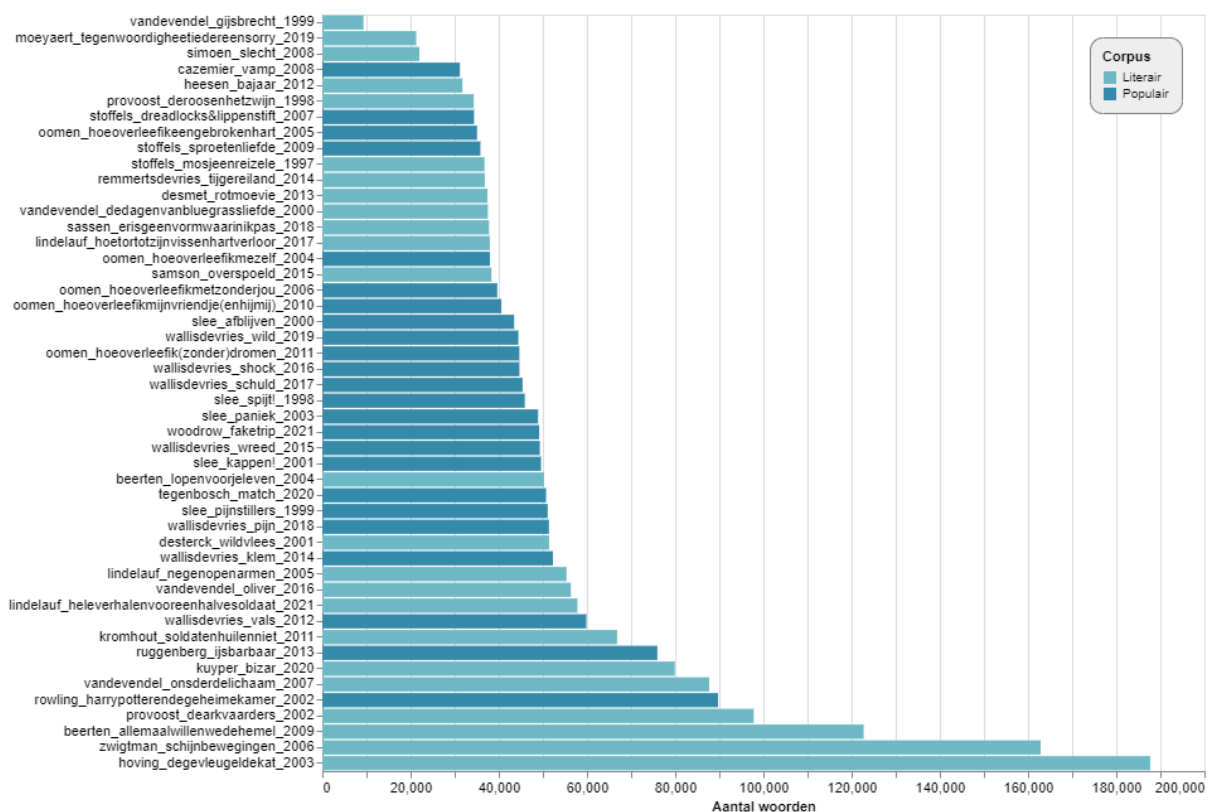
Dit hoofdstuk bestaat uit drie paragrafen – (1) moeilijkheidsgraad, (2) inhoud en (3) schrijfstijl - die corresponderen mee de eerste drie deelvragen uit de vraagstelling. Elke paragraaf eindigt met een deelconclusie waarin ik de resultaten verbind aan de bijbehorende hypothesen. In het volgende hoofdstuk, ‘Conclusie’ (6), tracht ik de vierde deelvraag te beantwoorden door de resultaten te interpreteren in het licht van de literaire waardering die samenhangt met de prijzen waarmee de geanalyseerde jeugdromans bekroond zijn.

5.1 Moeilijkheidsgraad

In deze paragraaf analyseer ik de teksten op basis van de vijf maten met betrekking tot de moeilijkheidsgraad: (1) tekstlengte, (2) woordlengte, (3) zinslengte, (4) zinslengtevariatie en (5) woordenschat. Hierbij combineer ik de resultaten per tekst met de resultaten per corpus (‘literair’ en ‘populair’). Ik verwijs naar de individuele teksten met een ID in de vorm van ‘auteur_titel_bekroningsjaar’.

5.1.1 Tekstlengte

Figuur 5.1 toont het totaal aantal woorden per tekst, oftewel de tekstlengte in woorden. Tabel 5.1 toont het minimum, maximum, gemiddelde en de standaarddeviatie van de tekstlengte in woorden per corpus (‘literair’ en ‘populair’) en in totaal.

Figuur 5.1: Tekstlengte in woorden, ingedeeld per corpus.

Tabel 5.1. Minimum, maximum, gemiddelde en standaarddeviatie van de tekstlengte in woorden per corpus en in totaal.

	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Literair (n = 24)	9.321	187.697	60.755	43.819
Populair (n = 24)	31.193	89.724	47.973	12.835
Totaal (N = 48)	9.321	187.697	54.364	32.588

Noot: De waarden zijn afgerond naar hele woorden.

Op basis van Figuur 5.1 lijken de lengtes van de teksten in het ‘literaire’ en ‘populaire’ corpus niet op een eenduidige manier van elkaar te verschillen. De onderste helft met de 24 kortste boeken bevat 12 ‘literaire’ en 12 ‘populaire’ titels. In de bovenste helft met de 24 langste boeken is de verdeling van titels over beide corpora hetzelfde.

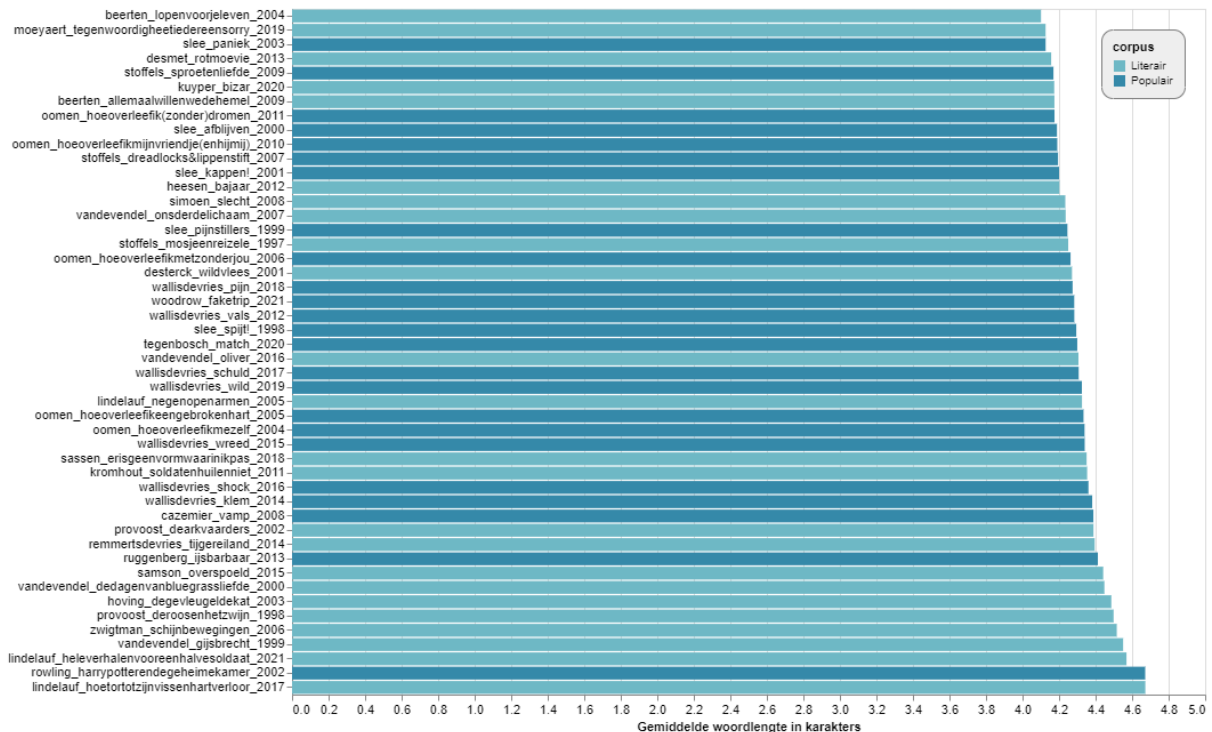
Verder blijkt uit zowel Figuur 5.1 als Tabel 5.1 dat de lengtes van de teksten behoorlijk variëren. De variatie is het grootst binnen het ‘literaire’ corpus, met een standaarddeviatie van 43.819 woorden. Het ‘literaire’ corpus omvat tevens zowel de kortste als de langste tekst, respectievelijk *Gijsbrecht* van de Vendel met 9.321 woorden en *De gevleugelde kat* van Hoving met 187.697 woorden. Het aantal woorden van *Gijsbrecht* lijkt in vergelijking met de andere teksten in het ‘literaire’ corpus relatief laag te zijn, want dit ligt meer dan één standaarddeviatie onder het corpusgemiddelde. Andersom geldt hetzelfde voor *De gevleugelde kat*: deze roman heeft net als *Schijnbewegingen* van Zwigman (162.861 woorden) en *Allemaal willen we de hemel* van Beerten (122.740 woorden) een omvang van meer dan één standaarddeviatie boven het gemiddelde van het ‘literaire’ corpus.

Een groot deel van de teksten uit het ‘populaire’ corpus centreert zich in Figuur 5.1 rond het midden. *Vamp* van Cazemier is binnen dit corpus met 31.193 woorden de kortste tekst. Deze roman heeft evenals *Dreadlocks & Lippenstift* (Maren Stoffels) en *Hoe overleef ik een gebroken hart?* (Oomen) een omvang van meer dan één standaarddeviatie onder het gemiddelde van het ‘populaire’ corpus. De langste tekst is *Harry Potter en de Geheime Kamer* van Rowling met 89.724 woorden. Het aantal woorden van deze tekst ligt meer dan één standaarddeviatie boven het gemiddelde van het ‘populaire’ corpus. Voor *IJsbarbaar* van Ruggenberg (75.954 woorden) geldt hetzelfde; beide teksten lijken in vergelijking met de andere teksten in het ‘populaire’ corpus dus aan de lange kan te zijn.

Het verschil in de gemiddelde tekstlengte tussen enerzijds het ‘literaire’ en anderzijds het ‘populaire’ corpus is getoetst middels een *Quasi-Poisson regressiemodel*. Een *Poisson regressiemodel* is geschikt voor het vergelijken van distributies op basis van absolute aantallen, in dit geval het aantal woorden per tekst (Gries 2013: 324). De keuze voor specifiek een *Quasi-Poisson regressiemodel* komt voort uit de overdispensie in de data, wat wil zeggen dat de variatie in tekstlengtes groter was dan verwacht zou worden op basis van het algemene *Poisson regressiemodel*. Het *Quasi-Poisson regressiemodel* compenseert voor deze overdispensie door een extra correctie toe te passen op de p-waarde te corrigeren (Gries 2013: 325). De toets wees uit dat de teksten in het ‘literaire’ corpus niet significant langer zijn dan de teksten in het ‘populaire’ corpus ($t = -1.431$, $p = 0.080$, eenzijdig).

5.1.2 Woordlengte

Figuur 5.2 toont de gemiddelde woordlengte in karakters per tekst. Tabel 5.2 toont het minimum, maximum, gemiddelde en de standaarddeviatie van de gemiddelde woordlengte per corpus ('literair' en 'populair') en in totaal.

Figuur 5.2: Gemiddelde woordlengte in karakters, ingedeeld per corpus.

Tabel 5.2. Minimum, maximum, gemiddelde en standaarddeviatie van de gemiddelde woordlengte in karakters per corpus en in totaal.

	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Literair (n = 24)	4.10	4.67	4.34	0.16
Populair (n = 24)	4.13	4.67	4.29	0.11
Totaal (N = 48)	4.10	4.67	4.32	0.14

Figuur 5.2 laat zien dat de teksten in het 'literaire' en 'populaire' corpus zich niet heel duidelijk van elkaar lijken te onderscheiden op basis van woordlengte. Van de 24 (50%) boeken met de laagste gemiddelde woordlengtes zijn er 10 'literair' en 14 'populair'. Van de 24 (50%) boeken met de hoogste gemiddelde woordlengtes zijn er 14 'literair' en 10 'populair'. Verder blijkt uit Tabel 5.2 dat de gemiddelden van de woordlengtes in enerzijds het 'literaire' en anderzijds het 'populaire' corpus niet ver uit elkaar liggen, want het verschil is slechts 0.05 karakters.

Het boek met de laagste gemiddelde woordlengte (4.10 karakters), *Lopen voor je leven* van Beerten, behoort tot het 'literaire' corpus. *Paniek* van Slee heeft binnen het 'populaire' corpus met 4.13 karakters de laagste gemiddelde woordlengte. De gemiddelde woordlengte in beide boeken ligt meer dan één standaarddeviatie onder het gemiddelde van het corpus waartoe ze behoren. Dit geldt eveneens voor de 'literaire' titels *Tegenwoordig heet iedereen*

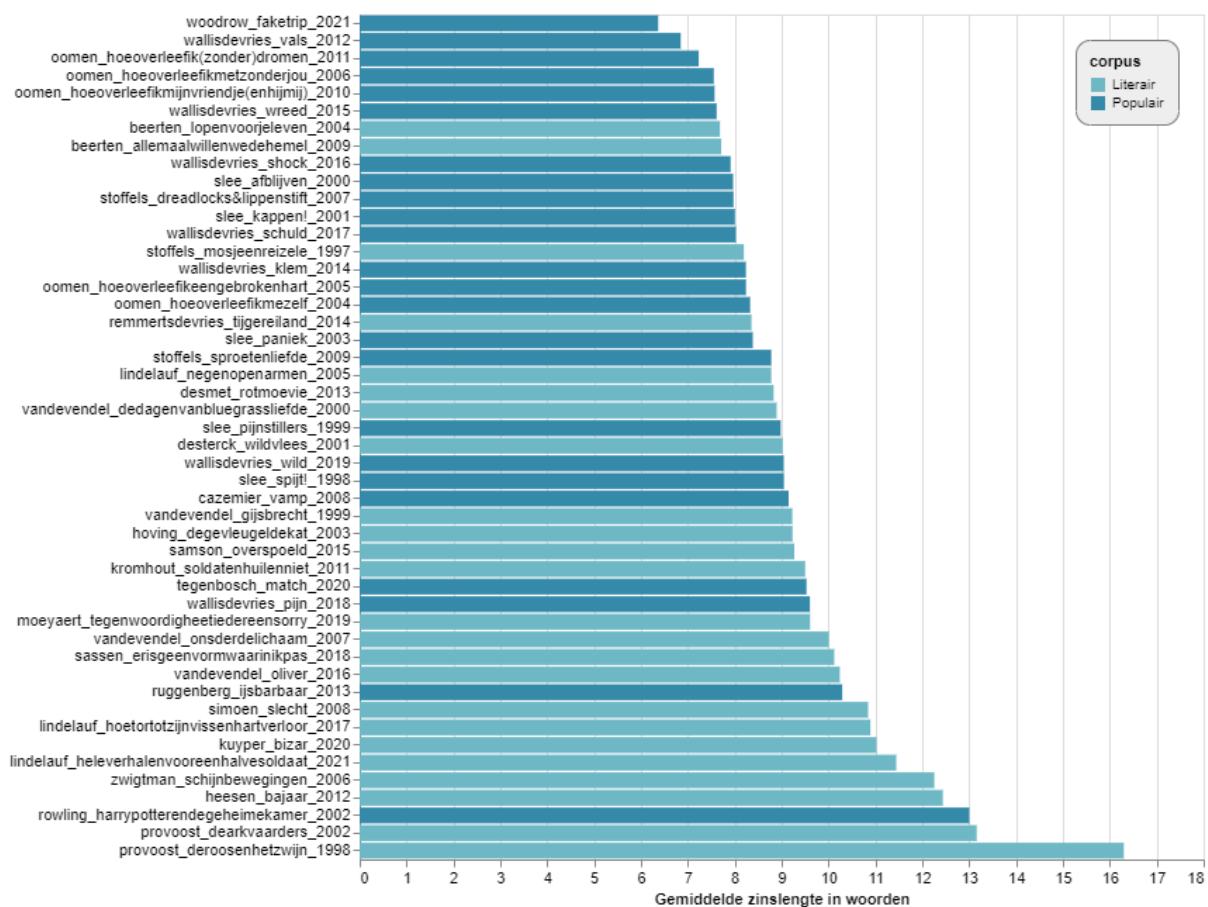
Sorry (Moeyaert), *Rotmoevie* (De Smet), *Bizar* (Kuyper), *Allemaal willen we de hemel* (Beerten) en de ‘populaire’ titels *Sproetenliefde* (Maren Stoffels) en *Hoe overleef ik (zonder) dromen?* (Oomen).

Aan het andere uiterste van de verdeling in Figuur 5.2 zijn er twee boeken met dezelfde gemiddelde woordlengte (4.67 karakters): *Harry Potter en de geheime kamer* van Rowling uit het ‘populaire’ corpus en *Hoe Tortot zijn vissenhart verloor* van Lindelauf uit het ‘literaire’ corpus. Naast deze twee jeugdromans hebben ook het ‘populaire’ boek *IJsbarbaar* (Ruggenberg) en de ‘literaire’ boeken *Schijnbewegingen* (Zwigtman), *Gijsbrecht* (Van de Vendel) en *Hele verhalen voor een halve soldaat* (Lindelauf) een gemiddelde woordlengte van meer dan één standaarddeviatie boven het gemiddelde van hun corpus.

Het verschil in het gemiddeld aantal karakters per woord tussen enerzijds het ‘literaire’ en anderzijds het ‘populaire’ corpus is getoetst middels een *Wilcoxon rank-sums test*. Dit is een non-parametrische test die gewoonlijk gebruikt wordt om een vergelijking te maken tussen de gemiddelden van twee groepen waarvan de waarden niet normaal verdeeld zijn (Gries 2013: 215). De toets wees uit dat de woorden in het ‘literaire’ corpus niet significant langer zijn dan de woorden in het ‘populaire’ corpus ($W = 340, p = 0.146$, eenzijdig).

5.1.3 Zinslengte

Figuur 5.3 toont de gemiddelde zinslengte in woorden per tekst. Tabel 5.3 toont het minimum, maximum, gemiddelde en de standaarddeviatie van de gemiddelde zinslengte per corpus (‘literair’ en ‘populair’) en in totaal.

Figuur 5.3: Gemiddelde zinslengte in woorden, ingedeeld per corpus.

Tabel 5.3. Minimum, maximum, gemiddelde en standaarddeviatie van de gemiddelde zinslengte in woorden per corpus en in totaal.

	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Literair ($n = 24$)	7.68	16.30	10.13	1.96
Populair ($n = 24$)	6.37	13.00	8.49	1.32
Totaal ($N = 48$)	6.37	16.30	9.31	1.85

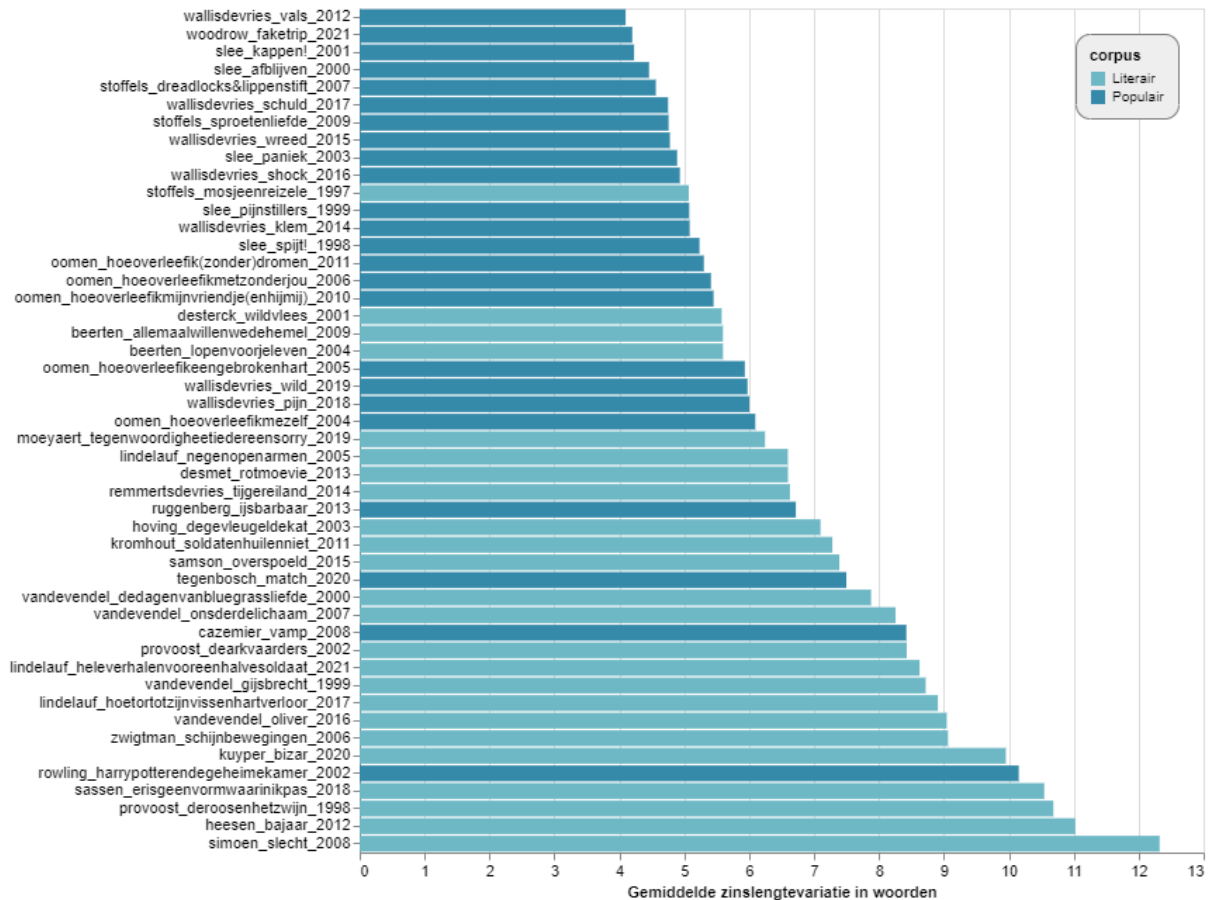
Op basis van Figuur 5.3 lijkt de zinslengte van boeken in het ‘literaire’ corpus in het algemeen langer dan de zinslengte van boeken in het ‘populaire’ corpus. Van de 24 (50%) boeken met de laagste gemiddelde zinslengtes zijn er 7 ‘literair’ en 17 ‘populair’. Van de 24 (50%) boeken met de hoogste gemiddelde zinslengtes zijn er 17 ‘literair’ en 7 ‘populair’. Het verschil tussen de gemiddelde zinslengte in het ‘literaire’ en het ‘populaire’ corpus, zoals weergegeven in Tabel 5.3, is 1.64 woorden.

Het boek met de laagste gemiddelde zinslengte (6.37 woorden), *Fake trip* van Woodrow, behoort tot het ‘populaire’ corpus. Het boek met de hoogste gemiddelde zinslengte (16.3 woorden), *De roos en het zwijn* van Provoost, behoort tot het ‘literaire’ corpus. De twee boeken van Beerten lijken relatief korte zinnen te bevatten, want de gemiddelde zinslengte van deze boeken ligt meer dan één standaarddeviatie onder het gemiddelde van het ‘literaire’ corpus. Binnen het ‘populaire’ corpus vallen de titels *IJsbarbaar* (Ruggenberg) en *Harry Potter en de geheime kamer* (Rowling) op door relatief lange zinnen, met een gemiddelde zinslengte van meer dan één standaarddeviatie boven het corpusgemiddelde.

Het verschil in het gemiddeld aantal woorden per zin tussen enerzijds het ‘literaire’ en anderzijds het ‘populaire’ corpus is getoetst middels een *Wilcoxon rank-sums test*. Deze toets wees uit dat de zinnen in het ‘literaire’ corpus significant langer zijn dan de zinnen in het ‘populaire’ corpus ($W = 456$, $p < 0.001$, eenzijdig).

5.1.4 Zinslengtevariatie

Figuur 5.4 toont de gemiddelde zinslengtevariatie in woorden per tekst. Tabel 5.4 toont het minimum, maximum, gemiddelde en de standaarddeviatie van de gemiddelde zinslengtevariatie per corpus ('literair' en 'populair') en in totaal.

Figuur 5.4: Gemiddelde zinslengtevariatie in woorden, ingedeeld per corpus.

Tabel 5.4. Minimum, maximum, gemiddelde en standaarddeviatie van de gemiddelde zinslengtevariatie in woorden per corpus en in totaal.

	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Literair (n = 24)	5.07	12.32	8.05	1.93
Populair (n = 24)	4.10	10.15	5.58	1.42
Totaal (N = 48)	4.11	12.32	6.82	2.09

Op basis van Figuur 5.4 lijkt de zinslengtevariatie van boeken in het 'literaire' corpus in het algemeen groter dan de zinslengtevariatie van boeken in het 'populaire' corpus. Van de 24 (50%) boeken met de laagste gemiddelde zinslengtevariatie zijn er 4 'literair' en 20 'populair'. Van de 24 (50%) boeken met de hoogste gemiddelde zinslengtevariatie zijn er 20 'literair' en 4 'populair'. Het verschil tussen de gemiddelde zinslengtevariatie in het 'literaire' en het 'populaire' corpus, zoals weergegeven in Tabel 5.4, is 2.46 woorden.

Het boek met de kleinste gemiddelde zinslengtevariatie (4.10 woorden), *Vals* van Wallis de Vries, behoort tot het 'populaire' corpus. Het boek met de grootste gemiddelde

zinslengtevariatie (12.32 woorden), *Slecht van Simoen*, behoort tot het ‘literaire’ corpus. De zinnen in de boeken van Karlijn Stoffels, De Sterck en Beerten lijken gemiddeld gezien minder te variëren in lengte dan de zinnen in de andere boeken uit het ‘literaire’ corpus, want de gemiddelde zinslengtevariatie van deze boeken ligt meer dan één standaarddeviatie onder het corpusgemiddelde. Binnen het ‘populaire’ corpus vallen de titels *Match* (Tegenbosch), *Vamp* (Cazemier), en *Harry Potter en de geheime kamer* (Rowling) op door een gemiddelde zinslengtevariatie van meer dan één standaarddeviatie boven het corpusgemiddelde.

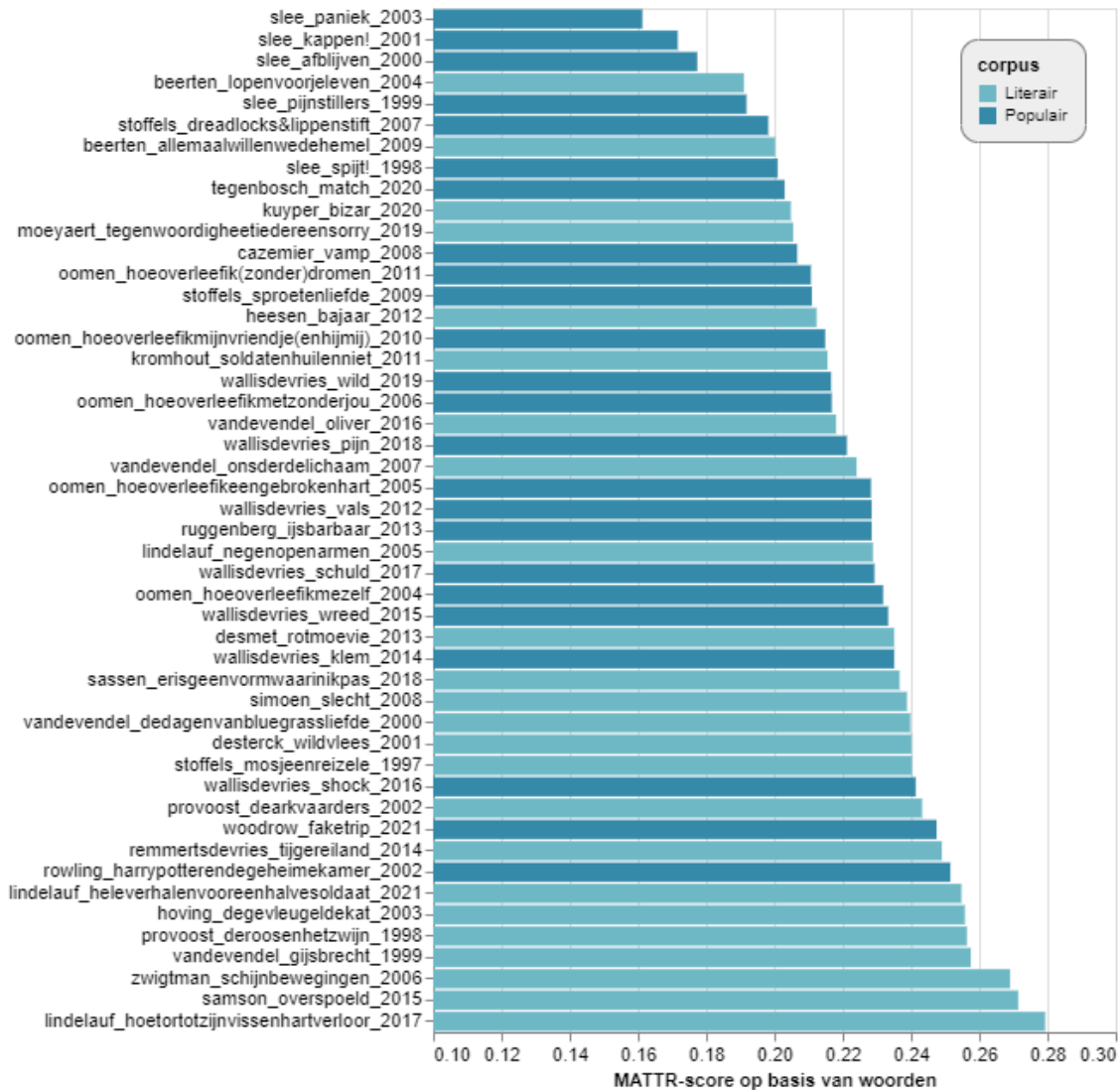
Het verschil in de gemiddelde variatie in het aantal woorden per zin tussen enerzijds het ‘literaire’ en anderzijds het ‘populaire’ corpus is getoetst middels een *Wilcoxon rank-sums test*. Deze toets wees uit dat de zinslengtevariatie in het ‘literaire’ corpus significant groter is dan in het ‘populaire’ corpus ($W = 502$, $p < 0.001$, eenzijdig).

In vergelijking met de gemiddelde zinslengte (paragraaf 5.1.3) lijkt het verschil tussen het ‘literaire’ en ‘populaire’ corpus zich op basis van de gemiddelde zinslengtevariatie nog duidelijker af te tekenen. Van een aantal boeken is de plaats in de rangorde op basis van gemiddelde zinslengte opvallend anders dan de plaats in de rangorde op basis van gemiddelde zinslengtevariatie. Zo hebben de boeken van Oomen allemaal een hogere positie in Figuur 5.4 dan in Figuur 5.3, wat impliceert dat ze wat betreft zinslengtevariatie dichter bij de ‘literaire’ boeken liggen dan wat betreft zinslengte. Drie van haar boeken zijn maar liefst 12 plekken gestegen: *Hoe overleef ik (zonder) dromen?*, *Hoe overleef ik met/zonder jou?* en *Hoe overleef ik mijn vriendje? (en hij mij!)*. Cazemiers *Vamp* had al een relatief hoge gemiddelde zinslengte, en schuift nog 8 plekken naar boven in de rangorde op basis van gemiddelde zinslengtevariatie. De boeken van Slee en Maren Stoffels hebben daarentegen allemaal een lagere positie in Figuur 5.4 dan in Figuur 5.3, waarbij *Spijt!* en *Sproetenliefde* het meest gedaald zijn (13 plaatsen). Verder staan *IJsbarbaar* (Ruggenberg) en *Pijn* (Wallis de Vries), twee boeken met een relatief hoge gemiddelde zinslengte, opvallend lager in de rangorde op basis van zinslengtevariatie (respectievelijk 10 en 11 plekken lager).

Binnen het ‘literaire’ corpus valt de verschuiving van de boeken van Beerten en Remmerts de Vries in de richting van de andere ‘literaire’ boeken op, met verschillen van 12, 11 en 10 plaatsen ten opzichte van de rangorde op basis van zinslengte. Ook *Gijsbrecht* en *De dagen van bluegrassliefde* van de Vendel zijn met respectievelijk 10 en 11 plekken gestegen. *Slecht van Simoen* en *Er is geen vorm waarin ik pas* van Sassen hadden al een relatief hoge gemiddelde zinslengte, en ze schuiven nog 8 plekken naar boven in de rangorde op basis van gemiddelde zinslengtevariatie. Er zijn echter ook titels die een lagere positie innemen in Figuur 5.4 dan in Figuur 5.3, waarbij de verschillen voor *Tegenwoordig heet iedereen Sorry* (Moeyaert), *De arkvaarders* (Provoost) en *Wild Vlees* (De Sterck) met respectievelijk 10, 10 en 7 plaatsen het meest in het oog springen.

5.1.5 Woordenschat

De woordenschat valt uiteen in twee maten: de MATTR-score op basis van woorden en de MATTR-score op basis van lemma's. Figuur 5.5 toont allereerst de MATTR-score op basis van woorden per tekst. Tabel 5.5 toont het minimum, maximum, gemiddelde en de standaarddeviatie van de MATTR-score op basis van woorden per corpus ('literair' en 'populair') en in totaal.

Figuur 5.5: MATTR-score op basis van woorden, ingedeeld per corpus.

Tabel 5.5. Minimum, maximum, gemiddelde en standaarddeviatie van de MATTR-score op basis van woorden per corpus en in totaal.

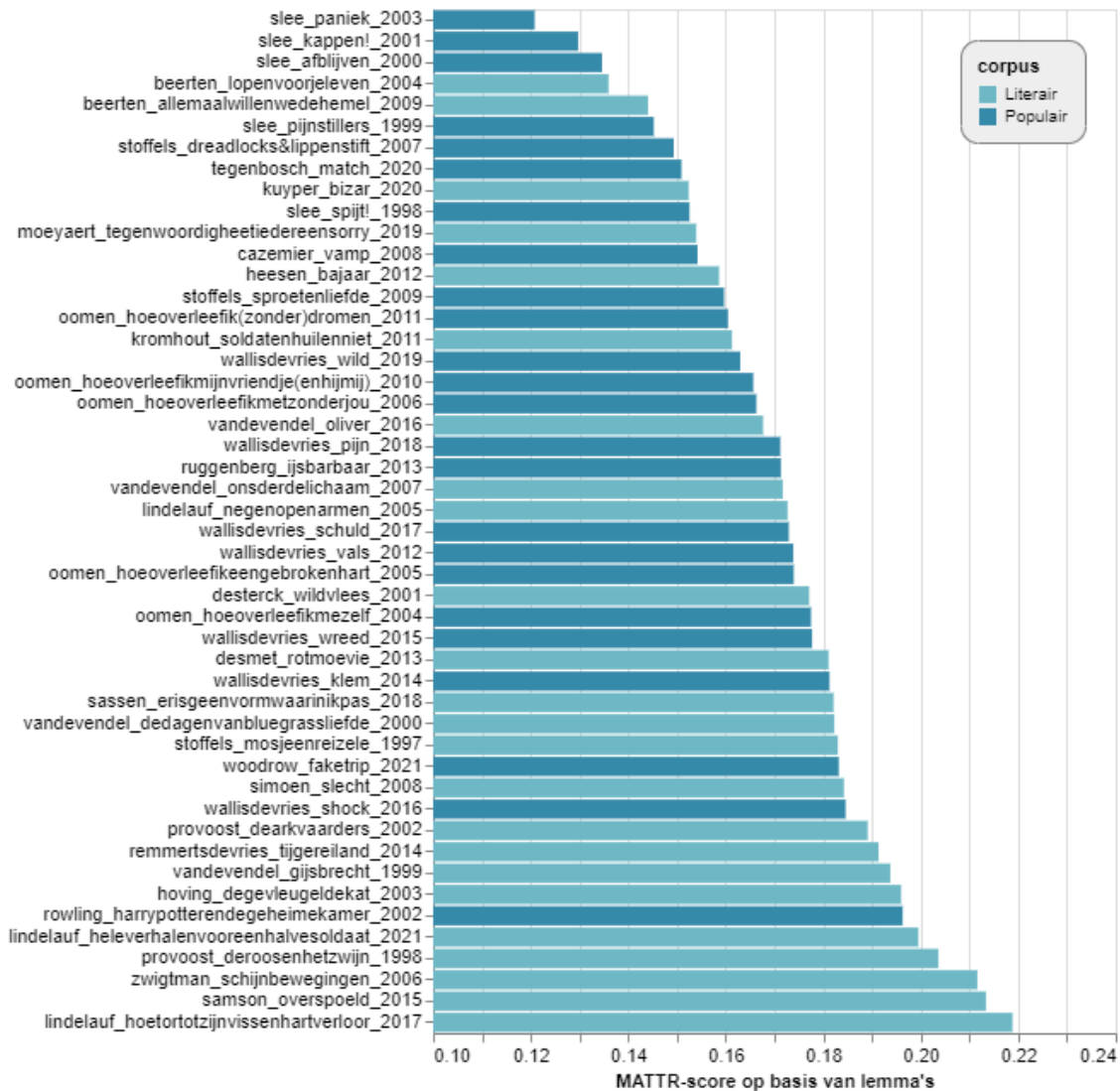
	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Literair (n = 24)	0.19	0.28	0.24	0.02
Populair (n = 24)	0.16	0.25	0.21	0.02
Totaal (N = 48)	0.16	0.28	0.23	0.03

Uit Tabel 5.5 blijkt dat de MATTR-score op basis van woorden gemiddeld gezien hoger is voor het ‘literaire’ dan voor het ‘populaire’ corpus. Figuur 5.5 laat echter zien dat er ook een aantal ‘literaire’ boeken zijn met een relatief lage MATTR-score, evenals een aantal ‘populaire’ boeken met een relatief hoge MATTR-score. Van de 24 (50%) boeken met de laagste MATTR-scores zijn er 8 ‘literair’ en 16 ‘populair’. Van de 24 (50%) boeken met de hoogste MATTR-scores zijn er 16 ‘literair’ en 8 ‘populair’. Opvallende uitschieters naar beneden zijn de boeken van Beerten, Kuyper, Moeyaert, Kromhout en Van de Vendel (*Oliver*), met een MATTR-score van meer dan één standaarddeviatie onder het gemiddelde van het ‘literaire’ corpus. Opvallende uitschieters naar boven zijn de boeken van Oomen (*Hoe overleef ik mezelf?*), Wallis de Vries (*Wreed, Klem & Shock*), Woodrow en Rowling, met een MATTR-score van meer dan één standaarddeviatie boven het gemiddelde van het ‘populaire’ corpus.

Het verschil in de gemiddelde MATTR-score op basis van woorden tussen enerzijds het ‘literaire’ en anderzijds het ‘populaire’ corpus is getoetst middels een *Independent samples t-test*. Dit is de meest gangbare test voor het vergelijken van twee groepsgemiddelden wanneer de waarden binnen beide groepen normaal verdeeld zijn (Gries 2013: 215). De toets wees uit dat het aantal verschillende woorden in het ‘literaire’ corpus significant groter is dan in het ‘populaire’ corpus ($t(df = 46) = 3.152, p = 0.001$, eenzijdig). De MATTR-scores voldeden aan de voorwaarden met betrekking tot normaalverdeeldheid en homogeniteit van varianties.

Figuur 5.6 toont de MATTR-score op basis van lemma’s per tekst. Tabel 5.6 toont het minimum, maximum, gemiddelde en de standaarddeviatie van de MATTR-score op basis van lemma’s per corpus (‘literair’ en ‘populair’) en in totaal.

Figuur 5.6: MATTR-score op basis van lemma's, ingedeeld per corpus.

Tabel 5.6. Minimum, maximum, gemiddelde en standaarddeviatie van de MATTR-score op basis van lemma's per corpus en in totaal.

	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Literair (n = 24)	0.14	0.22	0.18	0.02
Populair (n = 24)	0.12	0.20	0.16	0.02
Totaal (N = 48)	0.12	0.22	0.17	0.02

De MATTR-scores op basis van lemma's liggen gemiddeld gezien lager dan de MATTR-scores op basis van woorden, omdat verschillende vervoegingen van een woord hetzelfde lemma hebben. De verhouding tussen het 'literaire' en het 'populaire' corpus verschilt niet veel ten opzichte van de verhouding bij de MATTR-scores op basis van woorden. Ook op basis van lemma's hebben de 'literaire' boeken in het algemeen een hogere MATTR-score dan de 'populaire' boeken, zoals de gemiddelden in Tabel 5.6 aantonen. Verder is de verdeling binnen onderste en de bovenste helft in Figuur 5.6 bijna gelijk aan die in Figuur 5.5: van de 24 (50%) boeken met de laagste MATTR-scores zijn er 9 'literair' en 15

‘populair’, van de 24 (50%) boeken met de hoogste MATTR-scores zijn er 15 ‘literair’ en 9 ‘populair’. De meest opvallende verschuivingen ten opzichte van Figuur 5.5 zijn de dalingen van *Wild vlees* (De Sterck) en *Gijsbrecht* (Van de Vendel) met respectievelijk 7 en 4 plaatsen, en de stijgingen van *Slecht* (Simoen) en *Hoe overleef ik een gebroken hart?* (Oomen) met 4 plaatsen. Tot slot zijn de titels van auteurs die opvallen als uitschieters naar beneden (Beerten, Kuyper en Moeyaert) en naar boven (Wallis de Vries (*Klem & Shock*), Woodrow en Rowling) ook uitzonderingen in de analyse van MATTR-scores op basis van woorden, al zijn er in de analyse van MATTR-scores op basis van lemma’s in totaal minder titels die meer dan één standaarddeviatie afwijken van hun corpusgemiddelde.

Het verschil in de gemiddelde MATTR-score op basis van lemma’s tussen enerzijds het ‘literaire’ en anderzijds het ‘populaire’ corpus is getoetst middels een *Independent samples t-test*. Deze toets wees uit dat het aantal verschillende lemma’s in het ‘literaire’ corpus significant groter is dan in het ‘populaire’ corpus ($t(df = 46) = 2.921, p = 0.003$, eenzijdig). De MATTR-scores voldeden aan de voorwaarden met betrekking tot normaalverdeeldheid en homogeniteit van varianties.

5.1.6 Deelconclusie moeilijkheidsgraad

In tegenstelling tot de hypothese zijn de teksten in het ‘literaire’ corpus niet significant langer dan de teksten in het ‘populaire’ corpus. Ook wat betreft de woordlengte weerleggen de resultaten de hypothese, want de ‘literaire’ jeugdromans hebben geen significant langere woorden dan de ‘populaire’ jeugdromans. De verwachting dat tekst- en woordlengte in beide groepen jeugdromans van elkaar zouden verschillen kwam voort uit eerder onderzoek naar verschillen tussen teksten voor lezers in diverse leeftijden en de niveau-omschrijvingen van *Lezen voor de lijst* (Beckett 2009: 67; Geybels 2021: 120; Hurkmans 2008: 101; *Lezen voor de lijst* 2022; Van Lierop-Debrauwer 2000: 345). De resultaten van mijn onderzoek impliceren dus dat deze maten minder bruikbaar zijn voor het vergelijken van de complexiteit van jeugdromans voor lezers in dezelfde leeftijdscategorie, al dragen ze wel bij aan het inzicht in de moeilijkheidsgraad van de individuele teksten.

De overige resultaten met betrekking tot de moeilijkheidsgraad bevestigen de bijbehorende hypothesen. De zinnen in de ‘literaire’ boeken zijn significant langer en kennen een grotere variatie aan lengtes dan de zinnen in de ‘populaire’ boeken. Ook wijzen zowel de MATTR-scores op basis van woorden als de MATTR-scores op basis van lemma’s op een significant grotere woordenschat in de ‘literaire’ jeugdromans ten opzichte van de ‘populaire’ jeugdromans. Wat betreft de zinslengte(variatie) en woordenschat hebben de ‘literaire’ jeugdromans gemiddeld gezien kortom een hogere moeilijkheidsgraad dan de ‘populaire’ jeugdromans. Deze resultaten sluiten aan bij de eerdere bevindingen uit onderzoek naar de literaire kwaliteit van volwassenenromans zoals gepresenteerd in *Het raadsel literatuur* (Van Dalen-Oskam 2021: 277).

De zinslengte(variatie) en woordenschat vormen echter geen sluitende verklaring voor de literaire waardering die samenhangt met de prijzen waarmee de geanalyseerde jeugdromans bekroond zijn, want beide corpora bevatten uitzonderingen. In Tabel 5.7 worden voor elke maat van de moeilijkheidsgraad de meest opvallende uitzonderingen per corpus weergegeven. De waarden van deze uitzonderingen liggen voor de betreffende maat minimaal één standaarddeviatie (SD) onder (-) of boven (+) het gemiddelde van het corpus waartoe ze

behoren. De gemiddelde waarde van het 'literaire' corpus ligt steeds hoger dan de gemiddelde waarde van het 'populaire' corpus, en wat betreft zinslengte(variatie) en woordenschat is dit verschil significant. Daarom zijn in het kader van mijn onderzoek met name de titels in de groen en blauw gearceerde vlakken interessante uitzonderingen. De groene vlakken (links) markeren de 'literaire' jeugdromans die minimaal één standaarddeviatie onder het gemiddelde van hun corpus liggen. Deze boeken sluiten voor de betreffende maat mogelijk dus beter aan bij het 'populaire' dan bij het 'literaire' corpus. Andersom markeren de blauwe vlakken (rechts) de 'populaire' jeugdromans die minimaal één standaarddeviatie boven het gemiddelde van hun corpus liggen. Deze boeken sluiten voor de betreffende maat mogelijk dus beter aan het 'literaire' dan bij het 'populaire' corpus. De tabel als geheel, inclusief de grijs gearceerde vlakken, maakt de variatie binnen de twee corpora zichtbaar: hoe meer uitzonderingen een bepaalde maat heeft, hoe meer de waarden van de individuele teksten variëren.

Aangezien de verschillende maten gezamenlijk de moeilijkheidsgraad van de teksten bepalen, zijn vooral de titels die in Tabel 5.7 meerdere keren als uitzondering naar voren komen relevant om bij stil te staan. In de boeken van Kuyper en Moeyaert lijken bijvoorbeeld zowel woordlengte als woordenschat af te wijken van het gemiddelde van het 'literaire' corpus. Daarnaast liggen de waarden van de 'literaire' boeken van Beerten voor bijna alle maten minimaal één standaarddeviatie onder het corpusgemiddelde; enkel wat betreft tekstlengte vormen deze boeken geen uitzondering. Binnen het 'populaire' corpus vormt het boek van Rowling bij elke maat een uitzondering. Verder lijken de tekstlengte, woordlengte en zinslengte van Ruggenbergs boek relatief groot in vergelijking met het corpusgemiddelde. De boeken van Kuyper, Moeyaert en Beerten hebben, evenals de overige uitzonderingen in de blauw gearceerde vlakken, ondanks hun relatief lage moeilijkheidsgraad een 'literaire' Zilveren Griffel gewonnen. Aan de andere kant hebben de boeken van Rowling en Ruggenberg, evenals de overige uitzonderingen in de blauw gearceerde vlakken, ondanks hun relatief hoge moeilijkheidsgraad de 'populaire' Prijs van de Jonge Jury gewonnen. Bij de toekenning van literaire kwaliteit aan deze uitzonderingen moet dus meer meespelen dan alleen de tekstcomplexiteit. In de volgende paragraaf probeer ik hier meer inzicht in te krijgen door nader in te gaan op de inhoud van de bekroonde jeugdromans.

Tabel 5.7. Opvallende uitzonderingen voor de verschillende maten met betrekking tot de moeilijkheidsgraad, ingedeeld per corpus.

	Verskil ten opzichte van gemiddelde	Literair	Populair
Tekstlengte	$\leq - 1 SD$	Van de Vendel, <i>Gijsbrecht</i>	Cazemier, <i>Vamp</i>
			Stoffels, <i>Dreadlocks & Lippenstift</i>
			Oomen, <i>Hoe overleef ik een gebroken hart?</i>
	$\geq + 1 SD$	Beerten, <i>Allemaal willen we de hemel</i>	Ruggenberg, <i>IJsbarbaar</i>
		Zwigtman, <i>Schijnbewegingen</i>	Rowling, <i>Harry Potter en de Geheime Kamer</i>
		Hoving, <i>De gevleugelde kat</i>	
Woordlengte	$\leq - 1 SD$	Beerten, <i>Lopen voor je leven,</i>	Slee, <i>Paniek</i>
		Moeyaert, <i>Tegenwoordig heet iedereen Sorry</i>	Stoffels, <i>Sproetenliefde</i>
		De Smet, <i>Rotmoevie</i>	Oomen, <i>Hoe overleef ik (zonder) dromen?</i>
		Kuyper, <i>Bizar</i>	
	$\geq + 1 SD$	Beerten, <i>Allemaal willen we de hemel</i>	
		Zwigtman, <i>Schijnbewegingen</i>	Ruggenberg, <i>IJsbarbaar</i>
		Van de Vendel, <i>Gijsbrecht</i>	Rowling, <i>Harry Potter en de Geheime Kamer</i>
		Lindelauf, <i>Hele verhalen voor een halve soldaat</i>	
	Lindelauf, <i>Hoe Tortot zijn vissenhart verloor</i>		
Zinslengte*	$\leq - 1 SD$	Beerten, <i>Lopen voor je leven</i>	Woodrow, <i>Fake trip</i>
		Beerten, <i>Allemaal willen we de hemel</i>	Wallis de Vries, <i>Vals</i>
	$\geq + 1 SD$	Zwigtman, <i>Schijnbewegingen</i>	Ruggenberg, <i>IJsbarbaar</i>

		Hesen, <i>Bajaar</i>	Rowling, <i>Harry Potter en de geheime kamer</i>
		Provoost, <i>De arkvaarders</i>	
		Provoost, <i>De roos en het zwijn</i>	
Zinslengte- variatic*	$\leq - 1 SD$	Stoffels, <i>Mosje en Reizele</i>	Wallis de Vries, <i>Vals</i>
		De Sterck, <i>Wild Vlees</i>	
		Beerten, <i>Allemaal willen we de hemel</i>	
		Beerten, <i>Lopen voor je leven</i>	
	$\geq + 1 SD$	Sassen, <i>Er is geen vorm waarin ik pas</i>	Tegenbosch, <i>Match</i>
		Provoost, <i>De roos en het zwijn</i>	Cazemier, <i>Vamp</i>
		Heesen, <i>Bajaar</i>	Rowling, <i>Harry Potter en de geheime kamer</i>
		Simoen, <i>Slecht</i>	
Woordenschat (woorden)*	$\leq - 1 SD$	Beerten, <i>Lopen voor je leven</i>	Slee, <i>Paniek</i>
		Beerten, <i>Allemaal willen we de hemel</i>	Slee, <i>Kappen!</i>
		Kuyper, <i>Bizar</i>	Slee, <i>Afblijven</i>
		Moeyaert, <i>Tegenwoordig heet iedereen Sorry</i>	
		Heesen, <i>Bajaar</i>	
		Kromhout, <i>Soldaten huilen niet</i>	
		Van de Vendel, <i>Oliver</i>	
	$\geq + 1 SD$	Zwigtman, <i>Schijnbewegingen</i>	Oomen, <i>Hoe overleef ik mezelf?</i>
		Samson, <i>Overspoeld</i>	Wallis de Vries, <i>Wreed</i>
		Lindelauf, <i>Hoe Tortot zijn vissenhart verloor</i>	Wallis de Vries, <i>Klem</i>

		Wallis de Vries, <i>Shock</i>
		Woodrow, <i>Fake trip</i>
		Rowling, <i>Harry Potter en de geheime kamer</i>
Woordenschat	$\leq - 1 \text{ SD}$	Beerten, <i>Lopen voor je leven</i>
(lemma's)*		Slee, <i>Paniek</i>
		Beerten, <i>Allemaal willen we de hemel</i>
		Slee, <i>Kappen!</i>
		Kuyper, <i>Bizar</i>
		Slee, <i>Afblijven</i>
		Moeyaert, <i>Tegenwoordig heet iedereen Sorry</i>
		Heesen, <i>Bajaar</i>
	$\geq + 1 \text{ SD}$	Provoost, <i>De roos en het zwijn</i>
		Wallis de Vries, <i>Klem</i>
		Zwigtman, <i>Schijnbewegingen</i>
		Wallis de Vries, <i>Shock</i>
		Samson, <i>Overspoeld</i>
		Woodrow, <i>Fake trip</i>
		Lindelauf, <i>Hoe Tortot zijn vissenhart verloor</i>
		Rowling, <i>Harry Potter en de geheime kamer</i>

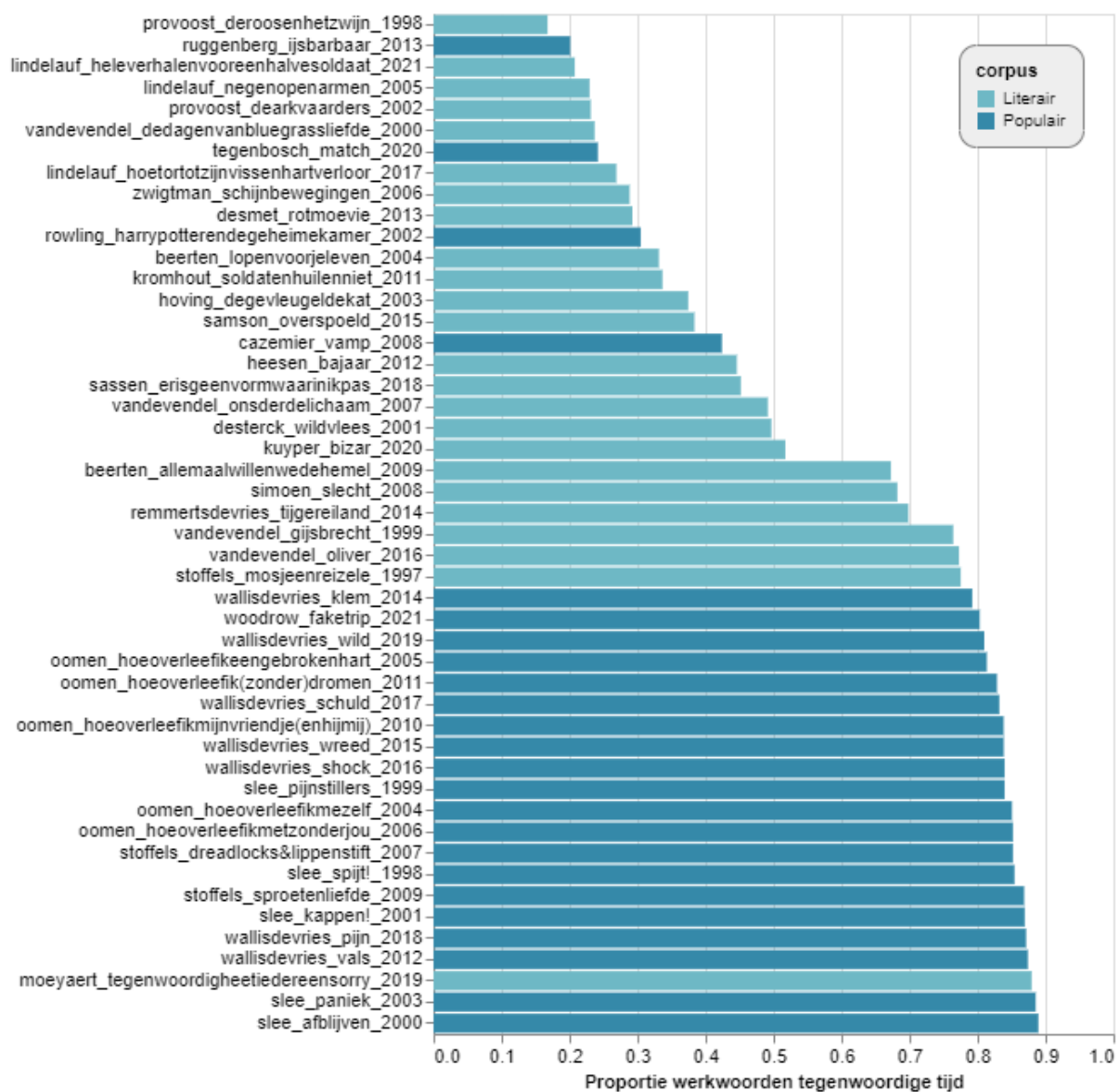
Noot: De waarden van de uitzonderingen wijken met minimaal één standaarddeviatie (SD) af van hun corpusgemiddelde. Voor de maten met een asterisk is het verschil tussen het gemiddelde van het 'literaire' en het 'populaire' corpus significant.

5.2 Inhoud

In deze paragraaf vergelijk ik de inhoud van de ‘literaire’ en ‘populaire’ teksten middels analyses van de werkwoordstijden, vertelperspectieven en *keywords*.

5.2.1 Werkwoordstijden

Figuur 5.7 toont de proportie werkwoorden in de tegenwoordige tijd per tekst. Tabel 5.8 toont het minimum, maximum, gemiddelde en de standaarddeviatie van de gemiddelde proportie werkwoorden in de tegenwoordige tijd per corpus (‘literair’ en ‘populair’) en in totaal. Figuur 5.8 en Tabel 5.9 tonen dezelfde gegevens met betrekking tot werkwoorden in de verleden tijd. De uitkomsten in Figuur 5.8 en Tabel 5.9 zijn de omgekeerden van de uitkomsten in Figuur 5.7 en Tabel 5.8. Daarom ga ik in mijn bespreking hieronder met name in op de resultaten met betrekking tot de tegenwoordige tijd; Figuur 5.8 en Tabel 5.9 zijn enkel voor de volledigheid toegevoegd.

Figuur 5.7: Proportie werkwoorden in de tegenwoordige tijd, ingedeeld per corpus.

Tabel 5.8. Minimum, maximum, gemiddelde en standaarddeviatie van de proportie werkwoorden in de tegenwoordige tijd per corpus en in totaal.

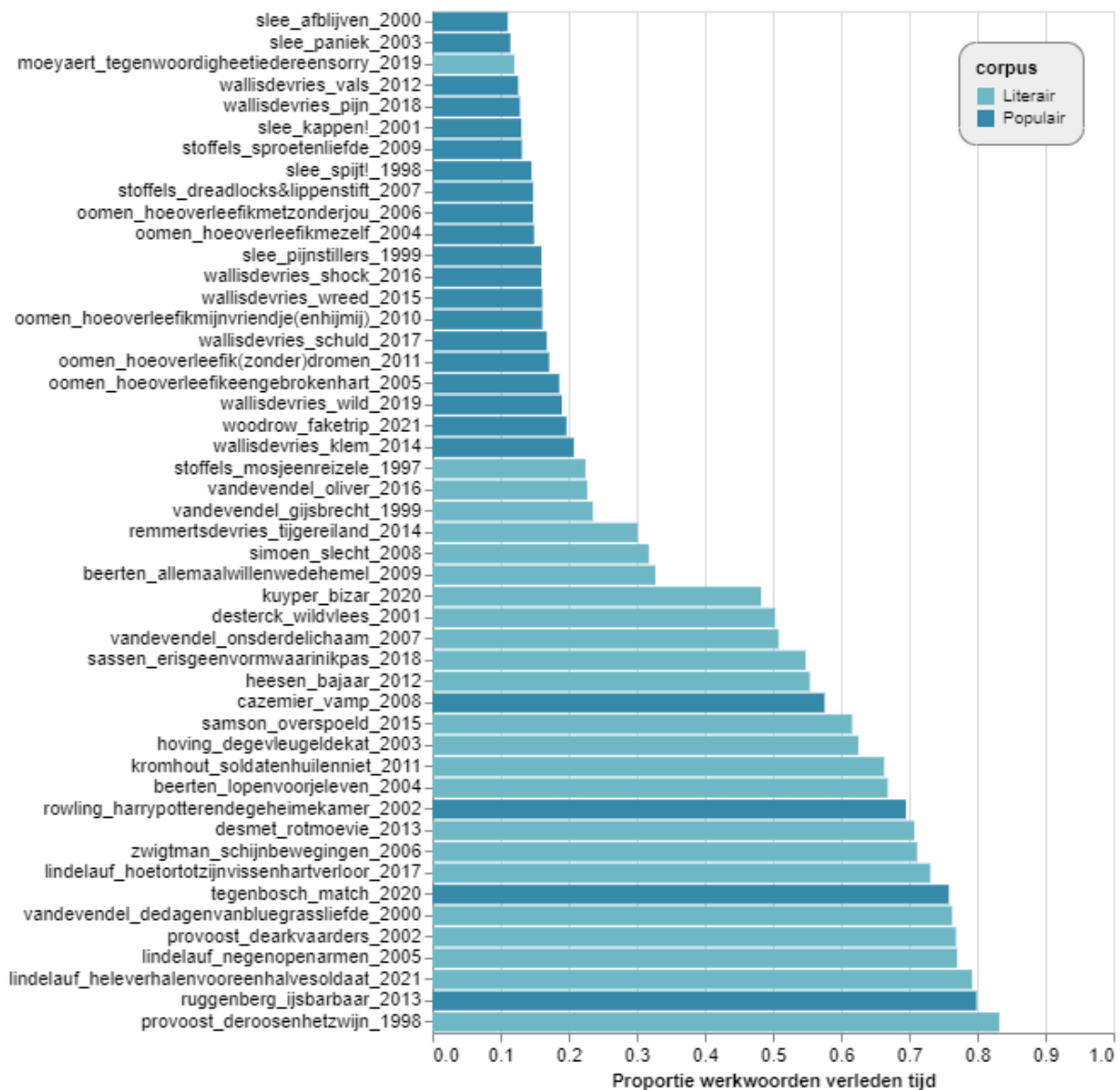
	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Literair (n = 24)	0.17	0.88	0.46	0.22
Populair (n = 24)	0.20	0.89	0.75	0.21
Totaal (N = 48)	0.17	0.89	0.61	0.26

Uit Tabel 5.8 blijkt dat het aandeel van werkwoorden in de tegenwoordige tijd gemiddeld gezien lager is voor het ‘literaire’ dan voor het ‘populaire’ corpus. Verder ligt de gemiddelde proportie voor het ‘literaire’ corpus net onder de 0.5, waaruit volgt dat er geen groot verschil is tussen het aandeel van werkwoorden in de tegenwoordige en verleden tijd. Daarentegen is de gemiddelde proportie van het ‘populaire’ corpus 0.75, wat aantoont dat er wél een groot verschil is tussen het aandeel van werkwoorden in de tegenwoordige en verleden tijd. Dit gemiddelde betekent namelijk dat in het ‘populaire’ corpus werkwoorden in de tegenwoordige tijd drie keer zo veel voorkomen als werkwoorden in de verleden tijd.

Figuur 5.7 wijst dan ook uit dat de proportie van werkwoorden in de tegenwoordige tijd voor de meerderheid van de ‘populaire’ boeken (20 van de 24) rond de 0.8 ligt. Vier titels vormen hierop een uitzondering: de gemiddelde proportie van *IJsbarbaar* (Ruggenberg), *Match* (Tegenbosch), *Harry Potter en de geheime kamer* (Rowling) en *Vamp* (Cazemier) ligt meer dan één standaarddeviatie onder het corpusgemiddelde. Deze boeken bevatten gemiddeld gezien meer werkwoorden in de verleden tijd dan in de tegenwoordige tijd. Binnen het ‘literaire’ corpus zijn er aan beide kanten uitzonderingen. Zo ligt de proportie van werkwoorden in de tegenwoordige tijd in de boeken van Provoost en Lindelauf (met uitzondering van *Hoe Tortot zijn vissenhart verloor*) meer dan één standaarddeviatie onder het corpusgemiddelde. De boeken van Remmerts de Vries, Van de Vendel (*Gijsbrecht en Oliver*), Karlijn Stoffels en Moeyaert hebben daarentegen een gemiddelde proportie van meer dan één standaarddeviatie boven het corpusgemiddelde. De jeugdromans met een proportie rond het corpusgemiddelde van 0.46 bevatten mogelijk veel wisselingen in tijd, omdat noch de tegenwoordige noch de verleden tijd hierin duidelijk de boventoon voeren. Desalniettemin is het aandeel van werkwoorden in de tegenwoordige tijd voor de meerderheid van de ‘literaire’ boeken (16 van de 24) lager dan het aandeel van werkwoorden in de verleden tijd.

Het verschil in de gemiddelde proportie van werkwoorden in de tegenwoordige tijd tussen enerzijds het ‘literaire’ en anderzijds het ‘populaire’ corpus is getoetst middels een *Wilcoxon rank-sums test*. Deze toets wees uit dat het aandeel van werkwoorden in de tegenwoordige tijd in het ‘literaire’ corpus significant kleiner is dan in het ‘populaire’ corpus ($W = 88, p < 0.001$, eenzijdig). Het verschil in de gemiddelde proportie van werkwoorden in de verleden tijd tussen enerzijds het ‘literaire’ en anderzijds het ‘populaire’ corpus is eveneens getoetst middels een *Wilcoxon rank-sums test*. Deze toets wees uit dat het aandeel van werkwoorden in de verleden tijd in het ‘literaire’ corpus significant groter is dan in het ‘populaire’ corpus ($W = 488, p < 0.001$, eenzijdig).

Figuur 5.8: Aandeel van werkwoorden in de verleden tijd, ingedeeld per corpus.

Tabel 5.9. Minimum, maximum, gemiddelde en standaarddeviatie van de proportie werkwoorden in de verleden tijd per corpus en in totaal.

	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Literair (n = 24)	0.12	0.83	0.54	0.22
Populair (n = 24)	0.11	0.80	0.25	0.21
Totaal (N = 48)	0.11	0.83	0.39	0.26

5.2.2 Vertelperspectieven

Tabel 5.10 toont een overzicht van de vertelperspectieven ('ik' of 'hij/zij') per boek. Tabel 5.11 toont de absolute en relatieve frequenties van de vertelperspectieven per corpus ('literair' en 'populair') en in totaal.

Tabel 5.10. Vertelperspectief per boek, ingedeeld per corpus ('literair' en 'populair').

Corpus	Nr.	Auteur	Titel	Jaar bekroning	Vertel- perspectief
Literair	1	Stoffels	<i>Mosje en Reizele</i>	1997	ik
	2	Provoost	<i>De roos en het zwijn</i>	1998	ik
	3	Van de Vendel	<i>Gijsbrecht</i>	1999	hij/zij
	4	Van de Vendel	<i>De dagen van bluegrassliefde</i>	2000	hij/zij
	5	De Sterck	<i>Wild vlees</i>	2001	ik*
	6	Provoost	<i>De arkvaarders</i>	2002	ik
	7	Hoving	<i>De gevleugelde kat</i>	2003	hij/zij
	8	Beerten	<i>Lopen voor je leven</i>	2004	ik
	9	Lindelauf	<i>Negen Open Armen</i>	2005	ik
	10	Zwigtman	<i>Schijnbewegingen</i>	2006	ik
	11	Van de Vendel	<i>Ons derde lichaam</i>	2007	ik
	12	Simoen	<i>Slecht</i>	2008	ik
	13	Beerten	<i>Allemaal willen we de hemel</i>	2009	ik
	14	Kromhout	<i>Soldaten huilen niet</i>	2011	ik
	15	Heesen	<i>Bajaar</i>	2012	ik
	16	De Smet	<i>Rotmoevie</i>	2013	ik
	17	Remmerts de Vries	<i>Tijgereiland</i>	2014	hij/zij*

	18	Samson	<i>Overspoeld</i>	2015	ik
	19	Van de Vendel	<i>Oliver</i>	2016	hij/zij*
	20	Lindelauf	<i>Hoe Tortot zijn vissenhart verloor</i>	2017	hij/zij
	21	Sassen	<i>Er is geen vorm waarin ik pas</i>	2018	ik
	22	Moeyaert	<i>Tegenwoordig heet iedereen Sorry</i>	2019	ik
	23	Kuyper	<i>Bizar</i>	2020	ik
	24	Lindelauf	<i>Hele verhalen voor een halve soldaat</i>	2021	hij/zij
Populair	1	Slee	<i>Spijt!</i>	1998	hij/zij
	2	Slee	<i>Pijnstillers</i>	1999	hij/zij
	3	Slee	<i>Afblijven</i>	2000	hij/zij
	4	Slee	<i>Kappen!</i>	2001	hij/zij
	5	Rowling	<i>Harry Potter en de Geheime Kamer</i>	2002	hij/zij
	6	Slee	<i>Paniek</i>	2003	hij/zij
	7	Oomen	<i>Hoe overleef ik mezelf?</i>	2004	hij/zij
	8	Oomen	<i>Hoe over leef ik een gebroken hart?</i>	2005	hij/zij
	9	Oomen	<i>Hoe overleef ik met/zonder jou?</i>	2006	hij/zij
	10	Stoffels	<i>Dreadlocks & Lippenstift</i>	2007	ik
	11	Cazemier	<i>Vamp</i>	2008	hij/zij
	12	Stoffels	<i>Sproetenliefde</i>	2009	ik
	13	Oomen	<i>Hoe overleef ik mijn vriendje? (en hij mij!)</i>	2010	hij/zij
	14	Oomen	<i>Hoe overleef ik (zonder) dromen?</i>	2011	hij/zij

15	Wallis de Vries	<i>Vals</i>	2012	ik
16	Ruggenberg	<i>IJsbarbaar</i>	2013	hij/zij
17	Wallis de Vries	<i>Klem</i>	2014	ik
18	Wallis de Vries	<i>Wreed</i>	2015	ik
19	Wallis de Vries	<i>Shock</i>	2016	ik
20	Wallis de Vries	<i>Schuld</i>	2017	ik
21	Wallis de Vries	<i>Pijn</i>	2018	ik
22	Wallis de Vries	<i>Wild</i>	2019	ik
23	Tegenbosch	<i>Match</i>	2020	ik*
24	Woodrow	<i>Fake trip</i>	2021	ik

Noot: De vertelperspectieven met een asterisk horen bij boeken waarin zowel een ik-perspectief als een hij/zij-perspectief voorkomt, maar het in de tabel getoonde vertelperspectief voert de boventoon.

Tabel 5.11. Absolute en relatieve frequenties van de vertelperspectieven per corpus en in totaal.

	Ik-perspectief		Hij/zij-perspectief	
	<i>Absoluut</i>	<i>Relatief</i>	<i>Absoluut</i>	<i>Relatief</i>
Literair (n = 24)	17	0.71	7	0.29
Populair (n = 24)	11	0.46	13	0.54
Totaal (N = 48)	28	0.58	20	0.42

Uit Tabel 5.11 blijkt dat het ik-perspectief met een relatieve frequentie van 0.71 in de meerderheid van de ‘literaire’ boeken de boventoon voert. Uitzonderingen hierop zijn *Gijsbrecht*, *De dagen van bluegrassliefde*, *Oliver* (Van de Vendel), *De gevleugelde kat* (Hoving), *Tijgereiland* (Remmerts de Vries), *Hoe Tortot zijn vissenhart verloor* en *Hele verhalen voor een halve soldaat* (Lindelauf); in deze boeken voert het hij/zij-perspectief de boventoon. In tegenstelling tot de ‘literaire’ boeken bevatten de ‘populaire’ boeken vaker een hij/zij-perspectief, maar het verschil tussen de relatieve frequentie van het hij/zij-perspectief (0.54) en het ik-perspectief (0.46) is binnen dit corpus niet zo groot. Dit wil zegen dat geen van beide perspectieven in het ‘populaire’ corpus duidelijk de boventoon voert.

Boeken van dezelfde auteur bevatten meestal ook hetzelfde vertelperspectief. Zo zijn alle boeken van Sleen en Oomen in de derde persoon geschreven en alle boeken van Maren

Stoffels, Wallis de Vries, Beerten en Provoost in de eerste persoon. In de boeken van Lindelauf en Van de Vendel komen echter verschillende vertelperspectieven voor. Beide auteurs gebruiken in één van hun boeken een ik-perspectief - Lindelauf in *Negen open armen* en Van de Vendel *Ons derde lichaam* - en in de overige boeken een hij/zij-perspectief. In Van de Vendels *Oliver* komt naast een hij/zij-perspectief ook een ik-perspectief voor, maar het hij/zij-perspectief voert in dit boek niet de boventoon.

5.2.3 *Keywords*

De analyse aan de hand van de *Keyword List Tool* in AntConc resulteerde in 906 woorden met een significante *keyness*-score voor het ‘literaire’ corpus en 1055 woorden met een significante *keyness*-score voor het ‘populaire’ corpus. Dit betekent dat er 906 woorden zijn die opvallend vaker voorkomen in de ‘literaire’ jeugdromans, op grond van een statistische vergelijking met de woordfrequenties in de ‘populaire’ jeugdromans. Andersom zijn er 1055 woorden met een relatief hoge frequentie in het ‘populaire’ corpus ten opzichte van het ‘literaire’ corpus. Beide *keyword lists* zijn behoorlijk omvangrijk, wat wil zeggen dat de woordfrequenties in de ‘literaire’ en ‘populaire’ jeugdromans aanmerkelijk van elkaar verschillen. Een bespreking van de volledige *keyword lists* valt buiten de omvang van dit onderzoek. Daarom ga ik in mijn analyse voornamelijk in op de eerste 300 *keywords* van elk corpus. Bijlage 1 bevat een tabel met de volledige *keyword lists* van beide corpora, inclusief de rang, *keyness*-score, absolute frequentie, relatieve frequentie en spreiding over het aantal verschillende titels van elk *keyword*. Hieronder haal ik een aantal waarden uit deze tabellen aan, telkens afgerond naar gehele getallen.

Tabel 5.12 toont de eerste 300 *keywords* van de ‘literaire’ jeugdromans, de doelteksten, met de ‘populaire’ jeugdromans als referentieteksten. Deze woorden komen dus relatief vaak voor in het ‘literaire’ corpus in vergelijking met het ‘populaire’ corpus. Van elk *keyword* wordt de bijbehorende rang weergegeven, welke gebaseerd is op de *keyness*-score: hoe hoger de *keyness*-score, hoe hoger het *keyword* in de ranglijst staat. Woorden met dezelfde *keyness*-score hebben dezelfde rang. Het woord met de hoogste rang in de ‘literaire’ *keyword list* is ‘zei’ met een *keyness*-score van 2655. Dit woord komt 9648 keer in het ‘literaire’ corpus voor, in alle verschillende teksten. De relatieve frequentie van ‘zei’ in de ‘literaire’ jeugdromans is 6540, tegenover 2323 in de ‘populaire’ jeugdromans.²¹ Het woord met de laagste rang in Tabel 5.12 is ‘pastoor’ met een *keyness*-score van 62. Dit woord komt 53 keer in het ‘literaire’ corpus voor, in vijf verschillende teksten. De relatieve frequentie van ‘pastoor’ in de ‘literaire’ jeugdromans is 36, tegenover 0 in de ‘populaire’ jeugdromans (zie ook Bijlage 1).

Tabel 5.13 toont de eerste 300 *keywords* van de ‘populaire’ jeugdromans, de doelteksten, met de ‘literaire’ jeugdromans als referentieteksten. Deze woorden komen dus relatief vaak voor in het ‘populaire’ corpus ten opzichte van het ‘literaire’ corpus. Het woord met de hoogste rang in de ‘populaire’ *keyword list* is ‘rosa’ met een *keyness*-score van 4540. Dit woord komt 2890 keer in het ‘populaire’ corpus voor, in zeven verschillende teksten (met

---

²¹ De relatieve frequentie is de absolute frequentie gedeeld door het totaal aantal woorden in het corpus maal 1 miljoen. De relatieve frequentie maakt een vergelijking tussen het ‘literaire’ en ‘populaire’ corpus mogelijk, omdat deze waarde corrigeert voor het verschil in omvang tussen het ‘literaire’ (1.459.985 woorden) en het ‘populaire’ (1.154.346 woorden) corpus zoals berekend door AntConcs *Keyword List Tool*. In de tabel in Bijlage 1 zijn zowel de absolute als relatieve frequenties van elk *keyword* opgenomen.

name in de vijf boeken van Oomen, waarin het hoofdpersonage ‘Rosa’ heet). De relatieve frequentie van ‘rosa’ in de ‘populaire’ jeugdromans is 2504, tegenover 12 in de ‘literaire’ jeugdromans. Het woord met de laagste rang in Tabel 5.13 is ‘jij’ met een *keyness*-score van 99. Dit woord komt 2273 keer in het ‘populaire’ corpus voor, in alle verschillende teksten. De relatieve frequentie van ‘jij’ in de ‘populaire’ jeugdromans is 1969, tegenover 1460 in de ‘literaire’ jeugdromans (zie ook Bijlage 1).

Zowel Tabel 5.12 als in Tabel 5.13 bestaan de *keywords* voor het grootste deel uit eigennamen. Dit stemt overeen met de gebruikelijke resultaten bij een analyse middels *AntConcs Keyword List Tool*, omdat onder andere personages in elk boek andere namen hebben. Daardoor markeren eigennamen vaak een groot deel van de verschillen in relatieve woordfrequenties tussen de doelteksten en de referentieteksten. Naast eigennamen bevatten beide tabellen onder meer een aantal werkwoorden. Alle werkwoorden in Tabel 5.12 staan in de verleden tijd, bijvoorbeeld ‘zei’ en ‘was’. De werkwoorden in Tabel 5.13 staan daarentegen vrijwel allemaal in de tegenwoordige tijd, bijvoorbeeld ‘zegt’ en ‘is’. De enige uitzondering hierop is het werkwoord ‘verzonden’, dat voornamelijk voorkomt in de boeken van Oomen, specifiek in de context van e-mailcorrespondenties. Het verschil in werkwoordstijden tussen beide *keyword lists* sluit aan bij de voorafgaande analyse waaruit bleek dat in het ‘literaire’ corpus het aandeel van werkwoorden in de tegenwoordige tijd significant kleiner en het aandeel van werkwoorden in de verleden tijd significant groter was dan in het ‘populaire’ corpus (zie ook paragraaf 5.2.1). Daarnaast bevat Tabel 5.12 zowel werkwoorden in het enkelvoud als werkwoorden in het meervoud (bijvoorbeeld ‘waren’ en ‘hadden’), terwijl Tabel 5.13 alleen werkwoorden in het enkelvoud bevat. Beide corpora bevatten dus verwijzingen naar individuele personages, maar mogelijk bevatten ‘literaire’ jeugdromans relatief gezien meer verwijzingen naar groepen personages dan ‘populaire’ jeugdromans.

De persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden in de tabel met de ‘literaire’ *keywords* wijzen in dezelfde richting, want ook dit zijn grotendeels meervoudsvormen: ‘hun’, ‘ons’, ‘onze’, ‘we’, ‘hen’ en ‘wij’. Het gebruik van voornaamwoorden in specifiek de eerste persoon (‘we’, ‘ons’, ‘onze’ en ‘wij’) zou samen kunnen hangen met het grotere aandeel van het ik-perspectief in de ‘literaire’ boeken, zoals bevonden in de voorafgaande analyse van vertelperspectieven (paragraaf 5.2.2), omdat een ik-verteller middels deze voornaamwoorden over zichzelf en andere personages zou kunnen spreken. De eerste persoon enkelvoud, ‘ik’, staat niet in de *keyword list* van het ‘literaire’ corpus. Meervoudsvormen lijken dus kenmerkender te zijn voor de ‘literaire’ jeugdromans dan enkelvoudsvormen, waaruit volgt dat groepservaringen hierin mogelijk relatief veel aandacht krijgen. Verder zou het bezittelijk voornaamwoord ‘zijn’ kunnen wijzen op een verhoudingsgewijs groot aandeel van mannelijke personages, al komt dit eveneens als werkwoord voor in de ‘literaire’ boeken. Tot slot zou het persoonlijk voornaamwoord ‘u’ verband kunnen houden met een relatief hoge frequentie van formele aanspreekvormen in het ‘literaire’ corpus. Het bezittelijk voornaamwoord ‘uw’, dat verderop in de *keyword list* staat (rang 304, zie Bijlage 1), sluit bij deze suggestie aan.

Daarentegen lijken de persoonlijke voornaamwoorden in de tabel met de ‘populaire’ *keywords* eerder verband te houden met informele aanspreekvormen, bijvoorbeeld ‘je’ en ‘jij’. Deze voornaamwoorden in de tweede persoon in combinatie met het voornaamwoord ‘ik’ in

de eerste persoon zouden samen kunnen hangen met een groter aandeel van dialoog in ‘populaire’ jeugdromans. Ook de voornaamwoorden ‘jou’ en ‘jullie’, die verderop in de *keyword list* staan (respectievelijk rang 359 en rang 585, zie Bijlage 1), sluiten bij deze suggestie aan. Daarnaast staat het voornaamwoord ‘haar’ hoog in de *keyword*-rangschikking van het ‘populaire’ corpus. Hoewel dit woord ook als zelfstandig naamwoord gebruikt kan worden, blijkt uit een inventarisatie van de treffers dat het vaker als persoonlijk en bezittelijk voornaamwoord voorkomt. In dat geval zou het gerelateerd kunnen zijn aan een verhoudingsgewijs groot aandeel van vrouwelijke personages, eventueel in combinatie met een zij-perspectief. De persoonlijk voornaamwoorden ‘zij’ en ‘ze’, die eveneens verband zouden kunnen houden met vrouwelijke personages en een zij-perspectief, komen echter in geen van beide *keyword lists* voor.

Het mogelijke belang van (informele) dialogen in het ‘populaire’ corpus komt niet alleen in voornaamwoorden, maar ook in een aantal andere *keywords* naar voren. Zo doen woorden als ‘wel’, ‘nou’, ‘eh’, ‘hallo’, ‘hè’ en ‘jeetje’ denken aan spreektaal. Ook de *keywords* ‘w’ en ‘h’ zouden in het kader van spreektaal begrepen kunnen worden, want een inventarisatie van de treffers toont aan dat ze voortkomen uit formuleringen waarin sprake is van ‘stameling’, bijvoorbeeld ‘w-wat’, ‘w-waarom’, ‘h-hoi’ en ‘h-hallo’. Deze en andere woorden, zoals ‘echt’, ‘heel’, ‘sorry’, ‘alsjeblieft’, ‘lekker’, ‘nee’, ‘hartstikke’, ‘helemaal’ en ‘leuk’, zouden daarnaast een bepaalde emotionele lading kunnen uitdrukken, aansluitend bij de gedachten en gevoelens van de spreker. Tot slot zijn er woorden die verband lijken te houden met een communicatieve processen, zoals het al eerder genoemde ‘verzonden’ in e-mailcorrespondenties en ‘telefoon’, ‘onderwerp’, ‘survivaltips’, ‘berichtje’, ‘antwoordt’, ‘foto’, ‘mail’ en ‘mobiel’.

In tegenstelling tot de ‘populaire’ *keyword list* bevat de ‘literaire’ *keyword list* een groot aantal functiewoorden. Voorbeelden zijn de voegwoorden ‘en’ en ‘of’, die zinnen, zinsdelen, woorden of woordgroepen aan elkaar kunnen verbinden en op die manier bij zouden kunnen dragen aan de hogere gemiddelde zinslengte van ‘literaire’ boeken (zie ook paragraaf 5.1.3). Ook de voegwoorden ‘zoals’ en ‘toen’ zouden samen kunnen hangen met de hogere gemiddelde zinslengte in ‘literaire’ jeugdromans, omdat ze verbanden kunnen leggen tussen hoofzinnen en bijzinnen. Het voegwoord ‘toen’ verwijst specifiek naar een gebeurtenis in het verleden en gaat samen met een persoonsvorm in de verleden tijd. Daarom zou dit voegwoord verband kunnen houden met het relatief hoge aandeel van werkwoorden in de verleden tijd in ‘literaire’ jeugdromans. Daarnaast zou het kunnen wijzen op wisselingen in tijd, aansluitend bij het geringe verschil tussen de proportie van werkwoorden in de tegenwoordige en verleden tijd binnen het ‘literaire’ corpus (zie ook paragraaf 5.2.1). Andere voorbeelden van functiewoorden zijn het lidwoord ‘de’, het aanwijzend of betrekkelijk voornaamwoord ‘die’ en de voorzetsels ‘van’, ‘tot’, ‘te’, en ‘in’. Deze functiewoorden zouden kunnen wijzen op een relatief groot aandeel van beschrijvingen in ‘literaire’ boeken.²² Alles bij elkaar genomen lijken de ‘populaire’ jeugdromans meer

---

²² De mogelijke relatie tussen functiewoorden en beschrijvingen is (nog) niet wetenschappelijk bewezen, maar onder meer lidwoorden, betrekkelijke voornaamwoorden en voorzetsels zijn wel al eerder in verband gebracht met beschrijvende teksten (zie bijvoorbeeld Jautze 2014: 5-6; Jautze, Koolen, Van Cranenburgh, & De Jong 2013: 79-80). Betrekkelijke voornaamwoorden kunnen bijvoorbeeld relatieve bijzinnen inleiden door terug te verwijzen naar eerder beschreven personen of situaties, en voorzetsels kunnen ruimtelijke relaties uitdrukken in

dialogen en de ‘literaire’ jeugdromans meer beschrijvingen te bevatten, waarmee het taalgebruik in de eerste groep mogelijk tevens dichter bij gewone spreektaal ligt dan het taalgebruik in de tweede groep.

Beide tabellen bevatten verder een aantal *keywords* die in verband gebracht kunnen worden met bepaalde inhoudelijke thema’s. In de ‘literaire’ jeugdromans lijken familierelaties bijvoorbeeld een belangrijk thema te zijn, vanwege *keywords* als ‘kinderen’, ‘opa’, ‘grootvader’, ‘broers’, ‘vader’, ‘kind’, ‘tweeling’, ‘grootmoeder’, ‘zusjes’, ‘zoon’, ‘zonen’ en ‘broer’. Ook in de tabel met ‘populaire’ *keywords* komen woorden voor die wijzen op familierelaties, meer specifiek op de relatie tussen ouder en kind, namelijk ‘ouders’ en ‘mama’. In het ‘populaire’ corpus lijken liefdes- en vriendschapsrelaties echter een grotere rol te spelen, zoals zou kunnen blijken uit ‘verkering’, ‘vriendin’, ‘verliefd’ en ‘vriendinnen’. Daarnaast bevat Tabel 5.13 enkele woorden die wijzen op een schoolse context: ‘klas’, ‘professor’, ‘school’ ‘leerlingen’, ‘huiswerk’, ‘meneer’, ‘mevrouw’, ‘proefwerk’, ‘spreekbeurt’ en ‘aula’. In een dergelijke context kunnen liefdes- en vriendschapsrelaties tussen (jonge) personages van belang zijn, maar ook de relatie tussen leraren en leerlingen. De thematische aandacht voor zowel liefdes- en vriendschapsrelaties als schoolgerelateerde onderwerpen sluit mogelijk nauw aan bij de belevingswereld van lezers tussen de twaalf en vijftien jaar oud, die gewoonlijk evenals de hoofdpersonages veel tijd op school doorbrengen en daar verbindingen aangaan met leeftijdsgenoten. De ‘literaire’ *keywords* lijken daarentegen gerelateerd te zijn aan abstractere onderwerpen die mogelijk verder van de beoogde lezers afstaan. Zo zijn er *keywords* die zouden kunnen wijzen op religieuze (‘god’, ‘ark’, ‘zuster’, ‘kerkhof’, ‘kerk’, ‘hemel’ en ‘pastoor’), culturele (‘verhalen’, ‘atelier’, ‘verhaal’, ‘trompet’, ‘ritme’ en ‘schilderijen’) en politieke thema’s (‘oorlog’, ‘soldaten’, ‘leger’, ‘volk’, ‘keizer’, ‘vijand’, ‘bunker’, ‘kolonel’ en ‘soldaat’). Concluderend lijken de ‘populaire’ jeugdromans te gaan over bekende thema’s, terwijl de ‘literaire’ jeugdromans thema’s behandelen waarmee lezers in de leeftijd van twaalf tot vijftien jaar mogelijk minder vertrouwd zijn.

De *keywords* vormen echter slechts een eerste indicatie van de voornaamste thema’s, want ze bieden bijvoorbeeld geen inzicht in eventuele overeenkomsten tussen beide corpora. Daarnaast zouden sommige *keywords* verband zouden kunnen houden met bepaalde genres die in één van beide corpora veel voorkomen. Het politieke thema lijkt bijvoorbeeld met name voort te komen uit verschillende oorlogsverhalen binnen het ‘literaire’ corpus, waaronder enkele historische jeugdromans over de Tweede Wereldoorlog.²³ Ook de ‘populaire’ jeugdroman *IJsbarbaar* behoort tot het genre van de historische jeugdroman. Dit verhaal speelt zich af in de 17de eeuw en gaat voor een belangrijk deel over de walvisvaart. De *keywords* ‘stuurman’, ‘schipper’, ‘sloep’, ‘matrozen’, ‘walvis’ en ‘ijsbeer’ hebben dan ook vrijwel uitsluitend betrekking op deze titel. Daarnaast lijken de ‘populaire’ *keywords* ‘seconden’, ‘gisteravond’ en ‘uur’, die te maken zouden kunnen hebben met expliciete markerings van de tijd in verhalen, verband te houden met een specifiek genre. Uit een

---

nauwkeurige beschrijvingen van de omgeving. Zowel lidwoorden als betrekkelijke voornaamwoorden en voorzetsels zouden kunnen wijzen op relatief veel zelfstandige naamwoorden, die van belang kunnen zijn in beschrijvende teksten.

²³ Volgens het CBK gaan *Allemaal willen we de hemel*, *Bajaar* en *Mosje en Reizele* over de Tweede Wereldoorlog. Daarnaast gaan *Gijsbrecht*, *Hoe Tortot zijn vissenhart verloor*, *Hele verhalen voor een halve soldaat* en *Soldaten huilen niet* meer in het algemeen over het thema ‘oorlog’.

inventarisatie van de treffers blijkt namelijk dat onder meer Wallis de Vries dergelijke tijdsmarkeringen veelvuldig gebruikt, bijvoorbeeld bij het beschrijven van spannende situaties in zinnen als “Een paar seconden blijf ik doodstil staan”²⁴ en “Een paar seconden lang weet ik niet meer hoe ik moet ademen”²⁵. Het woord ‘uur’ markeert meermaals aan het begin van een nieuw hoofdstuk het tijdstip waarop de betreffende scène zich afspeelt.²⁶ Dit zou eveneens de spanning in het verhaal kunnen vergroten, omdat het bijvoorbeeld een bepaalde dreiging voelbaar kan maken. Het op de minuut nauwkeurig aangeven van de tijd, al dan niet in combinatie met dag- of datumaanduidingen, wekt met andere woorden de suggestie dat er onheil nadert. Daarom zouden de tijdsmarkeringen samen kunnen hangen met het thrillergenre waarin Wallis de Vries schrijft. Ook de *keywords* ‘politie’ en ‘ziekenhuis’, die bijvoorbeeld voor kunnen komen in de context van een misdrijf, zouden voor een deel op dit genre teruggevoerd kunnen worden. Een volledige analyse van de eventuele invloed van genreconventies valt buiten de omvang van mijn onderzoek, omdat het aantal geanalyseerde titels daarvoor niet groot genoeg is. Desondanks zouden bovenstaande bevindingen een startpunt kunnen vormen voor verder onderzoek naar de thematische overeenkomsten en verschillen tussen ‘literaire’ en ‘populaire’ jeugdromans.

---

²⁴ Deze zin komt tweemaal voor in zowel *Klem* als *Schuld*.

²⁵ Deze zin komt uit *Shock*.

²⁶ Dit komt voor in *Klem*, *Wreed* en *Wild*.

Tabel 5.12. Eerste 300 *keywords* van het ‘literaire’ corpus, met de ‘populaire’ jeugdromans als referentiecorpus.

R	K	R	K	R	K	R	K	R	K	R	K	R	K
1	zei	44	oorlog	87	oudstebroer	130	dorp	173	ark	215	farley	258	idelies
2	jasje	45	kwam	88	tot	131	sem	173	lytton	215	trompet	258	isa
3	oliver	46	liep	89	hen	131	sjar	175	keizer	215	william	258	kola
4	was	47	begon	90	riep	133	konden	176	alan	219	robbie	262	zoveel
5	de	48	die	91	kleine	134	frau	177	linde	220	vogels	263	zonen
6	teresa	49	hadden	92	trok	134	zizi	178	mens	221	schudde	264	russen
7	vonda	50	renée	93	adrian	136	stonden	179	zette	222	grootmoeder	265	sprong
8	tycho	50	zetta	94	grootvader	137	wolf	180	julien	223	vijand	266	zoals
9	bendik	52	kinderen	95	olivers	138	liepen	181	gaf	224	stuart	267	men
10	bors	53	we	96	gessel	139	niets	182	bosie	225	kerkhof	268	zouden
11	waren	54	bouwheer	96	noor	140	soldaten	183	verhaal	226	droeg	269	opnieuw
12	jericho	55	toen	98	gip	141	lien	184	vincents	227	lilian	270	in
13	en	56	jackie	98	imogen	141	marie	185	bracht	227	procopius	271	kolonel
14	hun	57	mary	98	virginia	143	irene	186	hoempa	229	schoot	271	warre
15	vroeg	58	mei	101	moussa	144	mannen	187	zijn	230	albrechts	273	gingen
16	had	59	max	102	wist	145	verhalen	188	tweeling	231	onnoembare	274	waar
17	jef	60	umaija	103	neelata	146	atelier	189	leven	231	werf	275	charleston
18	tijs	61	rosie	104	ging	146	bajaar	190	of	233	vervolgens	275	pitta
19	dylan	62	spruk	105	wereld	146	grace	191	adie	234	zusjes	277	augustus
20	trops	62	tabby	106	jasjes	149	john	192	appels	235	carol	278	duwde
21	julian	64	put	107	victor	150	maakte	193	eppo	236	lag	279	proces
22	tortot	65	sallie	108	schwarz	151	zeiden	194	zuchtte	237	schoof	280	sipartis
23	moritz	66	bleef	109	gust	152	aubrey	195	zuster	238	bunker	281	ritme
24	muulke	67	zag	110	zat	152	jafeth	196	draaide	239	kerk	282	schilderijen
25	ward	68	tembe	111	londen	154	te	197	glimlachte	240	keken	283	hemel
26	beitel	69	angelica	112	lucide	155	leger	198	vuur	241	bleven	284	riga
27	keek	69	temberi	113	haalde	156	jeanne	199	wij	242	bendiks	285	oscar
28	donnie	71	mo	114	dieren	157	daarna	200	wenche	242	richenel	286	water
29	duncan	72	lachte	115	nam	158	moest	201	halve	244	klonk	287	lady
30	jes	73	ann	116	mattia	159	opende	202	dacht	245	dusoleil	288	zenig
31	vincent	74	leek	117	god	160	beez	203	camelot	245	emile	289	soldaat
32	ons	75	remi	118	legde	161	elk	203	mor	245	leonard	290	stapte
33	momo	76	sloeg	119	wilde	162	volk	203	sagal	248	sloot	291	schoonheid
34	cham	77	knikte	120	phil	163	colin	206	hoorde	249	fluisterde	292	badoum
35	stond	78	hield	121	broers	164	kommissioniers	207	aarde	250	wisten	292	ottokar
36	van	79	liet	122	gijsbrecht	165	nienvee	208	kat	251	zoon	294	lijf
37	onze	80	opa	123	linda	165	sadie	209	maam	252	donna	295	bloem
38	elin	81	theo	124	vader	167	paard	209	mayfield	253	man	296	broer
39	siparti	82	reizele	125	vrouwen	168	vrouw	211	manke	254	maria	297	alem
40	werd	83	mensen	126	kind	169	hamlet	212	jazz	254	tychos	297	karsten
41	giphart	84	u	127	duitsers	169	palmtree	213	moesten	256	deed	297	ninetta
42	kon	85	werden	128	billie	171	zaten	214	charles	257	vleugels	297	pastoor
43	far	86	kwamen	128	evelien	172	toni	215	campdirector	258	carrington		

Noot: ‘R’ = ‘Rang’ en ‘K’ = ‘Keyword’; keywords met dezelfde keyness-score hebben dezelfde rang.

Tabel 5.13. Eerste 300 *keywords* van het ‘populaire’ corpus, met de ‘literaire’ jeugdromans als referentiecorpus.

R	K	R	K	R	K	R	K	R	K	R	K	R	K
1	rosa	44	hermelien	87	telefoon	130	verzonden	173	niels	216	huiswerk	259	koen
2	zegt	45	liv	88	school	131	chris	174	valt	217	kevin	260	staart
3	harry	46	edelsteentje	89	lijkt	132	vriendin	175	kijk	218	danielle	261	rosetti
4	casper	46	heike	90	schipper	133	menno	176	helemaal	218	survivaltips	262	h
5	nunôk	48	echt	91	esther	134	knikt	177	zo	220	doe	263	abeltje
6	neuz	49	lilly	92	jack	135	ga	178	ik	221	georgio	263	leendert
7	jordi	50	komt	93	zit	136	malini	179	hallo	221	mavis	265	proefwerk
8	haar	51	thijs	94	feline	137	geeft	180	joy	223	schrikt	266	percy
9	is	52	dante	95	staat	138	wil	181	ginny	224	tom	267	axel
10	sander	53	loopt	96	demi	139	slaat	181	sloep	225	gisteravond	267	rijsterbos
11	jorrit	54	stefan	97	haalt	140	bella	183	ys	226	sumanak	269	edwin
12	ron	55	rosalie	98	com	141	nl	184	matrozen	227	melissas	270	zucht
13	jade	56	vera	99	alexander	142	meneer	185	jensen	228	hè	271	wc
14	melissa	57	sascha	100	rosavandijkfastmail	143	paar	185	juno	229	tas	272	niks
15	pipa	58	pakt	101	verkering	144	sorry	187	amper	230	drukt	273	grijnst
16	jonas	59	denkt	102	staar	145	nynke	188	politie	231	angakok	274	mail
17	indra	60	stuurman	103	sas	146	eh	189	ezzie	231	lian	275	ijsbeer
18	heeft	61	wel	104	david	147	sacha	190	alec	233	hoort	276	florine
19	sofie	62	fleur	105	madelief	148	alsjeblijft	191	katinka	234	kate	276	gwen
20	kijkt	63	carolien	105	umik	149	lekker	191	youssef	235	ligt	276	joudia
21	vraagt	64	roept	107	wemel	150	harrys	193	fluistert	236	griffoendor	279	dit
22	jim	65	dijk	108	billy	151	leerlingen	194	ouders	236	hannes	280	spreekbeurt
23	anouk	66	je	109	pim	152	potter	195	ziekenhuis	238	krijgt	281	apenbil
24	sasja	67	tygo	110	lieke	153	vilijn	196	mompel	239	gezellig	281	ramon
25	ruben	68	nou	111	fabian	154	fiets	197	leuk	240	justin	283	mobiel
26	ezra	69	noa	112	debby	155	rent	198	jacobs	240	luuk	284	aula
27	robin	70	rosas	112	murk	156	nee	199	zwadderich	242	maakt	285	durft
28	hoor	71	voel	114	wordt	157	marloes	200	milan	243	verliefd	286	nunôks
29	gaat	72	klas	115	trekt	157	tony	201	w	244	lacht	287	gilt
30	lola	73	roos	116	floor	159	klinkt	202	manon	245	mandy	288	orpa
31	abby	74	zie	117	heel	160	hartstikke	203	gevoel	246	mevrouw	289	daan
32	heb	75	izzy	118	perkamentus	161	joya	204	voordat	247	uur	290	mama
33	jabbar	76	emiel	119	probeer	162	rené	205	caspers	248	vriendinnen	291	karien
34	bo	77	malfidus	120	schiet	163	doet	206	vind	249	arnout	291	limbolollie
35	appie	77	smalhart	121	draait	164	eva	207	anderling	250	leeuw	291	tino
36	kiki	79	cheyenne	122	roy	165	kim	207	sneep	251	pien	294	bijt
37	moet	79	roosmarijn	123	puck	166	houdt	209	weet	251	zweinstein	295	tranen
38	voelt	81	loulou	124	carmen	167	roep	210	laat	253	jeetje	296	krijg
39	jochem	82	ben	124	dobby	168	alid	211	amber	254	walvis	297	romeo
40	zuperzound	83	begint	124	hagrid	168	brands	212	fred	255	berichtje	298	neemt
41	britt	84	professor	127	zet	168	katja	213	seconden	256	antwoordt	299	rijdt
42	kan	85	felix	128	vindt	168	toine	214	onderwerp	257	foto	300	jij
43	ziet	86	mabel	129	rooz	172	alsof	215	yoram	258	legt		

Noot: ‘R’ = ‘Rang’ en ‘K’ = ‘Keyword’; keywords met dezelfde keyness-score hebben dezelfde rang.

5.2.4 Deelconclusie inhoud

Uit de resultaten met betrekking tot de inhoud komen een aantal verschillen tussen het ‘literaire’ en ‘populaire’ corpus naar voren. Ten eerste wijst de analyse van de werkwoordstijden uit dat werkwoorden in de ‘populaire’ jeugdromans meestal in de tegenwoordige tijd staan, terwijl in de ‘literaire’ jeugdromans zowel de tegenwoordige als de verleden tijd een rol spelen, waardoor er mogelijk tevens meer wisselingen in tijd voorkomen. Dit wijkt af van eerdere onderzoeksresultaten, waaruit bleek dat in de meeste gevallen de boeken met de laagste literaire waardering juist meer persoonsvormen in de verleden tijd hadden (Van Dalen-Oskam 2021: 284).²⁷

Zowel het ‘literaire’ als het ‘populaire’ corpus bevatte echter uitzonderingen, waarvan de meest opvallende weergegeven worden in Tabel 5.14. De proporties werkwoorden in de tegenwoordige tijd van deze uitzonderingen liggen minimaal één standaarddeviatie (SD) boven (+) of onder (-) het gemiddelde van het corpus waartoe ze behoren. De gemiddelde proportie werkwoorden in de tegenwoordige tijd van het ‘populaire’ corpus is significant hoger dan die van het ‘literaire’ corpus. Daarom zijn in het kader van mijn onderzoek met name de groen en blauw gearceerde vlakken interessante uitzonderingen. De groene vlakken (links) markeren de ‘literaire’ jeugdromans die minimaal één standaarddeviatie boven het gemiddelde van hun corpus liggen. Deze boeken sluiten wat betreft de werkwoordstijden mogelijk dus beter aan bij het ‘populaire’ dan bij het ‘literaire’ corpus. De blauwe vlakken (rechts) markeren de ‘populaire’ jeugdromans die minimaal één standaarddeviatie onder het gemiddelde van hun corpus liggen. Deze boeken sluiten wat betreft de werkwoordstijden mogelijk dus beter aan bij het ‘literaire’ dan bij het ‘populaire’ corpus. De tabel als geheel, inclusief de grijs gearceerde vlakken, maakt zichtbaar dat de variatie binnen het ‘populaire’ corpus minder groot is, omdat het in totaal minder uitzonderingen bevat dan het ‘literaire’ corpus.

Tabel 5.14. Opvallende uitzonderingen op basis van de analyse van werkwoorden in de tegenwoordige tijd (tt), ingedeeld per corpus.

	Verskil ten opzichte van gemiddelde	Literair	Populair
Werkwoordstijd (tt)	≤ - 1 SD	Provoost, <i>De roos en het zwijn</i>	Ruggenberg, <i>IJsbarbaar</i>
		Lindelauf, <i>Hele verhalen voor een halve soldaat</i>	Tegenbosch, <i>Match</i>
		Lindelauf, <i>Negen open armen</i>	Rowling, <i>Harry Potter en de geheime kamer</i>
		Provoost, <i>De arkvaarders</i>	Cazemier, <i>Vamp</i>

²⁷ Oorspronkelijk Nederlandstalige romans van vrouwelijke auteurs vormden hierop een uitzondering: de verleden tijd leek prominenter aanwezig te zijn in de boeken met de hoogste literaire waardering, in plaats van in de boeken met de laagste literaire waardering (Van Dalen-Oskam 2021: 284).

	Van de Vendel, <i>De dagen van bluegrassliefde</i>	
$\geq + 1 SD$	Remmerts de Vries, <i>Tijgereiland</i>	
	Van de Vendel, <i>Gijsbrecht</i>	
	Van de Vendel, <i>Oliver</i>	
	Stoffels, <i>Mosje en Reizele</i>	
	Moeyaert, <i>Tegenwoordig heet iedereen Sorry</i>	

Ten tweede blijkt uit het overzicht van vertelperspectieven dat in de meerderheid van de ‘literaire’ jeugdromans het ik-perspectief de boventoon voert, met uitzondering van één of meerdere boeken van Hoving, Remmerts de Vries, Van de Vendel (*Gijsbrecht*, *De dagen van bluegrassliefde* en *Oliver*) en Lindelauf (*Hoe Tortot zijn vissenhart verloor* en *Hele verhalen voor een halve soldaat*). In het ‘populaire’ corpus komt het hij/zij-perspectief relatief gezien vaker voor, al is er binnen dit corpus slechts een klein verschil tussen het aandeel van het ik-perspectief en het hij/zij-perspectief. Al met al lijkt het vertelperspectief geen duidelijk onderscheid tussen het ‘literaire’ en ‘populaire’ corpus aan te brengen.

Ten derde biedt de analyse van de *keywords* nauwkeuriger inzicht in het gebruik van werkwoorden, vertelperspectieven en andere aspecten. Zo staan alle werkwoorden in de eerste 300 keywords van het ‘literaire’ corpus in de verleden tijd, terwijl vrijwel alle werkwoorden in de eerste 300 keywords van het ‘populaire’ corpus in de tegenwoordige tijd staan. Meervoudsvormen van werkwoorden komen enkel voor in het ‘literaire’ corpus, wat suggereert dat de ‘literaire’ jeugdromans verhoudingsgewijs meer verwijzingen naar groepen personages bevatten dan de ‘populaire’ jeugdromans. De persoonlijke voornaamwoorden in de eerste persoon meervoud ondersteunen deze suggestie, en sluiten eveneens aan bij het relatief grote aandeel van het ik-perspectief in de ‘literaire’ boeken. De ‘literaire’ jeugdromans lijken gezamenlijke ervaringen dus meer centraal te stellen en de ‘populaire’ jeugdromans individuele ervaringen. Dit verschil tussen verwijzingen naar groepen en individuele personages kwam ook naar voren in een van de analyses uit *Het raadsel literatuur*, maar hierbij lagen de verhoudingen omgekeerd: de nadruk op groepsgevoel leek groter in romans met de minste literaire kwaliteit (Van Dalen-Oskam 2021: 283-284).²⁸

Daarnaast zou het persoonlijk voornaamwoord ‘zijn’ in de ‘literaire’ *keyword list* kunnen wijzen op meer mannelijke personages. Daartegenover staat het persoonlijk voornaamwoord ‘haar’ in de ‘populaire’ *keyword list*, dat samen zou kunnen hangen met meer vrouwelijke personages. Verder lijken in de ‘literaire’ jeugdromans relatief gezien meer formele aanspreekvormen voor te komen, terwijl de aanspreekvormen in de ‘populaire’ jeugdromans in het algemeen informeel lijken te zijn. De combinatie tussen persoonlijke

²⁸ Dit betreft specifiek de analyse van oorspronkelijk Nederlandstalige literaire romans geschreven door mannelijke auteurs.

voornaamwoorden in de eerste en tweede persoon zou samen kunnen hangen met een groter aandeel van dialogen in ‘populaire’ jeugdromans. Het gebruik van spreektaal, woorden die een emotionele lading uitdrukken en woorden met betrekking tot communicatieve processen lijkt hierbij aan te sluiten. De relatief hoge frequentie van functiewoorden in de ‘literaire’ jeugdromans zou daarentegen verband kunnen houden met een groter aandeel van beschrijvingen. De gevonden verschillen in het aandeel van dialogen en beschrijvingen sluiten aan bij bestaande kennis over de complexiteit van teksten voor jonge lezers, op basis waarvan dialogen gerelateerd worden aan lagere leesniveaus en beschrijvingen aan hogere leesniveaus (Beckett 2009: 67; Geybels 2021: 120; Hurkmans 2008: 101; Lezen voor de lijst 2022; Van Lierop-Debrauwer 2000: 345). Daarnaast komen deze bevindingen overeen met de resultaten uit *Het raadsel literatuur*, die aantoonde dat de romans met de minste literaire waardering in de meeste gevallen meer dialoog leken te bevatten dan de romans met de hoogste literaire waardering (Van Dalen-Oskam 2021: 283-284).²⁹

Tot slot lijken in beide corpora andere thema’s van belang te zijn, bijvoorbeeld familierelaties in de ‘literaire’ jeugdromans en liefdes- en vriendschapsrelaties in de ‘populaire’ jeugdromans. Ook lijkt er in de ‘literaire’ jeugdromans aandacht te zijn voor religieuze, politieke en culturele thema’s, terwijl in de ‘populaire’ jeugdromans met name ‘school’ een belangrijk thema vormt. Dit laatstgenoemde verschil zou net als het aandeel van dialoog tegenover beschrijving verband kunnen houden met de moeilijkheidsgraad van de teksten, omdat de thema’s in de ‘literaire’ boeken mogelijk minder toegankelijk zijn voor lezers tussen de twaalf en vijftien jaar dan schoolverhalen. Hierbij dient wel in acht genomen te worden dat de analyse van de *keywords* slechts een eerste aanzet vormde voor een thematische vergelijking van ‘literaire’ en ‘populaire’ jeugdromans, omdat bijvoorbeeld overeenkomsten tussen beide corpora en de eventuele invloed van genreconventies hierin grotendeels buiten beeld bleven. Desalniettemin bevestigen de resultaten van de analyses in deze paragraaf de hypothese dat de ‘literaire’ en de ‘populaire’ jeugdromans van elkaar verschillen wat betreft inhoud. Hieruit volgt dat naast tekstcomplexiteit mogelijk ook de inhoud van invloed is op de toekenning van literaire kwaliteit aan jeugdromans. In de volgende paragraaf probeer ik mijn bevindingen verder te nuanceren middels een analyse van de schrijfstijl.

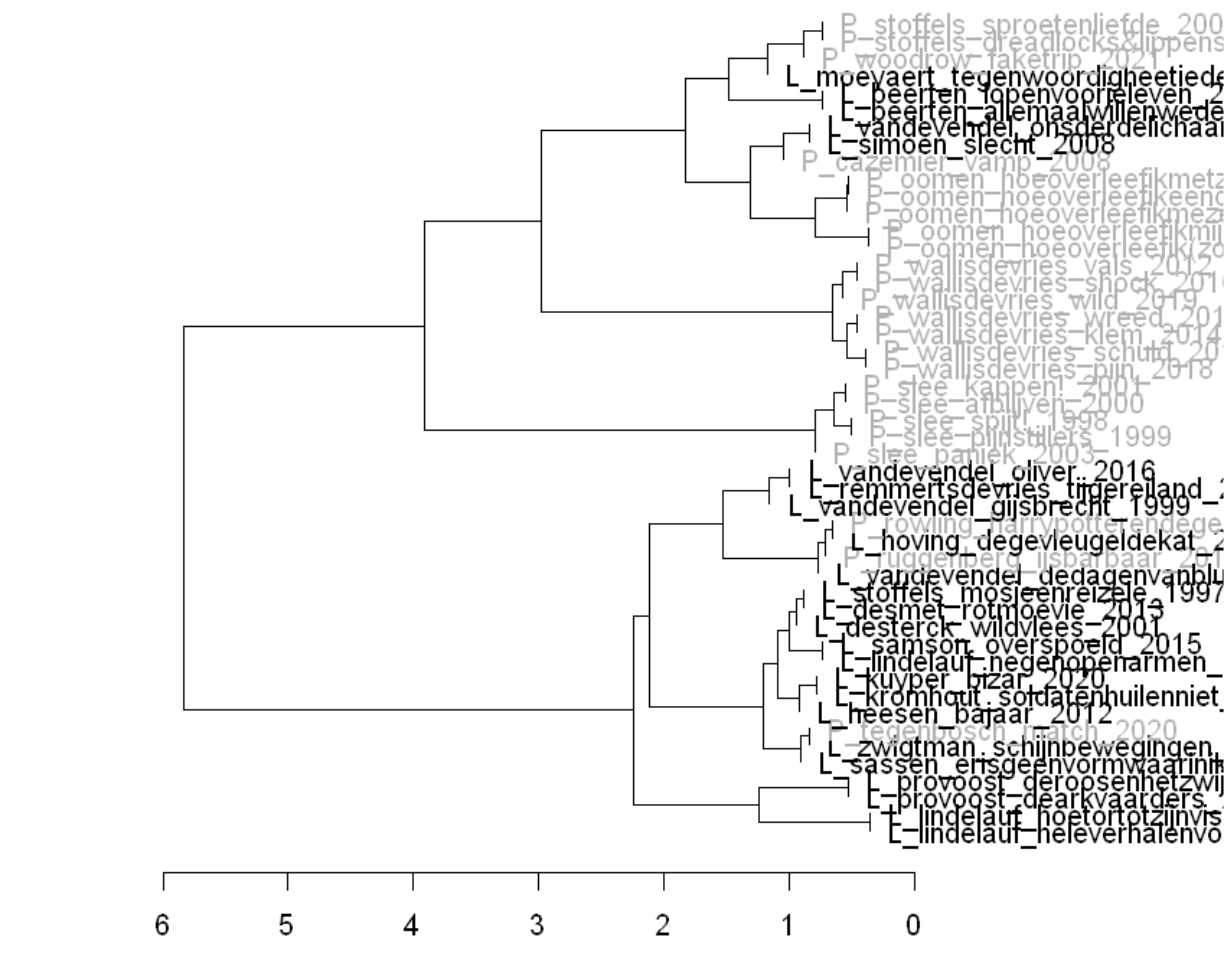
²⁹ Vertaalde romans geschreven door mannelijke auteurs vormden hierop een uitzondering: het aandeel van dialoog groter leek te zijn in de meest literaire romans, in plaats van in de minst literaire romans (Van Dalen Oskam 2021: 190).

5.3 Schrijfstijl

In deze paragraaf analyseer ik de schrijfstijl aan de hand van diverse clusteranalyses, waaronder een visualisatie van een gecombineerd gemiddelde in een *Bootstrap Consensus Tree*, en analyses op hoofdcomponenten. Ik verwijs naar de individuele teksten met dezelfde ID's als in de voorafgaande analyses, aangevuld met ofwel de letter 'L' ofwel de letter 'P' ter aanduiding van het corpus ('literair' of 'populair'). De ID's zijn dus als volgt opgebouwd: 'corpus_auteur_titel_bekroningsjaar'. Omwille van de leesbaarheid heb ik in enkele visualisaties de ID's ingekort tot de vorm 'corpus_auteur'. De ID's van auteurs met meerdere titels bevatten daarnaast de letters 'a', 'b', 'c' et cetera, verwijzend naar de specifieke titels in chronologische volgorde op basis van het bekroningsjaar.

5.3.1 Clusteranalyses

Figuur 5.9 toont de resultaten van de clusteranalyse op basis van de 100 meest frequente woorden. Hierin zijn de teksten die het meest op elkaar lijken, op grond van de 'Delta'-score, twee aan twee met elkaar geclusterd. De clusters die het meest op elkaar lijken zijn ook weer twee aan twee met elkaar verbonden, enzovoorts. Dit betekent dat hoe meer naar rechts in de figuur teksten met elkaar clusteren, hoe meer ze op elkaar lijken wat betreft het gebruik van de 100 woorden die in het totale corpus het meest voorkomen.

Figuur 5.9: Clusteranalyse op basis van de 100 meest frequente woorden.

De twee hoofdclusters in Figuur 5.9 bevatten voornamelijk jeugdromans uit één van de twee corpora, want het bovenste cluster bestaat overwegend uit ‘populaire’ jeugdromans en het onderste cluster uit ‘literaire’ jeugdromans. Dit impliceert dat er in het gebruik van de 100 meest voorkomende woorden meetbare verschillen zijn tussen het ‘populaire’ en het ‘literaire’ corpus. In beide hoofdclusters komen echter ook uitzonderingen voor. De ‘literaire’ boeken van Moeyaert, Beerten, Van de Vendel (*Ons derde lichaam*) en Simoen staan namelijk in het ‘populaire’ cluster, waar ze een subgroep vormen met de boeken van Maren Stoffels, Woodrow, Cazemier en Oomen. Daarnaast staan de ‘populaire’ boeken van Rowling, Ruggenberg en Tegenbosch in het ‘literaire’ cluster. Rowlings boek lijkt het meest op *De gevleugelde kat* van Hoving, en Ruggenbergs boek lijkt dan weer het meest op dit paar. Deze boeken vormen samen met Van de Vendels *De dagen van bluegrassliefde* een subgroep die weer gekoppeld is aan een subgroep met Van de Vendels *Gijsbrecht* en *Oliver*, waarbij de laatste een paar vormt met *Tijgereiland* van Remmerts de Vries. Het boek van Tegenbosch vormt een paar met *Schijnbewegingen* van Zwigtmán. Samen met *Er is geen vorm waarin ik pas* van Sassen vormt dit paar een subgroep die verbonden is met diverse andere auteurs van ‘literaire’ boeken.

De uitzonderingen in beide hoofdclusters zouden samen kunnen hangen met de werkwoordstijden. De analyse van de werkwoordstijden in paragraaf 5.2.1 toonde namelijk aan dat onder meer *Tegenwoordig heet iedereen Sorry* van Moeyaert een relatief hoge proportie werkwoorden in de tegenwoordige tijd bevatte ten opzichte van de andere ‘literaire’ boeken. De proporties werkwoorden in de tegenwoordige tijd van *Allemaal willen we de hemel* van Beerten en *Slecht* van Simoen leken in vergelijking met de andere ‘literaire’ boeken ook relatief hoog, al lag de gemiddelde proportie van deze boeken niet meer dan één standaarddeviatie boven het corpusgemiddelde (zie ook Figuur 5.7 en Tabel 5.8). De boeken van Rowling, Ruggenberg en Tegenbosch bevatten juist een relatief hoge proportie werkwoorden in de verleden tijd ten opzichte van de andere ‘populaire’ boeken. Op het boek van Simoen na doken al deze boeken in de analyse van de moeilijkheidsgraad tevens één of meerdere keren als uitzondering op (zie ook paragraaf 5.1.6).

De werkwoordstijden lijken niet te voldoen om de uitzonderingspositie van Beertens *Lopen voor je leven* te verklaren, want deze jeugdroman bevat gemiddeld gezien meer werkwoorden in de verleden dan in de tegenwoordige tijd. Dit boek verschijnt vermoedelijk in het ‘populaire’ hoofdcluster omdat het op andere gronden gelijkenissen vertoont met de tweede titel van Beerten. De boeken van de Vendel lijken stilistisch gezien minder op elkaar, want deze clusteren niet samen. *Ons derde lichaam* verschijnt zelfs in het ‘populaire’ hoofdcluster, terwijl het aandeel van werkwoorden in de tegenwoordige tijd groter is in *Oliver* en *Gijsbrecht*. Een mogelijke verklaring voor de afwijking van *Ons derde lichaam* ten opzichte van de Vendels andere titels is het vertelperspectief. De analyse van de vertelperspectieven in paragraaf 5.2.2 wees namelijk uit dat Van de Vendel in deze jeugdroman een ik-perspectief gebruikt, terwijl hij in zijn drie andere boeken een hij/zij-perspectief gebruikt. Een vergelijkbare verklaring zou van toepassing kunnen zijn op de boeken van Lindelauf, die net als de boeken van de Vendel niet allemaal bij elkaar clusteren. Lindelaufs boeken die wél samen clusteren, *Hoe Tortot zijn vissenhart verloor* en *Hele*

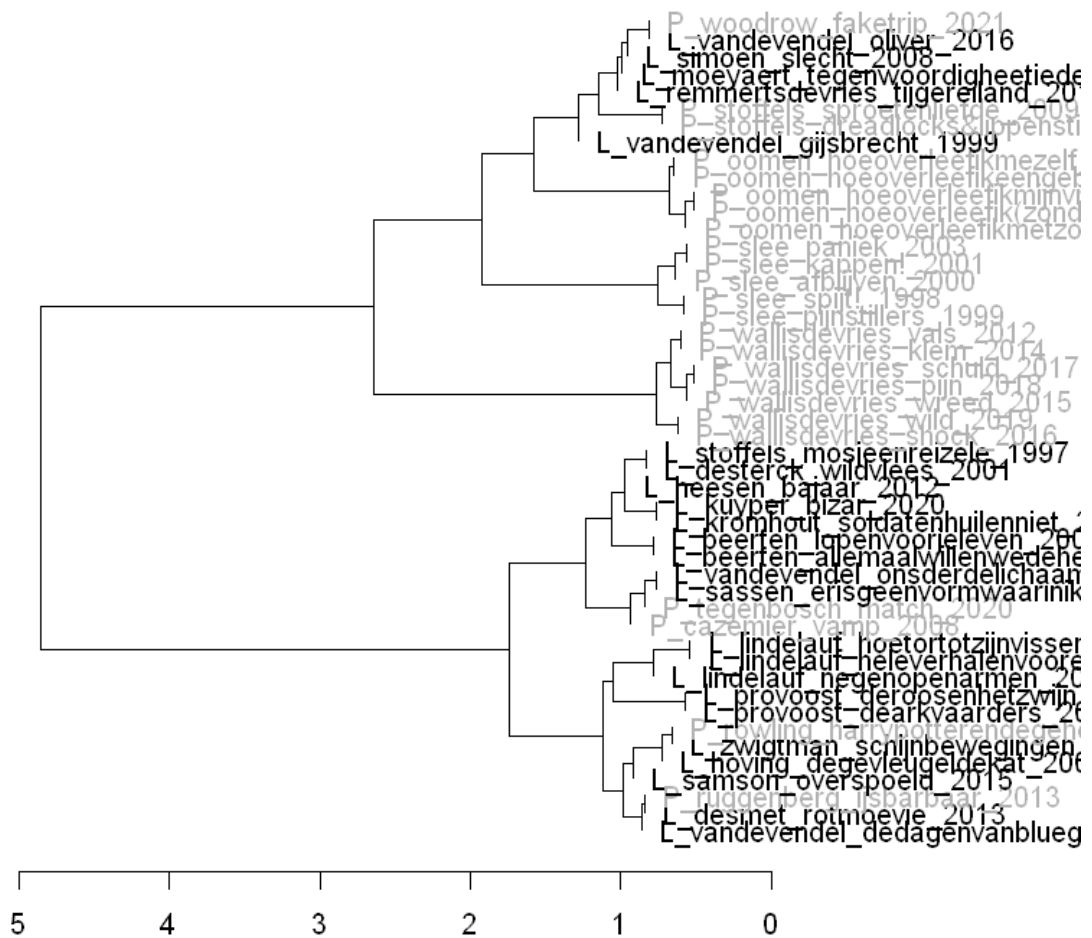

verhalen voor een halve soldaat, bevatten allebei een hij/zij-perspectief.³⁰ *Negen open armen*, dat in een ander subcluster valt, bevat daarentegen een ik-perspectief. Hoe dan ook kan het vertelperspectief niet verklaren waarom *Ons derde lichaam* in het ‘populaire’ hoofdcluster verschijnt, want boeken met een ik-perspectief komen in beide hoofdclusters voor. Mogelijk zijn er dus nog andere stilistische kenmerken die deze jeugdroman tot een uitzondering maken.

In vergelijking met Figuur 5.9 laten clusteranalyses op basis van een groter aantal meest frequente woorden deels andere resultaten zien. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de resultaten van de clusteranalyse op basis van de 1000 meest frequente woorden in Figuur 5.10. Een aantal titels is hierin van hoofcluster gewisseld ten opzichte van het resultaat op basis van de 100 meest frequente woorden. Zo zijn de boeken van Beerten naar het ‘literaire’ hoofdcluster verschoven. Ook Van de Vendels *Ons derde lichaam* is naar het ‘literaire’ hoofdcluster verplaatst, maar zijn boeken *Oliver* en *Gijsbrecht* verschijnen in Figuur 5.10 juist in het ‘populaire’ hoofdcluster. Verder heeft *Tijgereiland* van Remmerts de Vries het ‘literaire’ voor het ‘populaire’ hoofdcluster verwisseld. Voor Cazemiers *Vamp* geldt het omgekeerde: dit boek maakt in Figuur 5.9 onderdeel uit van het ‘populaire’ hoofdcluster, terwijl het in Figuur 5.10 bij het ‘literaire’ hoofdcluster hoort.

---

³⁰ De stilistische overeenkomst tussen beide boeken zou ook te maken kunnen hebben met de verhaallijnen, omdat *Hele verhalen voor een halve soldaat* de voorgeschiedenis van *Hoe Tortot zijn vissenhart verloor* vertelt (zie bijvoorbeeld de recensie over *Hele verhalen voor een halve soldaat* van NBD Bibliion in het CBK).

Figuur 5.10: Clusteranalyse op basis van de 1000 meest frequente woorden.

De mogelijke samenhang tussen de uitzonderingen in beide hoofdclusters en de werkwoordstijden lijkt zich in de clusteranalyse op basis van de 1000 meest frequente woorden duidelijker af te tekenen, want alle ‘literaire’ boeken in het ‘populaire’ hoofdcluster bevatten relatief veel werkwoorden in de tegenwoordige tijd en alle ‘populaire’ boeken in het ‘literaire’ hoofdcluster bevatten relatief veel werkwoorden in de verleden tijd. Enkel voor het ‘literaire’ *Slecht* van Simoen is het verschil ten opzichte van het corpusgemiddelde iets minder dan één standaarddeviatie, maar de proportie werkwoorden in de tegenwoordige tijd lijkt in deze jeugdroman alsnog relatief hoog te zijn (zie ook Figuur 5.7). Daarnaast ontbreekt *Mosje en Reizele* van Karlijn Stoffels in het ‘populaire’ hoofdcluster, terwijl deze jeugdroman van alle boeken in het ‘literaire’ corpus de op één na hoogste proportie werkwoorden in de tegenwoordige tijd telt. Alles bij elkaar genomen kunnen de werkwoordstijden de verdeling van de jeugdromans over beide hoofdclusters niet volledig verklaren, maar het significante verschil tussen het ‘literaire’ en het ‘populaire’ corpus wat betreft het aandeel van werkwoorden in de tegenwoordige en verleden tijd lijkt hierbij wel degelijk van invloed te zijn.

Ook de verdeling binnen de hoofdclusters in Figuur 5.10 verschilt gedeeltelijk ten opzichte van de analyse op basis van de 100 meest frequente woorden. Een opvallend verschil is bijvoorbeeld dat *Fake trip* van Woodrow niet meer het meest op de boeken van Maren

Stoffels lijkt, maar op Van de Vendels *Oliver*, dat in tegenstelling tot de boeken van Stoffels tot het ‘literaire’ corpus behoort. Daarnaast vormen de ‘populaire’ boeken in het ‘literaire’ hoofdcluster in Figuur 5.10 andere paren dan in Figuur 5.9. Zo lijkt niet langer het boek van Tegenbosch, maar het boek van Rowling het meest op *Schijnbewegingen* van Zwigman. Tegenbosch’ *Match* staat nog steeds dicht bij *Er is geen vorm waarin ik pas* (Sassen), maar een verschil is dat *Ons derde lichaam* (Van de Vendel) en *Vamp* (Cazemier) aan deze subgroep zijn toegevoegd. *IJsbarbaar* van Ruggenberg staat nog altijd in de buurt van *Harry Potter en de geheime kamer* (Rowling), *De gevleugelde kat* (Hoving) en *De dagen van bluegrassliefde* (Van de Vendel), maar vormt nu in eerste instantie een paar met De Smets *Rotmoevie*. Ook *Overspoeld* van Samson maakt onderdeel uit van deze subgroep, terwijl dit boek in de analyse op basis van de 100 meest frequente woorden nog het meest op Lindelaufs *Negen open armen* leek. Laatstgenoemde titel clustert nu echter samen met de twee andere titels van Lindelauf (*Hoe Tortot zijn vissenhart verloor* en *Hele verhalen voor een halve soldaat*). Daardoor is Van de Vendel in Figuur 5.10 de enige auteur die met meerdere boeken in het corpus vertegenwoordigd is zonder dat deze boeken samen clusteren. Met name de stilistische verschillen tussen *De dagen van de bluegrassliefde*, *Ons derde lichaam* en *Oliver* zijn opvallend, omdat de verhaallijnen in deze boeken samen één geheel vormen.³¹ *Gijsbrecht* wijkt qua vorm van deze drie jeugdromans af, omdat het een navertelling is van Vondels toneelstuk *Gysbrecht van Aemstel* (1673).

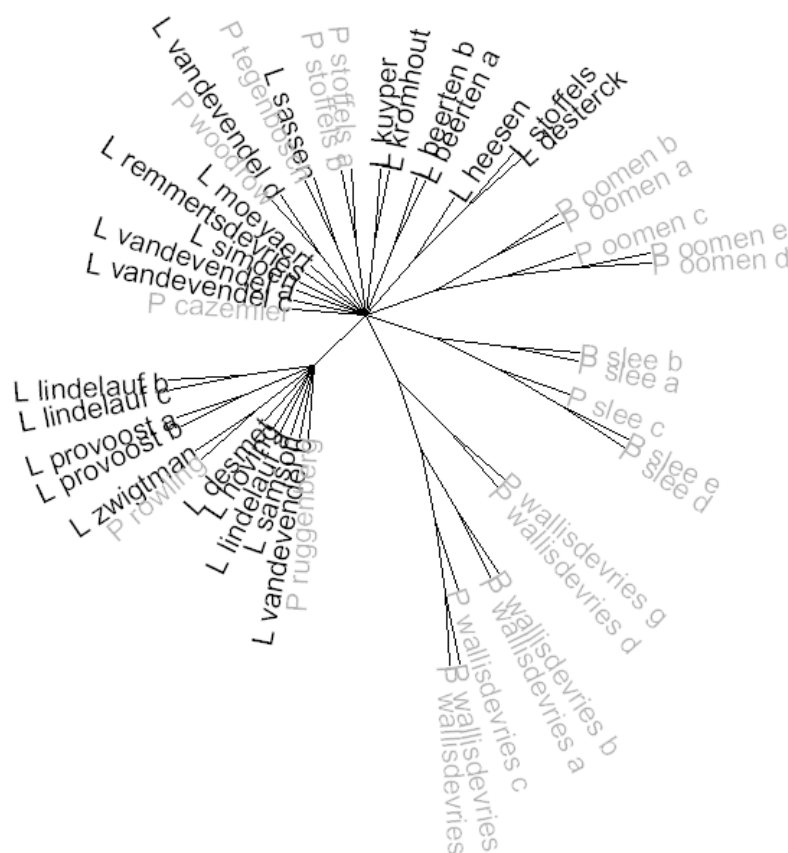
Hoewel de resultaten van de clusteranalyse op basis van de 100 en 1000 meest frequente woorden dus voor een deel verschillen, komt de verdeling in twee hoofdclusters in grote lijnen overeen. Dit wil zeggen dat er ook in het gebruik van de 1000 meest frequente woorden meetbare verschillen zijn tussen het ‘populaire’ en het ‘literaire’ corpus. Clusteranalyses op basis van de 200, 300, 400, 500, 600, 700, 800 en 900 meest frequente woorden wijzen in het algemeen op dezelfde conclusie, al zijn de precieze uitkomsten nooit helemaal hetzelfde (zie Bijlage 2). Zo duikt *Mosje en Reizele* van Karlijn Stoffels bij de analyse op basis van de 200 meest frequente woorden op in het ‘populaire’ hoofdcluster, maar in de overige analyses verschijnt deze roman in het ‘literaire’ hoofdcluster. Verder staat *Fake trip* van Woodrow enkel bij de analyses op basis van de 600 en 700 meest frequente woorden in het ‘literaire’ hoofdcluster. De ‘literaire’ boeken van Moeyaert, Remmerts de Vries, Simoen en Van de Vendel (*Gijsbrecht* en *Oliver*) wisselen een aantal keren van hoofdcluster. De ‘populaire’ boeken van Rowling, Ruggenberg en Tegenbosch verschijnen daarentegen altijd in het ‘literaire’ hoofdcluster. Vanaf analyses op basis van de 200 meest frequente woorden geldt voor het ‘populaire’ boek van Cazemier hetzelfde, net als voor de ‘literaire’ boeken van Beerten. Daarnaast vormen bij analyses met 200 woorden of meer de boeken van Provoost, Lindelauf, Ruggenberg, De Smet, Samson, Van de Vendel (*De dagen van bluegrassliefde*), Rowling, Zwigman en Hoving een constante subgroep binnen het ‘literaire’ hoofdcluster.

Bovenstaande bevindingen sluiten aan bij het resultaat van een *Bootstrap consensus tree* op basis van tien verschillende clusteranalyses met de 100 tot en met de 1000 meest frequente woorden, waarbij het aantal woorden in elke clusteranalyse steeds met 100 toenam. De *Bootstrap consensus tree* in Figuur 5.11 visualiseert het gemiddelde van al deze

---

³¹ Zie bijvoorbeeld de recensie over *Oliver* van NBD Bibliion in het CBK.

clusteranalyses samen. Hierin zijn (groepen van) teksten met elkaar verbonden als ze in minimaal de helft van de metingen bij elkaar clusteren. Dit geldt bijvoorbeeld voor de hierboven genoemde subgroep van zowel ‘populaire’ (Rowling en Ruggenberg) als ‘literaire’ (Provoost, Lindelauf, De Smet, Samson, Van de Vendel (*De dagen van bluegrassliefde*), Zwigtmann en Hoving) auteurs. Ook de ‘populaire’ boeken van Oomen, Slee en Wallis de Vries vormen duidelijke subgroepen, al clusteren ze niet samen tot één grotere subgroep. Verder zijn er nog een aantal kleine subgroepen met twee of drie titels, waarbij de paren Sassen-Tegenbosch en Van de Vendel(*Oliver*)-Woodrow vanwege de combinatie tussen ‘literair’ en ‘populair’ het meest opvallen. De boeken van Moeyaert, Remmerts de Vries, Simoen, Cazemier en Van de Vendel (*Gijsbrecht* en *Ons derde lichaam*) zijn rechtstreeks met het midden van de grafiek verbonden, wat betekent dat de analyses niet duidelijk maakten op welke andere boeken ze het meest leken. Zoals hierboven al besproken, wisselden al deze boeken in de verschillende analyses minimaal één keer van hoofdcluster, waaruit eveneens volgt dat ze niet op een eenduidige manier in een bepaald cluster ingedeeld kunnen worden. Desalniettemin lijkt het resultaat van de *Bootstrap consensus tree* te bevestigen dat de ‘literaire’ en de ‘populaire’ boeken stilistisch gezien gedeeltelijk van elkaar verschillen. In de volgende paragraaf ga ik middels analyses op hoofdcomponenten nader in op de mogelijke overeenkomsten en verschillen in schrijfstijl.

Figuur 5.11: Bootstrap consensus tree op basis van tien verschillende clusteranalyses met de 100-1000 meest frequente woorden.

rechterkant. Meer specifiek staan in het midden bovenaan de boeken van Wallis de Vries, met het boek van Woodrow daar vlakbij. Links onderaan vormen de boeken van Slee een subcluster. Rechts onderaan verschijnt een groep met hoofdzakelijk ‘literaire’ boeken, waarbij de boeken uit de hierboven besproken subgroep met zowel ‘populaire’ (Rowling en Ruggenberg) als ‘literaire’ (Provoost, Lindelauf, De Smet, Samson, Van de Vendel (*De dagen van bluegrassliefde*), Zwigman en Hoving) auteurs aan de meest rechterzijde bij elkaar staan. Verder staat ook het ‘populaire’ boek van Tegenbosch aan de rechterkant van de figuur. Het ‘populaire’ boek van Cazemier verschijnt aan de linkerkant, maar staat tevens in de buurt van het ‘literaire’ hoofdcuster. Tot slot clusteren rond het midden een aantal ‘populaire’ en ‘literaire’ boeken samen, met in de linker bovenhoek de boeken van Oomen en Maren Stoffels als subclusters.

Figuur 5.13 toont nogmaals de resultaten van de analyse op hoofdcomponenten op basis van de 100 meest voorkomende woorden, en geeft tevens weer hoe specifieke woorden hebben bijgedragen aan de spreiding van de teksten over de twee hoofdcomponenten. Dit wil zeggen dat bijvoorbeeld de woorden die aan de linkerkant van de figuur staan karakteristiek te noemen zijn voor de teksten die eveneens in dat deel van de figuur staan. Het resultaat in Figuur 5.13 sluit aan bij de eerdere analyses van de moeilijkheidsgraad en de inhoud (paragraaf 5.1 en 5.2). Zo staan alle werkwoorden die kenmerkend zijn voor het ‘populaire’ hoofdcuster (de linkerkant van de figuur) in de tegenwoordige tijd. Met uitzondering van ‘zien’ staan alle werkwoorden die kenmerkend zijn voor het ‘literaire’ hoofdcuster (de rechterkant van de figuur) in de verleden tijd. In overeenstemming met de resultaten op basis van de *keywords* (paragraaf 5.2.3) lijken meervoudsvormen van werkwoorden (‘waren’) en persoonlijke voornaamwoorden (‘we’ en ‘ons’) meer kenmerkend te zijn voor ‘literaire’ dan voor ‘populaire’ jeugdromans. Een andere overeenkomst is dat het persoonlijk voornaamwoord ‘haar’ (als mogelijke verwijzing naar vrouwelijke personages) vaker voor lijkt te komen in het ‘populaire’ corpus, terwijl het persoonlijk voornaamwoord ‘zijn’ (als mogelijke verwijzing naar mannelijke personages) vaker voor lijkt te komen in het ‘literaire’ corpus. Verder verschijnen aan de linkerkant van de figuur woorden die zouden kunnen wijzen op een groter aandeel van dialoog in de ‘populaire’ jeugdromans, zoals ‘ik’, ‘jij’, ‘je’, ‘ja’, ‘nee’, ‘toch’ en ‘nou’. Aan de rechterkant van de figuur verschijnen juist woorden die verband zouden kunnen houden met een groter aandeel van beschrijvingen in de ‘literaire’ jeugdromans, zoals de lidwoorden ‘de’ en ‘een’, de voorzetsels ‘in’, ‘met’ en ‘van’ en het aanwijzend of betrekkelijk voornaamwoord ‘die’.³² Tot slot zouden de voegwoorden ‘en’, ‘of’ en ‘toen’ samen kunnen hangen met de hogere gemiddelde zinslengte en (wat betreft ‘toen’) het grotere aandeel van de verledentijdsvorm in de ‘literaire’ boeken (zie ook paragraaf 5.1.3 en 5.2.1).

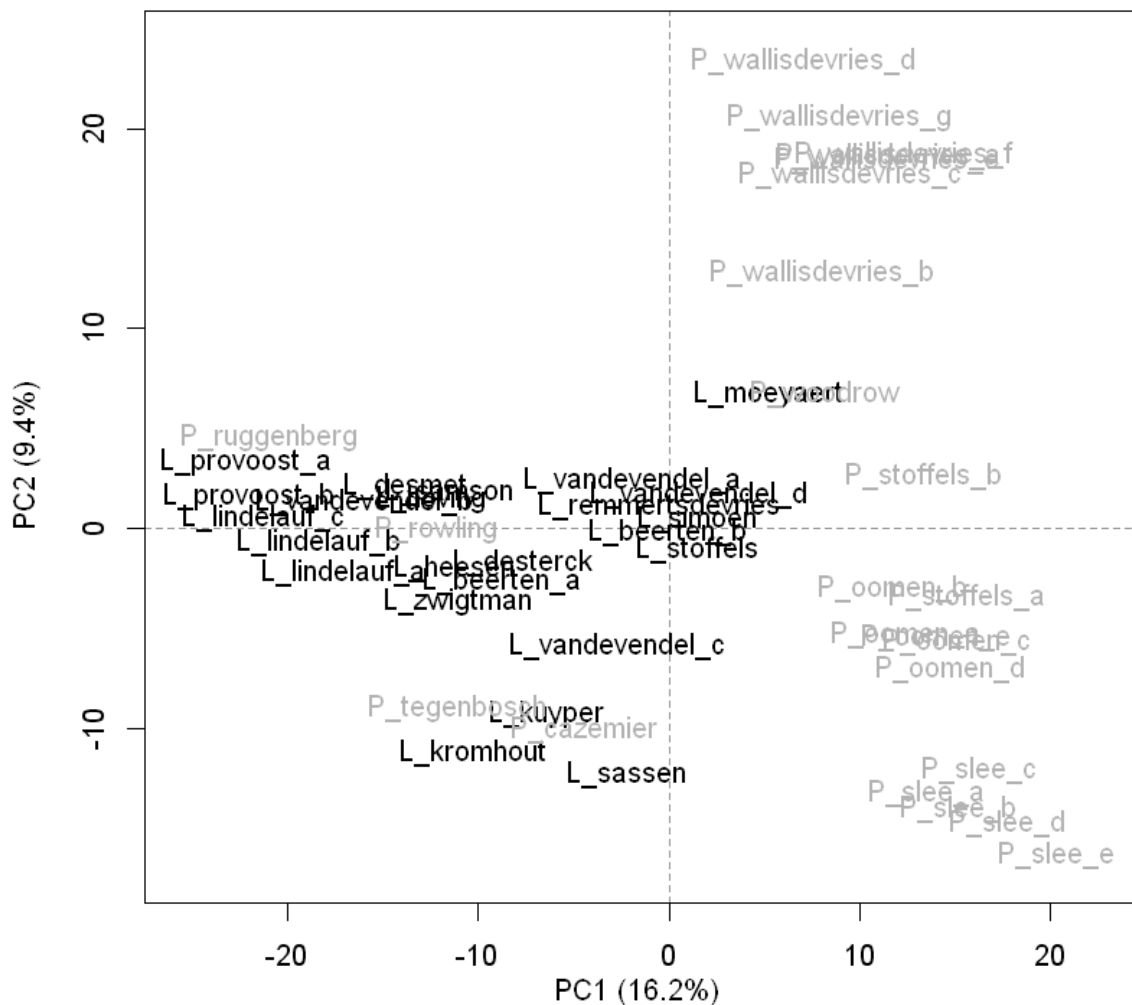
Naast inzicht in welke woorden opvallend vaker voorkomen in één van de twee corpora biedt Figuur 5.13 ook inzicht in woorden die opvallend frequent zijn in bepaalde (subgroepen van) romans ten opzichte van andere romans. De boeken van Wallis de Vries bevatten bijvoorbeeld relatief vaak voornaamwoorden in de eerste persoon, ‘ik’ en ‘mijn’,

---

³² De mogelijke relatie tussen functiewoorden en beschrijvingen is (nog) niet wetenschappelijk bewezen, maar onder meer lidwoorden, betrekkelijke voornaamwoorden en voorzetsels zijn wel al eerder in verband gebracht met beschrijvende teksten (zie bijvoorbeeld Jautze 2014: 5-6; Jautze et al. 2013: 79-80). Zie voetnoot 22 voor een aanvullende toelichting.

Net als bij een clusteranalyse zijn de resultaten van een analyse op hoofdcomponenten afhankelijk van het aantal meest frequente woorden. Ter vergelijking met de analyse op basis van de 100 meest frequente woorden toont Figuur 5.14 de resultaten van de analyse op basis van de 1000 meest frequente woorden. Het verschil tussen ‘literair’ (links) en ‘populair’ (rechts) lijkt zich hierin scherper af te tekenen dan in Figuur 5.12. Zo staan de ‘populaire’ boeken van Wallis de Vries, Woodrow, Maren Stoffels en Oomen verder uit de buurt van het midden, waardoor het ‘populaire’ hoofdcluster als geheel beter te onderscheiden is. Ook de gemengde subgroep met de boeken van Rowling, Ruggenberg, Provoost, Lindelauf, De Smet, Samson, Van de Vendel (*De dagen van bluegrassliefde*), Zwigtmán en Hoving clustert in Figuur 5.14 duidelijker bij elkaar dan in Figuur 5.12.

Figuur 5.14: Analyse op hoofdcomponenten (correlatieversie) op basis van de 1000 meest voorkomende woorden.

Uit de clusteranalyses is al gebleken dat de uitzonderingspositie van Rowlings en Ruggenbergs boek verklaard zou kunnen worden door de werkwoordstijden. Evenals de twee andere ‘populaire’ uitzonderingen in Figuur 5.14, *Match* (Tegenbosch) en *Vamp* (Cazemier), hebben deze jeugdromans een relatief hoge proportie werkwoorden in de verleden tijd. Het ‘literaire’ *Tegenwoordig heet iedereen Sorry* (Moeyaert) heeft daarentegen een relatief hoge proportie werkwoorden in de tegenwoordige tijd en verschijnt dan ook in het ‘populaire’

hoofdcluster. De ‘literaire’ jeugdromans die rond het midden verschijnen bevatten gemiddeld gezien eveneens veel werkwoorden in de tegenwoordige tijd (zie ook Figuur 5.7). De positie van deze boeken lijkt aan te sluiten bij de resultaten op basis van de *Bootstrap consensus tree* in de vorige paragraaf (5.3.1), omdat ze daarin individueel of als kleine subgroep aan het centrum van de grafiek verbonden waren, wat inhoudt dat uit de analyses geen of weinig overeenkomsten tussen deze en andere boeken naar voren kwamen. In Figuur 5.14 lijken specifiek de boeken van de Vendel (*Gijsbrecht* en *Oliver*), Remmerts de Vries, Simoen, Beerten (*Allemaal willen we de hemel*) en Karlijn Stoffels aan geen van beide hoofdcomponenten gerelateerd te zijn, waaruit volgt dat ze ook niet tot een duidelijke subgroep behoren. De afwijkende werkwoordstijd zou kunnen verklaren waarom deze jeugdromans geen tot weinig stilistische overeenkomsten met de andere ‘literaire’ boeken vertonen. Tegelijkertijd lijkt de schrijfstijl in deze jeugdromans te verschillen van die in de ‘populaire’ jeugdromans. In overeenstemming met de resultaten op basis van de clusteranalyses vormen de werkwoordstijden dus geen sluitende verklaring voor de verdeling van de jeugdromans over beide hoofdclusters, maar de suggestie dat ze hierbij een rol spelen blijft overeind.

5.3.3 Deelconclusie schrijfstijl

De resultaten met betrekking tot de schrijfstijl wijzen uit dat er in het gebruik van hoogfrequente woorden meetbare verschillen zijn tussen het ‘literaire’ en het ‘populaire’ corpus. Zo leken zich in de diverse visualisaties van de clusteranalyses twee hoofdclusters af te tekenen, met in het ene cluster voornamelijk ‘literaire’ en in het andere cluster voornamelijk ‘populaire’ jeugdromans. Beide corpora bevatten echter uitzonderingen, dit zijn boeken die in een ander hoofdcluster verschijnen dan het hoofdcluster van het corpus waartoe ze behoren. Welke boeken precies de uitzonderingen vormen is deels afhankelijk van het aantal woorden dat de basis vormt voor de analyse. Zo verschijnen de ‘literaire’ jeugdromans van Moeyaert, Remmerts de Vries, Simoen en Van de Vendel (*Gijsbrecht* en *Oliver*) nu eens in het ‘populaire’ en dan weer in het ‘literaire’ hoofdcluster. Aan de andere kant staan de ‘populaire’ boeken van Rowling, Ruggenberg en Tegenbosch bij alle clusteranalyses in het ‘literaire’ hoofdcluster. Bij clusteranalyses op basis van 200 woorden of meer geldt dit eveneens voor Cazemijs jeugdroman. Tot slot vormt een aantal titels slechts in één of twee clusteranalyses een uitzondering: *Allemaal willen we de hemel* (Beerten), *Lopen voor je leven* (Beerten), *Ons derde lichaam* (Van de Vendel), *Mosje en Reizele* (Karlijn Stoffels) en *Fake trip* (Woodrow).

De boeken die in de diverse clusteranalyses één of meerdere keren van hoofdcluster wisselen zijn mogelijk niet eenduidig in ofwel het ‘literaire’ ofwel het ‘populaire’ hoofdcluster in te delen. De resultaten van de *Bootstrap consensus tree* en de analyses op hoofdcomponenten ondersteunen deze suggestie, omdat daaruit ook geen of weinig overeenkomsten tussen deze en andere boeken naar voren komen. De meerderheid van de ‘literaire’ en ‘populaire’ jeugdromans kan echter wel van elkaar onderscheiden worden. De analyse op hoofdcomponenten met de 100 meest frequente woorden toont net als de eerdere analyse van de inhoud (paragraaf 5.2) aan dat werkwoordstijden hierbij mogelijk een belangrijke rol spelen, omdat de tegenwoordige tijd vaker voorkomt in het ‘populaire’ corpus en de verleden tijd in het ‘literaire’ corpus. Bovendien wijken de ‘populaire’ jeugdromans die

in het ‘literaire’ hoofcluster verschijnen wat betreft werkwoordstijd af van het corpusgemiddelde. Hetzelfde geldt voor de ‘literaire’ jeugdromans die in het ‘populaire’ hoofcluster verschijnen of niet duidelijk aan één van beide hoofclusters verbonden kunnen worden.

Verder suggereren de werkwoorden alsook de persoonlijke voornaamwoorden in overeenstemming met de analyse van de inhoud (paragraaf 5.2) dat er sprake is van een verschil in nadruk op enerzijds gezamenlijkheid (‘literaire’ jeugdromans) en anderzijds het individu (‘populaire’ jeugdromans). Daarnaast lijkt het aandeel van beschrijving tegenover dialoog wederom van belang te zijn. Dit zou op basis van bestaande kennis over tekstcomplexiteit tevens gerelateerd kunnen worden aan verschillen tussen de moeilijkheidsgraad van respectievelijk ‘literaire’ en ‘populaire’ jeugdromans (Beckett 2009: 67; Geybels 2021: 120; Hurkmans 2008: 101; Lezen voor de lijst 2022; Van Lierop-Debrauwer 2000: 345). Tot slot werden eerdere bevindingen met betrekking tot het aandeel van mannelijke en vrouwelijke personages in deze paragraaf verder genuanceerd: vrouwelijke personages lijken met name veel voor te komen in de boeken van Oomen en Maren Stoffels. In de boeken van Slee lijkt daarentegen het aandeel van mannelijke personages relatief groot te zijn. Hetzelfde geldt mogelijk voor de ‘literaire’ jeugdromans, hoewel de boeken van Slee daar stilistisch gezien niet op lijken. De uitzonderingen daargelaten bevestigen de resultaten de van de analyses in deze paragraaf dus de hypothese dat de ‘literaire’ en de ‘populaire’ jeugdromans van elkaar verschillen wat betreft schrijfstijl. In het volgende hoofdstuk werk ik onder meer de mogelijke relaties tussen de verschillende meetbare teksteigenschappen verder uit.

6. Conclusie

Dit hoofdstuk behandelt de vierde en laatste deelvraag uit de vraagstelling. Aan de hand daarvan relateer ik de resultaten van de analyses uit het vorige hoofdstuk aan de literaire waardering die samenhangt met enerzijds de Zilveren Griffel in de categorie twaalf tot vijftien jaar en anderzijds de Prijs van de Jonge Jury. Allereerst breng ik mogelijke relaties tussen de verschillende meetbare teksteigenschappen in kaart. Vervolgens sta ik stil bij enkele boeken die in diverse analyses een uitzondering vormden. Tot slot ga ik na welke inzichten meetbare teksteigenschappen opleveren met betrekking tot de toekenning van literaire kwaliteit aan jeugdromans.

6.1 Relaties tussen teksteigenschappen

De resultaten van de analyses in het vorige hoofdstuk toonden aan dat de meerderheid van de ‘literaire’ jeugdromans andere meetbare teksteigenschappen heeft dan de meerderheid van de ‘populaire’ jeugdromans. Ten eerste hebben de ‘literaire’ jeugdromans wat betreft zinslengte(variatie) en woordenschat gemiddeld gezien een hogere moeilijkheidsgraad dan ‘populaire’ jeugdromans. Daaruit volgt dat de literaire waardering van teksten mogelijk hoger is naarmate de zinslengte, zinslengtevariatie en woordenschat groter zijn. Ten tweede lijkt het gebruik van werkwoorden in de verleden tijd bij te dragen aan een hogere literaire waardering, evenals het gebruik van een ik-perspectief. Ten derde zouden verwijzingen naar groepen personages en mannelijke personages kenmerken kunnen zijn die samenhangen met een hogere literaire waardering. Daarentegen lijken verwijzingen naar individuele personages en vrouwelijke personages gerelateerd te zijn aan een lagere literaire waardering. Ten vierde zou het aandeel van beschrijving tegenover dialoog van belang kunnen zijn, waarbij een verhoudingsgewijs grote proportie beschrijvingen mogelijk tot meer literaire waardering leidt. Tot slot zou aandacht voor familierelaties en religieuze, culturele en politieke thema’s verband kunnen houden met een hogere literaire waardering, terwijl aandacht voor liefdes- en vriendschapsrelaties en schoolgerelateerde onderwerpen eerder samen lijkt te gaan met een lagere literaire waardering.

De hierboven genoemde kenmerken staan vermoedelijk niet geheel los van elkaar. Zo zou naast zinslengte(variatie) en woordenschat ook het aandeel van beschrijving tegenover dialoog in verband gebracht kunnen worden met de moeilijkheidsgraad van teksten. In eerder onderzoek werden beschrijvingen namelijk gerelateerd aan hogere leesniveaus, terwijl dialogen gerelateerd werden aan lagere leesniveaus (Beckett 2009: 67; Geybels 2021: 120; Hurkmans 2008: 101; Lezen voor de lijst 2022; Van Lierop-Debrauwer 2000: 345). Beschrijvingen bestaan gewoonlijk dan ook uit langere zinnen dan dialogen (Van Cranenburgh 2016: 110). Daarnaast bleek uit eerder onderzoek dat het gebruik van werkwoorden in de tegenwoordige tijd gepaard zou kunnen gaan met een eenvoudiger schrijfstijl (Haverals et al. 2022: 19). Het gebruik van werkwoorden in de verleden tijd zou de moeilijkheidsgraad kunnen verhogen, omdat reflecties op gebeurtenissen die eerder plaatsvonden een verhaal mogelijk meer diepgang geven. Bovendien wijst het geringe verschil in relatieve frequentie tussen beide werkwoordsvormen binnen het ‘literaire’ corpus op wisselingen in tijd. Een verhaal met beschrijvingen van vroegere gebeurtenissen is mogelijk complexer dan een verhaal dat zich enkel in het heden afspeelt, omdat de lezer de

tijdswisselingen moet kunnen relateren aan de verhaallijn.

Waar reflecties en beschrijvingen het tempo van het verhaal doorgaans vertragen, leggen dialogen eerder de nadruk op actie (Becket 2009: 67). Het relatief grote belang van dialogen in ‘populaire’ jeugdromans zou in dit opzicht kunnen verklaren waarom hierin minder verwijzingen naar groepen personages voorkomen dan in ‘literaire’ jeugdromans. De nadruk op actie gaat logischerwijs gepaard met een focus op de gebeurtenissen die in het nu plaatsvinden. Reflecties en beschrijvingen bieden daarentegen meer ruimte voor de psychologische ontwikkeling van personages en de relaties die ze met elkaar aangaan. In beschrijvingen van relaties tussen personages wordt mogelijk verhoudingsgewijs meer aandacht besteed aan groepservaringen, omdat deze ervaringen inzicht kunnen bieden in de manier waarop de personagerelaties zich vormen. Tot slot zouden ook de thematische verschillen tussen ‘literaire’ en ‘populaire’ jeugdromans gerelateerd kunnen zijn aan de moeilijkheidsgraad, omdat de thema’s in de ‘literaire’ boeken in het algemeen minder toegankelijk lijken te zijn voor lezers tussen de twaalf en vijftien jaar dan de ‘populaire’ verhalen over liefdes- en vriendschapsrelaties op school.

Concluderend lijken diverse teksteigenschappen samen te hangen met de moeilijkheidsgraad van teksten. Het vertelperspectief en het aandeel van mannelijke tegenover vrouwelijke personages kunnen hier niet direct mee in verband gebracht worden, maar deze kenmerken brachten in de analyses ook geen heel duidelijk onderscheid aan tussen de ‘literaire’ en de ‘populaire’ jeugdromans. Het ik-perspectief kwam weliswaar vaker voor in het ‘literaire’ corpus, maar in het ‘populaire’ corpus was het verschil tussen het aandeel van het ik-perspectief en het aandeel van het hij/zij-perspectief slechts klein. Verder leken met name de boeken van Oomen en Maren Stoffels relatief veel over vrouwelijke personages te gaan. De boeken van Slee leken daarentegen meer verwijzingen naar mannelijke personages te bevatten, net als de ‘literaire’ jeugdromans. Het vertelperspectief noch het aandeel van vrouwelijke tegenover mannelijke personages kon dus op een eenduidige manier in verband gebracht worden met één van beide corpora.

6.2 Uitzonderingen

Bovenstaande bevindingen gelden voor de meerderheid van de geanalyseerde boeken, maar in beide corpora zijn er uitzonderingen. Aan de ene kant zijn er jeugdromans die op basis van één of meerdere teksteigenschappen lijken op het gemiddelde van het ‘populaire’ corpus, terwijl ze toch bekroond zijn met een Zilveren Griffel. Aan de andere kant zijn er jeugdromans die op basis van één of meerdere teksteigenschappen lijken op het gemiddelde van het ‘literaire’ corpus, terwijl ze toch bekroond zijn met de Prijs van de Jonge Jury. Uit de analyses bleek dat wat betreft de schrijfstijl de werkwoordstijden mogelijk een belangrijke verklaring vormen voor de positie van de uitzonderingen. De ‘literaire’ uitzonderingen in de clusteranalyses en analyses op hoofdcomponenten lijken in het algemeen namelijk een relatief groot aandeel van werkwoorden in de tegenwoordige tijd te bevatten, en de ‘populaire’ uitzonderingen een relatief groot aandeel van werkwoorden in de verleden tijd. Aangezien de werkwoordstijden alleen slechts een beperkt inzicht bieden in de literaire kwaliteit van jeugdromans, zijn met name de boeken die tevens in de analyse van de moeilijkheidsgraad als uitzondering naar voren kwamen relevant om bij stil te staan.

Binnen het ‘literaire’ corpus vormen met name de twee boeken van Beerten een opmerkelijke uitzondering, omdat ze wat betreft bijna alle maten van de moeilijkheidsgraad af lijken te wijken van het corpusgemiddelde. De woordlengte, zinslengte, zinslengtevariatie en woordenschat van haar jeugdromans zijn in vergelijking met de andere boeken in het ‘literaire’ corpus namelijk relatief klein. Beertens boeken lijken met andere woorden een verhoudingsgewijs lage moeilijkheidsgraad te hebben. Dit heeft mogelijk een rol gespeeld bij de waardering die beide boeken kregen van publieksjury’s in België: *Lopen voor je leven* won in 2005 de Prijs van de Kinder- en Jeugdjury Vlaanderen en *Allemaal willen we de hemel* won in 2009 de Gouden Uil Prijs van de Jonge Lezer. Desondanks vielen haar boeken tevens in de smaak bij de vakjury’s van de Gouden Zoen en de Gouden Lijst. Bij de toekenning van literaire kwaliteit aan deze boeken moet dus meer meespelen dan enkel de moeilijkheidsgraad. Binnen de context van dit onderzoek is het niet haalbaar om de aspecten die hierbij mogelijk van belang zijn volledig in kaart te brengen, maar hieronder probeer ik wel alvast een eerste aanzet te geven door kort in te gaan op de twee juryrapporten waarin Beertens boeken worden besproken. De juryrapporten zijn in hun geheel opgenomen in Bijlage 3.1 en 3.2.

Uit het juryrapport bij *Lopen voor je leven* blijkt dat onder meer de compositie, de personagekarakterisering en het thema van belang geweest zijn bij de keuze om dit boek in 2004 met de Gouden Zoen te bekronen (Jury Gouden Zoen 2004). De jury stelt bijvoorbeeld dat de roman “knap van compositie” is. Dit heeft te maken met de structuur op basis van de afstand die het achttienjarige hoofdpersoonage Noor aflegt tijdens het lopen van haar eerste marathon. Het eerste hoofdstuk heeft als titel “42.195”, de wedstrijd moet dan nog beginnen. Naar het einde toe wordt de resterende afstand steeds kleiner, waardoor de spanning toeneemt. Tijdens het lopen denkt Noor terug aan gebeurtenissen uit haar jeugd, die getekend is door een aangrijpend ongeluk met een van haar vriendinnen. Door de afwisseling tussen de wedstrijd in het heden en herinneringen aan gebeurtenissen uit het verleden bevat het verhaal veel flashbacks. “In de flashbacks weet Beerten met enkele details de andere personages haarscherp neer te zetten”, zo schrijft de jury. Daarnaast spreekt ze van een “belangrijk thema” dat Beerten uitwerkt “op een manier die voor jonge lezers herkenbaar is”. Tot slot refereert de jury aan de korte zinnen, die aan zouden sluiten bij de compositie en het thema: “ritmisch als het lopen zelf”. De jury concludeert dat *Lopen voor je leven* “een roman met een hoge literaire kwaliteit” is.

In het juryrapport bij *Allemaal willen we de hemel* komen wederom de compositie, de personagekarakterisering en het thema als belangrijke factoren naar voren (Jury Gouden Lijst 2009). Zo schrijft de jury dat het boek “door de gekozen structuur en de wisselende perspectieven een prachtige gelaagdheid heeft”. De wisselende perspectieven hebben betrekking op de verschillende vertelstemmen, de lezer leest in dit verhaal over de Tweede Wereldoorlog mee met vier personages: de drie kinderen uit het gezin Claessen - Remi, Renée en Jef - en hun vriend Ward Dusoleil. Deze personages worden volgens de jury “genuanceerd neergezet”. De nuance komt niet alleen in de personagekarakterisering naar voren, maar ook in de spannende en onvoorspelbare plot. Het boek zou op die manier inzichtelijk maken dat “het leven niet zo simpel in elkaar steekt: iedereen moet keuzes maken die voor hem of haar onvermijdelijk zijn en de uitkomst is onzeker”. Verder spreekt de jury over “mooie zinnen en rake observaties”. Tot slot wordt Beertens jeugdroman omschreven als “een boek waarin kleine stemmen van gewone mensen samen een groot verhaal maken”. De combinatie

van al deze aspecten heeft de jury ertoe doen besluiten de Gouden Lijst 2009 uit te reiken aan *Allemaal willen we de hemel*.

De aspecten die in de twee juryrapporten naar voren komen zijn voor een deel te relateren aan de meetbare teksteigenschappen. Zo wijst het voorkomen van flashbacks in *Lopen voor je leven* op tijdswisselingen, die het verhaal mogelijk complexer maken. Daarnaast wijst het vertellen van een groter, gezamenlijk verhaal aan de hand van verschillende vertelstemmen in *Allemaal willen we de hemel* op aandacht voor groepservaringen. De meeste aspecten zijn echter niet direct terug te voeren op de meetbare teksteigenschappen. Het is bijvoorbeeld lastig om oordelen over de mate van spanning, gelaagdheid, onvoorspelbaarheid en esthetisch taalgebruik te relateren aan telbare taalkenmerken. Daarnaast maken de formuleringen in de juryrapporten duidelijk dat ook de meetbare teksteigenschappen op verschillende manieren geïnterpreteerd kunnen worden. Een treffend voorbeeld hiervan zijn de korte zinnen in *Lopen voor je leven*, die op waardering van de jury konden rekenen, terwijl korte zinnen gemiddeld gezien eerder een kenmerk lijken te zijn van ‘populaire’ jeugdromans. De zinnen in *Allemaal willen we de hemel*, die ongeveer dezelfde gemiddelde lengte hebben als de zinnen in *Lopen voor je leven*, stonden de jury eveneens aan. Een ander voorbeeld is het thema van de laatstgenoemde roman, waarover de jury schreef dat het op een voor jonge lezers herkenbare manier is uitgewerkt. Dit vergt een extra stap ten opzichte van het bepalen de toegankelijkheid van het thema zelf, waarvoor analyses aan de hand van meetbare teksteigenschappen niet volstaan.

Ook bij de toekenning van literaire kwaliteit aan de uitzonderingen binnen het ‘populaire’ corpus lijkt meer mee te spelen dan enkel de geanalyseerde telbare taalkenmerken. Het boek dat hierbij het meest in het oog springt is *Harry Potter en de geheime kamer*, omdat deze jeugdroman van Rowling in alle analyses af lijkt te wijken van het corpusgemiddelde. Dit zou te maken kunnen hebben met het feit dat dit boek vertaald is uit het Engels, wat bijvoorbeeld invloed zou kunnen hebben op de gemiddelde zinslengte. Daarnaast zou het genre van belang kunnen zijn, want *Harry Potter en de geheime kamer* is het enige fantasieverhaal binnen het ‘populaire’ corpus. Een andere opvallende uitzondering is *IJsbarbaar* van Ruggenberg. In vergelijking met de andere ‘populaire’ boeken lijken de tekstlengte, woordlengte en zinslengte van deze jeugdroman relatief groot te zijn. Verder lijkt de schrijfstijl meer overeenkomsten te vertonen met de ‘literaire’ dan met de ‘populaire’ boeken. Wederom zou het genre hiervoor een verklaring kunnen vormen, want *IJsbarbaar* is de enige historische jeugdroman binnen het ‘populaire’ corpus.

IJsbarbaar vormt tevens op een ander vlak een uitzondering: het is het enige boek waarvoor zowel de Jonge Jury als de Griffeljury haar waardering heeft uitgesproken. Voordat dit boek in 2013 de Prijs van de Jonge Jury won, had de Griffeljury het in 2012 al bekroond met een Vlag en Wimpel. Dit is een eervolle vermelding waarvan er per leeftijdscategorie jaarlijks maximaal vijf worden toegekend (CPNB 2021). *IJsbarbaar* ontving een Vlag en Wimpel in de leeftijdscategorie van negen tot twaalf jaar, “maar ook oudere lezers zullen zeker van dit boek genieten zonder het te kinderachtig te vinden”, zo schrijft de Griffeljury in haar rapport (2012, zie ook het volledige juryrapport in Bijlage 3.3). De Griffeljury prijst onder meer het realistische tijdsbeeld van de zeventiende-eeuwse Nederlandse maatschappij en de respectvolle en authentieke weergave van de gebeurtenissen die zich in Groenland afspelen. Verder looft de Griffeljury de vaart waarmee het verhaal geschreven is; ze spreekt

over “een bloedstollend spannend boek”. De oordelen over de mate van realisme, authenticiteit en spanning wijzen wederom op aspecten die niet direct in verband gebracht kunnen worden met meetbare teksteigenschappen. Het zou interessant kunnen zijn om de beoordeling van de Griffeljury te vergelijken met de motivaties van jonge lezers voor het uitbrengen van hun stem. Aangezien de Jonge Jury echter geen rapporten schrijft, zijn er onvoldoende bronnen beschikbaar om een dergelijke vergelijking binnen de omvang van deze scriptie te realiseren.

6.3 Inzichten met betrekking tot literaire kwaliteit

Uit de resultaten blijkt dat jeugdromans bekroond met een Zilveren Griffel in de categorie twaalf tot vijftien jaar wat betreft moeilijkheidsgraad, inhoud en schrijfstijl gemiddeld gezien verschillen van jeugdromans bekroond met de Prijs van de Jonge Jury. De Zilveren Griffel is een vakjuryprijs die gezien zou kunnen worden als een indicatie voor het literaire prestige van een boek. De Prijs van de Jonge Jury is een publieksprijs die gezien zou kunnen worden als een indicatie van de populariteit van een boek (Van Lenteren 2004: 182; Van Lierop-Debrauwer 2006: 63-65). De verschillen tussen ‘literaire’ en ‘populaire’ jeugdromans impliceren dat zowel de Griffeljury als de Jonge Jury voorkeuren heeft voor boeken met bepaalde teksteigenschappen. Deze voorkeuren lijken de theoretische tegenstelling tussen symbolisch en economisch kapitaal uit de veldtheorie van Bourdieu te bevestigen, omdat hieruit volgt dat de boeken voor literaire fijnproevers zich op grond van tekstuele kenmerken onderscheiden van de boeken voor de massa. In het algemeen lijkt dit onderscheid het best omschreven te kunnen worden als een verschil in moeilijkheidsgraad, omdat diverse teksteigenschappen gerelateerd lijken te zijn aan de tekstcomplexiteit. Kortom: ‘literaire’ jeugdromans lijken in verschillende opzichten moeilijker te zijn dan ‘populaire’ jeugdromans.

Dit geldt echter niet voor alle boeken, want de uitzonderingen binnen beide corpora maken duidelijk dat sommige ‘literaire’ jeugdromans op basis van meetbare teksteigenschappen overeenkomsten lijken te vertonen met de ‘populaire’ jeugdromans, en andersom. Eén van de boeken, *IJsbarbaar* van Ruggerberg, kon zelfs op waardering van zowel de Griffeljury als de Jonge Jury rekenen. Ook andere jeugdromans, zoals de hierboven besproken boeken van Beerten, hebben zowel een vakjuryprijs als een publieksprijs gewonnen. Prestige en financieel succes lijken dus niet altijd tegenover elkaar te staan. Verschuivingen in de verhouding tussen symbolisch en economisch kapitaal houden mogelijk verband met het belang van de lezer bij de beoordeling van jeugdboeken. De doelstelling en juryrapporten van de Zilveren Griffels tonen namelijk aan dat de Griffeljury niet alleen literaire criteria hanteert, maar tevens rekening houdt met de voorkeuren van jonge lezers. Daardoor kunnen mogelijk ook boeken met een groot economisch kapitaal literair prestige verwerven.

Samenvattend lijken de Griffeljury en de Jonge Jury ieder andere teksteigenschappen te prefereren, maar deze teksteigenschappen zijn niet altijd doorslaggevend. Wat wél de doorslag geeft zit vermoedelijk in een combinatie van aspecten die lastiger te meten zijn, zoals de mate van spanning en esthetische oordelen over het taalgebruik. Naast tekstinterne kunnen ook tekstexterne aspecten van invloed zijn, zoals het aanzien of de populariteit van een auteur. Daarom kunnen meetbare teksteigenschappen de literaire waardering die samenhangt met de prijzen waarmee de geanalyseerde jeugdromans bekroond zijn niet

volledig verklaren. Desalniettemin kunnen metingen van telbare taalkenmerken inzicht bieden in de toekenning van literaire kwaliteit. Dit inzicht zou verder aangevuld kunnen worden door de kwantitatieve onderzoeksresultaten te vergelijken met de juryrapporten waarin de prijswinnende titels worden besproken. In het volgende hoofdstuk werk ik deze en andere suggesties voor vervolgonderzoek verder uit.

7. Discussie

De onderzoeksvraag van deze scriptie luidde: “In hoeverre verklaren meetbare overeenkomsten en verschillen in moeilijkheidsgraad, inhoud en schrijfstijl tussen ‘literaire’ jeugdromans bekroond met een Zilveren Griffel in de categorie twaalf tot vijftien jaar en ‘populaire’ jeugdromans bekroond met de Prijs van de Jonge Jury de literaire waardering die samenhangt met de genoemde prijzen?” De resultaten bevestigden de hypothese dat meetbare teksteigenschappen geen allesomvattende verklaring vormen voor de literaire waardering van jeugdromans, maar wel inzicht kunnen bieden in de toekenning van literaire kwaliteit. Daarmee draagt mijn onderzoek ten eerste bij aan een genuanceerder begrip van recente discussies over het belang van literaire kwaliteit in het kader van literatuuronderwijs. Aan de ene kant kunnen de meetbare verschillen tussen beide corpora gerelateerd worden aan een verschil in literaire kwaliteit, dat met name naar voren lijkt te komen in de tekstcomplexiteit. Het onderscheid tussen ‘literaire’ en ‘populaire’ jeugdromans op grond van telbare taalkenmerken zou de roep om meer aandacht voor literaire kwaliteit in het onderwijs kunnen ondersteunen. Aan de andere kant maken de uitzonderingen duidelijk dat het onderscheid tussen ‘literair’ en ‘populair’ zich niet altijd even scherp aftekent. Juist deze uitzonderingen zouden bruikbaar kunnen zijn in een educatieve context, omdat ze mogelijk bijvoorbeeld complexe thema’s op een relatief eenvoudige manier aan de lezer presenteren (‘literaire’ uitzonderingen), of omdat ze herkenbare verhalen vertellen middels een relatief uitdagende schrijfstijl (‘populaire’ uitzonderingen). Met het oog op leesbevordering zouden bij uitstek jeugdromans die van zowel vakjury’s als publieksjury’s waardering hebben gekregen van waarde kunnen zijn.

Ten tweede draagt mijn onderzoek bij aan bestaande kennis over literaire kwaliteit op basis van kwantitatieve tekstanalyses, waarin de tekstuele eigenschappen van Nederlandstalige jeugdboeken vooralsnog grotendeels buiten beschouwing bleven. Mijn bevindingen kwamen in grote lijnen overeen met de resultaten gepresenteerd in *Het raadsel literatuur*, maar leverden ook nieuwe inzichten op wat betreft de talige aspecten die mogelijk een rol spelen bij de toekenning van literaire kwaliteit. Zo leken de verleden tijd en verwijzingen naar groepen personages van groter belang te zijn in de ‘literaire’ jeugdromans, terwijl deze kenmerken in eerder onderzoek naar volwassenenromans voornamelijk samen leken te gaan met een lage literaire waardering (Van Dalen-Oskam 2021: 283-284). Deze aspecten zouden gerelateerd kunnen zijn aan de moeilijkheidsgraad, maar binnen de omvang van mijn onderzoek konden de mogelijke effecten hiervan niet volledig in kaart gebracht worden. In vervolgonderzoek zouden aanvullende analyses de inzichten verder kunnen verfijnen, bijvoorbeeld door de teksten nauwkeurig te lezen en na te gaan op welke manieren bepaalde teksteigenschappen vormgeven aan de betekenissen die in de verhalen vervat zitten. Daarnaast zouden vergelijkingen tussen de kwantitatieve bevindingen en juryrapporten of andere beoordelingen de inzichten uit dit onderzoek kunnen aanvullen.

Een andere suggestie voor vervolgonderzoek betreft de uitbreiding van het aantal geanalyseerde jeugdromans. Zo was mijn corpus niet omvangrijk genoeg om rekening te houden met de eventuele invloed van genreconventies, terwijl eerder onderzoek heeft aangetoond dat genre wel een belangrijke rol speelt bij de toekenning van literair prestige (Van Dalen-Oskam 2021: 69). Daarom zou het interessant kunnen zijn om de metingen van

dit onderzoek te herhalen met een corpus waarin diverse genres gelijkelijk vertegenwoordigd zijn. Hierbij zou tevens gestreefd kunnen worden naar een gelijkwaardigere samenstelling wat betreft het aantal verschillende auteurs, omdat in mijn onderzoek het ‘literaire’ corpus meer verschillende auteurs bevatte dan het ‘populaire’ corpus. Om het corpus uit te breiden zouden bijvoorbeeld naast prijswinnende ook genomineerde titels meegenomen kunnen worden. Een selectie aan de hand van meer verschillende literaire prijzen, zoals de Woutertje Pieterse Prijs en de Leesjury (voorheen Prijs van de Kinder- en Jeugdjury Vlaanderen), behoort eveneens tot de mogelijkheden. Een uitbreiding van het aantal geanalyseerde titels is niet alleen relevant voor een analyse van genreconventies, maar ook voor een analyse van de veranderingen in overeenkomsten en verschillen tussen ‘literaire’ en ‘populaire’ jeugdromans over de tijd. In de loop der jaren is er binnen de jeugdliteraire kritiek namelijk een steeds scherper onderscheid ontstaan tussen ‘literaire’ en ‘populaire’ boeken, waaruit volgt dat de verschillen tussen beide ‘canons’ mogelijk groter geworden zijn (De Vries 1996: 107; Van Lenteren: 2004: 182). Analyses van een groot aantal titels uit zowel vroegere als latere periodes in de geschiedenis zouden zichtbaar kunnen maken in hoeverre de tekstuele kenmerken inderdaad wijzen op een toenemend verschil tussen ‘literaire’ en ‘populaire’ boeken. Dergelijke analyses zouden tevens meer inzicht kunnen bieden in eventuele veranderingen in de opvattingen over de literaire kwaliteit van jeugdromans.

Tot slot zouden toekomstige studies meer rekening kunnen houden met de rol van de lezer. Ik leidde mijn scriptie in met een citaat uit de jeugdroman *Bizar* (2019) van Sjoerd Kuiper, waarin het dertienjarige hoofdpersonage Sallie Mo een omschrijving gaf van ‘goede’ en ‘slechte’ boeken. Volgens Sallie Mo bevatten ‘goede’ boeken mooie zinnen en gedachten die de lezer aan het denken zetten, terwijl ‘slechte’ boeken enkel ter ontspanning dienen. De resultaten uit dit onderzoek suggereren dat teksten waarschijnlijk meer aanzetten tot nadenken naarmate ze moeilijker zijn. De mate van tekstcomplexiteit is voor een deel meetbaar door bepaalde taalkenmerken te tellen. Uiteindelijk bepaalt de lezer echter of een relatief eenvoudige tekst daadwerkelijk als makkelijk wordt ervaren, en of een relatief complexe tekst daadwerkelijk als moeilijk wordt ervaren. Vervolgens is ook het antwoord op de vraag welke soort boeken de meeste leesvoldoening opleveren afhankelijk van de lezer. Sallie Mo leest het liefst boeken die haar hoofd volstoppen met interessante gedachten, maar er zijn ook lezers die hun hoofd juist leeg willen maken. Verschillende lezers kunnen met andere woorden op zoek zijn naar andere leeservaringen, waardoor ze mogelijk voorkeuren hebben voor andere boeken. Oordelen over de literaire kwaliteit van jeugdromans, zoals gerepresenteerd door ofwel vakjury’s ofwel publieksjury’s, staan dan ook niet geheel los van de voorkeuren van de individuele lezers die deze jury’s vertegenwoordigen. Om hier meer inzicht in te krijgen zou vervolgonderzoek zich kunnen richten op het analyseren van de relatie tussen enerzijds meetbare teksteigenschappen en anderzijds de manieren waarop lezers teksten hebben ervaren, bijvoorbeeld door in lijn met de methode van *The Riddle of Literary Quality* lezersmeningen te verzamelen aan de hand van vragenlijsten en deze te verbinden aan telbare taalkenmerken. De leeservaringen zouden in kaart gebracht kunnen worden door jonge lezers onder meer te vragen naar de mate waarin zij teksten plezierig, motiverend, leerzaam, uitdagend of moeilijk vonden. Een beter begrip van deze leeservaringen zou vervolgens bruikbaar kunnen zijn bij de inrichting van het literatuuronderwijs, waarin op basis van de leerdoelen bepaalde opbrengsten nagestreefd zouden kunnen worden, zoals het stimuleren van

leesplezier of het ontwikkelen van een kritische leeshouding. Inzichten in de mogelijke relaties tussen tekstuele kenmerken en leeservaringen zouden kortom kunnen helpen om het aanbod van boeken in het onderwijs af te stemmen op de gestelde leerdoelen en op die manier het bereiken van deze leerdoelen te bevorderen. De belangrijkste bevinding van deze scriptie is in dit opzicht dat kwantitatieve tekstanalyses een nieuw licht kunnen werpen op de beoordeling van jeugdromans door zowel volwassenen als jongeren.

8. Bibliografie

8.1 Primaire literatuur

- Beerten, Els. *Allemaal willen we de hemel*. E-book. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 2008.
- . *Lopen voor je leven*. E-book. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 2003.
- Cazemier, Caja. *Vamp*. E-book. Amsterdam: Ploegsma, 2006.
- Heesen, Martha. *Bajaar*. E-book. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 2011.
- Hoving, Isabel. *De gevleugelde kat*. E-book. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 2002.
- Kromhout, Rindert. *Soldaten huilen niet*. E-book. Amsterdam: Leopold, 2010.
- Kuiper, Sjoerd. *Bizar*. Hoorn: Hoogland & Van Klaveren, 2019.
- Lindelauf, Benny. *Hele verhalen voor een halve soldaat*, geïllustreerd door Ludwig Volbeda. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 2020.
- . *Hoe Tortot zijn vissenhart verloor*, geïllustreerd door Ludwig Volbeda. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 2016.
- . *Negen open armen*. E-book. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 2004.
- Moeyaert, Bart. *Tegenwoordig heet iedereen Sorry*. E-book. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 2018.
- Oomen, Francine. *Hoe overleef ik een gebroken hart?*, geïllustreerd door Annet Schaap. E-book. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 2003.
- . *Hoe overleef ik met/zonder jou?* E-book. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 2004.
- . *Hoe overleef ik mezelf?* E-book. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 2003.
- . *Hoe overleef ik mijn vriendje (en hij mij)?* E-book. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 2008.
- . *Hoe overleef ik (zonder) dromen?* E-book. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 2009.
- Provoost, Anne. *De arkvaarders*. E-book. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 2001.
- . *De roos en het zwijn*. E-book. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 1997.
- Remmerts de Vries, Daan. *Tijgereiland*, geïllustreerd door Daan Remmerts de Vries. E-book. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 2013.
- Rowling, J.K. *Harry Potter en de Geheime kamer*. Vertaald uit het Engels door Wiebe Buddingh'. E-book. Amsterdam/Antwerpen: De Harmonie, 2000.
- Ruggenberg, Rob. *IJsbarbaar*. E-book. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 2011.
- Samson, Gideon. *Overspoeld*, in samenwerking met Julius 't Hart. E-book. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 2014.

Sassen, Erna. *Er is geen vorm waarin ik pas*. E-book. Amsterdam: Leopold, 2017.

Simoen, Jan. *Slecht*. E-book. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 2007.

Slee, Carry. *Afblijven*. E-book. Amsterdam: Overamstel, 1998.

---. *Kappen!* E-book. Amsterdam: Overamstel, 1999.

---. *Paniek*. E-book. Amsterdam: Overamstel, 2001.

---. *Pijnstillers*. E-book. Amsterdam: Overamstel, 1997.

---. *Spijt!* E-book. Amsterdam: Overamstel, 1996.

Smet, Marian De. *Rotmoevie*. E-book. Amsterdam: Moon, 2012.

Sterck, Marita de. *Wild vlees*. E-book. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 2000.

Stoffels, Karlijn. *Mosje en Reizele*. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 1996.

Stoffels, Maren. *Dreadlocks & Lippenstift*. E-book. Amsterdam: Leopold, 2005.

---. *Sproetenliefde*. E-book. Amsterdam: Leopold, 2007.

Tegenbosch, Buddy. *Match*. E-book. Amsterdam: Van Goor, 2019.

Vendel, Edward van de. *De dagen van bluegrassliefde*. E-book. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 1999.

---. *Gijsbrecht*, geïllustreerd door Hanneke van der Hoeven. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 1998.

---. *Oliver*. E-book. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 2015.

---. *Ons derde lichaam*. E-book. Amsterdam/Antwerpen: Querido, 2006.

Wallis de Vries, Mel. *Klem*. E-book. Utrecht: De Fontein, 2012.

---. *Pijn*. E-book. Utrecht: De Fontein, 2017.

---. *Schuld*. E-book. Utrecht: De Fontein, 2015.

---. *Shock*. E-book. Utrecht: De Fontein, 2014.

---. *Vals*. E-book. Utrecht: De Fontein, 2010.

---. *Wild*. E-book. Utrecht: De Fontein, 2018.

---. *Wreed*. E-book. Utrecht: De Fontein, 2013.

Woodrow, Margje. *Fake trip*. E-book. Utrecht: De Fontein, 2019.

Zwigtman, Floortje. *Schijnbewegingen*. E-book. Amsterdam: Luitingh-Sijthoff, 2005.

8.2 Secundaire literatuur

- Adolphs, Svenja. "Introduction." *Introducing Electronic Text Analysis: A Practical Guide for Language and Literary Studies*. E-book. Abingdon/New York: Routledge, 2006, pp. 1-15.
- Anthony, Laurence. "AntConc: A Learner and Classroom Friendly, Multi-Platform Corpus Analysis Toolkit." *IWLeL 2004: An Interactive Workshop on Language e-Learning*, 2004, pp. 7-13.
- . *AntConc (version 4.0.3)*. Computer Software. Tokyo: Waseda University, 2022, [Laurence Anthony's AntConc](#). Geraadpleegd op 21 juni 2022.
- Baker, Paul. "Querying Keywords: Questions of Difference, Frequency, and Sense in Keywords Analysis." *Journal of English Linguistics*, vol. 32, no. 4, 2004, pp. 346-359.
- Beckett, Sandra. *Crossover Fiction. Global and Historical Perspectives*. E-book. New York, NY: Routledge, 2009.
- Bekkering, Harry, en Helma van Lierop. "Hoe literair oordeelt de griffeljury?" *Literatuur Zonder Leeftijd*, vol. 11, no. 43, pp. 461-476, 1997.
- Bourdieu, Pierre. "The Field of Cultural Production, or: The Economic World Reversed." *The Field of Cultural Production. Essays on Art and Literature*, geredigeerd door Randal Johnson. Cambridge: Polity Press, 1993, pp. 29-73.
- Burrows, John. "'Delta': A Measure of Stylistic Difference and a Guide to Likely Authorship." *Literary and Linguistic Computing*, vol. 17, no. 3, 2002, pp. 267-287.
- Covington, Michael A., en Joe D. McFall. "Cutting the Gordian Knot: The Moving-Average Type-Token Ratio (MATTR)." *Journal of Quantitative Linguistics*, vol. 17, no. 2, 2010, pp. 94-100.
- CPNB. "Griffels en Penselen bedienen bredere leeslijn." *Stichting CPNB*, 3 december 2018, [Griffels en Penselen bedienen bredere leeslijn | CPNB](#). Geraadpleegd op 21 juni 2022.
- . "Zilveren Griffels en Penselen 2021 uitgereikt." *Stichting CPNB*, 21 juni 2021, [Zilveren Griffels en Penselen 2021 uitgereikt | CPNB](#). Geraadpleegd op 21 juni 2022.
- Cranenburgh, Andreas van. *Rich Statistical Parsing and Literary Language*. Amsterdam: Institute for Logic, Language and Computation (ILLC), 2016. Dissertatie Universiteit van Amsterdam.
- Dalen, Gerlien van, en Giel van Strien. "Opinie: Als kinderen zelf hun boeken kiezen, kan dit het begin zijn van iets moois." *De Volkskrant*, 11 juni 2021, [Opinie: Als kinderen zelf hun boeken kiezen, kan dit het begin zijn van iets moois \(volkskrant.nl\)](#). Geraadpleegd op 21 juni 2022.
- Dalen-Oskam, Karina van. *Het raadsel literatuur. Is literaire kwaliteit meetbaar?* Amsterdam: Amsterdam University Press, 2021.

- Deijl, Lucas van der, en Roel Smeets. “Tussen close en distant. Personage-hiërarchieën in Peter Buwalda’s *Bonita Avenue*.” *Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde*, vol. 134, no. 2, 2018, pp. 123-145.
- Dera, Jeroen. “Het begrip ‘literatuur’ binnen het literatuuronderwijs.” *Didactiek Nederlands – Handboek*, geredigeerd door Gert Rijlaarsdam. S.l.: Levende Talen, 2020, Het begrip ‘literatuur’ binnen het literatuuronderwijs – Didactiek Nederlands. Geraadpleegd op 21 juni 2022.
- Dijk, Yra van, en Marie-José Klaver. “De Jonge Jury: van leesbevordering tot pulppromotie.” *De Nederlandse Boekengids*, 7 juni 2021, De Jonge Jury: van leesbevordering tot pulppromotie | Yra van Dijk en Marie-José Klaver | de Nederlandse Boekengids. Geraadpleegd op 21 juni 2022.
- . “Slecht lezen.” *Neerlandistiek. Online Tijdschrift voor Taal- en Letterkunde*, 24 juni 2021, Slecht lezen (neerlandistiek.nl). Geraadpleegd op 21 juni 2022.
- Eder, Maciej, Jan Rybicki en Mike Kestemont. “Stylometry with R. A Package for Computational Text Analysis.” *The R Journal*, vol. 8, no. 1, 2016, pp. 107-121.
- Geybels, Lindsey. “Over (de) grenzen. Op zoek naar de lezer in het oeuvre van Joke van Leeuwen.” *Spiegel der Letteren*, vol. 63, no. 1-2, 2021, pp. 113-137.
- Ghesquière, Rita, Vanessa Joosen en Helma van Lierop-Debrauwer. “Inleiding. Geschiedenis van de jeugdliteratuur in vogelvlucht.” *Een land van waan en wijs. Geschiedenis van de Nederlandse jeugdliteratuur*. Amsterdam/Antwerpen: Atlas Contact, 2014, pp. 11-55.
- Gries, Stefan Th. *Statistics for Linguistics with R. A Practical Introduction*. Second Revised Edition. Berlin/Boston: De Gruyter Mouton, 2013.
- Griffeljury 2012. *Juryrapport Griffels, Penselen, Vlag en Wimpels 2012*, door Gerlien van Dalen, Elly Bart, Menno Daamen, Patricia van Keulen en Annemarie Terhell. Amsterdam: Stichting CPNB, 2012.
- Griffin, Melanie. *Once Upon a Genre: Distant Reading, the Newbery Medal, and the Affordances of Interdisciplinary Paradigms for Understanding Children’s Literature*. Tampa, FL: Scholar Commons, 2018. Dissertatie University of South Florida.
- Hagen, Hans, en Ted van Lieshout. “Geen Gouden Lijst in 2018.” *Hans Hagen & Monique Hagen*, 1 mei 2018, Geen Gouden Lijst in 2018 - Hans Hagen en Monique Hagen. Geraadpleegd op 21 juni 2022.
- Ham, Laurens, Leo Lentz, Henk Pander Maat en Fabian Stolk. “Zijn romans en kranten sinds 1950 eenvoudiger geworden?” *Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde*, vol. 134, no. 4, pp. 300-324, 2018.
- Haverals, Wouter, Lindsey Geybels en Vanessa Joosen. “A Style for Every Age: A Stylometric Inquiry into Crosswriters for Children, Adolescents and Adults.” *Language and Literature*, vol. 0, no. 0, 2022, pp. 1-23.

- Heijs, Maarten. "Kinderjury's." *Lexicon van de jeugdliteratuur*, geredigeerd door Jan van Coillie, Wilma van der Pennen, Jos Staal en Herman Tromp. Groningen: Martinus Nijhoff, 1991, pp. 1-5.
- Herrmann, J. Berenike, Karina van Dalen-Oskam en Christof Schöch. "Revisiting Style, a Key Concept in Literary Studies." *Journal of Literary Theory*, vol. 9, no. 1, 2015, pp. 25-52.
- Holmes, David I. "The Analysis of Literary Style – A Review." *Journal of the Royal Statistical Society. Series A (General)*, vol. 148, no. 4, 1985, pp. 328-341.
- Hunt, Sally. "Representations of Gender and Agency in the Harry Potter Series." *Corpora and Discourse Studies*, geredigeerd door Paul Baker en Tony McEnery. London: Palgrave Macmillan, 2015, pp. 266-285.
- Hurkmans, Nicole. "Waar liggen de grenzen nog? Een onderzoek naar vier dubbelpublieksauteurs." *Literatuur Zonder Leeftijd*, vol. 22, no. 76, 2008, pp. 98-114.
- Huysmans, Frank. *Van woordjes naar wereldliteratuur. De leeswereld van kinderen van 7-15 jaar*. Amsterdam: Stichting Lezen, 2013.
- Jautze, Kim. "Measuring the Style of Chick Lit and Literature." *Digital Humanities Conference, Lausanne, United Kingdom, 8-12 July 2014*. DH, 2014, pp. 1-7.
- Jautze, Kim, Corina Koolen, Andreas van Cranenburgh en Hayco de Jong. "From High Heels to Weed Attics: A Syntactic Investigation of Chick Lit and Literature." *Proceedings of the Workshop on Computational Linguistics for Literature*. Atlanta, GA: Association for Computational Linguistics (ACL), 2013, pp. 72-81.
- Jockers, Matthew. "Part I: Foundation." *Macroanalysis. Digital Methods and Literary History*, 2013, pp. 2-32.
- Jockers, Matthew, en Rosamond Thalken. Preface from the First Edition (Still Relevant). *Text analysis with R: For Students of Literature*, door Matthew Jockers. Second Edition, E-book. Cham: Springer International Publishing, 2020, pp. ix-xi.
- Joosen, Vanessa. "Te kinderachtig voor de kinderen? Leeftijdsnormen in jeugdliteratuur digitaal onderzocht." *Vooys*, vol. 37, no. 3, 2019, pp. 18-28.
- Jury Gouden Lijst 2009. *Juryrapport de Gouden Lijst*, door Femke Dekker, Bies van Ede, Marjolijn Hof, Tine Mortier en Tjibbe Veldkamp. S.l.: Weblog Ted van Lieshout, 12 september 2009, [Juryrapport de Gouden Lijst | tedvanlieshout.nu archief \(wordpress.com\)](http://tedvanlieshout.nu/archief(wordpress.com)). Geraadpleegd op 21 juni 2022.
- Jury Gouden Zoen 2004. *Juryrapport Gouden Zoen 2004*. Amsterdam: Stichting CPNB, 2004, [Juryrapport Beerten-Lopen voor je leven \(weebly.com\)](http://weebly.com). Geraadpleegd op 21 juni 2022.

- Leeuwen, Joke van. “Bereid u alvast voor op uw luidruchtige en ruziezoekende collega’s.” *De Volkskrant*, 10 juni 2021, [Bereid u alvast voor op uw luidruchtige en ruziezoekende collega’s \(volkskrant.nl\)](#). Geraadpleegd op 21 juni 2022.
- Lenteren, Pjotr van. “Nu al klassiek?! Waarom recensenten zich niet moeten bemoeien met canonvorming.” *Dat moet je gelezen hebben. Literaire en educatieve canonvorming in de (jeugd)literatuur*, geredigeerd door Helma van Lierop-Debrauwer. Leidschendam: Bibliion Uitgeverij, 2004, pp. 180-188.
- Lezen voor de lijst. “Docenten Informatie.” *Lezen voor de lijst*, <https://www.lezenvoordelijst.nl/>. Geraadpleegd op 21 juni 2022.
- Lierop-Debrauwer, Helma van. “Hoe oordeelt de Nederlandse Kinderjury?” *Literatuur Zonder Leeftijd*, vol. 20, no. 69, 2006, pp. 63-71.
- . “Over de ‘Grote Gelijkenis’: Adolescentenromans voor jongeren en voor volwassenen.” *Literatuur Zonder Leeftijd*, vol. 14, no. 53, 2000, pp. 336-351.
- Lieshout, Ted van. “Gouden Lijst 2010 uitgereikt.” *Weblog Ted van Lieshout*, 4 september 2010, [Gouden Lijst 2010 uitgereikt | tedvanlieshout.nu archief \(wordpress.com\)](#). Geraadpleegd op 21 juni 2022.
- Linders-Nouwens, Joke. “Beoordeling van kinderboeken.” *Lexicon van de jeugdliteratuur*, geredigeerd door Jan van Coillie, Wilma van der Pennen, Jos Staal en Herman Tromp. Groningen: Martinus Nijhoff, 1982, pp. 1-4.
- Mariman, Lineke. “De Jonge Jury gejureerd. Het gebruik van en de waardering voor het leesbevorderingsproject De Jonge Jury door docenten Nederlands en leerlingen in de onderbouw van de middelbare school.” *Lezen in het vmbo. Onderzoek – interventie – praktijk*, geredigeerd door Dirk Schram. Delft: Uitgeverij Eburon, 2007, pp. 229-246.
- Moretti, Franco. “Conjectures on World Literature.” *New Left Review*, vol. 1, 2000, pp. 54–68.
- Pander Maat, Henk, en Nick Dekker. “Tekstgenres analyseren op lexicale complexiteit met T-Scan.” *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, vol. 28, no. 3, 2016, pp. 263-304.
- Passionate Bulkboek. *Jaarverslag 2013*. Rotterdam: Passionate Bulkboek, 2013, [Jaarverslagen -Passionate Bulkboek](#). Geraadpleegd op 21 juni 2022.
- . *Jaarverslag 2017*. Rotterdam: Passionate Bulkboek, 2017, [Jaarverslagen – Passionate Bulkboek](#). Geraadpleegd op 21 juni 2022.
- . *Jaarverslag 2020*. Rotterdam: Passionate Bulkboek, 2020, [Jaarverslagen – Passionate Bulkboek](#). Geraadpleegd op 21 juni 2022.
- . *Jonge Jury Website*. Rotterdam: Passionate Bulkboek, 2022, [De Jonge Jury, dat ben jij! Lees, stem en vier mee - jongejury.nl](#). Geraadpleegd op 21 juni 2022.

- Pennen, Wilma van der. “Woutertje Pieterse Prijs.” *Lexicon van de jeugdliteratuur*, geredigeerd door Jan van Coillie, Wilma van der Pennen, Jos Staal en Herman Tromp. Groningen: Martinus Nijhoff, 2007, pp. 1-7.
- Peppelenbos, Coen. “Nieuws: Erna Sassen wint met Er is geen vorm waarin ik pas De Gouden Lijst 2018.” *Tzum Literair Weblog*, 8 september 2018, [Nieuws: Erna Sassen wint met Er is geen vorm waarin ik pas De Gouden Lijst 2018](#). Geraadpleegd op 21 juni 2022.
- . “Nieuws: Jonge Jury al jarenlang corrupt door mogelijkheid om meer stemmen uit te brengen (door volwassenen).” *Tzum Literair Weblog*, 27 juni 2021, [Nieuws: Jonge Jury al jarenlang corrupt door mogelijkheid om meer stemmen uit te brengen \(door volwassenen\) - Tzum](#). Geraadpleegd op 21 juni 2022.
- Pieters, Jurgen. *Leeskwesties*. Gent: Owl Press, 2021.
- Pronk, Iris. “Aai over de schrijversbol. De Gouden Zoen is opgeheven.” *Trouw*, 22 juli 2009, [Aai over de schrijversbol | Trouw](#). Geraadpleegd op 21 juni 2022.
- Rigney, Ann. “De veelzijdigheid van literatuur.” *Het leven van teksten*, geredigeerd door Kiene Brillenburg Wurth en Ann Rigney. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2012.
- Ros, Bea. “Literaire kritiek. De eigenheid van jeugdliteratuur.” *Literatuur Zonder Leeftijd*, vol. 30, no. 100, 2016, pp. 38-56.
- Segala, Alessandro. “When “Zoë” !== “Zoë”. Or why you need to normalize Unicode strings.” *White Blue Ink Blog*, 11 maart 2019, [When “Zoë” !== “Zoë”. Or why you need to normalize Unicode strings | With Blue Ink](#). Geraadpleegd op 21 juni 2022.
- Staal, Jos. “Jonge Jury.” *Lexicon van de jeugdliteratuur*, geredigeerd door Jan van Coillie, Wilma van der Pennen, Jos Staal en Herman Tromp. Groningen: Martinus Nijhoff, 2006, pp. 1-3.
- . “Nederlandse Kinderjury.” *Lexicon van de jeugdliteratuur*, geredigeerd door Jan van Coillie, Wilma van der Pennen, Jos Staal en Herman Tromp. Groningen: Martinus Nijhoff, 2011, pp. 1-4.
- Stalpers, Cedric. *De leeswereld van jongeren en jongvolwassenen*. Amsterdam: Stichting Lezen, 2020.
- Stichting Lezen. “12.500 jongeren brengen stem uit voor Jonge Jury.” *Leesmonitor (2022)*, 21 februari 2022, [12.500 jongeren brengen stem uit voor Jonge Jury - Stichting Lezen](#). Geraadpleegd op 21 juni 2022.
- Terhell, Annemarie. “Leesplezier boven alles. Interview Margje Woodrow.” *Lezen*, vol. 16, no. 3, 2021, pp. 8-9.
- Underwood, Ted. “The Risks of Distant Reading.” *Distant Horizons: Digital Evidence and Literary Change*. Chicago, IL: University of Chicago Press, 2019, pp. 143-169.

- Veen, Rob van. "Massa tegenover kwaliteit. De Prijs van de Jonge Jury 2012 en de kerntitels 2013." *Levende Talen Magazine*, vol. 99, no. 5, 2012, pp. 30-31.
- Vries, Anne de. "Gouden en Zilveren Griffel." *Lexicon van de jeugdliteratuur*, geredigeerd door Jan van Coillie, Wilma van der Pennen, Jos Staal en Herman Tromp. Groningen: Martinus Nijhoff, 2012, pp. 1-14.
- . "Gouden en Zilveren Zoen." *Lexicon van de jeugdliteratuur*, geredigeerd door Jan van Coillie, Wilma van der Pennen, Jos Staal en Herman Tromp. Groningen: Martinus Nijhoff, 2009, pp. 1-4.
- . "Wat zegt de kinderjury? De stem van kinderen bij de canonisering van kinderboeken." *Het paard van Troje. Niet-schoolse teksten in het onderwijs*, geredigeerd door Helma van Lierop-Debrauwer, Piet Mooren en Herman Verschuren. Den Haag: NBLC Uitgeverij, 1996, pp. 107-111.
- Willaert, Tom, Dirk Speelman en Fred Truyen. "Inleiding: Data, informatie, kennis en de computer." *Digitale geletterdheid: Dataverwerking in de geesteswetenschappen*. Leuven: Universitaire Pers Leuven, 2017, pp. 23-46.
- Witte, Theo. *Het oog van de meester. Een onderzoek naar de literaire ontwikkeling van havo- en vwo-leerlingen in de tweede fase van het voortgezet onderwijs*. Delft: Eburon, 2008. Dissertatie Rijksuniversiteit Groningen.

9. Bijlagen

Bijlage 1 – Volledige keyword lists

Tabel 1.1 toont de volledige *keyword lists* van het ‘literaire’ en ‘populaire’ corpus. De linkerkant geeft de 906 significante *keywords* van de ‘literaire’ jeugdromans weer, met de ‘populaire’ jeugdromans als referentiecorpus. De rechterkant van de tabel geeft de 1055 significante *keywords* van de ‘populaire’ jeugdromans weer, met de ‘literaire’ jeugdromans als referentiecorpus. In Tabel 1.1 staat de ‘R’ voor ‘rang’, de ‘K’ voor ‘keyword’ en ‘KS’ voor ‘keyness-score’. De rang van een *keyword* is gebaseerd op de *keyness-score*: hoe hoger de *keyness-score*, hoe hoger het *keyword* in de ranglijst staat. Verder geven ‘FL’ (‘frequentie literair’) en ‘FP’ (‘frequentie populair’) aan hoe vaak een *keyword* in de twee corpora voorkomt. Aan de linkerkant van de tabel wordt eerst de frequentie in het ‘literaire’ corpus vermeld, en daarna de frequenties in het ‘populaire’ corpus ter vergelijking. Aan de rechterkant van de tabel wordt eerst de frequentie in het ‘populaire’ corpus vermeld, en daarna de frequentie in het ‘literaire’ corpus ter vergelijking. Hetzelfde geldt voor de vermelding van ‘TL’ (‘titels literair’) en ‘TP’ (‘titels populair’), waarmee per corpus wordt aangegeven in hoeveel verschillende titels een *keyword* voorkomt.

Tabel 1.1 Volledige *keyword lists* van het ‘literaire’ (links) en ‘populaire’ (rechts) corpus.

R	K	KS	FL	FP	TL	TP	R	K	KS	FP	FL	TP	TP
1	zei	2655	9548	2682	24	24	1	rosa	4540	2890	17	7	2
2	jasje	2117	1917	11	12	7	2	zegt	2658	6578	2748	24	24
3	oliver	1936	1661	0	3	0	3	harry	2418	1534	8	4	1
4	was	1797	15186	6570	24	24	4	casper	1865	1164	3	2	1
5	de	1201	54208	33917	24	24	5	nunôk	1678	1026	0	1	0
6	teresa	1090	935	0	1	0	6	neuz	1442	882	0	5	0
7	vonda	1072	920	0	1	0	7	jordi	1265	782	1	2	1
8	tycho	914	784	0	3	0	8	haar	1245	12285	9657	24	24
9	bendik	909	780	0	1	0	9	is	1217	13986	11435	24	24
10	bors	890	764	0	2	0	10	sander	1205	884	32	2	2
11	waren	760	3012	902	24	24	11	jorrit	1117	683	0	1	0
12	jericho	754	647	0	1	0	12	ron	1114	681	0	2	0
13	en	750	39684	25277	24	24	13	jade	1076	658	0	4	0
14	hun	734	3060	946	24	24	14	melissa	1073	656	0	1	0
15	vroeg	708	2286	591	24	24	15	pipa	1040	636	0	1	0
16	had	677	8287	4026	24	24	16	jonas	1017	649	4	5	4
17	jef	661	567	0	3	0	17	indra	964	627	6	1	1
18	tijds	626	537	0	1	0	18	heeft	935	4542	2794	24	24
19	dylan	612	525	0	2	0	19	sofie	901	551	0	5	0
20	trops	593	509	0	1	0	20	kijkt	860	1686	577	24	22
21	julian	586	503	0	1	0	21	vraagt	853	1333	357	22	21
22	tortot	536	460	0	1	0	22	jim	785	511	5	3	1
23	moritz	533	457	0	1	0	23	anouk	767	469	0	2	0
24	muulke	530	455	0	1	0	24	sasja	757	463	0	1	0
25	ward	467	401	0	1	0	25	ruben	730	461	2	3	1
26	beitel	424	374	1	3	1	26	ezra	687	420	0	1	0
27	keek	422	2016	675	24	24	27	robin	654	425	4	4	3
28	donnie	396	340	0	1	0	28	hoor	648	1457	563	24	24
29	duncan	393	337	0	1	0	29	gaat	635	2474	1370	24	24

30	jes	386	331	0	1	0	30	lola	634	388	0	1	0
31	vincent	381	481	30	2	5	31	abby	628	384	0	1	0
32	ons	350	2805	1188	24	24	32	heb	626	4553	3264	24	24
33	momo	348	299	0	1	0	33	jabbar	608	372	0	1	0
34	cham	347	298	0	1	0	34	bo	595	364	0	3	0
35	stond	337	1710	591	24	24	35	appie	576	352	0	7	0
36	van	334	21162	13732	24	24	36	kiki	571	349	0	1	0
37	onze	320	1680	591	24	24	37	moet	563	3568	2439	24	24
38	elin	319	274	0	2	0	38	voelt	553	730	155	24	23
39	siparti	318	273	0	1	0	39	jochem	541	331	0	3	0
40	werd	315	1973	755	24	24	40	zuperzound	536	328	0	1	0
41	giphart	311	267	0	1	0	41	britt	527	322	0	4	0
42	kon	305	2812	1251	24	24	42	kan	515	3439	2394	24	24
43	far	301	276	2	1	1	43	ziet	505	1142	443	24	24
44	oorlog	299	355	18	18	10	44	hermelien	497	304	0	1	0
45	kwam	295	1863	716	24	24	45	liv	494	302	0	1	0
46	liep	291	1155	346	24	23	46	edelsteentje	486	297	0	1	0
47	begon	286	1072	309	24	24	46	heike	486	297	0	1	0
48	die	285	12702	7910	24	24	48	echt	475	2307	1418	24	24
49	hadden	275	1695	644	24	24	49	lilly	466	285	0	1	0
50	renée	275	236	0	1	0	50	komt	463	1811	1005	24	24
50	zetta	275	236	0	1	0	51	thijs	459	281	0	1	0
52	kinderen	263	697	152	24	23	52	dante	453	277	0	1	0
53	we	252	8499	5090	24	24	53	loopt	448	894	311	24	24
54	bouwheer	251	215	0	1	0	54	stefan	441	270	0	2	0
55	toen	247	4431	2366	24	24	55	rosalie	440	269	0	1	0
56	jackie	235	202	0	1	0	56	vera	437	267	0	1	0
57	mary	234	210	1	1	1	57	sascha	432	264	0	2	0
58	mei	229	322	27	12	2	58	pakt	428	527	100	21	18
59	max	228	436	65	3	3	59	denkt	427	877	313	23	23
60	umajja	227	195	0	1	0	60	stuurman	427	284	4	2	3
61	rosie	225	273	15	1	4	61	wel	420	5032	4149	24	24
62	spruk	220	189	0	1	0	62	fleur	418	263	1	4	1
62	tabby	220	189	0	1	0	63	carolien	417	255	0	2	0
64	put	219	227	6	11	5	64	roept	414	630	163	22	19
65	sallie	214	184	0	1	0	65	dijk	411	283	6	9	5
66	bleef	213	785	224	23	22	66	je	408	16040	16218	24	24
67	zag	210	1875	825	24	24	67	tygo	401	245	0	1	0
68	tembe	210	180	0	1	0	68	nou	400	2086	1321	24	20
69	angelica	207	178	0	2	0	69	noa	396	242	0	4	0
69	temberi	207	178	0	1	0	70	rosas	390	246	1	5	1
71	mo	204	184	1	1	1	71	voel	388	735	243	24	21
72	lachte	203	427	72	22	16	72	klas	376	473	93	22	18
73	ann	202	190	2	1	1	73	roos	375	383	50	12	13
74	leek	196	923	306	24	22	74	zie	374	1174	575	24	24

75	remi	196	261	19	1	1	75	izzy	365	223	0	1	0
76	sloeg	196	526	116	23	19	76	emiel	358	219	0	2	0
77	knikte	194	572	137	21	10	77	malfidus	356	218	0	1	0
78	hield	191	738	217	24	24	77	smalhart	356	218	0	1	0
79	liet	191	854	275	23	23	79	cheyenne	350	214	0	1	0
80	opa	189	301	33	11	9	79	roosmarijn	350	214	0	1	0
81	theo	189	171	1	4	1	81	loulou	343	210	0	1	0
82	reizele	186	160	0	1	0	82	ben	335	3247	2535	24	24
83	mensen	186	1422	591	24	24	83	begint	335	684	243	24	22
84	u	185	1170	450	23	24	84	professor	333	221	3	3	2
85	werden	185	545	131	24	21	85	felix	332	203	0	3	0
86	kwamen	184	575	145	24	20	86	mabel	330	202	0	1	0
87	oudstebroer	183	157	0	1	0	87	telefoon	324	500	132	23	13
88	tot	183	2137	1024	24	24	88	school	323	859	377	23	21
89	hen	182	1129	430	23	24	89	lijkt	316	805	343	24	24
90	riep	181	756	234	23	21	90	schipper	312	238	11	1	3
91	kleine	176	804	262	24	23	91	esther	311	293	31	6	1
92	trok	176	702	211	24	19	92	jack	305	294	33	9	10
93	adrian	175	150	0	1	0	93	zit	304	1337	786	24	24
94	grootvader	172	157	1	6	1	94	feline	293	179	0	1	0
95	olivers	171	147	0	3	0	95	staat	286	1349	818	24	24
96	gessel	169	145	0	1	0	96	demi	286	175	0	3	0
96	noor	169	145	0	3	0	97	haalt	283	495	151	23	19
98	gip	168	144	0	1	0	98	com	281	193	4	7	1
98	imogen	168	144	0	1	0	99	alexander	280	200	6	7	4
98	virginia	168	144	0	1	0	100	rosavandijkfastmail	278	170	0	5	0
101	moussa	167	143	0	1	0	101	verkering	278	206	8	12	3
102	wist	166	1517	673	24	24	102	staar	277	198	6	11	5
103	neelata	165	142	0	1	0	103	sas	276	169	0	4	0
104	ging	163	1905	912	24	24	104	david	275	784	361	2	4
105	wereld	163	716	228	24	24	105	madelief	268	164	0	1	0
106	jasjes	163	140	0	3	0	105	umik	268	164	0	1	0
107	victor	161	138	0	3	0	107	wemel	267	163	0	1	0
108	schwarz	160	137	0	1	0	108	billy	265	162	0	2	0
109	gust	158	136	0	1	0	109	pim	263	173	2	1	2
110	zat	158	1255	529	24	24	110	lieke	262	160	0	1	0
111	londen	157	189	10	5	3	111	fabian	260	166	1	1	1
112	lucide	156	134	0	1	0	112	debby	260	159	0	1	0
113	haalde	156	512	134	22	18	112	murk	260	159	0	1	0
114	dieren	155	253	29	16	10	114	wordt	258	1389	892	24	24
115	nam	155	471	116	22	22	115	trekt	257	517	181	21	20
116	mattia	153	131	0	1	0	116	floor	255	168	2	1	1
117	god	152	485	124	22	12	117	heel	255	2015	1483	24	24
118	legde	152	474	119	22	14	118	perkamentus	250	153	0	1	0
119	wilde	151	1713	813	24	24	119	probeer	242	388	107	23	15

120	phil	151	138	1	2	1	120	schiet	241	351	86	23	21
121	broers	148	210	18	16	10	121	draait	238	437	140	22	17
122	gijsbrecht	147	126	0	1	0	122	roy	235	144	0	1	0
123	linda	145	140	2	1	2	123	puck	235	197	14	1	2
124	vader	145	2210	1136	24	24	124	carmen	234	143	0	5	0
125	vrouwen	145	268	38	23	15	124	dobby	234	143	0	1	0
126	kind	144	503	138	24	23	124	hagrid	234	143	0	1	0
127	duitsers	144	132	1	8	1	127	zet	231	507	192	24	22
128	billie	143	123	0	1	0	128	vindt	229	564	234	24	23
128	evelien	143	123	0	1	0	129	rooz	227	139	0	4	0
130	dorp	143	282	44	19	11	130	verzonden	226	154	3	7	2
131	sem	142	122	0	1	0	131	chris	225	149	2	2	2
131	sjar	142	122	0	1	0	132	vriendin	223	351	95	22	16
133	konden	140	508	143	23	23	133	menno	222	136	0	1	0
134	frau	139	119	0	1	0	134	knikt	222	446	156	20	12
134	zizi	139	119	0	1	0	135	ga	222	1588	1132	24	24
136	stonden	138	536	158	23	24	136	malini	221	135	0	1	0
137	wolf	137	118	0	7	0	137	geeft	219	569	246	24	23
138	liepen	137	444	115	22	15	138	wil	216	2384	1925	24	24
139	niets	137	1136	487	23	24	139	slaat	216	446	160	23	21
140	soldaten	136	177	12	13	1	140	bella	216	132	0	2	0
141	lien	135	116	0	1	0	141	nl	213	137	1	11	1
141	marie	135	116	0	5	0	142	meneer	213	638	304	19	18
143	irene	134	115	0	1	0	143	paar	210	1344	921	24	24
144	mannen	134	452	121	22	19	144	sorry	206	469	183	23	18
145	verhalen	133	214	24	23	13	145	nynke	206	126	0	1	0
146	atelier	133	114	0	4	0	146	eh	205	422	151	21	17
146	bajaar	133	114	0	1	0	147	sacha	203	124	0	2	0
146	grace	133	114	0	1	0	148	alsjeblijft	202	333	95	23	18
149	john	132	321	64	5	3	149	lekker	200	560	255	24	21
150	maakte	131	606	199	24	20	150	harrys	199	122	0	1	0
151	zeiden	130	259	41	23	16	151	leerlingen	199	178	16	14	6
152	aubrey	129	111	0	1	0	152	potter	199	128	1	2	1
152	jafeth	129	111	0	1	0	153	vilijn	195	119	0	1	0
154	te	128	14600	9980	24	24	154	fiets	194	470	193	19	17
155	leger	127	144	6	14	5	155	rent	194	189	22	19	13
156	jeanne	127	109	0	1	0	156	nee	193	1854	1444	24	24
157	daarna	127	924	377	24	24	157	marloes	193	118	0	1	0
158	moest	126	1655	819	24	24	157	tony	193	118	0	3	0
159	opende	125	177	15	17	4	159	klinkt	192	501	217	23	22
160	beez	125	107	0	1	0	160	hartstikke	190	239	47	23	9
161	elk	124	504	153	24	24	161	joya	190	116	0	3	0
162	volk	124	132	4	16	4	162	rené	187	121	1	1	1
163	colin	124	106	0	1	0	163	doet	185	1003	646	24	24
164	kommissioniers	122	105	0	1	0	164	eva	184	182	22	1	3

165	nienevee	119	102	0	1	0	165	kim	182	161	14	3	3
165	sadie	119	102	0	1	0	166	houdt	182	530	248	24	22
167	paard	119	196	23	17	6	167	roep	181	208	35	14	15
168	vrouw	118	591	203	24	22	168	alid	180	110	0	1	0
169	hamlet	118	101	0	2	0	168	brands	180	110	0	2	0
169	palmtree	118	101	0	1	0	168	katja	180	110	0	2	0
171	zaten	117	473	143	24	23	168	toine	180	110	0	1	0
172	toni	117	100	0	1	0	172	alsof	179	2144	1767	24	24
173	ark	115	99	0	2	0	173	niels	179	301	88	1	2
173	lytton	115	99	0	1	0	174	valt	179	498	226	24	24
175	keizer	114	132	6	8	2	175	kijk	177	953	611	24	24
176	alan	113	97	0	2	0	176	helemaal	177	1319	953	24	24
177	linde	112	96	0	4	0	177	zo	176	6314	6307	24	24
178	mens	111	285	60	22	20	178	ik	175	38411	44365	24	24
179	zette	111	357	92	23	14	179	hallo	174	259	65	22	13
180	julien	111	95	0	1	0	180	joy	173	117	2	2	1
181	gaf	111	614	222	24	22	181	ginny	173	106	0	1	0
182	bosie	110	94	0	1	0	181	sloep	173	106	0	1	0
183	verhaal	109	473	150	24	24	183	ys	172	105	0	1	0
184	vincents	107	92	0	1	0	184	matrozen	171	127	5	1	2
185	bracht	106	216	35	22	12	185	jensen	168	103	0	1	0
186	hoempa	106	91	0	1	0	185	juno	168	103	0	1	0
187	zijn	106	18033	12669	24	24	187	amper	167	156	16	14	8
188	tweeling	106	115	4	7	3	188	politie	167	276	79	19	13
189	leven	105	1065	489	24	24	189	ezzie	167	102	0	5	0
190	of	104	4622	2874	24	24	190	alec	165	101	0	1	0
191	adie	104	89	0	1	0	191	katinka	164	100	0	2	0
192	appels	102	112	4	9	4	191	youssef	164	100	0	1	0
193	eppo	101	87	0	1	0	193	fluistert	163	237	58	20	9
194	zuchtte	100	247	50	20	5	194	ouders	162	616	337	23	22
195	zuster	100	110	4	10	2	195	ziekenhuis	159	211	45	20	13
196	draaide	98	452	148	23	17	196	mompel	158	125	7	11	2
197	glimlachte	98	227	43	18	7	197	leuk	156	550	288	24	17
198	vuur	97	252	54	24	19	198	jacobs	155	95	0	7	0
199	wij	96	886	394	24	24	199	zwadderich	154	94	0	1	0
200	wenche	96	82	0	1	0	200	milan	153	100	1	1	1
201	halve	95	329	90	23	21	201	w	153	125	8	9	5
202	dacht	95	1412	722	24	24	202	manon	152	93	0	1	0
203	camelot	94	81	0	1	0	203	gevoel	152	511	261	24	21
203	mor	94	81	0	1	0	204	voordat	151	401	176	24	15
203	sagal	94	81	0	1	0	205	caspers	150	92	0	2	0
206	hoorde	94	821	358	24	24	206	vind	149	673	400	24	23
207	aarde	94	217	41	18	17	207	anderling	147	90	0	1	0
208	kat	93	293	74	17	10	207	sneep	147	90	0	1	0
209	maam	93	80	0	2	0	209	weet	147	2766	2506	24	24

209	mayfield	93	80	0	1	0	210	laat	146	1299	991	24	24
211	manke	91	86	1	4	1	211	amber	146	89	0	3	0
212	jazz	91	78	0	4	0	212	fred	144	106	4	2	2
213	moesten	90	411	134	24	22	213	seconden	142	250	77	18	19
214	charles	90	85	1	3	1	214	onderwerp	140	188	41	19	11
215	campdirector	89	76	0	1	0	215	yoram	139	85	0	1	0
215	farley	89	76	0	1	0	216	huiswerk	138	151	23	21	6
215	trompet	89	76	0	2	0	217	kevin	136	192	45	4	2
215	william	89	76	0	3	0	218	danielle	136	83	0	1	0
219	robbie	88	99	4	2	2	218	survivaltips	136	83	0	5	0
220	vogels	88	142	16	16	9	220	doe	134	948	672	24	24
221	schudde	88	346	103	21	9	221	georgio	134	82	0	1	0
222	grootmoeder	87	75	0	10	0	221	mavis	134	82	0	1	0
223	vijand	87	118	9	12	4	223	schrikt	134	148	23	15	12
224	stuart	86	74	0	1	0	224	tom	134	166	32	5	7
225	kerkhof	85	92	3	12	1	225	gisteravond	131	188	45	23	10
226	droeg	84	236	54	21	10	226	sumanak	131	80	0	1	0
227	lilian	84	72	0	2	0	227	melissas	129	79	0	1	0
227	procopius	84	72	0	1	0	228	hè	129	705	455	24	20
229	schoot	83	334	101	22	19	229	tas	128	289	112	24	19
230	albrechts	83	71	0	1	0	230	drukt	128	171	37	20	12
231	onnoembare	82	70	0	1	0	231	angakok	128	78	0	1	0
231	werf	82	70	0	1	0	231	lian	128	78	0	1	0
233	vervolgens	81	146	20	19	11	233	hoort	127	396	193	24	23
234	zusjes	79	103	7	5	6	234	kate	127	88	2	1	1
235	carol	79	68	0	2	0	235	ligt	127	529	303	23	23
236	lag	79	745	334	24	24	236	griffoendor	126	77	0	1	0
237	schoof	79	171	30	23	7	236	hannes	126	77	0	1	0
238	bunker	79	86	3	3	3	238	krijgt	126	357	164	24	23
239	kerk	79	106	8	14	7	239	gezellig	125	176	41	23	13
240	keken	78	317	96	21	16	240	justin	124	76	0	4	0
241	bleven	78	188	37	22	7	240	luuk	124	76	0	2	0
242	bendiks	78	67	0	1	0	242	maakt	124	553	327	24	24
242	richenel	78	67	0	1	0	243	verliefd	124	351	161	21	20
244	klonk	78	474	179	24	18	244	lacht	123	340	153	21	14
245	dusoleil	77	66	0	1	0	245	mandy	123	75	0	1	0
245	emile	77	66	0	1	0	246	mevrouw	121	289	117	20	16
245	leonard	77	66	0	1	0	247	uur	121	727	487	24	24
248	sloot	77	127	15	18	6	248	vriendinnen	121	217	68	21	17
249	fluisterde	77	273	76	19	11	249	arnout	120	123	16	1	1
250	wisten	76	218	51	20	19	250	leeuw	120	97	6	10	3
251	zoon	76	227	55	23	11	251	pien	118	72	0	1	0
252	donna	76	65	0	1	0	251	zweinstein	118	72	0	1	0
253	man	75	1207	628	24	24	253	jeetje	117	82	2	13	1
254	maria	75	64	0	8	0	254	walvis	117	89	4	1	2

254	tychos	75	64	0	2	0	255	berichtje	116	124	18	16	6
256	deed	74	1129	580	24	24	256	antwoordt	116	161	37	18	12
257	vleugels	74	101	8	15	3	257	foto	116	306	134	23	16
258	carrington	73	63	0	2	0	258	legt	115	281	116	21	15
258	idelies	73	63	0	1	0	259	koen	115	76	1	1	1
258	isa	73	63	0	1	0	260	staart	115	219	73	22	21
258	kola	73	63	0	1	0	261	rosetti	114	70	0	2	0
262	zoveel	73	427	158	23	22	262	h	114	104	10	11	6
263	zonen	73	70	1	11	1	263	abeltje	113	69	0	5	0
264	russen	72	62	0	4	0	263	leendert	113	69	0	1	0
265	sprong	72	258	72	21	14	265	proefwerk	113	79	2	12	2
266	zoals	72	815	387	24	24	266	percy	112	74	1	2	1
267	men	71	79	3	15	2	267	axel	111	68	0	1	0
268	zouden	71	775	364	24	24	267	rijsterbos	111	68	0	1	0
269	opnieuw	70	446	172	24	23	269	edwin	110	149	33	2	1
270	in	70	20102	14524	24	24	270	zucht	110	382	199	24	19
271	kolonel	69	59	0	5	0	271	wc	110	183	53	21	15
271	warre	69	59	0	1	0	272	niks	109	1794	1583	24	22
273	gingen	68	473	189	22	24	273	grijnst	109	110	14	17	8
274	waar	68	2934	1818	24	24	274	mail	108	153	36	12	7
275	charleston	68	58	0	1	0	275	ijsbeer	108	76	2	2	2
275	pitta	68	58	0	1	0	276	florine	108	66	0	1	0
277	augustus	67	120	16	9	7	276	gwen	108	66	0	1	0
278	duwde	67	219	57	23	14	276	joudia	108	66	0	1	0
279	proces	67	70	2	7	2	279	dit	108	2168	1987	24	24
280	sipartis	66	57	0	1	0	280	spreekbeurt	107	79	3	3	1
281	ritme	66	127	19	16	9	281	apenbil	106	65	0	6	0
282	schilderijen	66	90	7	7	6	281	ramon	106	65	0	1	0
283	hemel	66	232	64	23	19	283	mobiel	106	183	55	13	5
284	riga	65	56	0	1	0	284	aula	105	90	7	10	3
285	oscar	65	63	1	3	1	285	durft	105	159	41	19	20
286	water	65	947	482	24	24	286	nunôks	105	64	0	1	0
287	lady	64	68	2	2	2	287	gilt	104	77	3	16	3
288	zenig	64	55	0	2	0	288	orpa	103	69	1	1	1
289	soldaat	64	72	3	10	1	289	daan	103	83	5	4	1
290	stapte	63	226	63	20	12	290	mama	103	447	261	21	16
291	schoonheid	63	87	7	13	5	291	karien	101	62	0	1	0
292	badoum	63	54	0	2	0	291	limbolollie	101	62	0	1	0
292	ottokar	63	54	0	1	0	291	tino	101	62	0	1	0
294	lijf	63	248	74	23	18	294	bijt	101	131	27	19	12
295	bloem	63	112	15	9	7	295	tranen	101	361	191	24	21
296	broer	62	311	107	22	17	296	krijg	100	364	194	24	22
297	alem	62	53	0	1	0	297	romeo	100	61	0	1	0
297	karsten	62	53	0	1	0	298	neemt	100	267	118	23	21
297	ninetta	62	53	0	1	0	299	rijdt	99	137	31	16	12

297	pastoor	62	53	0	5	0	300	jij	99	2273	2131	24	24
297	sahara	62	53	0	1	0	301	matroos	99	77	4	1	3
302	lippen	61	413	163	24	24	302	zeg	99	1250	1044	24	24
303	wilden	61	245	74	20	19	303	probeert	98	233	94	22	21
304	uw	61	247	75	22	20	304	jades	98	60	0	4	0
305	straten	61	107	14	18	7	304	toverstok	98	60	0	1	0
306	bukkie	61	52	0	1	0	304	yara	98	60	0	1	0
306	melanie	61	52	0	1	0	307	cas	96	59	0	1	0
306	sipa	61	52	0	1	0	307	cremers	96	59	0	1	0
309	zweeg	60	183	45	18	7	307	rosita	96	59	0	1	0
310	volgde	60	157	34	22	6	310	o	96	890	686	22	22
311	joden	59	51	0	5	0	311	inge	95	58	0	1	0
311	ottoline	59	51	0	1	0	311	rugtas	95	58	0	7	0
311	pantertje	59	51	0	1	0	313	vanochtend	94	158	46	20	14
311	rita	59	51	0	1	0	314	estherxs	93	57	0	5	0
311	rrattika	59	51	0	1	0	315	leila	92	66	2	1	1
311	sax	59	51	0	1	0	316	patyn	92	56	0	1	0
311	sjlambams	59	51	0	1	0	316	vlieland	92	56	0	2	0
318	medaille	59	68	3	4	3	318	maud	91	72	4	1	1
319	elfen	59	58	1	3	1	319	anneke	91	61	1	2	1
320	pap	59	209	58	17	18	320	leraar	90	131	32	15	11
321	ixilis	58	50	0	1	0	321	jdlxs	90	55	0	5	0
322	stevige	58	75	5	13	5	321	mick	90	55	0	1	0
323	zocht	58	201	55	21	15	321	olivier	90	55	0	3	0
324	gras	57	209	59	23	17	324	pancake	89	60	1	1	1
325	hing	57	263	86	23	17	325	knijpt	89	110	21	20	9
326	vertelde	57	349	132	23	22	326	vilder	88	54	0	1	0
327	keizers	57	49	0	3	0	326	vliehorst	88	54	0	1	0
327	paddy	57	49	0	3	0	328	hoeft	88	318	169	24	21
327	zoran	57	49	0	1	0	329	steekt	88	234	103	21	17
330	gsm	57	56	1	4	1	330	filmpje	87	125	30	9	5
331	land	56	217	64	21	15	331	kikis	87	53	0	1	0
332	claessen	56	48	0	1	0	331	melvin	87	53	0	1	0
332	kumar	56	48	0	1	0	331	simba	87	53	0	1	0
332	satura	56	48	0	1	0	334	jongen	87	944	760	24	24
332	sebastian	56	48	0	1	0	335	amsterdam	86	172	60	17	8
336	leken	56	161	38	18	9	336	erik	85	52	0	4	0
337	zingen	55	180	47	23	16	336	stamel	85	52	0	8	0
338	hielden	55	144	31	19	11	336	stan	85	52	0	1	0
339	knikten	55	79	7	15	4	339	ruzie	85	227	100	24	21
340	goden	55	47	0	5	0	340	gooit	84	138	39	23	10
340	tych	55	47	0	2	0	341	agenda	84	61	2	15	2
342	jongeman	54	85	9	11	6	342	hoi	84	121	29	21	10
343	waarin	54	256	85	24	20	343	sanders	84	57	1	3	1
344	engelen	54	63	3	9	1	344	idee	84	461	298	24	22

345	nacht	54	532	242	23	24	345	cola	84	124	31	20	10
346	isabelle	54	67	4	1	1	346	henk	83	51	0	3	0
347	liedjes	54	81	8	13	6	346	koekebier	83	51	0	1	0
348	ogenblikkelijk	54	46	0	7	0	348	loop	83	419	262	21	23
348	street	54	46	0	2	0	349	jenny	83	60	2	1	1
350	martin	53	74	6	2	3	350	wijst	82	205	86	20	17
351	house	53	58	2	3	2	351	gepest	82	66	4	15	4
352	kenden	53	62	3	15	3	352	gezoend	81	94	16	18	8
353	hut	53	98	14	9	5	353	vakantie	81	205	87	21	16
354	keizerlijke	52	45	0	3	0	354	fear	80	49	0	5	0
354	nikkeltje	52	45	0	1	0	355	ook	80	5071	5385	24	24
354	pond	52	45	0	5	0	356	d	80	80	10	16	5
354	sergeant	52	45	0	4	0	357	snauwt	80	58	2	12	2
358	hout	52	158	39	24	10	358	waarschijnlijk	80	378	230	24	22
359	voelde	52	815	422	22	24	359	jou	79	888	720	24	24
360	giechelde	52	61	3	12	2	360	bel	79	199	84	22	18
361	elke	52	821	426	24	24	361	helaas	79	113	27	22	9
362	jurk	51	120	23	18	12	362	vanavond	79	283	150	24	22
363	pigling	51	44	0	1	0	363	computer	79	144	46	16	8
363	quentin	51	44	0	1	0	364	toch	79	2654	2630	24	24
365	enkel	50	186	53	19	18	365	stopt	78	145	47	21	15
366	waarop	50	232	76	22	20	366	lokaal	77	78	10	16	4
367	mietek	50	43	0	1	0	367	dantes	77	47	0	1	0
367	mirakel	50	43	0	5	0	367	vries	77	47	0	1	0
367	mosje	50	43	0	1	0	369	gisteren	76	239	117	24	19
367	taneses	50	43	0	1	0	370	annemarie	75	46	0	2	0
367	tiras	50	43	0	2	0	370	indras	75	46	0	1	0
372	noorwegen	50	50	1	5	1	370	rosardientje	75	46	0	1	0
373	zakdoek	50	77	8	15	5	373	leuke	75	142	47	24	13
374	held	50	100	16	9	8	374	emma	75	123	35	1	2
375	rook	50	209	65	21	17	375	boontjes	75	51	1	4	1
376	droegen	49	70	6	12	3	376	bureau	74	172	68	22	16
377	brood	49	154	39	23	14	377	oké	74	413	269	22	15
378	badeloch	49	42	0	1	0	378	schor	74	107	26	14	10
378	gitta	49	42	0	1	0	379	pippas	74	45	0	1	0
378	jurken	49	42	0	10	0	380	gewoon	73	1062	913	24	24
378	krit	49	42	0	1	0	381	spijt	73	287	159	24	22
378	moerassen	49	42	0	4	0	382	graffiti	73	50	1	5	1
378	serge	49	42	0	2	0	383	hé	73	334	200	24	20
378	sherylen	49	42	0	1	0	384	ja	72	2108	2048	24	24
385	kruiden	49	54	2	10	1	385	bang	72	667	514	24	24
386	geiten	49	49	1	10	1	386	grapje	72	109	28	21	14
386	hendrik	49	49	1	3	1	387	ez	72	44	0	5	0
386	soho	49	49	1	2	1	387	isabel	72	44	0	1	0
389	trokken	49	112	21	20	7	389	hou	72	499	352	24	23

390	leunde	49	99	16	15	7	390	lachen	71	555	406	24	23
391	charlie	49	62	4	1	1	391	help	71	184	79	24	22
391	olie	49	62	4	16	3	392	portemonnee	71	74	10	15	5
391	ongetwijfeld	49	62	4	14	2	393	schudt	71	219	106	20	13
394	piano	49	58	3	7	3	394	minuten	71	337	205	23	22
395	enkele	48	191	57	21	18	395	maarten	71	167	67	3	3
396	begonnen	48	283	105	24	22	396	b	71	80	13	18	10
397	meester	48	93	14	11	5	397	doornroske	70	43	0	1	0
398	zagen	48	264	95	24	18	397	schoolkrant	70	43	0	6	0
399	kunst	48	87	12	12	5	399	ruiter	69	68	8	1	4
400	andrew	48	41	0	1	0	400	verdwijnt	69	138	48	18	13
400	gary	48	41	0	1	0	401	ella	69	42	0	1	0
400	momos	48	41	0	1	0	401	omg	69	42	0	3	0
400	royal	48	41	0	2	0	401	zara	69	42	0	4	0
404	graf	47	120	25	15	9	404	open	68	1022	885	24	24
405	planken	47	92	14	18	6	405	joh	68	125	40	16	7
406	boot	47	145	36	14	6	406	euro	68	137	48	21	7
407	generaal	47	52	2	6	2	407	horloge	68	120	37	21	10
408	nicola	47	40	0	1	0	408	sist	67	64	7	17	4
408	panter	47	40	0	3	0	409	harriet	67	41	0	1	0
408	schmetterling	47	40	0	1	0	409	jamilia	67	41	0	1	0
408	tibid	47	40	0	1	0	409	kuur	67	41	0	2	0
408	warschau	47	40	0	1	0	409	michiel	67	41	0	1	0
408	zaza	47	40	0	1	0	409	remco	67	41	0	2	0
414	gooide	46	182	54	20	10	409	rubens	67	41	0	1	0
415	lagen	46	263	96	23	19	415	blijft	66	451	316	23	22
416	kroop	46	114	23	17	7	416	kromme	66	68	9	4	8
417	heilige	46	56	3	17	2	417	omhoog	66	430	297	24	24
417	leider	46	56	3	8	2	418	springt	66	136	49	20	12
419	drukte	46	190	58	22	13	419	grijzend	66	100	26	16	13
420	merkte	46	159	43	22	14	420	klassenfeest	65	40	0	2	0
421	praatte	46	109	21	21	11	420	rozie	65	40	0	5	0
422	oma	46	371	157	11	19	422	pijn	65	482	347	24	24
423	mocht	46	367	155	23	24	423	vanmiddag	65	158	65	23	15
424	rende	46	201	64	21	11	424	waardoor	64	188	88	23	20
425	dwerg	46	76	9	3	2	425	milou	64	39	0	1	0
426	want	46	1342	786	24	24	425	saschas	64	39	0	2	0
427	middenin	45	59	4	11	4	425	sofies	64	39	0	1	0
428	anke	45	39	0	1	0	425	stijn	64	39	0	1	0
428	bees	45	39	0	1	0	429	kasper	64	44	1	1	1
428	felaya	45	39	0	1	0	430	gelukkig	63	422	294	24	24
428	katje	45	39	0	4	0	431	deur	63	1029	908	24	24
428	pit	45	39	0	2	0	432	word	63	338	217	24	22
428	saxofoon	45	39	0	1	0	433	eikel	62	53	4	15	3
428	taylor	45	39	0	1	0	434	wiskunde	62	58	6	13	3

435	maakten	45	149	39	21	16	435	toverstaf	62	43	1	1	1
436	voortdurend	45	102	19	19	9	436	dringt	62	67	10	14	5
437	vlot	45	50	2	7	2	437	snap	62	313	196	24	21
438	jerichos	44	38	0	1	0	438	wrijft	61	84	19	17	7
438	korczak	44	38	0	1	0	439	mompelt	61	137	53	16	8
438	lucetia	44	38	0	1	0	440	snapt	61	124	44	20	14
438	mon	44	38	0	2	0	441	knalrood	61	49	3	17	3
438	pater	44	38	0	3	0	441	tips	61	49	3	10	1
438	sptom	44	38	0	1	0	443	berend	60	37	0	2	0
438	sri	44	38	0	1	0	443	dana	60	37	0	1	0
438	vladzimka	44	38	0	1	0	443	jochems	60	37	0	1	0
446	stak	44	316	128	24	15	446	merkt	60	94	25	15	12
447	poort	44	80	11	16	5	447	hangt	60	217	115	23	20
448	rots	44	74	9	9	3	448	geïrriteerd	60	76	15	19	6
449	paarden	44	101	19	16	6	449	stapt	60	132	50	17	11
450	wachtte	43	191	61	23	9	450	trap	60	360	241	24	24
451	deden	43	214	73	21	17	451	eigenlijk	60	630	503	24	23
452	altijd	43	1470	881	24	24	452	blonde	60	117	40	21	13
453	welnee	43	67	7	17	4	453	huilen	59	333	217	24	23
454	bor	43	37	0	2	0	454	adjutant	59	51	4	1	2
454	jongstebroer	43	37	0	1	0	455	kamer	59	812	690	24	24
454	lom	43	37	0	1	0	456	trek	59	218	117	21	20
454	tal	43	37	0	1	0	457	werkstuk	59	48	3	6	3
458	gewone	43	128	31	19	16	458	topje	59	56	6	12	6
459	leidde	42	63	6	13	2	459	scherm	59	128	48	19	15
460	broertjes	42	48	2	3	2	460	anouks	59	36	0	2	0
460	grot	42	48	2	5	2	460	boaz	59	36	0	1	0
462	sprak	42	155	44	21	13	460	gladius	59	36	0	1	0
463	plots	42	43	1	7	1	460	jeroen	59	36	0	1	0
464	antoine	42	36	0	2	0	460	kelly	59	36	0	1	0
464	blät	42	36	0	1	0	460	nier	59	36	0	1	0
464	couraz	42	36	0	1	0	466	please	59	69	12	12	5
464	kostuum	42	36	0	4	0	467	zoenen	58	167	77	22	11
464	krijgers	42	36	0	2	0	468	schuldig	58	100	30	22	15
464	teresas	42	36	0	1	0	469	heus	58	189	95	21	16
470	duitsland	42	59	5	7	4	470	godzijdank	58	68	12	12	7
471	lied	42	83	13	15	5	471	eng	57	93	26	19	8
472	kende	42	263	101	23	23	472	vreselijk	57	167	78	23	18
473	geur	41	184	59	19	20	473	gek	57	576	454	24	23
474	zon	41	329	139	24	19	474	berger	57	35	0	1	0
475	anne	41	51	3	1	3	474	harpoen	57	35	0	1	0
476	steen	41	159	47	22	16	474	joon	57	35	0	5	0
477	lieten	41	136	36	21	10	474	karin	57	35	0	2	0
478	lakens	41	58	5	16	5	474	livs	57	35	0	1	0
479	beiteltje	41	35	0	1	0	474	rik	57	35	0	1	0

479	braxas	41	35	0	1	0	474	vogelkijkhut	57	35	0	1	0
479	fanfare	41	35	0	2	0	474	walvissen	57	35	0	1	0
479	gjøvik	41	35	0	3	0	482	smoes	57	57	7	16	5
479	hilda	41	35	0	1	0	483	blijf	57	333	221	24	24
479	mono	41	35	0	1	0	484	draai	57	161	74	16	16
479	wellicht	41	35	0	8	0	485	vraag	56	594	474	24	24
479	yossel	41	35	0	1	0	486	haal	56	269	164	24	20
487	speelde	41	125	31	18	12	487	camera	56	98	30	9	7
488	stad	41	367	162	23	24	488	basilisk	56	34	0	1	0
489	schrijven	41	270	106	21	21	488	duffelingen	56	34	0	1	0
490	bert	40	61	6	4	1	488	ijsveld	56	34	0	1	0
491	hoorden	40	133	35	18	12	488	negeert	56	34	0	15	0
492	theater	40	46	2	7	2	488	roozizbooz	56	34	0	1	0
493	front	40	41	1	6	1	493	piercing	56	39	1	6	1
494	zilver	40	57	5	7	4	494	rukt	56	51	5	16	3
495	aten	40	78	12	19	7	495	fluister	55	72	15	13	5
495	mantel	40	78	12	7	1	496	bijna	55	1041	943	24	24
497	eerste	40	935	527	24	24	497	keihard	55	102	33	22	12
498	dorpsoudste	40	34	0	1	0	498	aarzelt	55	68	13	16	4
498	griekse	40	34	0	3	0	499	auditie	55	42	2	3	2
498	lantaarn	40	34	0	5	0	500	pauze	54	95	29	21	13
498	polen	40	34	0	7	0	501	gil	54	73	16	22	8
498	tessel	40	34	0	1	0	502	clip	54	38	1	4	1
498	unni	40	34	0	1	0	502	keyboard	54	38	1	2	1
504	na	40	1712	1061	24	24	504	beuker	54	33	0	1	0
505	schilderij	39	112	26	7	6	504	korzel	54	33	0	1	0
506	armband	39	53	4	2	1	504	lillys	54	33	0	1	0
506	oosten	39	53	4	12	3	504	meyer	54	33	0	1	0
508	kennis	39	66	8	10	8	508	fijn	54	231	134	23	22
508	little	39	66	8	6	2	509	barcelona	54	65	12	3	4
510	één	39	924	521	24	24	510	shit	53	192	102	22	10
511	bron	39	49	3	6	3	511	totdat	53	187	98	18	13
512	begraven	39	90	17	16	8	512	lachend	53	177	90	23	16
512	zussen	39	90	17	13	8	513	verdrietig	53	103	35	24	12
514	ach	38	246	95	22	18	514	leilas	52	32	0	1	0
515	boomgaard	38	33	0	6	0	514	ralf	52	32	0	1	0
515	ol	38	33	0	2	0	514	rons	52	32	0	1	0
515	zedebab	38	33	0	1	0	514	rosalies	52	32	0	1	0
518	pakte	38	302	127	21	15	518	internet	52	85	24	17	8
519	ondertussen	38	153	46	19	17	519	zaklamp	52	46	4	6	4
520	jonge	38	159	49	19	9	520	bellen	51	239	144	23	17
521	godverdomme	38	84	15	8	4	521	online	51	65	13	12	5
522	jongetje	38	76	12	16	9	522	rob	51	110	41	2	1
523	kleed	38	55	5	11	5	523	duwt	51	157	76	20	10
524	monnik	38	39	1	4	1	524	traan	51	61	11	18	10

524	vruchten	38	39	1	8	1	525	dirk	51	36	1	2	1
526	vertrok	37	88	17	17	6	525	verzucht	51	36	1	9	1
527	tweede	37	339	150	24	22	527	dwight	51	31	0	2	0
528	ezeltje	37	32	0	2	0	527	hetty	51	31	0	1	0
528	hatsi	37	32	0	1	0	527	instagram	51	31	0	6	0
528	hertog	37	32	0	3	0	527	jetta	51	31	0	1	0
528	mussolini	37	32	0	1	0	527	psv	51	31	0	1	0
528	tempel	37	32	0	5	0	527	smit	51	31	0	2	0
528	tentdeel	37	32	0	1	0	527	tigo	51	31	0	1	0
534	tijger	37	43	2	4	2	534	fee	50	42	3	1	2
535	bewoog	37	124	33	20	9	535	joe	50	39	2	5	2
536	zonder	37	1098	645	24	24	535	rector	50	39	2	6	1
537	gordel	37	38	1	10	1	537	doodstil	50	97	33	18	11
538	potten	37	57	6	16	3	538	glijdt	50	60	11	16	7
539	engel	37	66	9	14	6	539	wangen	50	233	141	24	23
540	zoë	36	108	26	2	3	540	meiden	49	104	38	19	9
541	keren	36	110	27	21	14	541	barbaar	49	35	1	2	1
542	schreef	36	123	33	20	12	541	brugklas	49	35	1	14	1
543	schonk	36	50	4	14	4	543	dekbed	49	69	16	13	6
544	wierp	36	103	24	16	5	544	joons	49	30	0	2	0
545	alfred	36	31	0	1	0	544	piggy	49	30	0	1	0
545	avenne	36	31	0	1	0	546	aardig	49	205	118	24	19
545	beek	36	31	0	8	0	547	pillen	48	61	12	13	7
545	brandaan	36	31	0	1	0	548	anders	48	1164	1100	24	24
545	burgers	36	31	0	10	0	549	lig	48	92	31	21	11
545	festival	36	31	0	2	0	550	beetje	47	772	680	24	24
545	inelesi	36	31	0	1	0	551	abbys	47	29	0	1	0
545	kasia	36	31	0	1	0	551	cam	47	29	0	1	0
545	lanka	36	31	0	1	0	551	ittimiini	47	29	0	1	0
545	leiders	36	31	0	7	0	551	limboland	47	29	0	4	0
545	orlinde	36	31	0	1	0	551	onthoofde	47	29	0	1	0
545	sofa	36	31	0	6	0	556	thuis	47	564	464	24	24
545	together	36	31	0	3	0	557	kruipt	47	79	23	19	11
545	vanden	36	31	0	1	0	558	fietst	47	56	10	12	5
545	veranda	36	31	0	4	0	559	uh	47	37	2	7	2
545	walter	36	31	0	4	0	560	prima	47	143	69	24	15
561	zwijgen	36	131	37	20	12	561	nina	47	77	22	3	2
562	jaren	36	248	99	23	19	562	m	46	234	146	17	16
563	landen	36	53	5	16	4	563	dat	46	19852	23529	24	24
564	stenen	36	182	63	21	13	564	kreunt	46	49	7	15	4
565	pad	36	195	70	20	16	565	bril	46	116	49	16	13
566	orde	36	100	23	20	14	566	wenkbrauw	46	59	12	15	6
567	renden	36	59	7	15	4	567	leraren	46	57	11	12	7
568	werkplaats	35	37	1	6	1	568	britts	46	28	0	3	0
569	grens	35	73	12	14	9	568	draco	46	28	0	1	0

570	duizend	35	102	24	14	13	568	marieke	46	28	0	5	0
571	geboren	35	115	30	19	16	568	noas	46	28	0	2	0
572	heuvels	35	70	11	11	3	568	onvoldoende	46	28	0	12	0
573	bielen	35	30	0	1	0	568	petunia	46	28	0	1	0
573	fing	35	30	0	1	0	568	plijster	46	28	0	1	0
573	gloria	35	30	0	2	0	568	schiedam	46	28	0	1	0
573	langgeleden	35	30	0	6	0	576	miss	46	55	10	11	4
573	malika	35	30	0	1	0	577	iets	46	2499	2616	24	24
573	songfestival	35	30	0	1	0	578	donker	45	413	317	23	23
579	worden	35	1456	898	24	24	579	expres	45	69	18	19	9
580	liefde	35	201	74	22	17	580	sneeuw	45	146	73	7	13
580	woestijn	35	45	3	10	2	581	gang	45	409	314	24	21
582	bad	35	108	27	19	11	582	willem	45	48	7	6	3
583	hulde	35	101	24	21	11	583	no	45	129	60	14	8
584	koning	35	72	12	9	6	584	tuur	45	32	1	8	1
584	volwassenen	35	72	12	12	6	585	jullie	44	1410	1386	24	24
586	klanten	35	58	7	9	5	586	drezuzels	44	27	0	1	0
587	stopte	35	153	49	21	11	586	foppe	44	27	0	1	0
588	gaven	34	77	14	16	6	586	lucius	44	27	0	1	0
589	echte	34	259	107	24	23	586	noud	44	27	0	1	0
590	hebzucht	34	36	1	3	1	586	pula	44	27	0	1	0
590	noch	34	36	1	11	1	591	paniek	44	152	79	22	20
592	mand	34	69	11	13	5	592	schreeuwt	44	104	42	19	12
593	alles	34	1972	1265	24	24	593	schout	44	45	6	1	1
594	doek	34	84	17	16	7	593	streelt	44	45	6	15	4
595	kort	34	219	85	24	21	595	spijkerbroek	44	66	17	18	8
596	mark	34	40	2	2	2	596	wodka	43	57	12	7	3
597	appelbomen	34	29	0	7	0	597	kwast	43	47	7	5	4
597	getto	34	29	0	2	0	597	madame	43	47	7	2	5
597	ilona	34	29	0	1	0	599	sputen	43	40	4	5	3
597	kapel	34	29	0	6	0	600	stukje	43	210	129	24	22
597	klif	34	29	0	4	0	601	druk	43	292	204	24	22
597	laurens	34	29	0	2	0	602	bieb	43	31	1	11	1
597	markies	34	29	0	1	0	603	reageert	43	60	14	20	8
597	menor	34	29	0	1	0	604	vast	43	721	640	24	24
597	montero	34	29	0	1	0	605	aarsman	43	26	0	1	0
597	nilliewasser	34	29	0	1	0	605	bosch	43	26	0	8	0
597	sjeer	34	29	0	1	0	605	jesse	43	26	0	3	0
597	tadeusz	34	29	0	1	0	605	neuzie	43	26	0	3	0
597	vloed	34	29	0	7	0	605	niccky	43	26	0	1	0
597	weitje	34	29	0	4	0	605	trainingskamp	43	26	0	1	0
597	zalf	34	29	0	8	0	611	durf	43	138	69	24	19
612	vol	34	694	381	24	24	612	glipt	42	34	2	12	2
613	voeten	34	401	193	24	22	613	gezicht	42	1211	1173	24	24
614	voerde	34	54	6	13	3	614	fotos	42	183	107	19	14

615	greep	34	231	92	22	14	615	werpt	42	52	10	17	6
616	verdomme	34	104	26	15	9	616	alcohol	42	50	9	14	6
617	appel	33	68	11	14	8	617	giechelt	42	39	4	10	3
617	hemd	33	68	11	15	6	618	mag	42	776	701	24	24
619	begreep	33	279	120	22	19	619	ren	42	66	18	16	9
620	kleintjes	33	35	1	9	1	620	opeens	42	685	605	23	21
620	stina	33	35	1	3	1	621	geschorst	41	30	1	10	1
622	soep	33	65	10	15	5	621	scooter	41	30	1	7	1
623	groen	33	114	31	21	17	623	ogen	41	1821	1863	24	24
624	ooit	33	518	268	24	24	624	stem	41	775	702	24	24
625	einde	33	235	95	22	19	625	strijkt	41	55	12	15	5
626	mochten	33	116	32	20	14	625	trapt	41	55	12	17	6
627	tevreden	33	177	63	20	24	627	bijles	41	25	0	6	0
628	wreef	33	103	26	19	6	627	boogaard	41	25	0	1	0
629	hijgde	33	59	8	14	4	627	hostel	41	25	0	1	0
630	reis	33	122	35	16	14	627	proest	41	25	0	8	0
631	schilderen	33	56	7	7	4	627	rozepeester	41	25	0	1	0
631	taart	33	87	19	8	7	627	sjoerd	41	25	0	4	0
633	douanier	33	28	0	1	0	627	umiks	41	25	0	1	0
633	fars	33	28	0	1	0	634	adem	40	483	398	24	24
633	karavaners	33	28	0	1	0	635	trillen	40	125	61	24	16
633	lame	33	28	0	1	0	636	lip	40	93	37	21	14
633	mattice	33	28	0	1	0	637	slaakt	40	29	1	11	1
633	oostfront	33	28	0	1	0	638	duw	40	154	85	22	17
633	parcival	33	28	0	1	0	639	leest	40	90	35	20	13
633	poesje	33	28	0	3	0	640	ineens	39	519	437	19	17
633	queensberry	33	28	0	1	0	641	huisarrest	39	32	2	12	2
633	ridders	33	28	0	4	0	642	knijp	39	64	18	12	8
633	strot	33	28	0	8	0	643	veegt	39	75	25	18	8
633	thybeert	33	28	0	1	0	644	colaatje	39	24	0	11	0
633	wessum	33	28	0	1	0	644	duyf	39	24	0	1	0
646	genoeg	32	710	395	24	24	644	ezzebessieladielo	39	24	0	1	0
647	annie	32	34	1	2	1	644	grist	39	24	0	13	0
647	ginder	32	34	1	2	1	644	jims	39	24	0	2	0
647	hitler	32	34	1	4	1	644	jolanda	39	24	0	1	0
650	ter	32	119	34	21	19	644	leerlingenkamer	39	24	0	1	0
651	dode	32	133	41	21	10	644	norks	39	24	0	1	0
652	kruik	32	49	5	7	3	644	sara	39	24	0	3	0
652	sliepen	32	49	5	17	5	644	simon	39	24	0	3	0
654	bewogen	32	58	8	16	6	644	timmers	39	24	0	1	0
654	verre	32	58	8	16	6	644	voldemort	39	24	0	1	0
656	manier	32	344	161	24	23	644	wemels	39	24	0	1	0
657	ene	32	314	143	24	23	657	vervolgt	39	37	4	8	2
658	reikte	32	38	2	11	2	658	reactie	39	79	28	20	12
659	sloegen	32	76	15	18	8	659	buigt	39	100	43	18	15

660	zwaard	31	83	18	7	3	660	bedenkt	38	53	12	12	6
661	astrid	31	27	0	3	0	661	zak	38	243	166	23	21
661	bajaars	31	27	0	1	0	662	jurkje	38	34	3	9	3
661	bittor	31	27	0	1	0	663	mailen	38	28	1	9	1
661	jongeheer	31	27	0	4	0	663	redactie	38	28	1	8	1
661	jump	31	27	0	2	0	663	wouter	38	28	1	4	1
661	katz	31	27	0	1	0	666	keel	38	282	203	24	23
661	lewes	31	27	0	1	0	667	nienke	38	84	32	1	1
661	tonnie	31	27	0	1	0	668	leun	38	43	7	9	4
661	tuniek	31	27	0	5	0	668	opendoet	38	43	7	14	6
661	vanessa	31	27	0	1	0	670	getver	38	31	2	8	1
671	begrepen	31	136	43	20	18	670	super	38	31	2	16	2
672	armen	31	708	396	24	24	672	gris	38	23	0	7	0
673	goot	31	45	4	14	3	672	kabelgat	38	23	0	1	0
673	schilder	31	45	4	6	4	672	veras	38	23	0	1	0
673	voedsel	31	45	4	13	2	675	maandag	38	100	44	20	13
676	evenmin	31	33	1	12	1	676	lieverd	37	64	19	14	9
676	hei	31	33	1	7	1	677	makkelijk	37	134	71	24	17
676	kruiwagen	31	33	1	6	1	678	prikken	37	67	21	15	14
679	duizenden	31	57	8	15	5	679	zielig	37	93	39	19	12
680	voorbij	31	406	201	24	24	680	bed	37	758	696	24	23
681	hielp	31	135	43	22	16	681	wauw	37	52	12	14	4
682	bergen	31	62	10	14	4	682	plank	37	97	42	13	13
683	bleek	30	212	85	24	21	683	dader	37	38	5	6	3
684	almaar	30	26	0	4	0	684	lieve	37	186	116	22	20
684	dijen	30	26	0	11	0	685	bukt	37	33	3	15	3
684	empire	30	26	0	1	0	686	enge	37	40	6	18	4
684	feliz	30	26	0	1	0	687	bekijkt	37	68	22	20	10
684	katrina	30	26	0	1	0	688	ijsschotsen	37	27	1	1	1
684	kroekesjtop	30	26	0	1	0	688	light	37	27	1	7	1
684	minnaar	30	26	0	7	0	690	drugs	37	42	7	7	4
684	oslo	30	26	0	3	0	691	dagboek	37	95	41	8	5
684	stefa	30	26	0	1	0	692	nummer	37	202	131	22	19
684	veldkok	30	26	0	1	0	693	ap	36	30	2	4	1
684	vodden	30	26	0	7	0	694	liefst	36	134	72	24	20
695	ten	30	185	70	24	20	695	trilt	36	53	13	16	9
696	lang	30	1102	667	24	24	696	stemmetje	36	58	16	18	7
697	volgden	30	79	17	18	5	697	mam	36	210	139	22	12
698	herkende	30	130	41	21	16	698	cin	36	22	0	1	0
699	radio	30	56	8	12	6	698	ezras	36	22	0	1	0
700	bouwen	30	64	11	13	9	698	hagrids	36	22	0	1	0
701	voorzitter	30	47	5	4	1	698	holy	36	22	0	7	0
702	feit	30	74	15	14	7	698	jessica	36	22	0	2	0
703	blazen	30	53	7	18	5	698	jordis	36	22	0	1	0
703	velden	30	53	7	15	7	698	nobbe	36	22	0	1	0

705	gruis	30	32	1	5	1	698	rechercheur	36	22	0	4	0
705	knielde	30	32	1	11	1	698	robins	36	22	0	2	0
705	kunstenaars	30	32	1	5	1	698	tonys	36	22	0	1	0
708	kunstenaar	30	40	3	2	3	698	troelstra	36	22	0	1	0
709	stal	30	61	10	12	1	698	wasstraat	36	22	0	2	0
710	praatten	30	66	12	15	7	710	praat	36	191	122	24	19
711	nis	30	36	2	7	2	711	les	36	160	95	19	17
711	rugzakken	30	36	2	5	1	712	snuift	35	39	6	12	5
713	parijs	29	58	9	9	7	713	lotte	35	45	9	2	2
714	probeerde	29	410	206	22	22	714	oeeps	35	32	3	12	3
714	schoten	29	78	17	15	7	715	ploft	35	41	7	16	5
716	eetkamer	29	43	4	3	1	716	staan	35	1260	1259	24	24
717	verwonderd	29	55	8	8	4	717	slot	35	184	117	22	23
718	and	29	80	18	9	9	718	nu	35	3199	3502	24	24
718	arthur	29	80	18	2	1	719	wat	35	6823	7827	24	24
720	alf	29	25	0	1	0	720	donderdag	35	60	18	14	5
720	berrie	29	25	0	1	0	721	woont	35	121	63	23	16
720	jatten	29	25	0	7	0	722	vannacht	35	140	79	24	17
720	lenz	29	25	0	1	0	723	geesten	35	48	11	6	5
720	londense	29	25	0	2	0	724	afpraak	34	90	39	17	12
720	mabe	29	25	0	1	0	725	benny	34	21	0	1	0
720	pei	29	25	0	1	0	725	faab	34	21	0	1	0
720	quinten	29	25	0	1	0	725	felines	34	21	0	1	0
720	rosebery	29	25	0	1	0	725	fenema	34	21	0	1	0
720	voorhang	29	25	0	1	0	725	geldereren	34	21	0	4	0
720	vuerinckx	29	25	0	1	0	725	lou	34	21	0	1	0
720	zoho	29	25	0	1	0	725	pfeiffer	34	21	0	2	0
732	kippen	29	46	5	17	3	725	xtc	34	21	0	1	0
733	alle	29	1115	680	24	24	733	gaan	34	2225	2369	24	24
734	gebouwd	29	49	6	13	5	734	sluipt	34	31	3	13	2
734	woonden	29	49	6	14	5	735	bart	34	25	1	3	1
736	mooiste	29	91	23	17	10	735	choreograaf	34	25	1	1	1
737	waarvan	29	134	44	21	19	735	michael	34	25	1	3	1
738	nol	29	31	1	1	1	738	stormt	33	28	2	13	1
738	officieren	29	31	1	5	1	739	grijns	33	103	50	21	15
740	hoefde	29	175	66	22	17	740	weekend	33	124	67	20	14
741	marathon	29	39	3	3	3	741	ssst	33	33	4	14	4
741	schoven	29	39	3	11	2	742	slaapt	33	104	51	21	15
743	brussel	28	35	2	5	2	743	leuks	33	45	10	21	6
743	eik	28	35	2	8	1	744	geschrokken	33	170	107	24	17
745	kop	28	426	218	23	24	745	effe	33	35	5	12	3
746	ma	28	133	44	8	13	746	check	33	43	9	10	3
747	winnen	28	121	38	18	17	746	tovenaar	33	43	9	2	4
748	blies	28	81	19	14	5	748	p	33	174	111	13	2
749	diezelfde	28	48	6	17	5	749	ijs	33	134	76	13	16

750	veegde	28	94	25	19	6	750	aragog	33	20	0	1	0
751	mooier	28	83	20	17	11	750	blurp	33	20	0	1	0
752	namen	28	193	77	23	20	750	griffel	33	20	0	1	0
753	bijbel	28	24	0	7	0	750	harpoenier	33	20	0	1	0
753	dienstmeisje	28	24	0	5	0	750	maf	33	20	0	8	0
753	fakkels	28	24	0	9	0	750	sorteerhoed	33	20	0	1	0
753	guesthouse	28	24	0	2	0	750	stefans	33	20	0	2	0
753	jana	28	24	0	1	0	750	sugababes	33	20	0	1	0
753	manden	28	24	0	7	0	758	homo	33	58	18	8	4
753	marchrizar	28	24	0	1	0	759	praten	33	582	522	24	24
753	pokeraar	28	24	0	1	0	760	stamelt	32	30	3	11	3
753	tijdreizen	28	24	0	1	0	761	normaal	32	203	138	24	21
753	zalewski	28	24	0	1	0	762	duizelig	32	81	34	18	13
753	zusters	28	24	0	6	0	763	bedoelt	32	109	56	23	19
764	vijfde	28	76	17	14	14	764	filmen	32	24	1	4	1
765	plek	28	372	185	23	24	764	subject	32	24	1	1	1
766	jeep	28	30	1	5	1	764	toverkunst	32	24	1	2	1
766	manen	28	30	1	8	1	764	ziekenzaal	32	24	1	1	1
766	poëzie	28	30	1	5	1	768	team	32	65	23	18	5
766	schrijvers	28	30	1	4	1	769	vist	32	27	2	14	1
766	zongen	28	30	1	13	1	770	donkere	32	236	170	23	21
771	hooi	28	38	3	6	3	771	aankijkt	32	32	4	11	4
772	bloemen	28	126	41	21	16	772	bloost	32	44	10	10	5
773	zullen	28	559	306	24	24	773	appartement	32	42	9	8	5
774	klant	28	66	13	5	7	774	hoopt	32	57	18	14	10
775	wand	27	73	16	15	7	775	tenminste	31	200	137	24	21
776	bakker	27	41	4	10	4	776	schim	31	52	15	9	6
776	doeken	27	41	4	10	4	777	fietsen	31	156	97	20	15
776	gleden	27	41	4	14	2	778	ongemakkelijk	31	77	32	22	15
776	kruiken	27	41	4	6	1	779	film	31	141	84	21	15
780	strekte	27	50	7	15	3	780	gymzaal	31	19	0	5	0
780	verlangen	27	50	7	13	5	780	izzys	31	19	0	1	0
782	doden	27	99	28	15	10	780	kermisbaas	31	19	0	1	0
783	champagne	27	47	6	6	4	780	luf	31	19	0	4	0
783	vrede	27	47	6	12	4	780	odius	31	19	0	1	0
785	gezelschap	27	75	17	14	9	780	rosalinde	31	19	0	1	0
786	vroegen	27	84	21	20	10	780	sputbus	31	19	0	4	0
787	kneep	27	101	29	18	9	780	susan	31	19	0	2	0
787	schudden	27	101	29	19	15	788	hoop	31	328	262	24	23
789	baas	27	113	35	21	14	789	misselijk	31	104	53	23	18
790	honderd	27	173	67	22	19	790	trut	31	64	23	13	3
791	verkopen	27	88	23	13	13	791	blik	31	537	479	24	24
792	blauwbaard	27	23	0	2	0	792	uitziet	31	45	11	19	9
792	brax	27	23	0	1	0	793	tikt	31	61	21	16	7
792	communisten	27	23	0	2	0	794	steeds	31	988	973	24	23

792	dinak	27	23	0	1	0	795	tellen	31	118	65	21	19
792	friedrich	27	23	0	1	0	796	opengaat	30	31	4	12	4
792	hutten	27	23	0	9	0	797	france	30	23	1	2	1
792	knopenkauwer	27	23	0	1	0	798	gympen	30	26	2	12	2
792	leja	27	23	0	1	0	799	net	30	1355	1388	24	24
792	leon	27	23	0	2	0	800	goh	30	56	18	16	7
792	oggluk	27	23	0	1	0	801	vrijdag	30	84	38	22	10
792	oussidin	27	23	0	1	0	802	briefje	30	114	62	21	12
792	papyrusboot	27	23	0	1	0	803	schuld	30	196	135	24	23
792	sublieme	27	23	0	2	0	804	bromt	30	33	5	12	5
792	wilfried	27	23	0	1	0	804	zoent	30	33	5	17	5
806	keerde	27	60	11	15	5	806	hoofdstuk	30	98	49	11	6
807	poel	27	29	1	5	1	807	paniekerig	30	51	15	15	9
807	tijgers	27	29	1	1	1	808	vandaag	30	322	258	24	23
809	lachten	27	81	20	18	9	809	missen	30	99	50	24	16
810	woord	27	343	169	23	24	810	klap	30	188	128	24	22
811	advocaat	26	33	2	4	2	811	stoot	30	60	21	18	11
811	gaapte	26	33	2	10	1	812	slaapkamerdeur	30	28	3	9	3
813	reizen	26	74	17	15	11	813	make	29	52	16	17	8
814	jongste	26	49	7	12	5	814	aangifte	29	18	0	4	0
815	zowel	26	46	6	11	3	814	caroliens	29	18	0	1	0
816	voor	26	8204	5948	24	24	814	flitst	29	18	0	10	0
817	keuken	26	300	143	22	21	814	gadver	29	18	0	7	0
818	bekeek	26	91	25	18	6	814	geblesseerd	29	18	0	2	0
819	herinnerde	26	64	13	13	4	814	lynn	29	18	0	1	0
820	vechten	26	80	20	17	11	814	natuurgebied	29	18	0	2	0
821	klopte	26	138	49	21	15	814	ozie	29	18	0	2	0
822	herhaalde	26	115	37	18	9	814	sputbussen	29	18	0	4	0
823	besloot	26	111	35	17	7	814	vloerbedekking	29	18	0	8	0
824	zwegen	26	51	8	10	3	824	toevallig	29	120	68	23	19
825	fakkel	26	22	0	7	0	825	vos	29	79	35	3	8
825	gustav	26	22	0	1	0	826	contact	29	108	58	23	14
825	kachel	26	22	0	4	0	827	aan	29	7739	9002	24	24
825	kauri	26	22	0	1	0	828	fietsenstalling	29	30	4	8	2
825	kings	26	22	0	1	0	828	ijsje	29	30	4	6	3
825	kokkin	26	22	0	4	0	828	verbergt	29	30	4	14	3
825	kommissionier	26	22	0	1	0	831	filmpjes	29	25	2	3	2
825	maijaka	26	22	0	1	0	831	sneeuwvlokken	29	25	2	5	2
825	mneer	26	22	0	1	0	831	stronk	29	25	2	1	1
825	oorlogen	26	22	0	6	0	834	ns	29	22	1	6	1
825	ophelia	26	22	0	2	0	834	samuel	29	22	1	3	1
825	poolse	26	22	0	3	0	834	shoppen	29	22	1	10	1
825	sens	26	22	0	1	0	834	tieners	29	22	1	3	1
825	viool	26	22	0	6	0	834	vwo	29	22	1	10	1
825	wasvrouw	26	22	0	2	0	839	kwijt	29	182	124	22	23

825	yoshi	26	22	0	1	0	840	mazzel	29	36	7	14	4
841	vince	26	66	14	2	4	841	kom	29	867	846	24	24
842	joodse	26	28	1	4	1	842	operatie	29	34	6	6	3
843	luid	25	128	44	19	17	843	glimlucht	29	161	105	17	12
844	bidden	25	56	10	12	5	844	hebt	29	832	808	24	24
845	vocht	25	61	12	15	6	845	knap	29	91	45	18	14
846	sprongen	25	75	18	17	9	846	camping	28	97	50	8	4
847	schoenen	25	186	76	23	22	847	ooghoek	28	54	18	10	11
848	maan	25	124	42	21	16	848	rot	28	68	28	21	11
849	overigens	25	32	2	8	2	849	alexanders	28	17	0	3	0
849	sigaren	25	32	2	3	2	849	discotheek	28	17	0	6	0
851	opdracht	25	68	15	14	7	849	drietjes	28	17	0	9	0
851	probeerden	25	68	15	20	6	849	florida	28	17	0	2	0
851	tunnel	25	68	15	9	3	849	goodie	28	17	0	2	0
854	brachten	25	45	6	14	6	849	ijsberg	28	17	0	1	0
855	jezus	25	120	40	15	8	849	jacco	28	17	0	1	0
856	waarmee	25	159	61	21	19	849	kager	28	17	0	2	0
857	werkelijk	25	133	47	14	13	849	katjas	28	17	0	1	0
858	vertrek	25	70	16	14	8	849	kraaiennest	28	17	0	1	0
859	deel	25	155	59	17	18	849	krabbelt	28	17	0	8	0
860	kreeg	25	529	292	24	24	849	mabels	28	17	0	1	0
861	hoge	25	216	94	21	22	849	malou	28	17	0	1	0
862	zn	25	451	241	19	19	849	overweegt	28	17	0	8	0
863	een	25	32173	24396	24	24	849	petje	28	17	0	5	0
864	zomer	25	158	61	22	19	849	raaf	28	17	0	1	0
865	plaats	25	421	222	23	24	849	sasjas	28	17	0	1	0
866	helden	25	35	3	8	2	849	vilijns	28	17	0	1	0
866	krabde	25	35	3	13	2	867	blessure	28	29	4	5	3
866	stortte	25	35	3	13	3	867	disco	28	29	4	7	1
869	vond	25	727	426	24	24	867	gym	28	29	4	10	4
870	beleefd	25	60	12	16	8	867	thanks	28	29	4	7	3
871	slager	25	47	7	10	6	871	onwijs	27	24	2	11	2
872	bonny	24	21	0	1	0	871	piste	27	24	2	3	2
872	egmond	24	21	0	1	0	873	beeldscherm	27	21	1	10	1
872	eli	24	21	0	1	0	874	pijl	27	59	22	6	12
872	gaanderij	24	21	0	3	0	875	denk	27	957	953	24	24
872	groeve	24	21	0	1	0	876	razendsnel	27	67	28	14	12
872	hasselt	24	21	0	1	0	877	haha	27	64	26	17	7
872	iii	24	21	0	4	0	878	jammert	27	26	3	7	3
872	kraslichar	24	21	0	1	0	878	prullenbak	27	26	3	11	3
872	liedje	24	103	32	20	17	880	lieg	27	51	17	16	12
872	melken	24	21	0	5	0	881	kanker	27	38	9	7	5
872	omnibus	24	21	0	1	0	882	afspreken	27	43	12	16	8
872	regering	24	21	0	4	0	882	romantisch	27	43	12	15	5
872	trellis	24	21	0	1	0	882	verpest	27	43	12	18	9

872	zegen	24	21	0	4	0	885	werkt	27	123	74	23	15
886	amerikaanse	24	27	1	11	1	886	bewegen	26	152	100	18	21
886	ditmaal	24	27	1	7	1	887	afdeling	26	36	8	6	6
886	shakespeare	24	27	1	3	1	888	verbeeld	26	28	4	12	4
886	spelen	24	307	150	22	22	889	l	26	32	6	8	4
886	wuifde	24	27	1	11	1	890	alecs	26	16	0	1	0
891	muren	24	152	58	21	20	890	anorexia	26	16	0	3	0
892	erna	24	41	5	13	5	890	billys	26	16	0	1	0
892	wanden	24	41	5	11	2	890	bouwma	26	16	0	1	0
894	woud	24	31	2	5	1	890	braai	26	16	0	1	0
895	kompas	24	57	11	3	5	890	brillen	26	16	0	2	0
896	bovenop	24	86	24	16	15	890	bruins	26	16	0	2	0
896	melk	24	86	24	18	11	890	droebel	26	16	0	1	0
898	oud	24	257	120	24	23	890	duh	26	16	0	10	0
899	oren	24	289	140	24	23	890	hoofdcommissaris	26	16	0	2	0
900	klooster	24	34	3	7	2	890	ijsbergen	26	16	0	1	0
900	pie	24	34	3	1	1	890	katy	26	16	0	3	0
900	wonden	24	34	3	13	3	890	livinius	26	16	0	1	0
903	dekens	24	79	21	13	12	890	nick	26	16	0	3	0
903	noemde	24	79	21	19	12	890	orpas	26	16	0	1	0
905	voort	23	43	6	12	6	890	pouw	26	16	0	1	0
906	geuren	23	37	4	16	3	890	pucks	26	16	0	1	0
							890	smalharts	26	16	0	1	0
							890	snoeziepoezie	26	16	0	3	0
							890	sunshine	26	16	0	1	0
							890	tupilak	26	16	0	1	0
							890	winterhut	26	16	0	1	0
							890	zach	26	16	0	1	0
							890	zwadderaars	26	16	0	1	0
							914	bestuurder	26	23	2	4	1
							914	positief	26	23	2	16	1
							916	badkamer	26	79	38	19	9
							917	wanhopig	26	84	42	21	12
							918	huiskamer	26	39	10	9	8
							919	armbandje	26	20	1	4	1
							919	verzenden	26	20	1	8	1
							919	zwakjes	26	20	1	8	1
							922	rolt	26	50	17	14	6
							923	hoe	26	2727	3017	24	24
							924	schrik	26	171	119	23	21
							925	moeilijk	25	235	181	24	23
							926	klopt	25	176	124	24	21
							927	dichter	25	119	72	24	16
							928	beweegt	25	98	54	14	17
							929	baal	25	25	3	14	3

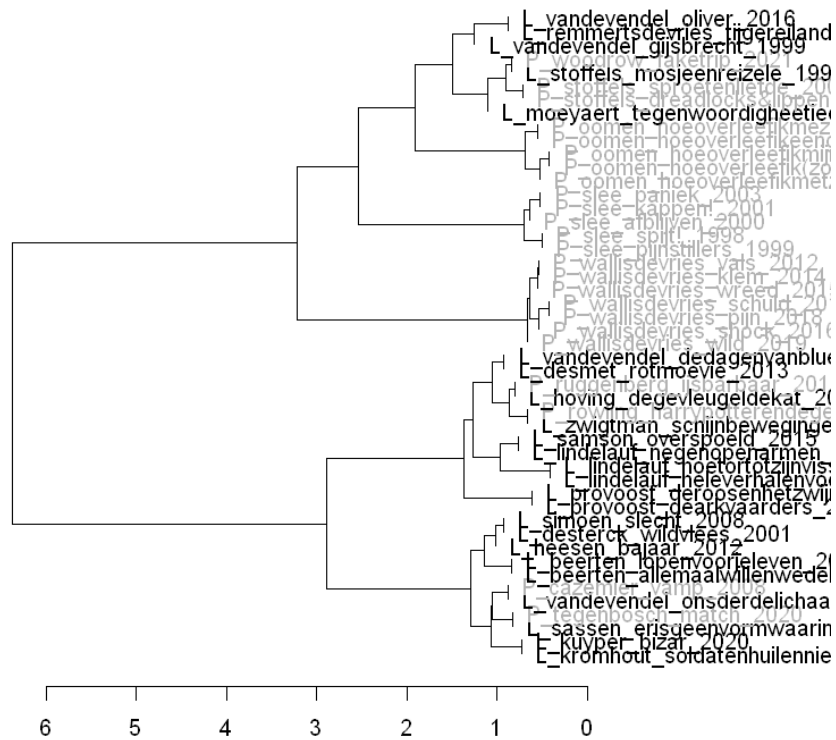
	929	negeer	25	25	3	11	3
	931	luister	25	182	130	22	22
	932	reageren	25	48	16	19	8
	933	zoen	25	100	56	22	14
	934	bioscoop	25	27	4	10	4
	934	omdraait	25	27	4	12	4
	934	paul	25	27	4	1	3
	934	tovenaars	25	27	4	2	3
	938	maak	25	276	223	24	24
	939	zwaait	25	74	35	21	10
	940	bos	25	257	204	18	17
	941	pak	25	251	198	23	23
	942	bekijk	25	31	6	10	5
	943	duinen	25	62	26	5	6
	944	spinnen	25	43	13	6	9
	945	dom	25	110	65	21	18
	946	blond	25	59	24	19	15
	947	nog	25	6094	7069	24	24
	948	betrekt	25	22	2	12	2
	948	bikini	25	22	2	6	2
	948	buldert	25	22	2	12	1
	948	schouderophalend	25	22	2	8	2
	952	alletwee	25	15	0	4	0
	952	annabel	25	15	0	2	0
	952	appies	25	15	0	2	0
	952	buggy	25	15	0	4	0
	952	doodleuk	25	15	0	9	0
	952	enrico	25	15	0	2	0
	952	etc	25	15	0	6	0
	952	femke	25	15	0	1	0
	952	internetcafé	25	15	0	3	0
	952	kajak	25	15	0	1	0
	952	kimberley	25	15	0	2	0
	952	metro	25	15	0	1	0
	952	ninthe	25	15	0	1	0
	952	tegenin	25	15	0	7	0
	952	toetst	25	15	0	6	0
	952	viaduct	25	15	0	6	0
	952	winterhuis	25	15	0	1	0
	969	grijpt	24	56	22	17	11
	970	slaapzak	24	72	34	6	8
	971	appje	24	19	1	6	1
	971	baalt	24	19	1	7	1
	971	gangetje	24	19	1	6	1
	971	stoplicht	24	19	1	8	1

	975	opmerking	24	83	43	18	14
	976	rits	24	34	8	12	6
	977	best	24	459	417	24	22
	978	klapt	24	54	21	18	9
	979	serieus	24	112	68	22	16
	980	schraapt	24	30	6	12	4
	981	slaapkamer	24	122	77	17	17
	982	gegaan	23	242	192	24	24
	983	gestuurd	23	116	72	21	21
	984	uurtje	23	52	20	17	9
	985	dadelijk	23	40	12	9	8
	986	dansen	23	140	94	22	18
	987	auto	23	302	254	21	18
	988	ellen	23	21	2	2	2
	988	galg	23	21	2	2	2
	988	lolly	23	21	2	3	1
	988	skiën	23	21	2	2	2
	992	geluidje	23	43	14	15	6
	992	schoolplein	23	43	14	13	5
	994	plotseling	23	238	189	23	22
	995	voetstappen	23	103	61	18	14
	996	vertelt	23	120	76	22	20
	997	gedaan	23	574	545	24	24
	998	gebeld	23	104	62	21	13
	999	abel	23	14	0	5	0
	999	bouwmeester	23	14	0	1	0
	999	campingbeheerder	23	14	0	2	0
	999	cheyennes	23	14	0	1	0
	999	conrector	23	14	0	5	0
	999	delete	23	14	0	5	0
	999	eindhoven	23	14	0	5	0
	999	evas	23	14	0	1	0
	999	floept	23	14	0	8	0
	999	gadverdamme	23	14	0	8	0
	999	hedwig	23	14	0	1	0
	999	heikes	23	14	0	1	0
	999	hermeliens	23	14	0	1	0
	999	id	23	14	0	7	0
	999	joel	23	14	0	1	0
	999	kakkielakkie	23	14	0	1	0
	999	krauwel	23	14	0	1	0
	999	lasagne	23	14	0	7	0
	999	leversteyn	23	14	0	1	0
	999	maddy	23	14	0	1	0
	999	maurits	23	14	0	1	0

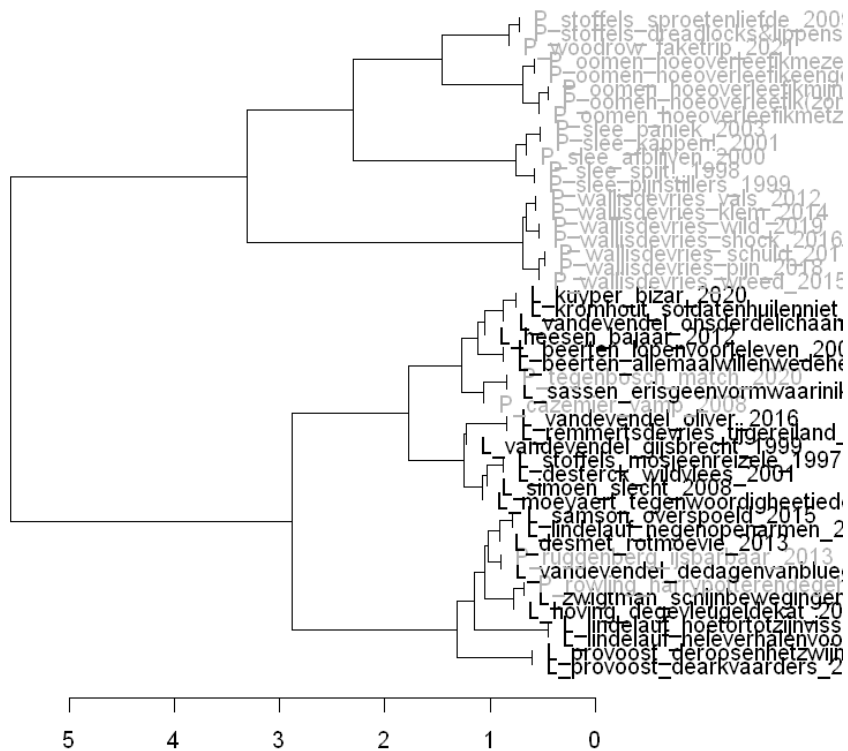
	999	mtv	23	14	0	6	0
	999	murks	23	14	0	1	0
	999	nynkes	23	14	0	1	0
	999	perkament	23	14	0	1	0
	999	ravioli	23	14	0	3	0
	999	scan	23	14	0	8	0
	999	simbad	23	14	0	1	0
	999	walvisvaarder	23	14	0	1	0
	999	windkracht	23	14	0	2	0
	999	zuurbier	23	14	0	1	0
	999	zweef	23	14	0	7	0
	1031	zin	23	526	493	24	24
	1032	chemo	23	18	1	3	1
	1032	finn	23	18	1	1	1
	1032	hapert	23	18	1	8	1
	1032	junk	23	18	1	6	1
	1032	vermist	23	18	1	5	1
	1032	zeehonden	23	18	1	2	1
	1032	zelfvertrouwen	23	18	1	11	1
	1039	schenkt	23	38	11	15	6
	1040	masker	23	50	19	8	8
	1041	inderdaad	23	172	125	24	19
	1041	lukt	23	172	125	22	20
	1043	knal	23	41	13	14	8
	1043	z	23	41	13	11	4
	1045	verbaasd	23	237	189	24	24
	1046	informatie	23	47	17	13	8
	1046	vlek	23	47	17	13	10
	1048	meel	23	31	7	3	5
	1048	tof	23	31	7	10	5
	1048	vertrouwt	23	31	7	16	4
	1051	racet	23	23	3	8	1
	1051	snauw	23	23	3	10	3
	1051	video	23	23	3	7	2
	1051	waarschuwt	23	23	3	10	3
	1055	gelooft	22	66	31	19	14

Noot: De keyness-scores (KS) zijn afgerond naar gehele getallen.

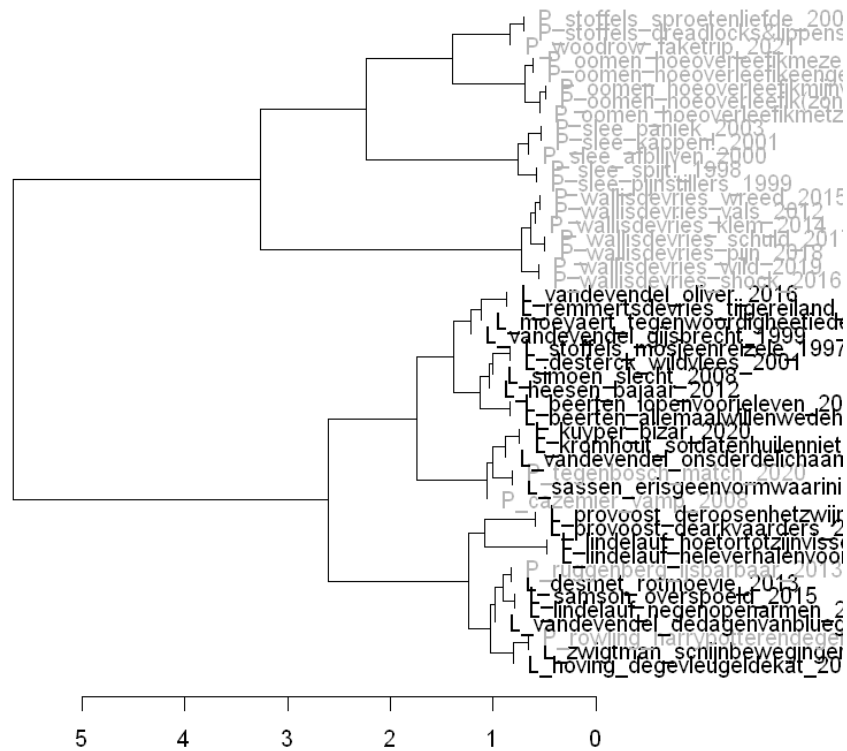
Bijlage 2 – Resultaten aanvullende clusteranalyses

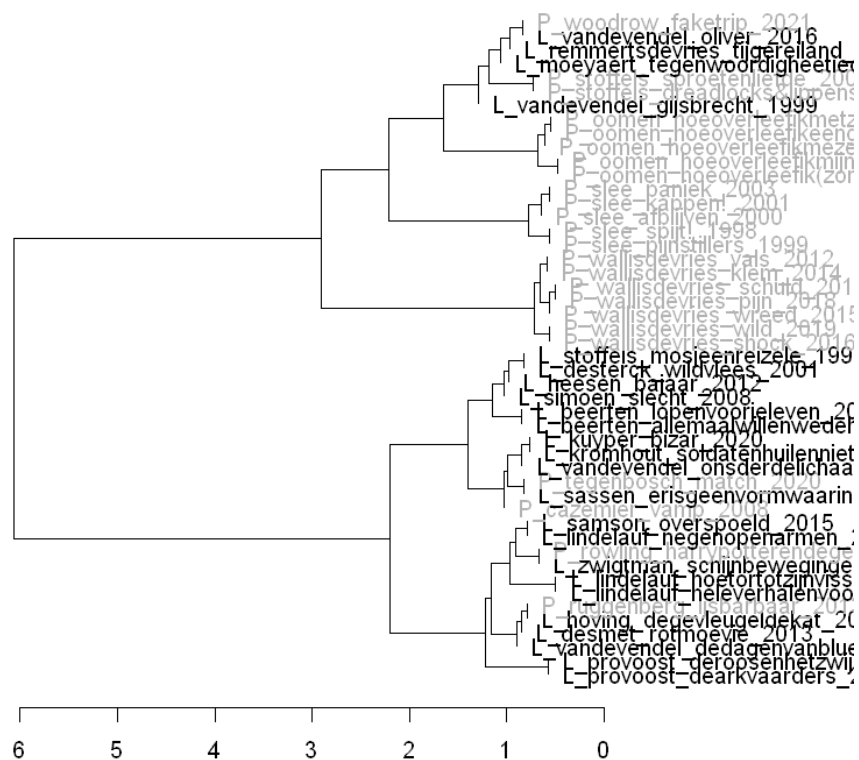
Figuur 2.1: Clusteranalyse op basis van de 200 meest frequente woorden.

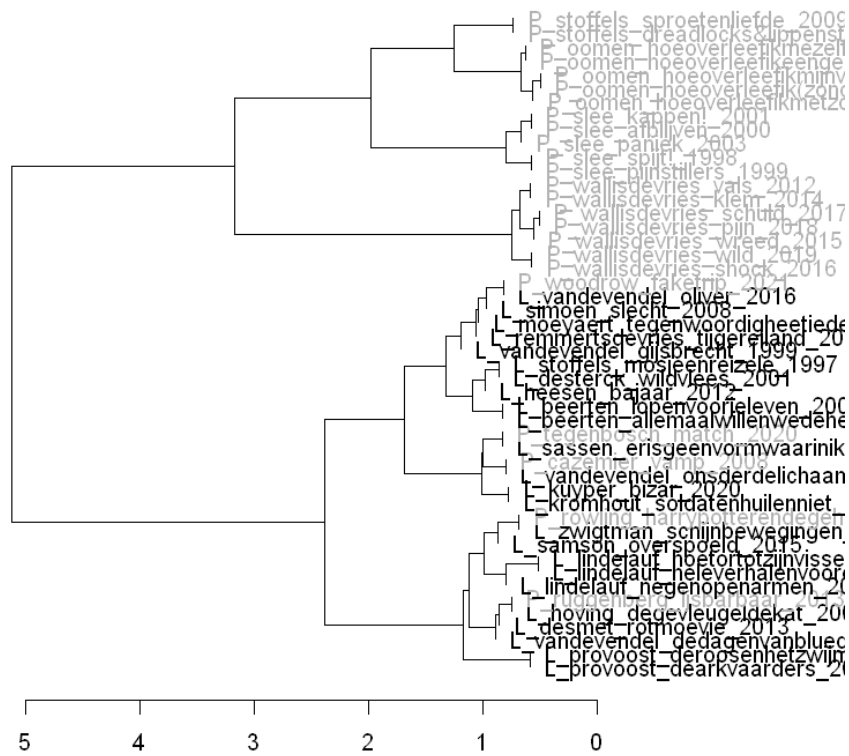
Figuur 2.2: Clusteranalyse op basis van de 300 meest frequente woorden.

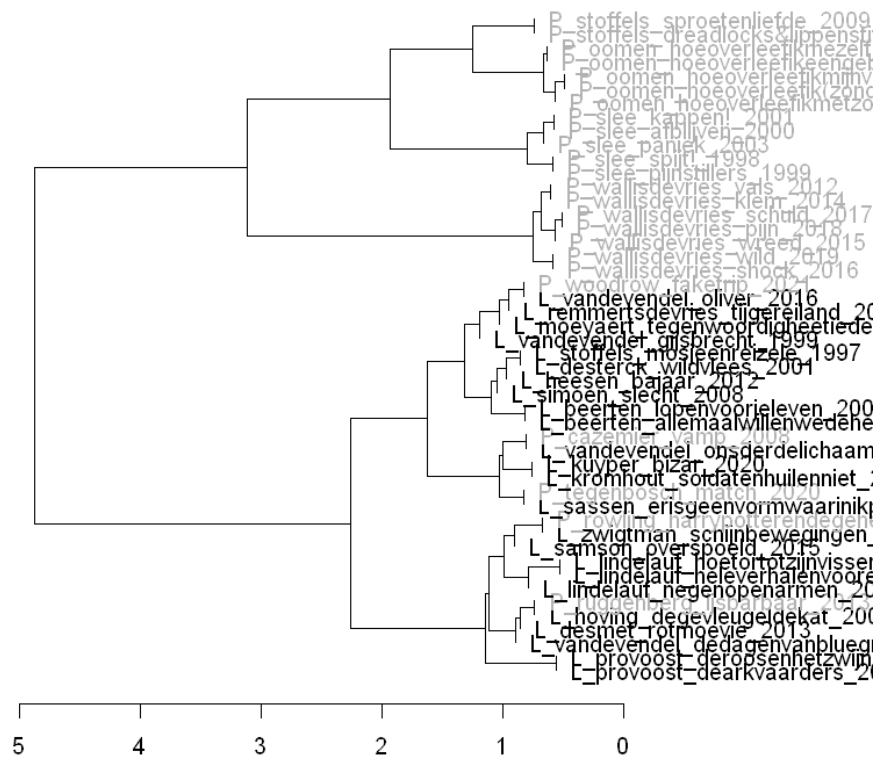
Figuur 2.3: Clusteranalyse op basis van de 400 meest frequente woorden.

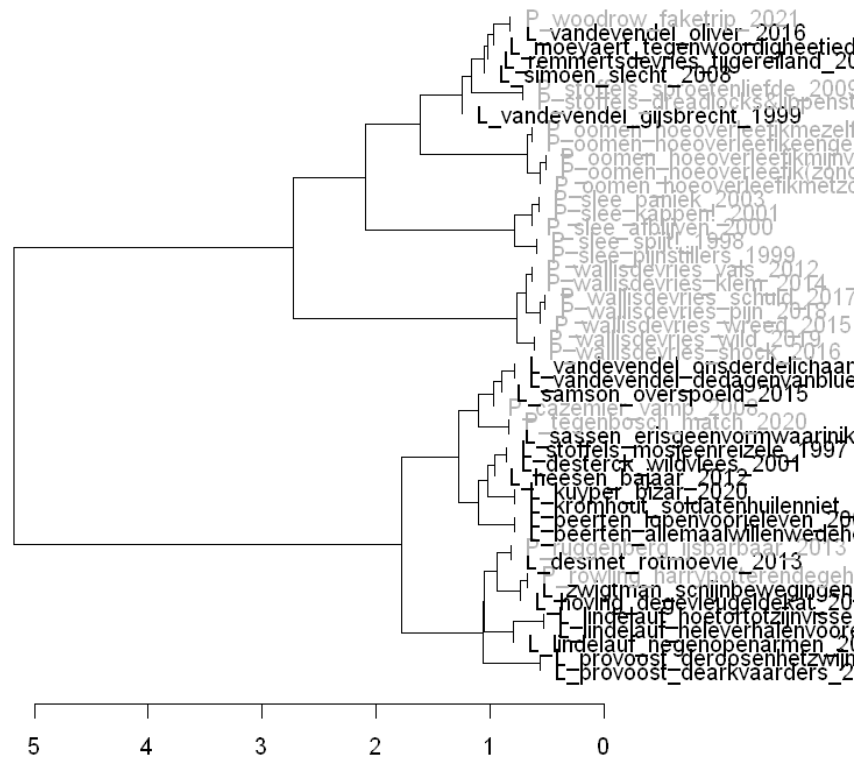
Figuur 2.4: Clusteranalyse op basis van de 500 meest frequente woorden.

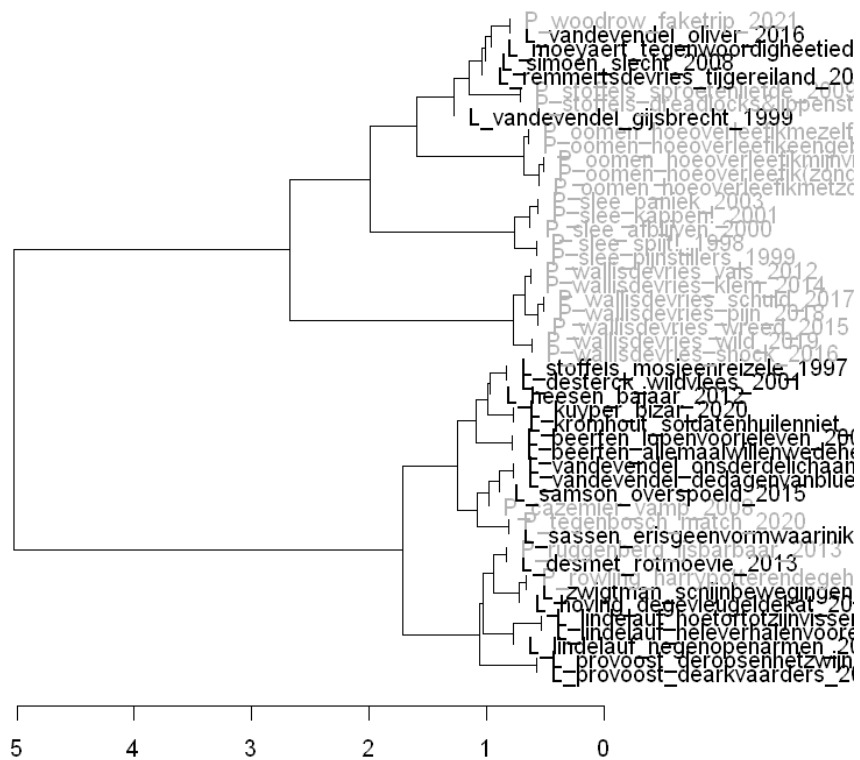
Figuur 2.5: Clusteranalyse op basis van de 600 meest frequente woorden.

Figuur 2.6: Clusteranalyse op basis van de 700 meest frequente woorden.

Figuur 2.7: Clusteranalyse op basis van de 800 meest frequente woorden.

Figuur 2.8: Clusteranalyse op basis van de 900 meest frequente woorden.

Bijlage 3 – Juryrapporten

Bijlage 3.1 – Juryrapport Gouden Zoen 2004

Lopen voor je leven

Els Beerten

De handeling van deze roman beslaat maar enkele uren: de tijd die de achttienjarige Noor nodig heeft om haar eerste marathon te lopen. In flashbacks komen we erachter waarom ze is gaan hardlopen, en waarom ze loopt alsof de dood haar op de hielen zit. Het is een manier om 'haar hoofd leeg te maken', om de herinneringen kwijt te raken aan een gebeurtenis uit haar kindertijd. De roman is knap van compositie. De hoofdstuktitels spelen een belangrijke rol. Het begint met '42.195': de afstand van de marathon. In de volgende hoofdstukken gaat daar steeds 5.000 meter vanaf. Na 15 kilometer worden de intervallen kleiner, het ritme wordt onregelmatig: dat versterkt de spanning. Noor is erg jong voor een marathon. Is ze er wel klaar voor? Zal ze het halen? Na hoofdstukken van twee, drie en vier kilometer gaat het weer beter: opeens zijn we 7.000 meter verder. Maar aan eind zit ze er helemaal doorheen: '5.195', '2.195', '1.195', '595'... Onder het lopen krijgt Noor steeds beelden van vroeger voor ogen, die de inleiding vormen tot lange herinneringen. Ook al zou ze helemaal naar Ispahaan rennen, het verleden kan ze niet ontlopen. Pas in de laatste kilometers, als Noor haast niet verder kan – haar hart klopt als een bezetene, alsof het ontploft – komen we te weten wat er gebeurd is. Een ongeluk, waar Noor bij was: zij kon er niets aan kon doen, de lezer ziet dat meteen; toch heeft zij zich al die jaren schuldig gevoeld. Voor iedere loper is de marathon een confrontatie met zichzelf. Hier is dat een metafoor voor Noors gevecht met de demonen uit het verleden. Als ze de finish bereikt, ziet ze de gebeurtenissen eindelijk in perspectief en kan ze het verleden achter zich laten. 'En dan voel ik duizend armen om me heen.' Het verhaal van de marathon is bijna filmisch verteld, 'Studio sport' op z'n best, met Noors gedachten als 'voice-over', in korte zinnen, ritmisch als het lopen zelf. In de flashbacks weet Beerten met enkele details de andere personages haarscherp neer te zetten.

Lopen voor je leven is een roman met een hoge literaire kwaliteit, waarin een belangrijk thema subtiel wordt uitgewerkt op een manier die voor jonge lezers herkenbaar is. Daarom verdient Els Beerten de Gouden Zoen 2004.

Bijlage 3.2 – Juryrapport Gouden Lijst 2009

De jury van de Gouden Lijst wil nadrukkelijk alle genomineerde boeken in de schijnwerpers zetten. Drie warme handdrukken gaan gelijkelijk naar *Allemaal willen we de hemel* van Els Beerten, *Voor jou tien anderen* van Mirjam Oldenhavé en Cynthia van Eck en *De gelukvinder* van Edward van de Vendel en Anoush Elman. Boeken die het waard zijn geprezen te worden.

Allemaal willen we de hemel is een boek dat door de gekozen structuur en de wisselende perspectieven een prachtige gelaagdheid heeft. Het verhaal geeft zich niet direct gewonnen, maar de verschillende vertelstemmen zijn authentiek en loodsen de lezer naar binnen. Alle personages worden genuanceerd neergezet, niemand is domweg goed of slecht. Het boek is spannend, ontroerend en maakt inzichtelijk dat het leven niet zo simpel in elkaar steekt: iedereen moet keuzes maken die voor hem of haar onvermijdelijk zijn en de uitkomst is onzeker. De plot is onvoorspelbaar, het verhaal kantelt en inzichten verschuiven zodat er een nieuw licht op de daden en motieven van de karakters wordt geworpen. Het wemelt van de mooie zinnen en rake observaties. Het is een liefdevol boek omdat iedereen een eigen stem krijgt en al die stemmen evenveel recht van spreken hebben.

Voor jou tien anderen is een naturel, invoelbaar geschreven verslag van een ongewone jeugd. Ontroerend is de solidariteit van Cynthia, het hoofdpersonage. Ondanks de schrijnende situatie in het illegale kindertehuis van mama Riet, blijft ze geloven dat het allemaal zo slecht nog niet is. Als het pleeggezin uit elkaar wordt gehaald, leert Cynthia met behulp van een therapeute op eigen benen staan. Mirjam Oldenhavé gebruikt een prachtig beeld: Voor pasgeboren eendjes is het eerste levende wezen in de buurt van het nest de moeder. Zelfs de rubberlaars van een boerin wordt daar voor aangezien. Blindelings volgen de eendenkuikens. Cynthia loopt bij gebrek aan echte moederliefde ook achter een rubberlaars aan: mamma Riet. Later klampt ze zich op dezelfde manier vast aan de therapeute. Ze zal moeten loslaten, hoe moeilijk dat ook is. De taal is sober. Nergens in dit boek is sprake van effectbejag en juist daardoor wordt de chaos in het kindertehuis van mama Riet zo levensecht.

De gelukvinder is een epos. Overtuigend wordt het leven van Hamayun geschetst. De lange weg die een vluchteling moet afleggen wordt zo overtuigend neergezet dat het soms pijnlijk is om te lezen. Het is knap dat Edward van de Vendel zoveel kan in één boek. Hij beschrijft een maatschappelijk probleem én de binnenwereld van zijn hoofdperson. Afghanistan én Nederland. De cultuur van de ouders én de leefwereld van de jongeren. En dat alles zo invoelbaar dat je als lezer moeiteloos wordt meegenomen. Hoewel het een loodzwaar onderwerp is wordt het boek nergens onverteerbaar. Altijd is er ook humor en lichtheid. Des te groter is de ontroering bij de lezer.

Drie warme handdrukken. Helaas is er maar één ferme schouderklop te vergeven. De jury heeft daarover besloten, maar wil nogmaals benadrukken dat er voor haar geen sprake is van winnen of verliezen. Het gaat hier om drie prachtboeken.

Tenslotte wil de jury nog opmerken dat de Gouden Lijst een mooi initiatief is. Het is te hopen dat dit geen eenmalige prijs wordt.

De Gouden Lijst 2009 gaat naar het boek dat de allermeeeste indruk maakte op de jury, een boek waarin kleine stemmen van gewone mensen samen een groot verhaal maken: *Allemaal willen we de hemel* van Els Beerten.

Bijlage 3.2 – Juryrapport Vlag en Wimpel 2012

Categorie vanaf 9 jaar

Ijsbarbaar

Auteur: Rob Ruggenberg

Uitgever: Em. Querido's Uitgeverij

Ijsbarbaar is het verhaal van Nunôk, een Inuit die aan het begin van de zeventiende eeuw samen met Umik, een oude medicijnman uit zijn dorp, door een Nederlandse schipper vanuit Groenland wordt meegenomen naar Nederland. Umik overleeft de barre tocht niet, Nunôk ternauwernood. Eenmaal in Nederland wordt Nunôk gebruikt als wetenschappelijk proefkonijn, tentoongesteld als kermisattractie en als rauw-vleesetende barbaar aan het Hof van Prins Maurits. Intussen wil Nunôk maar één ding: terug naar Groenland en de geest van Umik, die nu begraven is aan land, terugbrengen naar 'De Moeder van de Zee'. Het lukt hem een plek als harpoenist op een walvisvaarder te vinden en terug te keren - al gaat dat, zoals het een goed avonturenboek betaamt, niet zonder slag of stoot.

Voor deze goed gedocumenteerde historische jeugdroman heeft Ruggenberg uitgebreid archiefwerk verricht. Hij durft een realistisch tijdsbeeld neer te zetten, waarbij hij het rauwe niet schuwt. Geen politiekcorrecte bewoordingen: blanken zijn blanken, wilden zijn wilden, matrozen zijn ruwe bolsters. Uiteindelijk zijn in de op geld beluste maatschappij van het begin zeventiende-eeuwse Nederland maar weinig mensen te vertrouwen. De gebeurtenissen die zich in Groenland afspelen worden beschreven vanuit respect voor de band van de Inuit met de natuur en de godenwereld. Met zijn sterke sfeertekening en het veelvuldig gebruik van Inuitwoorden roept de auteur een authentieke wereld op. De verklarende woordenlijst en toelichting achter in het boek maken de lezer wegwijs in de historische werkelijkheid.

De sterke openingsscène waarin Nunôk, de innemende hoofdpersoon in dit verhaal, ontsnapt aan de snijtafel van het Theatrum Anatomicum, trekt de lezer meteen in het verhaal. Ruggenberg is een geweldig verteller, die met vaart schrijft en de lezer niet spaart. Hij heeft de rauwe zeventiende-eeuwse werkelijkheid verpakt in een bloedstollend spannend boek. *Ijsbarbaar* is bedoeld voor lezers vanaf 11 jaar, maar ook oudere lezers zullen zeker van dit boek genieten zonder het te kinderachtig te vinden.